

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Samyuttanikāyo

Sagathāvaggo

1. Devatāsamyuttam

1. Naṭavaggo

1. Oghatarañasuttam

1. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṣhitā kho sā devatā bhagavantam etadavoca – ““katham nu tvam, mārisa, oghamatari”ti? ‘Appatiṭṭham khvāham, āvuso, anāyūham oghamatari’nti. ‘Yathā kathaṁ pana tvam, mārisa, appatiṭṭham anāyūham oghamatari”ti? ‘Yadākhvāham, āvuso, santiṭṭhāmi tadāssu saṃsīdāmi; yadākhvāham, āvuso, āyūhāmi tadāssu nibbuyhāmi [nivuyhāmi (syā. kam. ka.)]. Evam khvāham, āvuso, appatiṭṭham anāyūham oghamatari””nti.

“Cirassam vata passāmi, brāhmaṇam parinibbutam;
Appatiṭṭham anāyūham, tiṇṇam loke visattika”nti. –

Idamavoca sā devatā. Samanuñño satthā ahosi. Atha kho sā devatā – “samanuñño me satthā”ti bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyīti.

2. Nimokkhasuttam

2. Sāvatthinidānam. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṣhitā kho sā devatā bhagavantam etadavoca –

“Jānāsi no tvam, mārisa, sattānam nimokkham pamokkham viveka”nti?

“Jānāmi khvāham, āvuso, sattānam nimokkham pamokkham viveka”nti.

“Yathā kathaṁ pana tvam, mārisa, jānāsi sattānam nimokkham pamokkham viveka”nti?

“Nandībhavaparikkhayā [nandibhavaparikkhayā (syā. kam.)], saññāviññāṇasaṅkhayā, vedanānam nirodhā upasamā – evam khvāham, āvuso, jānāmi sattānam nimokkham pamokkham viveka”nti.

3. Upanīyasuttam

3. Sāvatthinidānam. Ekamantam ṣhitā kho sā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Upanīyati jīvitamappamāyu,
Jarūpanītassa na santi tāṇā;

Etam bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī”ti.

“Upanīyati jīvitamappamāyu,
Jarūpanītassa na santi tāñā;
Etam bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Lokāmisam̄ pajahē santipekkho”ti.

4. Accentisuttam

4. Sāvatthinidānam. Ekamantam̄ thitā kho sā devatā bhagavato santike imam̄ gātham̄ abhāsi –

“Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguṇā anupubbaṁ jahanti;
Etam bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī”ti.

“Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguṇā anupubbaṁ jahanti;
Etam bhayaṁ maraṇe pekkhamāno,
Lokāmisam̄ pajahē santipekkho”ti.

5. Katichindasuttam

5. Sāvatthinidānam. Ekamantam̄ thitā kho sā devatā bhagavato santike imam̄ gātham̄ abhāsi –

“Kati chinde kati jahe, kati cuttari bhāvaye;
Kati saṅgātigo bhikkhu, oghatiṇṇoti vuccatī”ti.

“Pañca chinde pañca jahe, pañca cuttari bhāvaye;
Pañca saṅgātigo bhikkhu, oghatiṇṇoti vuccatī”ti.

6. Jāgarasuttam

6. Sāvatthinidānam. Ekamantam̄ thitā kho sā devatā bhagavato santike imam̄ gātham̄ abhāsi –

“Kati jāgarataṁ suttā, kati suttesu jāgarā;
Katibhi [katīhi (sī.)] rajamādeti, katibhi [katīhi (sī.)] parisujjhati”ti.

“Pañca jāgaratam̄ suttā, pañca suttesu jāgarā;
Pañcabhi [pañcahi (sī.)] rajamādeti, pañcabhi [pañcahi (sī.)] parisujjhati”ti.

7. Appaṭividitasuttam

7. Sāvatthinidānam. Ekamantam̄ thitā kho sā devatā bhagavato santike imam̄ gātham̄ abhāsi –

“Yesam dhammā appaṭividitā, paravādesu nīyare [niyyare (ka.)];
Suttā te nappabujjhanti, kālo tesam̄ pabujjhitu”nti.

“Yesam dhammā suppaṭividitā, paravādesu na nīyare;

Te sambuddhā sammadaññā, caranti visame sama”nti.

8. Susammuṭṭhasuttam

8. Sāvatthinidānam. Ekamantam ṛhitā kho sā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Yesam dhammā susammuṭṭhā, paravādesu nīyare;
Suttā te nappabujjhanti, kālo tesam pabujjhitu”nti.

“Yesam dhammā asammuṭṭhā, paravādesu na nīyare;
Te sambuddhā sammadaññā, caranti visame sama”nti.

9. Mānakāmasuttam

9. Sāvatthinidānam. Ekamantam ṛhitā kho sā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Na mānakāmassa damo idhatthi,
Na monamatthi asamāhitassa;
Eko araññe viharām pamatto,
Na maccudheyayassa tareyya pāra”nti.

“Mānam pahāya susamāhitatto,
Sucetaso sabbadhi vippamutto;
Eko araññe viharām appamatto,
Sa maccudheyayassa tareyya pāra”nti.

10. Araññasuttam

10. Sāvatthinidānam. Ekamantam ṛhitā kho sā devatā bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Araññe viharantānam, santānam brahmacārinam;
Ekabhattam bhuñjamānānam, kena vanṇo pasīdati”ti.

“Atītam nānusocanti, nappajappanti nāgatam;
Paccuppannena yāpenti, tena vanṇo pasīdati”.

“Anāgatappajappāya, atītassānusocanā;
Etena bālā sussanti, naļova harito”ti.

Naļavaggo paṭhamo.

Tassuddānam –

Ogham nimokkham upaneyyam, accenti katichindi ca;
Jāgaram appaṭividitā, susammuṭṭhā mānakāminā;
Araññe dasamo vutto, vaggo tena pavuccati.

2. Nandanavaggo

1. Nandanasuttam

11. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, aññatarā tāvatiṁsakāyikā devatā nandane vane accharāsaṅghaparivutā dibbehi pañcahi kāmagunehi samappitā samaṅgībhūtā paricāriyamānā [paricāriyamānā (syā. kam. ka.)] tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Na te sukham pajānanti, ye na passanti nandanam;
Āvāsam naradevānam, tidasānam yasassina”nti.

“Evam vutte, bhikkhave, aññatarā devatā tam devatam gāthāya paccabhāsi –

“Na tvam bāle pajānāsi, yathā arahataṁ vaco;
Aniccā sabbasankhārā [sabbe saṅkhārā (sī. syā. kam.)], uppādavayadhammino;
Uppajjītvā nirujjhanti, tesam vūpasamo sukho”ti.

2. Nandatisuttam

12. Sāvatthinidānam. Ekamantaṁ ṛhitā kho sā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Nandati puttehi puttimā,
Gomā [gomiko (sī. syā. kam. pī.)] gohi tatheva nandati;
Upadhīhi narassa nandanā,
Na hi so nandati yo nirūpadhī”ti.

“Socati puttehi puttimā,
Gomā gohi tatheva socati;
Upadhīhi narassa socanā,
Na hi so socati yo nirūpadhī”ti.

3. Natthiputtasamasuttam

13. Sāvatthinidānam. Ekamantaṁ ṛhitā kho sā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Natthi puttamasam pemaṁ, natthi gosamitam dhanam;
Natthi sūriyasamā [sūriyasamā (sī. syā. kam. pī.)] ābhā, samuddaparamā sarā”ti.

“Natthi attasamam pemaṁ, natthi dhaññasamam dhanam;
Natthi paññasamā ābhā, vuṭṭhi ve paramā sarā”ti.

4. Khattiyasuttam

14. “Khattiyo dvipadam sethō, balibaddo [balivaddo (sī. pī.), balibaddo (syā. kam. ka.)] catuppadam.

Komārī sethā bhariyānam, yo ca puttāna pubbajo”ti.

“Sambuddho dvipadam sethō, ājānīyo catuppadam;
Sussūsā sethā bhariyānam, yo ca puttānamassavo”ti.

5. Saṇamānasuttam

- 15.** “Thite majjhānhike [majjhantike (sabbattha)] kāle, sannisīvesu pakkhisu.

Saṇateva brahāraññam [mahāraññam (ka. sī. syā. kam. ka.)], tam bhayam paṭibhāti ma”nti.

“Thite majjhānhike kāle, sannisīvesu pakkhisu;
Saṇateva brahāraññam, sā rati paṭibhāti ma”nti.

6. Niddātandīsuttam

- 16.** “Niddā tandī vijambhitā [tandi vijambhikā (sī. pī.)], aratī bhattasammado.

Etena nappakāsati, ariyamaggo idha pāṇina”nti.

“Niddam tāndim vijambhitam, aratim bhattasammadaṃ;
Vīriyena [vīriyena (sī. syā. kam. pī.)] nam pañāmetvā, ariyamaggo visujjhati”ti.

7. Dukkarasuttam

- 17.** “Dukkaram duttitikkhañca, abyattena ca sāmaññam.

Bahūhi tattha sambādhā, yattha bālo visīdati”ti.

“Katiham careyya sāmaññam, cittam ce na nivāraye;
Pade pade visīdeyya, saṅkappānam vasānugo”ti.

“Kummova aṅgāni sake kapāle,
Samodaham bhikkhu manovitakke;
Anissito aññamahetayāno,
Parinibbuto nūpavadeyya kañcī”ti.

8. Hirīsuttam

- 18.** “Hirīnisedho puriso, koci lokasmim vijjati.

Yo nindam apabodhati [apabodheti (syā. kam. ka.)], asso bhadro kasāmivā”ti.

“Hirīnisedhā tanuyā, ye caranti sadā satā;
Antam dukkhassa pappuya, caranti visame sama”nti.

9. Kuṭikāsuttam

- 19.** “Kacci te kuṭikā natthi, kacci natthi kulāvakā;
Kacci santānakā natthi, kacci muttosi bandhanā”ti.

“Taggha me kuṭikā natthi, taggha natthi kulāvakā;
Taggha santānakā natthi, taggha muttomhi bandhanā”ti.

“Kintāham kuṭikam brūmi, kiṃ te brūmi kulāvakam;

Kim te santānakam̄ brūmi, kintāham̄ brūmi bandhana”nti.

“Mātaram̄ kuṭikam̄ brūsi, bhariyam̄ brūsi kulāvakam̄;
Putte santānake brūsi, taṇham̄ me brūsi bandhana”nti.

“Sāhu te kuṭikā natthi, sāhu natthi kulāvakā;
Sāhu santānakā natthi, sāhu muttosi bandhanā”ti.

10. Samiddhisuttam

20. Evam̄ me sutam̄ – ekam̄ samayam bhagavā rājagahe viharati tapodārāme. Atha kho āyasmā samiddhi rattiyā paccūsasamayam̄ paccuṭṭhāya yena tapodā tenupasaṅkami gattāni parisiñcitum. Tapode gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro atṭhāsi gattāni pubbāpayamāno. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam̄ tapodam̄ obhāsetvā yena āyasmā samiddhi tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā vehāsam̄ thitā āyasmantaṁ samiddhim̄ gāthāya ajjhabhāsi –

“Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi;
Bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā tam̄ kālo upaccagā”ti.

“Kālam̄ voham̄ na jānāmi, channo kālo na dissati;
Tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā mam̄ kālo upaccagā”ti.

Atha kho sā devatā pathaviyam̄ [[pathaviyam̄ \(sī. syā. kam̄. pī.\)](#)] patiṭṭhahitvā āyasmantaṁ samiddhim̄ etadavoca – “daharo tvam̄ bhikkhu, pabbajito susu kālakeso, bhadrena yobbanena samannāgato, paṭhamena vayasā, anikkilītāvī kāmesu. Bhuñja, bhikkhu, mānusake kāme; mā sandiṭṭhikam̄ hitvā kālikam̄ anudhāvī”ti.

“Na khvāham̄, āvuso, sandiṭṭhikam̄ hitvā kālikam̄ anudhāvāmi. Kālikañca khvāham̄, āvuso, hitvā sandiṭṭhikam̄ anudhāvāmi. Kālikā hi, āvuso, kāmā vuttā bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā; ādīnavo ettha bhiyyo. Sandiṭṭhiko ayam dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattam̄ veditabbo viññūhī”ti.

“Kathañca, bhikkhu, kālikā kāmā vuttā bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo? Katham̄ sandiṭṭhiko ayam dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattam̄ veditabbo viññūhī”ti?

“Aham̄ kho, āvuso, navo acirapabbajito adhunāgato imam̄ dhammadvinayaṁ. Na tāham̄ [[na khvāham̄ \(sī. pī.\)](#)] sakkomi vitthārena ācikkhitum. Ayam so bhagavā araham̄ sammāsambuddho rājagahe viharati tapodārāme. Tam̄ bhagavantam̄ upasaṅkamitvā etamattham̄ puccha. Yathā te bhagavā byākaroti tathā nam̄ dhāreyyāsi”ti.

“Na kho, bhikkhu, sukaro so bhagavā amhehi upasaṅkamitum, aññāhi mahesakkhāhi devatāhi parivuto. Sace kho tvam̄, bhikkhu, tam̄ bhagavantam̄ upasaṅkamitvā etamattham̄ puccheyyāsi, mayampi āgaccheyyāma dhammassavanāyā”ti. “Evamāvuso”ti kho āyasmā samiddhi tassā devatāya paṭissutvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam̄ abhivādetvā ekamantam̄ nisīdi. Ekamantam̄ nisinno kho āyasmā samiddhi bhagavantam̄ etadavoca –

“Idhāham̄, bhante, rattiyā paccūsasamayaṁ paccuṭṭhāya yena tapodā tenupasaṅkamim̄ gattāni parisiñcitum. Tapode gattāni parisiñcitvā paccuttaritvā ekacīvaro atṭhāsim̄ gattāni pubbāpayamāno. Atha kho, bhante, aññatarā devatā abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam̄ tapodam̄ obhāsetvā yenāham̄ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā vehāsam̄ thitā imāya gāthāya ajjhabhāsi –

“Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi;
Bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā tam kālo upaccagā”ti.

“Evam vutte aham, bhante, tam devatam gāthāya paccabhāsim –

“Kālam voham na jānāmi, channo kālo na dissati;
Tasmā abhutvā bhikkhāmi, mā mam kālo upaccagā”ti.

“Atha kho, bhante, sā devatā pathaviyam patiṭṭhahitvā maṃ etadavoca – ‘daharo tvam, bhikkhu, pabbajito susu kālakeso, bhadrena yobbanena samannāgato, paṭhamena vayasā, anikkilītavī kāmesu. Bhūñja, bhikkhu, mānusake kāme; mā sandiṭṭhikam hitvā kālikam anudhāvī’”ti.

“Evam vuttāham, bhante, tam devatam etadavocam – ‘na khvāham, āvuso, sandiṭṭhikam hitvā kālikam anudhāvāmi; kālikañca khvāham, āvuso, hitvā sandiṭṭhikam anudhāvāmi. Kālikā hi, āvuso, kāmā vuttā bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā; adīnavo ettha bhiyyo. Sandiṭṭhiko ayam dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattam veditabbo viññūhi’”ti.

“Evam vutte, bhante, sā devatā maṃ etadavoca – ‘kathañca, bhikkhu, kālikā kāmā vuttā bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā; adīnavo ettha bhiyyo? Katham sandiṭṭhiko ayam dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattam veditabbo viññūhi’”ti? Evam vuttāham, bhante, tam devatam etadavocam – ‘aham kho, āvuso, navo acirapabbajito adhunāgato imam dhammadvinayam, na tāham sakkomi vitthārena ācikkhitum. Ayaṃ so bhagavā araham sammāsambuddho rājagahe viharati tapodārāme. Tam bhagavantam upasāṅkamitvā etamatthaṃ puccha. Yathā te bhagavā byākaroti tathā nam dhāreyyāsi’”ti.

“Evam vutte, bhante, sā devatā maṃ etadavoca – ‘na kho, bhikkhu, sukaro so bhagavā amhehi upasāṅkamitum, aññāhi mahesakkhāhi devatāhi parivuto. Sace kho, tvam bhikkhu, tam bhagavantam upasāṅkamitvā etamattham puccheyyāsi, mayampi āgaccheyyāma dhammassavanāyā’”ti. Sace, bhante, tassā devatāya saccam vacanam, idheva sā devatā avidūre’”ti.

Evam vutte, sā devatā āyasmantaṃ samiddhim etadavoca – “puccha, bhikkhu, puccha, bhikkhu, yamaham anuppattā”ti.

Atha kho bhagavā tam devatam gāthāhi ajjhabhāsi –

“Akkheyasaññino sattā, akkheyasyam patiṭṭhitā;
Akkheyam apariññāya, yogamāyanti maccuno.

“Akkheyyañca pariññāya, akkhātāram na maññati;
Tañhi tassa na hotīti, yena nam vajjā na tassa atthi;
Sace vijānāsi vadehi yakkhā”ti [yakkhīti (pī. ka.)].

“Na khvāham, bhante, imassa bhagavatā saṅkhittena bhāsitassa vitthārena attham ājānāmi. Sādhu me, bhante, bhagavā tathā bhāsatu yathāham imassa bhagavatā saṅkhittena bhāsitassa vitthārena attham jāneyya”nti.

“Samo visesī uda vā [athavā (sī. pī.)] nihīno,
Yo maññatā so vivadetha [sopi vadetha (ka.)] tena;
Tīsu vidhāsu avikampamāno,
Samo visesīti na tassa hoti;
Sace vijānāsi vadehi yakkhā”ti.

“Imassāpi khvāham, bhante, bhagavatā saṅkhittena bhāsitassa na vitthārena atthaṁ ājānāmi. Sādhu me, bhante, bhagavā tathā bhāsatu yathāham imassa bhagavatā saṅkhittena bhāsitassa vitthārena atthaṁ jāneyya”nti.

“Pahāsi saṅkham na vimānamajjhagā, acchechchi [acchejji (syā. kam. ka.)] taṇham idha nāmarūpe;
Taṁ chinnaganthaṁ anigham nirāsam, pariyesamānā nājjhagamum;
Devā manussā idha vā huram vā, saggesu vā sabbanivesanesu;
Sace vijānāsi vadehi yakkhā”ti.

“Imassa khvāham, bhante, bhagavatā saṅkhittena bhāsitassa evam vitthārena atthaṁ ājānāmi –

“Pāpaṁ na kayirā vacasā manasā,
Kāyena vā kiñcana sabbaloke;
Kāme pahāya satimā sampajāno,
Dukkham na sevetha anatthasamhita”nti.

Nandanavaggo dutiyo.

Tassuddānam –

Nandanā nandati ceva, natthiputtasamena ca;
Khattiyo saṇamāno ca, niddātandī ca dukkaram;
Hirī kuṭikā navamo, dasamo vutto samiddhināti.

3. Sattivaggo

1. Sattisuttam

21. Sāvatthinidānam. Ekamantam ṛhitā kho sā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sattiyā viya omaṭho, ḍayhamānova [ḍayhamāneva (sabbattha)] matthake;
Kāmarāgappahānāya, sato bhikkhu paribbaje”ti.

“Sattiyā viya omaṭho, ḍayhamānova matthake;
Sakkāyadiṭṭhippahānāya, sato bhikkhu paribbaje”ti.

2. Phusatisuttam

22. “Nāphusantam phusati ca, phusantañca tato phuse;
Tasmā phusantam phusati, appaduṭṭhapadosina”nti.

“Yo appaduṭṭhassa narassa dussati,
Suddhassa posassa anaṅgañassa;
Tameva bālam paceti pāpam,
Sukhumo rajo paṭivātaṁva khitto”ti.

3. Jatāsuttam

23. “Anto jaṭā bahi jaṭā, jaṭāya jaṭitā pajā;

Tam tam gotama pucchāmi, ko imam vijaṭaye jaṭa”nti.

“Sile patiṭṭhāya naro sapañño, cittam paññañca bhāvayam;
Ātāpī nipako bhikkhu, so imam vijaṭaye jaṭam.

“Yesam rāgo ca doso ca, avijjā ca virajitā;
Khīṇasavā arahanto, tesam vijaṭitā jaṭā.

“Yattha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati;
Paṭīgham rūpasaññā ca, etthesā chijjate [vijaṭe (ka.)] jaṭā”ti.

4. Manonivāraṇasuttam

24. “Yato yato mano nivāraye,

Na dukkhameti nam tato tato;
Sa sabbato mano nivāraye,
Sa sabbato dukkhā pamuccati”.

“Na sabbato mano nivāraye,
Na mano saṃyatattamāgataṃ;
Yato yato ca pāpakaṃ,
Tato tato mano nivāraye”ti.

5. Arahantasuttam

25. “Yo hoti bhikkhu araham katāvī,
Khīṇasavo antimadehadhārī;
Aham vadāmītipi so vadeyya,
Mamaṃ vadantītipi so vadeyyā”ti.

“Yo hoti bhikkhu araham katāvī,
Khīṇasavo antimadehadhārī;
Aham vadāmītipi so vadeyya,
Mamaṃ vadantītipi so vadeyya;
Loke samaññam kusalo veditvā,
Vohāramattena so [sa (?)] vohareyyā”ti.

“Yo hoti bhikkhu araham katāvī,
Khīṇasavo antimadehadhārī;
Mānam nu kho so upagamma bhikkhu,
Aham vadāmītipi so vadeyya;
Mamaṃ vadantītipi so vadeyyā”ti.

“Pahīnamānassa na santi ganthā,
Vidhūpitā mānaganthassa sabbe;
Sa vītvatto maññataṃ [mānanam (sī.), maññītam (?)] sumedho,
Aham vadāmītipi so vadeyya.

“Mamaṃ vadantītipi so vadeyya;
Loke samaññam kusalo veditvā;

Vohāramattena so vohareyyā”ti.

6. Pajjotasuttam

- 26.** “Kati lokasmim pajjotā, yehi loko pakāsatī [pabhāsatī (ka. sī.)]; Bhagavantam [bhavantam (ka.)] puṭṭhumāgamma, katham jānemu tam maya”nti.

“Cattāro loke pajjotā, pañcamettha na vijjati; Divā tapati ādicco, rattimābhāti candimā.

“Atha aggi divārattim, tattha tattha pakāsatī; Sambuddho tapatam setho, esā ābhā anuttarā”ti.

7. Sarasuttam

- 27.** “Kuto sarā nivattanti, kattha vaṭṭam na vattati; Kattha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati”ti.

“Yattha āpo ca pathavī, tejo vāyo na gādhati; Ato sarā nivattanti, ettha vaṭṭam na vattati; Ettha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati”ti.

8. Mahaddhanasuttam

- 28.** “Mahaddhanā mahābhogā, raṭṭhavantopi khattiya; Aññamaññābhigijjhanti, kāmesu analaṅkatā.

“Tesu ussukkajātesu, bhavasotānusārisu; Kedha taṇham [rodhataṇham (syā. kam.), gedhataṇham (ka.)] pajahimṣu [pavāhiṇsu (syā. kam. ka.)], ke lokasmim anussukā”ti.

“Hitvā agāram pabbajitā, hitvā puttam pasum viyam; Hitvā rāgañca dosañca, avijjañca virājiya; Khīṇāsavā arahanto, te lokasmim anussukā”ti.

9. Catucakkasuttam

- 29.** “Catucakkam navadvāram, puṇṇam lobhena samyutam; Paṅkajātam mahāvīra, katham yātrā bhavissatī”ti.

“Chetvā naddhim varattañca, icchā lobhañca pāpakam; Samūlam taṇhamabbuyha, evam yātrā bhavissatī”ti.

10. Eṇijaṅghasuttam

- 30.** “Eṇijaṅgham kisam vīram, appāhāram alolupam; Sīham vekacaram nāgam, kāmesu anapekkhinam; Upasaṅkamma pucchāma, katham dukkhā pamuccatī”ti.

“Pañca kāmaguṇā loke, manochaṭṭhā paveditā; Ettha chandañ virājetvā, evam dukkhā pamuccatī”ti.

Sattivaggo tatiyo.

Tassuddānam –

Sattiyā phusati ceva, jaṭā manonivāraṇā;
Arahantena pajjoto, sarā mahaddhanena ca;
Catucakkrena navamam, enijaṅghena te dasāti.

4. Satullapakāyikavaggo

1. Sabbhisuttam

31. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkamītsu; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthamsu. Ekamantam ṛhitā kho ekā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha [krubbetha (ka.)] santhavam;
Satam saddhammamaññāya, seyyo hoti na pāpiyo”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, paññā labbhati [paññam labhati (syā. kam.)] nāññato”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sokamajjhē na socatī”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, ñātimajjhē virocatī”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sattā gacchanti suggati”nti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sattā tiṭṭhanti sātata”nti.

Atha kho aparā devatā bhagavantam etadavoca – “kassa nu kho, bhagavā, subhāsita”nti?
Sabbāsam vo subhāsitam pariyāyena, api ca mamapi sunātha –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

Idamavoca bhagavā. Attamanā tā devatāyo bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyimṣūti.

2. Maccharisuttam

32. Ekam samayan bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapinḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkamīmsu; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthamīnsu. Ekamantam thitā kho ekā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Maccherā ca pamādā ca, evam dānam na dīyati [[diyyati \(ka.\)](#)];
Puññam ākankhamānena, deyyam hoti vijānatā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Yasseva bhīto na dadāti maccharī, tadevādadato bhayaṁ;
Jighacchā ca pipāsā ca, yassa bhāyati maccharī;
Tameva bālam phusati, asmiṁ loke paramhi ca.

“Tasmā vineyya maccheram, dajjā dānam malābhībhū;
Puññāni paralokasmīm, patīṭhā honti pāṇina”nti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Te matesu na mīyanti, panthānamva sahabbjam;
Appasmīm ye pavecchanti, esa dhammo sanantano.

“Appasmeke pavecchanti, bahuneke na dicchare;
Appasmā dakkhiṇā dinnā, sahassena samaṁ mitā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Duddadam dadamānānam, dukkaram kamma kubbataṁ;
Asanto nānukubbanti, satam dhammo duranvayo [[durannayo \(sī.\)](#)].

“Tasmā satañca asatam [[asatañca \(sī. syā. kam.\)](#)], nānā hoti ito gati;
Asanto nirayam yanti, santo saggaparāyanā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike etadavoca – “kassa nu kho, bhagavā, subhāsita”nti?

“Sabbāsam vo subhāsitam pariyāyena; api ca mamapi suṇātha –

“Dhammam care yopi samuñjakam care,
Dārañca posam dadamappakasmīm;
Satam sahassānam sahassayāginam,
Kalampi nāgganti tathāvidhassa te”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kenesa yañño vipulo mahaggato,

Samena dinnassa na agghameti;
 Katham [idam padam katthaci sīhalapothake natthi] satam sahassānam sahassayāginam,
 Kalampi nāgganti tathāvidhassa te”ti.

“Dadanti heke visame niviṭṭhā,
 Chetvā vadhitvā atha socayitvā;
 Sā dakkhiṇā assumukhā sadaṇḍā,
 Samena dinnassa na agghameti.

“Evam satam sahassānam sahassayāginam;
 Kalampi nāgganti tathāvidhassa te”ti.

3. Sādhusuttam

33. Sāvatthinidānam. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasānkamīmsu; upasānkamitvā bhagavantam abhvādetvā ekamantam atṭhaṃsu. Ekamantam ṭhitā kho ekā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi –

“Sādhu kho, mārisa, dānam;
 Maccherā ca pamādā ca, evam dānam na dīyati;
 Puññam ākaṅkhamānenā, deyyam hoti vijānatā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi –

“Sādhu kho, mārisa, dānam;
 Api ca appakasmimpi sāhu dānam”.

“Appasmeke pavecchanti, bahuneke na dicchare;
 Appasmā dakkhiṇā dinnā, sahassena samam mitā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi –

“Sādhu kho, mārisa, dānam; appakasmimpi sāhu dānam;
 Api ca saddhāyapi sāhu dānam”.

“Dānañca yuddhañca samānamāhu,
 Appāpi santā bahuke jinanti;
 Appampi ce saddahāno dadāti,
 Teneva so hoti sukhī parathā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi –

“Sādhu kho, mārisa, dānam; appakasmimpi sāhu dānam;
 Saddhāyapi sāhu dānam; api ca dhammadaddhassāpi sāhu dānam”.

“Yo dhammadaddhassa dadāti dānam,
 Uṭṭhānavīriyādhigatassa jantu;
 Atikkamma so vetaraṇīm yamassa,
 Dibbāni ṭhānāni upeti macco”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam̄ udānam̄ udānesi –

“Sādhu kho, mārisa, dānam̄; appakasmimpi sāhu dānam̄;
Saddhāyapi sāhu dānam̄; dhammaladdhassāpi sāhu dānam̄;
Api ca viceyya dānampi sāhu dānam̄”.

“Viceyya dānam̄ sugatappasattham̄,
Ye dakkhiṇeyyā idha jīvaloke;
Etesu dinnāni mahapphalāni,
Bijāni vuttāni yathā sukhette”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam̄ udānam̄ udānesi –

“Sādhu kho, mārisa, dānam̄; appakasmimpi sāhu dānam̄;
Saddhāyapi sāhu dānam̄; dhammaladdhassāpi sāhu dānam̄;
Viceyya dānampi sāhu dānam̄; api ca pāñesupi sādhu samyamo”.

“Yo pāñabhūtāni [pāñabhūtesu (sī. pī.)] ahethayam̄ caram̄,
Parūpavādā na karonti pāpam̄;
Bhīrum̄ pasam̄santi na hi tattha sūram̄,
Bhayā hi santo na karonti pāpa”nti.

Atha kho aparā devatā bhagavantam̄ etadavoca – “kassa nu kho, bhagavā, subhāsita”nti?

“Sabbāsam̄ vo subhāsitam̄ pariyāyena, api ca mamapi suṇātha –

“Saddhā hi dānam̄ bahudhā pasattham̄,
Dānā ca kho dhammapadamva seyyo;
Pubbe ca hi pubbatare ca santo,
Nibbānamevajjhagamum̄ sapaññā”ti.

4. Nasantisuttam

34. Ekam̄ samayam̄ bhagavā sāvatthiyam̄ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya ratti�ā abhikkantavaṇṇā kevalakappam̄ jetavanam̄ obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā bhagavantam̄ abhivādetvā ekamantam̄ atṭham̄su. Ekamantam̄ thitā kho ekā devatā bhagavato santike imam̄ gātham̄ abhāsi –

“Na santi kāmā manujesu niccā,
Santidha kamanīyāni yesu [kāmesu (ka.)] baddho;
Yesu pamatto apunāgamanaṁ,
Anāgantā puriso maccudheyyā”ti.

“Chandajam̄ agham̄ chandajam̄ dukkham̄;
Chandavinayā aghavinayo;
Aghavinayā dukkhavenayo”ti.

“Na te kāmā yāni citrāni loke,
Saṅkapparāgo purisassa kāmo;
Tīṭhanti citrāni tatheva loke,
Athettha dhīrā vinayanti chandam̄.

“Kodham jahe vippajaheyya mānam,
Samyojanam sabbamatikkameyya;
Tam nāmarūpasmimasajjamānam,
Akiñcanam nānupatanti dukkhā.

“Pahāsi saṅkham na vimānamajjhagā [na ca mānamajjhagā (ka. sī.), na vimānamāgā (syā. kam.)],

Acchechhi taṇham idha nāmarūpe;
Tam chinnagantham anigham nirāsam,
Pariyesamānā nājjhagamum;
Devā manussā idha vā huram vā,
Saggesu vā sabbanivesanesū”ti.

“Tam ce hi nāddakkhum tathāvimuttam (iccāyasmā mogharājā),
Devā manussā idha vā huram vā;
Naruttamaṁ attacaram narānam,
Ye tam namassanti pasam̄siyā te”ti.

“Pasam̄siyā tepi bhavanti bhikkhū (mogharājāti bhagavā),
Ye tam namassanti tathāvimuttam;
Aññāya dhammad vicikiccham pahāya,
Saṅgātigā tepi bhavanti bhikkhū”ti.

5. Ujjhānasaññisuttam

35. Ekaṁ samayaṁ bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā ujjhānasaññikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ jetavanaṁ obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkamītsu; upasaṅkamitvā vehāsam aṭṭhamītsu. Vehāsam thitā kho ekā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Aññathā santamattānam, aññathā yo pavedaye;
Nikacca kitavasseva, bhuttam theyyena tassa tam.

“Yañhi kayirā tañhi vade, yaṁ na kayirā na tam vade;
Akarontam bhāsamānānam, pariñānanti pañditā”ti.

“Na yidaṁ bhāsitamattena, ekantasavanena vā;
Anukkamitave sakkā, yāyaṁ paṭipadā dalhā;
Yāya dhīrā pamuccanti, jhāyino mārabandhanā.

“Na ve dhīrā pakubbanti, viditvā lokapariyāyam;
Aññāya nibbutā dhīrā, tiṇñā loke visattika”nti.

Atha kho tā devatāyo pathaviyam patiṭṭhahitvā bhagavato pādesu sīrasā nipatitvā bhagavantam etadavocum – “accayo no, bhante, accagamā yathābālam yathāmūlham yathāakusalam [yathābālā yathāmūlā yathāakusalā (sabbattha)], yā mayam bhagavantam āsādetabbam amaññimhā. Tāsam no, bhante, bhagavā accayam accayato paṭigganhātu āyatim samvarāyā”ti. Atha kho bhagavā sitam pātvākāsi. Atha kho tā devatāyo bhiyyosomattāya ujjhāyantiyo vehāsam abbhuggañchum. Ekā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Accayam desayantīnam, yo ce na paṭiganhati;

Kopantaro dosagaru, sa veram paṭīmuñcati”ti.

“Accayo ce na vijjetha, nocidhāpagataṁ [nocīdha apahataṁ (syā. kam.), nocidhāpakatam (?)] siyā;
Verāni na ca sammeyyum, kenīdha [verāni ca sammeyyum, tenidha (sī.)] kusalo siyā”ti.

“Kassaccayā na vijjanti, kassa natthi apāgataṁ;
Ko na sammohamāpādi, ko ca dhīro [kodha dhīro (syā. kam.)] sadā sato”ti.

“Tathāgatassa buddhassa, sabbabhūtānukampino;
Tassaccayā na vijjanti, tassa natthi apāgataṁ;
So na sammohamāpādi, sova [sodha (syā. kam.)] dhīro sadā sato”ti.

“Accayaṁ desayantīnam, yo ce na paṭīgañhati;
Kopantaro dosagaru, sa veram paṭīmuñcati;
Tam veram nābhinandāmi, paṭīgañhāmi voccaya”nti.

6. Saddhāsuttam

36. Ekam samayaṁ bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sambahulā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkamīsu; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhamīsu. Ekamantam ṭhitā kho ekā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Saddhā dutiyā purisassa hoti,
No ce assaddhiyam avatiṭṭhati;
Yaso ca kittī ca tatvassa hoti,
Saggañca so gacchati sarīram vihāyā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Kodham jahe vippajaheyya mānam,
Saṃyojanam sabbamatikkameyya;
Tam nāmarūpasmimasajjamānam,
Akiñcanam nānupatanti saṅgā”ti.

“Pamādamanuyuñjanti, bālā dummedhino janā;
Appamādañca medhāvī, dhanam setṭhañva rakkhati.

“Mā pamādamanuyuñjetha, mā kāmarati santhavam;
Appamatto hi jhāyanto, pappoti paramam sukha”ntntti.

7. Samayasuttam

37. Evam me sutam – ekam samayaṁ bhagavā sakkesu viharati kapilavatthusmim mahāvane mahatā bhikkhusaṅghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi; dasahi ca lokadhātūhi devatā yebhuyyena sannipatitā honti bhagavantam dassanāya bhikkhusaṅghañca. Atha kho catunnam suddhāvāsakāyikānam devatānam etadahosi – “ayaṁ kho bhagavā sakkesu viharati kapilavatthusmim mahāvane mahatā bhikkhusaṅghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi; dasahi ca lokadhātūhi devatā yebhuyyena sannipatitā honti bhagavantam dassanāya bhikkhusaṅghañca. Yaññūna mayampi yena bhagavā tenupasaṅkameyyāma; upasaṅkamitvā bhagavato

santike paccekam gātham [paccekagātham (sī. syā. kam. pī.)] bhāseyyāmā”ti.

Atha kho tā devatā – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāham pasāreyya pasāritaṁ vā bāham samiñjeyya. Evameva – suddhāvāsesu devesu antarahitā bhagavato purato pāturaheṣuṁ. Atha kho tā devatā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhamsu. Ekamantam ṭhitā kho ekā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Mahāsamayo pavanasmīm, devakāyā samāgatā;
Āgatamha imam dhammasamayam, dakkhitāye aparājitasaṅgha”nti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Tatra bhikkhavo samādahaṁsu, cittamattano ujukam akam̄su [ujukamakaṁsu (sī. syā. kam. pī.)];
Sārathīva nettāni gahetvā, indriyāni rakkhanti pañditā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Chetvā khīlam chetvā paligham, indakhīlam ūhacca manejā;
Te caranti suddhā vimalā, cakkhumatā sudantā susunāgā”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Ye keci buddham saraṇam gatāse, na te gamissanti apāyabhūmiṁ;
Pahāya mānusam deham, devakāyam paripūressanti”ti.

8. Sakalikasuttam

38. Evaṁ me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati maddakucchismīm migadāye. Tena kho pana samayena bhagavato pādo sakalikāya [sakkhalikāya (ka.)] khato hoti. Bhusā sudam bhagavato vedanā vattanti sārīrikā vedanā dukkhā tibbā [tippā (sī. syā. kam. pī.)] kharā kaṭukā asātā amanāpā; tā sudam bhagavā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno. Atha kho bhagavā catugguṇam saṅghātiṁ paññāpetvā dakkhiṇena passena sīhaseyyam kappeti pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno.

Atha kho sattasatā satullapakāyikā devatāyo abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappaṁ maddakucchim obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkamīṁsu; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhamsu. Ekamantam ṭhitā kho ekā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi – “nāgo vata, bho, samaṇo gotamo; nāgavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi – “sīho vata, bho, samaṇo gotamo; sīhavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi – “ājānīyo vata, bho, samaṇo gotamo; ājānīyavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi – “nisabho vata, bho, samaṇo gotamo; nisabhavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato

sampajāno adhivāseti avihaññamāno”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi – “dhorayho vata, bho, samaṇo gotamo; dhorayhavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi – “danto vata, bho, samaṇo gotamo; dantavatā ca samuppannā sārīrikā vedanā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno”ti.

Atha kho aparā devatā bhagavato santike imam udānam udānesi – “passa samādhim subhāvitam cittañca suvimuttam, na cābhinatam na cāpanatam na ca sasaṅkhāraniggayhavāritagatam [sasaṅkhāraniggayhavāritavatam (sī. syā. kam. pī.), sasaṅkhāraniggayhavārivāvatam (ka.)]. Yo evarūpam purisanāgam purisasiham purisaājānīyam purisanisabham purisadhorayham purisadantam atikkamitabbaṁ maññeyya kimaññatra adassanā”ti.

“Pañcavedā sataṁ samam, tapassī brāhmaṇā caram;
Cittañca nesam na sammā vimuttam, hīnattharūpā na pāraṅgamā te.

“Tanhādhipannā vatasīlabaddhā, lūkham tapam vassasatam carantā;
Cittañca nesam na sammā vimuttam, hīnattharūpā na pāraṅgamā te.

“Na mānakāmassa damo idhatthi, na monamatthi asamāhitassa;
Eko araññe viharam pamatto, na maccudheyyassa tareyya pāra”nti.

“Mānam pahāya susamāhitatto, sucetaso sabbadhi vippamutto;
Eko araññe viharamappamatto, sa maccudheyyassa tareyya pāra”ntntti.

9. Paṭhamapajjunnadhītusuttam

39. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā vesāliyam viharati mahāvane kūṭagārasālāyam. Atha kho kokanadā pajjunnassa dhītā abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇṇā kevalakappam mahāvanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thitā kho sā devatā kokanadā pajjunnassa dhītā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Vesāliyam vane viharantam, aggam sattassa sambuddham;
Kokanadāhamasmi abhivande, kokanadā pajjunnassa dhītā.

“Sutameva pure āsi, dhammo cakkhumatānubuddho;
Sāham dāni sakkhi jānāmi, munino desayato sugatassa.

“Ye keci ariyam dhammam, vigarahantā caranti dummedhā;
Upenti roruvam ghoram, cirarattam dukkham anubhavanti.

“Ye ca kho ariye dhamme, khantiyā upasamena upetā;
Pahāya mānusam deham, devakāya paripūressantī”ti.

10. Dutiyapajjunnadhītusuttam

40. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā vesāliyam viharati mahāvane kūṭagārasālāyam.

Atha kho cūlakokanadā [cullakokanadā (sī. syā. kam.)] pajunnassa dhītā abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇṇā kevalakappam mahāvanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhitā kho sā devatā cūlakokanadā pajunnassa dhītā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Idhāgamā vijjupabhāsavāṇṇā, kokanadā pajunnassa dhītā;
Buddhañca dhammañca namassamānā, gāthācimā athavatī abhāsi.

“Bahunāpi kho tam vibhajeyyam, pariyāyena tādiso dhammo;
Samkhittamattham [samkhittamattam (ka.)] lapayissāmi, yāvatā me manasā pariyattam.

“Pāpam na kayirā vacasā manasā,
Kāyena vā kiñcana sabbaloke;
Kāme pahāya satimā sampajāno,
Dukkham na sevetha anatthasamjhita”nti.

Satullapakāyikavaggo catuttho.

Tassuddānam –

Sabbhimaccharinā sādhu, na santujjhānasāññino;
Saddhā samayo sakalikam, ubho pajunnadhītaroti.

5. Ādittavaggo

1. Ādittasuttam

41. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyaṁ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho aññatarā devatā abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇṇā kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhitā kho sā devatā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Ādittasmiṁ agārasmiṁ, yam nīharati bhājanam;
Tam tassa hoti athāya, no ca yam tattha dayhati.

“Evam ādittako loko, jarāya marañena ca;
Nīharetheva dānena, dinnam hoti sunīhatam.

“Dinnam sukhaphalam hoti, nādinnam hoti tam tathā;
Corā haranti rājāno, aggi dāhati nassati.

“Atha antena jahati, sarīram sapariggahaṁ;
Etadaññāya medhāvī, bhuñjetha ca dadetha ca;
Datvā ca bhutvā ca yathānubhāvam;
Anindito saggamupeti thāna”nti.

2. Kīmadasuttam

42. “Kīmado balado hoti, kīmado hoti vaṇṇado;
Kīmado sukhado hoti, kīmado hoti cakkhudo;

Ko ca sabbadado hoti, tam me akkhāhi pucchito”ti.

“Annado balado hoti, vatthado hoti vaṇṇado;
Yānado sukhado hoti, dīpado hoti cakkhudo.

“So ca sabbadado hoti, yo dadāti upassayam;
Amataṁ dado ca so hoti, yo dhammadamusāsatī”ti.

3. Annasuttam

- 43.** “Annamevābhinandanti, ubhaye devamānusā;
Atha ko nāma so yakkho, yam annam nābhinandatī”ti.

“Ye naṁ dadanti saddhāya, vippasannena cetasā;
Tameva annam bhajati, asmim loke paramhi ca.

“Tasmā vineyya maccheraṁ, dajjā dānam malābhībhū;
Puññāni paralokasmīm, patiṭṭhā honti pāṇina”nti.

4. Ekamūlasuttam

- 44.** “Ekamūlam dvirāvaṭṭam, timalam pañcapattharam;
Samuddam dvādasāvaṭṭam, pātālam atarī isī”ti.

5. Anomasuttam

- 45.** “Anomanāmam nipiṇṇatthadassīm, paññādadaṁ kāmālaye asattam;
Tam passatha sabbavidūm sumedham, ariye pathē kamamānam mahesi”nti.

6. Accharāsuttam

- 46.** “Accharāgaṇasaṅghuṭṭam, piśācagaṇasevitam;
Vanantam mohanaṁ nāma, katham yātrā bhavissatī”ti.

“Ujuko nāma so maggo, abhayā nāma sā disā;
Ratho akūjano nāma, dhammadacakkehi samyuto.

“Hirī tassa apālambo, satyassa parivāraṇam;
Dhammāham sārathiṁ brūmi, sammādiṭṭhipurejavam.

“Yassa etādisam yānam, itthiyā purisassa vā;
Sa ve etena yānena, nibbānasseva santike”ti.

7. Vanaropasuttam

- 47.** “Kesam divā ca ratto ca, sadā puññam pavaḍḍhati;
Dhammatṭhā sīlasampannā, ke janā saggagāmino”ti.

“Ārāmaropā vanaropā, ye janā setukārakā;
Papañca udapānañca, ye dadanti upassayam.

“Tesam̄ divā ca ratto ca, sadā puññam̄ pavaḍḍhati;
Dhammaṭṭhā sīlasampannā, te janā saggagāmino”ti.

8. Jetavanasuttam

48. “Idañhi tam̄ jetavanaṁ, isisaṅghanisevitam̄;
Āvuttham̄ [āvuṭṭham̄ (ka.)] dhammarājena, pītisañjananam̄ mama.

“Kammaṁ vijjā ca dhammo ca, sīlam̄ jīvitamuttamam̄;
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā.

“Tasmā hi pañḍito poso, sampassam̄ atthamattano;
Yoniso vicine dhammam̄, evam̄ tattha visujjhati.

“Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena ca;
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā”ti.

9. Maccharisuttam

49. “Yedha maccharino loke, kadariyā paribhāsakā;
Aññesam̄ dadamānānam̄, antarāyakarā narā.

“Kīdiso tesam̄ vipāko, samparāyo ca kīdiso;
Bhagavantam̄ puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu tam̄ maya”nti.

“Yedha maccharino loke, kadariyā paribhāsakā;
Aññesam̄ dadamānānam̄, antarāyakarā narā.

“Nirayaṁ tiracchānayoniṁ, yamalokaṁ upapajjare;
Sace enti manussattam̄, dalidde jāyare kule.

“Coḷam̄ piṇḍo ratī kхиḍā, yattha kicchena labbhati;
Parato āśīsare [āśīsare (sī. syā. kaṁ. pī.)] bālā, tampi tesam̄ na labbhati;
Diṭṭhe dhammesa vipāko, samparāye [samparāye (syā. kam. pī.)] ca duggatī”ti.

“Itihetam̄ vijānāma, aññam̄ pucchāma gotama;
Yedha laddhā manussattam̄, vadaññū vītamaccharā.

“Buddhe pasannā dhamme ca, saṅghe ca tibbagāravā;
Kīdiso tesam̄ vipāko, samparāyo ca kīdiso;
Bhagavantam̄ puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu tam̄ maya”nti.

“Yedha laddhā manussattam̄, vadaññū vītamaccharā;
Buddhe pasannā dhamme ca, saṅghe ca tibbagāravā;
Ete saggā [sagge (sī. syā. kaṁ.)] pakāsanti, yattha te upapajjare.

“Sace enti manussattam̄, adḍhe ājāyare kule;
Coḷam̄ piṇḍo ratī kхиḍā, yatthākicchena labbhati.

“Parasambhatesu bhogesu, vasavattīva modare;
Diṭṭhe dhammesa vipāko, samparāye ca suggatī”ti.

10. Ghaṭīkārasuttam

50. “Aviham upapannāse, vimuttā satta bhikkhavo;
Rāgadosaparikkhīṇā, tiṇṇā loke visattika”nti.

“Ke ca te atarum pañkam [saṅgam (sī. syā.)], maccudheyyam suduttaram;
Ke hitvā mānusam deham, dibbayogam upaccagu”nti.

“Upako palagaṇdo ca, pukkusāti ca te tayo;
Bhaddiyo khaṇḍadevo ca, bāhuraggi ca siṅgiyo [bahudantī ca piṅgayo (sī.)];
Te hitvā mānusam deham, dibbayogam upaccagu”nti.

“Kusalī bhāsasī tesam, mārapāsappahāyinam;
Kassa te dhammadmaññāya, acchidum bhavabandhana”nti.

“Na aññatra bhagavatā, nāññatra tava sāsanā;
Yassa te dhammadmaññāya, acchidum bhavabandhanam.

“Yattha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati;
Tam te dhammañ idhaññāya, acchidum bhavabandhana”nti.

“Gambhīram bhāsasī vācam, dubbijānam sudubbudham;
Kassa tvam dhammadmaññāya, vācam bhāsasi īdisa”nti.

“Kumbhakāro pure āsim, vekaliŋge [vehaļinge (sī.), vebhaļinge (syā. kam.)] ghaṭīkaro;
Mātāpettibharo āsim, kassapassa upāsako.

“Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso;
Ahuvā te sagāmeyyo, ahuvā te pure sakħā.

“Sohamete pajānāmi, vimutte satta bhikkhavo;
Rāgadosaparikkhīṇe, tiṇne loke visattika”nti.

“Evametam tadā āsi, yathā bhāsasi bhaggava;
Kumbhakāro pure āsi, vekaliŋge ghaṭīkaro;
Mātāpettibharo āsi, kassapassa upāsako.

“Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso;
Ahuvā me sagāmeyyo, ahuvā me pure sakħā”ti.

“Evametam purāṇānam, sahāyānam ahu sangamo;
Ubhinnam bhāvitattānam, sarīrantimadhārina”nti.

Ādittavaggo pañcamo.

Tassuddānam –

Ādittañ kiñdadāñ annam, ekamūlaanomiyam;
Accharāvanaropajetam, maccharena ghaṭīkaroti.

6. Jarāvaggo

1. Jarāsuttam

- 51.** “Kiṁsu yāva jarā sādhu, kiṁsu sādhu patiṭhitam;
Kiṁsu narānam ratanam, kiṁsu corehi dūhara”nti.

“Sīlam yāva jarā sādhu, saddhā sādhu patiṭhitā;
Paññā narānam ratanam, puññam corehi dūhara”nti.

2. Ajarasāsuttam

- 52.** “Kiṁsu ajarasā sādhu, kiṁsu sādhu adhiṭṭhitam;
Kiṁsu narānam ratanam, kiṁsu corehyahāriya”nti.

“Sīlam ajarasā sādhu, saddhā sādhu adhiṭṭhitā;
Paññā narānam ratanam, puññam corehyahāriya”nti.

3. Mittasuttam

- 53.** “Kiṁsu pavasato [pathavato (pī. ka.)] mittam, kiṁsu mittam sake ghare;
Kiṁ mittam atthajātassa, kiṁ mittam samparāyika”nti.

“Sattho pavasato mittam, mātā mittam sake ghare;
Sahāyo atthajātassa, hoti mittam punappunam;
Sayamkatāni puññāni, tam mittam samparāyika”nti.

4. Vatthusuttam

- 54.** “Kiṁsu vatthu manussānam, kiṁsūdha paramo sakhā;
Kiṁsu bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitā”ti [pathavim sitāti (sī. syā. kam. pī.)].

“Puttā vatthu manussānam, bhariyā ca [bhariyāva (sī.), bhariyā (syā. kam.)] paramo sakhā;
Vutthim bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitā”ti.

5. Paṭhamajanasuttam

- 55.** “Kiṁsu janeti purisam, kiṁsu tassa vidhāvati;
Kiṁsu saṁsāramāpādi, kiṁsu tassa mahabbhaya”nti.

“Taṇhā janeti purisam, cittamassa vidhāvati;
Satto saṁsāramāpādi, dukkhamassa mahabbhaya”nti.

6. Dutiyajanasuttam

- 56.** “Kiṁsu janeti purisam, kiṁsu tassa vidhāvati;
Kiṁsu saṁsāramāpādi, kismā na parimuccatī”ti.

“Taṇhā janeti purisam, cittamassa vidhāvati;
Satto saṁsāramāpādi, dukkhā na parimuccatī”ti.

7. Tatiyajanasuttam

- 57.** “Kiṁsu janeti purisam̄, kiṁsu tassa vidhāvati;
Kiṁsu saṁsāramāpādi, kiṁsu tassa parāyana”nti.

“Taṇhā janeti purisam̄, cittamassa vidhāvati;
Satto saṁsāramāpādi, kammam̄ tassa parāyana”nti.

8. Uppathasuttam

- 58.** “Kiṁsu uppatho akkhāto, kiṁsu rattindivakkhayo;
Kim̄ malam̄ brahmacariyassa, kim̄ sinānamanodaka”nti.

“Rāgo uppatho akkhāto, vayo rattindivakkhayo;
Itthī malam̄ brahmacariyassa, etthāyam̄ sajjate pajā;
Tapo ca brahmacariyañca, tam̄ sinānamanodaka”ntntti.

9. Dutiyasuttam

- 59.** “Kiṁsu dutiyā [dutiyam̄ (syā. kam̄. pī.)] purisassa hoti, kiṁsu cenam̄ pasāsati;
Kissa cābhirato macco, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

“Saddhā dutiyā purisassa hoti, paññā cenam̄ pasāsati;
Nibbānābhirato macco, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

10. Kavisuttam

- 60.** “Kiṁsu nidānam̄ gāthānam̄, kiṁsu tāsam̄ viyañjanam̄;
Kiṁsu sannissitā gāthā, kiṁsu gāthānamāsayo”ti.

“Chando nidānam̄ gāthānam̄, akkharā tāsam̄ viyañjanam̄;
Nāmasannissitā gāthā, kavi gāthānamāsayo”ti.

Jarāvaggo chattho.

Tassuddānam –

Jarā ajarasā mittam̄, vatthu tīṇi janāni ca;
Uppatho ca dutiyo ca, kavinā pūrito vaggoti.

7. Addhavaggo

1. Nāmasuttam

- 61.** “Kiṁsu sabbam̄ addhabhavi [anvabhavi (sī.)], kismā bhiyyo na vijjati;
Kissassu ekadhammassa, sabbeva vasamanvagū”ti [vasamaddhagū (ka.)].

“Nāmaṁ sabbam̄ addhabhavi, nāmā bhiyyo na vijjati;
Nāmassa ekadhammassa, sabbeva vasamanvagū”ti.

2. Cittasuttam

- 62.** “Kenassu nīyati loko, kenassu parikassati;
Kissassu ekadhammassa, sabbeva vasamanvagū”ti.

“Cittena nīyati loko, cittena parikassati;
Cittassa ekadhammassa, sabbeva vasamanvagū”ti.

3. Taṇhāsuttam

- 63.** “Kenassu nīyati loko, kenassu parikassati;
Kissassu ekadhammassa, sabbeva vasamanvagū”ti.

“Taṇhāya nīyati loko, taṇhāya parikassati;
Taṇhāya ekadhammassa, sabbeva vasamanvagū”ti.

4. Saṃyojanasuttam

- 64.** “Kiṃsu saṃyojano loko, kiṃsu tassa vicāraṇam;
Kissassu vippahānena, nibbānam iti vuccatī”ti.

“Nandīsaṃyojano [[nandisaṃyojano \(sī. syā. kam.\)](#)] loko, vitakkassa vicāraṇam;
Taṇhāya vippahānena, nibbānam iti vuccatī”ti.

5. Bandhanasuttam

- 65.** “Kiṃsu sambandhano loko, kiṃsu tassa vicāraṇam;
Kissassu vippahānena, sabbam chindati bandhana”nti.

“Nandīsambandhano loko, vitakkassa vicāraṇam;
Taṇhāya vippahānena, sabbam chindati bandhana”nti.

6. Attahatasuttam

- 66.** “Kenassubbhāhato loko, kenassu parivārito;
Kena sallena otīṇo, kissa dhūpāyito sadā”ti.

“Maccunābbhāhato loko, jarāya parivārito;
Taṇhāsallena otīṇo, icchādhūpāyito sadā”ti.

7. Uḍḍitasuttam

- 67.** “Kenassu uḍḍito loko, kenassu parivārito;
Kenassu pihito loko, kismim loko patiṭṭhito”ti.

“Taṇhāya uḍḍito loko, jarāya parivārito;
Maccunā pihito loko, dukkhe loko patiṭṭhito”ti.

8. Pihtasuttam

- 68.** “Kenassu pihito loko, kismim loko patiṭṭhito;

Kenassu uḍḍito loko, kenassu parivārito”ti.

“Maccunā pihipto loko, dukkhe loko patiṭṭhito;
Taṇhāya uḍḍito loko, jarāya parivārito”ti.

9. Icchāsuttam

- 69.** “Kenassu bajjhati loko, kissa vinayāya muccati;
Kissassu vippahānena, sabbam chindati bandhana”nti.

“Icchāya bajjhati loko, icchāvinayāya muccati;
Icchāya vippahānena, sabbam chindati bandhana”nti.

10. Lokasuttam

- 70.** “Kismim loko samuppanno, kismim kubbati santhavam;
Kissa loko upādāya, kismim loko vihaññatī”ti.

“Chasu loko samuppanno, chasu kubbati santhavam;
Channameva upādāya, chasu loko vihaññatī”ti.

Addhavaggo [anvavaggo (sī.)] sattamo.

Tassuddānam –

Nāmaṁ cittañca taṇhā ca, saṁyojanañca bandhanā;
Abbhāhatuḍḍito pihipto, icchā lokena te dasāti.

8. Chetvāvaggo

1. Chetvāsuttam

- 71.** Sāvatthinidānam. Ekamantam ṭhitā kho sā devatā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kiṁsu chetvā [jhatvā (sī.), ghatvā (syā. kam.) evamuparipi] sukham seti, kiṁsu chetvā na socati;
Kissassu ekadhammassa, vadham rocesi gotamā”ti.

“Kodham chetvā sukham seti, kodham chetvā na socati;
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa devate;
Vadham ariyā pasam̄santi, tañhi chetvā na socati”ti.

2. Rathasuttam

- 72.** “Kiṁsu rathassa paññānam, kiṁsu paññānamaggino;
Kiṁsu ratṭhassa paññānam, kiṁsu paññānamitthiyā”ti.

“Dhajo rathassa paññānam, dhūmo paññānamaggino;
Rājā ratṭhassa paññānam, bhattā paññānamitthiyā”ti.

3. Vittasuttam

73. “Kiṁsūdha vittam purisassa settham, kiṁsu sucinño sukhamāvahati;
 Kiṁsu have sādutaram [sādhutaram (ka.)] rasānam, kathamjīvīm [kiṁsujīvīm (ka.)]
 jīvitamāhu settha”nti.

“Saddhīdha vittam purisassa settham, dhammo sucinño sukhamāvahati;
 Saccam have sādutaram rasānam, paññājīvīm jīvitamāhu settha”nti.

4. Vuṭṭhisuttam

74. “Kiṁsu uppatatam settham, kiṁsu nipatatam varam;
 Kiṁsu pavajamānānam, kiṁsu pavadatam vara”nti.

“Bījam uppatatam settham, vuṭṭhi nipatatam varā;
 Gāvo pavajamānānam, putto pavadatam varoti.

“Vijjā uppatatam setthā, avijjā nipatatam varā;
 Saṅgo pavajamānānam, buddho pavadatam varo”ti.

5. Bhītāsuttam

75. “Kiṁsūdha bhītā janatā anekā,
 Maggo canekāyatanappavutto;
 Pucchāmi tam gotama bhūripañña,
 Kismiṁ ṭhito paralokam na bhāye”ti.

“Vācam manañca pañidhāya sammā,
 Kāyena pāpāni akubbamāno;
 Bavhannapānam gharamāvasanto,
 Saddho mudū samvibhāgī vadaññū;
 Etesu dhammesu ṭhito catūsu,
 Dhamme ṭhito paralokam na bhāye”ti.

6. Najīratisuttam

76. “Kiṁ jīrati kiṁ na jīrati, kiṁsu uppathoti vuccati;
 Kiṁsu dhammānam paripantho, kiṁsu rattindivakkhayo;
 Kiṁ malam brahmacariyassa, kiṁ sinānamanodakam.

“Kati lokasmim chiddāni, yattha vittam [cittam (sī. syā. kam. pī.)] na tiṭṭhati;
 Bhagavantam puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu tam maya”nti.

“Rūpam jīrati maccānam, nāmagottam na jīrati;
 Rāgo uppathoti vuccati.

“Lobho dhammānam paripantho, vayo rattindivakkhayo;
 Itthī malam brahmacariyassa, etthāyam sajjate pajā;
 Tapo ca brahmacariyañca, tam sinānamanodakam.

“Cha lokasmim chiddāni, yattha vittam na tiṭṭhati;

Ālasyañca [ālassañca (sī. pī.)] pamādo ca, anuṭṭhānam asamyamo;
Niddā tandī [tandi (sī.)] ca te chidde, sabbaso tam vivajjaye”ti.

7. Issariyasuttam

77. “Kiṁsu issariyam loke, kiṁsu bhaṇḍānamuttamam;
Kiṁsu satthamalam loke, kiṁsu lokasmimabbudam.

“Kiṁsu harantam vārenti, haranto pana ko piyo;
Kiṁsu punappunāyantam, abhinandanti paṇḍitā”ti.

“Vaso issariyam loke, itthī bhaṇḍānamuttamam;
Kodho satthamalam loke, corā lokasmimabbudā.

“Coram harantam vārenti, haranto samano piyo;
Samanam punappunāyantam, abhinandanti paṇḍitā”ti.

8. Kāmasuttam

78. “Kimatthakāmo na dade, kiṁ macco na pariccaje;
Kiṁsu muñceyya kalyāṇam, pāpikam na ca mocaye”ti.

“Attānam na dade poso, attānam na pariccaje;
Vācam muñceyya kalyāṇam, pāpikañca na mocaye”ti.

9. Pātheyyasuttam

79. “Kiṁsu bandhati pātheyyam, kiṁsu bhogānamāsayo;
Kiṁsu naram parikassati, kiṁsu lokasmi dujjaham;
Kismiṁ baddhā puthū sattā, pāsenā sakunī yathā”ti.

“Saddhā bandhati pātheyyam, sirī bhogānamāsayo;
Icchā naram parikassati, icchā lokasmi dujjahā;
Icchābaddhā puthū sattā, pāsenā sakunī yathā”ti.

10. Pajjotasuttam

80. “Kiṁsu lokasmi pajjoto, kiṁsu lokasmi jāgaro;
Kiṁsu kamme sajīvānam, kimassa iriyāpatho.

“Kiṁsu alasam analasañca [kiṁ ālasyānālasyañca (ka.)], mātā puttamva posati;
Kiṁ bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitā”ti.

“Paññā lokasmi pajjoto, sati lokasmi jāgaro;
Gāvo kamme sajīvānam, sītassa iriyāpatho.

“Vuṭṭhi alasam analasañca, mātā puttamva posati;
Vuṭṭhim bhūtā upajīvanti, ye pāṇā pathavissitā”ti.

11. Araṇasuttam

81. “Kesūdha arañā loke, kesam vusitam na nassati;
Kedha iccham parijānanti, kesam bhojissiyam sadā.

“Kiṁsu mātā pitā bhātā, vandanti nam patiṭhitam;
Kiṁsu idha jātihīnam, abhivādenti khattiyā”ti.

“Samaṇīdha arañā loke, samaṇānam vusitam na nassati;
Samaṇā iccham parijānanti, samaṇānam bhojissiyam sadā.

“Samaṇam mātā pitā bhātā, vandanti nam patiṭhitam;
Samaṇīdha jātihīnam, abhivādenti khattiyā”ti.

Chetvāvaggo atthamo.

Tassuddānam –

Chetvā rathañca cittañca, vuṭṭhi bhītā najīrati;
Issaram kāmam pātheyyam, pajjoto arañena cāti.

Devatāsamayuttam samattam.

2. Devaputtasamayuttam

1. Paṭhamavaggo

1. Paṭhamakassapasuttam

82. Evam me sutam – ekaṁ samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho cassapo devaputto abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thito kho cassapo devaputto bhagavantam etadavoca – “bhikkhum bhagavā pakāsesi, no ca bhikkhuno anusāsa”nti. “Tena hi cassapa, taññevettha paṭibhātū”ti.

“Subhāsitassa sikkhetha, samaṇūpāsanassa ca;
Ekāsanassa ca raho, cittavūpasamassa cā”ti.

Idamavoca cassapo devaputto; samanuñño satthā ahosi. Atha kho cassapo devaputto “samanuñño me satthā”ti bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyīti.

2. Dutiyakassapasuttam

83. Sāvatthinidānam. Ekamantam thito kho cassapo devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Bhikkhu siyā jhāyī vimuttacitto,
Ākaṅkhe ce hadayassānupattim;
Lokassa ñatvā udayabbayañca,
Sucetaso anissito tadānisamso”ti.

3. Māghasuttam

84. Sāvatthinidānam. Atha kho māgho devaputto abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho māgho devaputto bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kimsu chetvā sukham seti, kimsu chetvā na socati;
Kissassu ekadhammassa, vadham rocesi gotamā”ti.

“Kodham chetvā sukham seti, kodham chetvā na socati;
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa vatrabhū;
Vadham ariyā pasamsanti, tañhi chetvā na socati”ti.

4. Māgadhasuttam

85. Sāvatthinidānam. Ekamantam ṭhito kho māgadho devaputto bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kati lokasmim pajjotā, yehi loko pakāsati;
Bhavantam puṭṭhumāgamma, kathaṁ jānemu tam maya”nti.

“Cattāro loke pajjotā, pañcamettha na vijjati;
Divā tapati ādicco, rattimābhāti candimā.

“Atha aggi divārattim, tattha tattha pakāsati;
Sambuddho tapatam setho, esā ābhā anuttarā”ti.

5. Dāmalisuttam

86. Sāvatthinidānam. Atha kho dāmali devaputto abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho dāmali devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Karaṇīyametam brāhmaṇena, padhānam akilāsunā;
Kāmānam vippahānena, na tenāsīsate bhava”nti.

“Natthi kiccam brāhmaṇassa (dāmalīti bhagavā),
Katakicco hi brāhmaṇo.

“Yāva na gādham labhati nadīsu,
Āyūhati sabbagattebhi jantu;
Gādhañca laddhāna thale ṭhito yo,
Nāyūhatī pāragato hi sova [soti (sī. pī. ka.), hoti (syā. kam.), so (?)].

“Esūpamā dāmali brāhmaṇassa,
Khīṇāsavassa nipakassa jhāyino;
Pappuya jātimaranassa antam,
Nāyūhatī pāragato hi so”ti [hotīti (syā. kam.)].

6. Kāmadasuttam

87. Sāvaththinidānam. Ekamantam ṭhito kho kāmado devaputto bhagavantam etadavoca – “dukkaram bhagavā, sudukkaram bhagavā”ti.

“Dukkaram vāpi karonti (kāmadāti bhagavā),
Sekhā sīlasamāhitā;
Ṭhitattā anagāriyupetassa,
Tuṭṭhi hoti sukhāvahā”ti.

“Dullabhā bhagavā yadidam tuṭṭhī”ti.

“Dullabham vāpi labhanttti (kāmadāti bhagavā),
Cittavūpasame ratā;
Yesam divā ca ratto ca,
Bhāvanāya rato mano”ti.

“Dussamādaham bhagavā yadidam citta”nti.

“Dussamādaham vāpi samādahanttti (kāmadāti bhagavā),
Indriyūpasame ratā;
Te chetvā maccuno jālam,
Ariyā gacchanti kāmadā”ti.

“Duggamo bhagavā visamo maggo”ti.

“Duggame visame vāpi, ariyā gacchanti kāmada;
Anariyā visame magge, papatanti avamśirā;
Ariyānam samo maggo, ariyā hi visame samā”ti.

7. Pañcālacanḍasuttam

88. Sāvaththinidānam. Ekamantam ṭhito kho pañcālacando devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sambādhe vata okāsam, avindi bhūrimedhaso;
Yo jhānamabujjhī [jhānamabudhā (ka. sī.), jhānamabuddhi (syā. kam. pī. ka.)] buddho,
paṭilīnanisabho munī”ti.

“Sambādhe vāpi vindanttti (pañcālacanḍāti bhagavā),
Dhammaṁ nibbānapattiyyā;
Ye satim paccalatthamsu,
Sammā te susamāhitā”ti.

8. Tāyanasuttam

89. Sāvaththinidānam. Atha kho tāyano devaputto purāṇatitthakaro abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho tāyano devaputto bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Chinda sotam parakkamma, kāme panuda brāhmaṇa;

Nappahāya munī kāme, nekattamupapajjati.

“Kayirā ce kayirāthenam, dalhamenam parakkame;
Sithilo hi paribbājo, bhiyyo ākirate rajaṁ.

“Akataṁ dukkaṭam [dukkataṁ (sī. pī.)] seyyo, pacchā tapati dukkaṭam;
Katañca sukataṁ seyyo, yaṁ katvā nānutappati.

“Kuso yathā duggahito, hatthamevānukantati;
Sāmaññam dupparāmaṭṭham, nirayāyūpakaḍḍhati.

“Yaṁ kiñci sithilam kammaṁ, saṃkiliṭṭhañca yaṁ vataṁ;
Saṅkassaram brahmaçariyam, na tam hoti mahapphala”nti.

Idamavoca tāyano devaputto; idam vatvā bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyīti.

Atha kho bhagavā tassā rattiyā accayena bhikkhū āmantesi – “imam, bhikkhave, rattim tāyano nāma devaputto purāṇatitthakaro abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yenāham tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho, bhikkhave, tāyano devaputto mama santike imā gāthāyo abhāsi –

“Chinda sotam parakkamma, kāme panuda brāhmaṇa;
Nappahāya munī kāme, nekattamupapajjati.

“Kayirā ce kayirāthenam, dalhamenam parakkame;
Sithilo hi paribbājo, bhiyyo ākirate rajaṁ.

“Akataṁ dukkaṭam seyyo, pacchā tapati dukkaṭam;
Katañca sukataṁ seyyo, yaṁ katvā nānutappati.

“Kuso yathā duggahito, hatthamevānukantati;
Sāmaññam dupparāmaṭṭham, nirayāyūpakaḍḍhati.

“Yaṁ kiñci sithilam kammaṁ, saṃkiliṭṭhañca yaṁ vataṁ;
Saṅkassaram brahmaçariyam, na tam hoti mahapphala”nti.

“Idamavoca, bhikkhave, tāyano devaputto, idam vatvā maṁ abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyi. Uggāṇhātha, bhikkhave, tāyanagāthā; pariyāpuṇāthā, bhikkhave, tāyanagāthā; dhāretha, bhikkhave, tāyanagāthā. Atthasamhitā, bhikkhave, tāyanagāthā ādibrahmacariyikā”ti.

9. Candimasuttam

90. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena candimā devaputto rāhunā asurindena gahito hoti. Atha kho candimā devaputto bhagavantam anussaramāno tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Namo te buddha vīratthu, vippamuttosi sabbadhi;
Sambādhapaṭipannosmi, tassa me saraṇam bhavā”ti.

Atha kho bhagavā candimam devaputtam ārabbha rāhum asurindam gāthāya aijhabhāsi –

“Tathāgataṁ arahantam, candimā saraṇam gato;
Rāhu candaṁ pamuñcassu, buddhā lokānukampakā”ti.

Atha kho rāhu asurindo candimam devaputtam muñcivtā taramānarūpo yena vepacitti asurindo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā saṃviggo lomahaṭṭhajāto ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhitam kho rāhum asurindam vepacitti asurindo gāthāya ajjhabhāsi –

“Kiṁ nu santaramānova, rāhu candaṁ pamuñcasī;
Saṃviggarūpo āgamma, kiṁ nu bhītova tiṭṭhasī”ti.

“Sattadhā me phale muddhā, jīvanto na sukham labhe;
Buddhagāthābhigītomhi, no ce muñceyya candima”nti.

10. Sūriyasuttam

91. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena sūriyo devaputto rāhunā asurindena gahito hoti. Atha kho sūriyo devaputto bhagavantam anussaramāno tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Namo te buddha vīratthu, vippamuttosi sabbadhi;
Sambādhapaṭipannosmi, tassa me saraṇam bhavā”ti.

Atha kho bhagavā sūriyam devaputtam ārabbha rāhum asurindam gāthāhi ajjhabhāsi –

“Tathāgataṁ arahantam, sūriyo saraṇam gato;
Rāhu sūriyam [suriyam (sī. syā. kam. pī.)] pamuñcassu, buddhā lokānukampakā.

“Yo andhakāre tamasi pabhaṅkaro,
Verocano maṇḍalī uggatejo;
Mā rāhu gilī caramantalikkhe,
Pajam mamaṁ rāhu pamuñca sūriya”nti.

Atha kho rāhu asurindo sūriyam devaputtam muñcivtā taramānarūpo yena vepacitti asurindo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā saṃviggo lomahaṭṭhajāto ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhitam kho rāhum asurindam vepacitti asurindo gāthāya ajjhabhāsi –

“Kiṁ nu santaramānova, rāhu sūriyam pamuñcasī;
Saṃviggarūpo āgamma, kiṁ nu bhītova tiṭṭhasī”ti.

“Sattadhā me phale muddhā, jīvanto na sukham labhe;
Buddhagāthābhigītomhi, no ce muñceyya sūriya”nti.

Paṭhamo vaggo.

Tassuddānam –

Dve kassapā ca māgho ca, māgadho dāmali kāmado;
Pañcālacaṇḍo tāyano, candimasūriyena te dasāti.

2. Anāthapiṇḍikavaggo

1. Candimasasuttam

92. Sāvaththinidānam. Atha kho candimaso [candimāso (ka.)] devaputto abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho candimaso devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Te hi sotthim gamissanti, kacche vāmakase magā;
Jhānāni upasampajja, ekodi nipakā satā”ti.

“Te hi pāram gamissanti, chetvā jālamva ambujo;
Jhānāni upasampajja, appamattā raṇañjhā”ti.

2. Venḍusuttam

93. Ekamantam ṭhito kho venḍu [venhu (sī.)] devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sukhitāva te [sukhitā vata te (sī. syā. kam.)] manujā, sugatam payirupāsiya;
Yuñjam [yujja (sī.), yuñja (syā. kam. pī.)] gotamasāsane, appamattā nu sikkhare”ti.

“Ye me pavutte siṭhipade [satthipade (sī. syā. kam. pī.)] (venḍuti bhagavā),
Anusikkhanti jhāyino;
Kāle te appamajjantā,
Na maccuvasagā siyu”nti.

3. Dīghalaṭṭhisuttam

94. Evaṁ me sutam – ekaṁ samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Atha kho dīghalaṭṭhi devaputto abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇo kevalakappam veļuvanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho dīghalaṭṭhi devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Bhikkhu siyā jhāyī vimuttacitto,
Ākaṅkhe ce hadayassānupattim;
Lokassa ānatvā udayabbayañca,
Sucetaso anissito tadānisamso”ti.

4. Nandanasuttam

95. Ekamantam ṭhito kho nandano devaputto bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Pucchāmi tam gotama bhūriipañña,
Anāvaṭam bhagavato ānādassananam;
Kathaṁvidham sīlavantam vadanti,
Kathaṁvidham paññavantam vadanti;
Kathaṁvidho dukkhamaticca iriyati,
Kathaṁvidham devatā pūjayantī”ti.

“Yo sīlavā paññavā bhāvitatto,
Samāhito jhānarato satīmā;

Sabbassa sokā vigatā pahīnā,
Khīṇāsavo antimadehadhārī.

“Tathāvidhaṁ sīlavantam vadanti,
Tathāvidhaṁ paññavantam vadanti;
Tathāvidho dukkhamaticca iriyati,
Tathāvidhaṁ devatā pūjayantī”ti.

5. Candanasuttam

96. Ekamantam ṭhito kho candano devaputto bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kathaṁsu [kosudha (sī.)] tarati ogham, rattindivamatandito;
Appatiṭṭhe anālambe, ko gambhīre na sīdatī”ti.

“Sabbadā sīlasampanno, paññavā susamāhito;
Āraddhavīriyo pahitatto, ogham tarati duttaram.

“Virato kāmasaññāya, rūpasamyojanātigo;
Nandīrāgaparikkhīṇo, so gambhīre na sīdatī”ti.

6. Vāsudattasuttam

97. Ekamantam ṭhito kho vāsudatto devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Sattiyā viya omaṭṭho, ḍayhamānova [ḍayhamāneva (sabbattha)] matthake;
Kāmarāgappahānāya, sato bhikkhu paribbaje”ti.

“Sattiyā viya omaṭṭho, ḍayhamānova matthake;
Sakkāyadiṭṭhippahānāya, sato bhikkhu paribbaje”ti.

7. Subrahmasuttam

98. Ekamantam ṭhito kho subrahmā devaputto bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Niccam utrastamidam cittam, niccam ubbiggamidam [ubbiggidam
(mahāsatipatṭhānasuttavanṇanāyam)] mano;
Anuppannesu kicchesu [kiccesu (bahūsu)], atho uppatitesu ca;
Sace atthi anutrastam, tam me akkhāhi pucchito”ti.

“Nāññatra bojjhā tapasā [bojjhaṅgatapasā (sī. syā. kam. pī.)], nāññatrindriyasamvarā;
Nāññatra sabbanissaggā, sotthim passāmi pāṇina”nti.

“Idamavoca...pe... tatthevantaradhāyī”ti.

8. Kakudhasuttam

99. Evaṁ me sutam – ekaṁ samayam bhagavā sākete viharati añjanavane migadāye. Atha kho kakudho devaputto abhikkantāya rattiya abhikkantavaṇṇo kevalakappam añjanavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito

kho kakudho devaputto bhagavantam etadavoca – “nandasi, samañā”’ti? “Kīm laddhā, āvuso”’ti? “Tena hi, samana, socasi”’ti? “Kīm jīyittha, āvuso”’ti? “Tena hi, samañā, neva nandasi na ca [neva (sī. syā. kam.)] socasi”’ti? “Evamāvuso”’ti.

“Kacci tvam anagho [anigho (sabbattha)] bhikkhu, kacci nandī [nandi (sī. syā. kam.)] na vijjati;
Kacci tam ekamāsīnam, aratī nābhikīratī”’ti.

“Anagho ve aham yakkha, atho nandī na vijjati;
Atho mam ekamāsīnam, aratī nābhikīratī”’ti.

“Katham tvam anagho bhikkhu, katham nandī na vijjati;
Katham tam ekamāsīnam, aratī nābhikīratī”’ti.

“Aghajātassa ve nandī, nandījātassa ve agham;
Anandī anagho bhikkhu, evam jānāhi āvuso”’ti.

“Cirassam vata passāmi, brāhmaṇam parinibbutam;
Anandim anagham bhikkhum, tiṇṇam loke visattika”’ntntti.

9. Uttarasuttam

100. Rājagahanidānam. Ekamantam thito kho uttarō devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Upanīyati jīvitamappamāyu,
Jarūpanītassa na santi tāṇā;
Etam bhayam maraṇe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī”’ti.

“Upanīyati jīvitamappamāyu,
Jarūpanītassa na santi tāṇā;
Etam bhayam maraṇe pekkhamāno,
Lokāmisam pajahē santipekkho”’ti.

10. Anāthapiṇḍikasuttam

101. Ekamantam thito kho anāthapiṇḍiko devaputto bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Idañhi tam jetavanam, isisaṅghanisevitam;
Āvuttham dhammarājena, pītisañjananam mama.

“Kammaṇi vijjā ca dhammo ca, sīlam jīvitamuttamam;
Etena maccā sujhanti, na gottena dhanena vā.

“Tasmā hi paññito poso, sampassam atthamattano;
Yoniso vicine dhammam, evam tattha visujjhati.

“Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena ca;
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā”’ti.

Idamavoca anāthapiṇḍiko devaputto. Idam vatvā bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyīti.

Atha kho bhagavā tassā rattiyyā accayena bhikkhū āmantesi – “imam, bhikkhave, rattiṁ aññataro devaputto abhikkantāya rattiyyā abhikkantavaṇṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yenāham tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho, bhikkhave, so devaputto mama santike imā gāthāyo abhāsi –

“Idañhi tam jetavanam, isisaṅghanisevitam;
Āvuttham dhammarājena, pītisañjananam mama.

“Kammam vijjā ca dhammo ca, sīlam jīvitamuttamam;
Etena maccā sujjhanti, na gottena dhanena vā.

“Tasmā hi pañdito poso, sampassam atthamattano;
Yoniso vicine dhammam, evam tattha visujjhati.

“Sāriputtova paññāya, sīlena upasamena ca;
Yopi pāraṅgato bhikkhu, etāvaparamo siyā”ti.

“Idamavoca, bhikkhave, so devaputto. Idam vatvā mam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyī”ti.

Evañ vutte, āyasmā ānando bhagavantam etadavoca – “so hi nūna, bhante, anāthapiṇḍiko devaputto bhavissati. Anāthapiṇḍiko gahapati āyasmante sāriputte abhippasanno ahosī”ti. “Sādu sādhū, ānanda, yāvatakam kho, ānanda, takkāya pattaṁ anuppattam tam tayā. Anāthapiṇḍiko hi so, ānanda, devaputto”ti.

Anāthapiṇḍikavaggo dutiyo.

Tassuddānam –

Candimaso [candimāso (pī. ka.)] ca veṇdu [veṇhu (sī. ka.)] ca, dīghalaṭṭhi ca nandano;
Candano vāsudatto ca, subrahmā kakudhena ca;
Uttaro navamo vutto, dasamo anāthapiṇḍikoti.

3. Nānātitthiyavaggo

1. Sivasuttam

102. Evañ me sutam – ekam samayam bhagavā sāvathiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho sivo devaputto abhikkantāya rattiyyā abhikkantavaṇṇo kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho sivo devaputto bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, seyyo hoti na pāpiyo.

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, paññā labbhati nāññato.

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sokamajjhe na socati.

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, ñātimajjhe virocati.

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sattā gacchanti suggatim.

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sattā tiṭṭhanti sātata”nti.

Atha kho bhagavā sivam devaputtam gāthāya paccabhāsi –

“Sabbhireva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavam;
Satam saddhammamaññāya, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

2. Khemasuttam

103. Ekamantam ṭhito kho khemo devaputto bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Caranti bālā dummedhā, amitteneva attanā;
Karontā pāpakaṇam kammaṇi, yan hoti kaṭukapphalam.

“Na tam kammaṇi kataṇi sādhu, yan katvā anutappati;
Yassa assumukho rodam, vipākam paṭisevati.

“Tañca kammaṇi kataṇi sādhu, yan katvā nānutappati;
Yassa patīto sumano, vipākam paṭisevati.

“Paṭikacceva [paṭigacceva (sī.)] tam kayirā, yan jaññā hitamattano;
Na sākaṭikacintāya, mantā dhīro parakkame.

“Yathā sākaṭiko maṭṭham [pantham (sī.), pasattham (syā. kam.)], samaṇ hitvā mahāpatham;
Visamaṇi maggamāruyha, akkhacchinnova jhāyati.

“Evam dhammā apakkamma, adhammamanuvattiya;
Mando maccumukham patto, akkhacchinnova jhāyatī”ti.

3. Serīsuttam

104. Ekamantam ṭhito kho serī devaputto bhagavantam gāthāya aijjhabhāsi –

“Annamevābhinandanti, ubhaye devamānusā;
Atha ko nāma so yakkho, yan annam nābhinandatī”ti.

“Ye nam dadanti saddhāya, vippasannena cetasā;
Tameva annam bhajati, asmiṇi loke paramhi ca.

“Tasmā vineyya maccheraṇi, dajjā dānam malābhībhū;

Puññāni paralokasmīm, patiṭṭhā honti pāṇīna”nti.

“Acchariyam, bhante, abbhutam, bhante! Yāvasubhāsitamidam, bhante, bhagavatā –

“Ye nam dadanti saddhāya, vippasannena cetasā;
Tameva annam bhajati, asmiṃ loke paramhi ca.

“Tasmā vineyya maccheraṃ, dajjā dānam malābhībhū;
Puññāni paralokasmīm, patiṭṭhā honti pāṇīna”nti.

“Bhūtapubbāham, bhante, sirī [serī (sī. syā. kam. pī.)] nāma rājā ahosiṃ dāyako dānapati dānassa vanṇavādī. Tassa mayhaṃ, bhante, catūsu dvāresu dānam dīyittha samaṇa-brāhmaṇa-kapaṇaddhika-vanibbakayācakānaṃ. Atha kho maṃ, bhante, itthāgāraṃ upasaṅkamitvā etadavoca [itthāgārā upasaṅkamitvā etadavocum (ka.)] – ‘devassa kho [devasseva kho (ka. sī.)] dānam dīyati; amhākam dānam na dīyati. Sādu mayampi devam nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā’ti. Tassa mayhaṃ, bhante, etadahosi – ‘ahaṃ khosmi dāyako dānapati dānassa vanṇavādī. Dānam dassāmāti vadante kinti vadeyya’nti? So khvāham, bhante, paṭhamam dvāram itthāgārassā adāsim. Tattha itthāgārassā dānam dīyittha; mama dānam paṭikkami.

“Atha kho maṃ, bhante, khattiyā anuyantā upasaṅkamitvā etadavocum – ‘devassa kho dānam dīyati; itthāgārassā dānam dīyati; amhākam dānam na dīyati. Sādu mayampi devam nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā’ti. Tassa mayhaṃ, bhante, etadahosi – ‘ahaṃ khosmi dāyako dānapati dānassa vanṇavādī. Dānam dassāmāti vadante kinti vadeyya’nti? So khvāham, bhante, dutiyam dvāram khattiyānam anuyantānam adāsim. Tattha khattiyānam anuyantānam dānam dīyittha, mama dānam paṭikkami.

“Atha kho maṃ, bhante, balakāyo upasaṅkamitvā etadavoca – ‘devassa kho dānam dīyati; itthāgārassā dānam dīyati; khattiyānam anuyantānam dānam dīyati; amhākam dānam na dīyati. Sādu mayampi devam nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā’ti. Tassa mayhaṃ, bhante, etadahosi – ‘ahaṃ khosmi dāyako dānapati dānassa vanṇavādī. Dānam dassāmāti vadante kinti vadeyya’nti? So khvāham, bhante, tatiyam dvāram balakāyassa adāsim. Tattha balakāyassa dānam dīyittha, mama dānam paṭikkami.

“Atha kho maṃ, bhante, brāhmaṇagahapatikā upasaṅkamitvā etadavocum – ‘devassa kho dānam dīyati; itthāgārassā dānam dīyati; khattiyānam anuyantānam dānam dīyati; balakāyassa dānam dīyati; amhākam dānam na dīyati. Sādu mayampi devam nissāya dānāni dadeyyāma, puññāni kareyyāmā’ti. Tassa mayhaṃ, bhante, etadahosi – ‘ahaṃ khosmi dāyako dānapati dānassa vanṇavādī. Dānam dassāmāti vadante kinti vadeyya’nti? So khvāham, bhante, catuttham dvāram brāhmaṇagahapatikānam adāsim. Tattha brāhmaṇagahapatikānam dānam dīyittha, mama dānam paṭikkami.

“Atha kho maṃ, bhante, purisā upasaṅkamitvā etadavocum – ‘na kho dāni devassa koci dānam dīyatī’ti. Evam vuttāhaṃ, bhante, te purise etadavocam – ‘tena hi, bhaṇe, yo bāhiresu janapadesu āyo sañjāyati tato upadḍham antepure pavesetha, upaḍḍham tattheva dānam detha samaṇa-brāhmaṇa-kapaṇaddhika-vanibbaka-yācakāna’nti. So khvāham, bhante, evam dīgharattam katānam puññānam evam dīgharattam katānam kusalānam dhammānam pariyantam nādhigacchāmi – ettakam puññanti vā ettako puññavipākoti vā ettakam sagge ṭhātabbanti vāti. Acchariyam, bhante, abbhutam, bhante! Yāvasubhāsitamidam, bhante, bhagavatā –

“Ye nam dadanti saddhāya, vippasannena cetasā;
Tameva annam bhajati, asmiṃ loke paramhi ca.

“Tasmā vineyya maccheraṁ, dajjā dānam malābhībhū;
Puññāni paralokasmīm, patiṭṭhā honti pāṇina”nti.

4. Ghaṭīkārasuttam

105. Ekamantam ṭhito kho ghaṭīkāro devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Aviham upapannāse, vimuttā satta bhikkhavo;
Rāgadosaparikkhīnā, tiṇṇā loke visattika”nti.

“Ke ca te atarum pañkam, maccudheyyam suduttaram;
Ke hitvā mānusam deham, dibbayogam upaccagu”nti.

“Upako palagaṇḍo [phalagaṇḍo (ka.)] ca, pukkusāti ca te tayo;
Bhaddiyo khaṇḍadevo ca, bāhuraggi ca saṅgiyo [bāhudantī ca piṅgiyo (sī. syā.)];
Te hitvā mānusam deham, dibbayogam upaccagu”nti.

“Kusalī bhāsasī tesam, mārapāsappahāyinam;
Kassa te dhammadamaññāya, acchidum bhavabandhana”nti.

“Na aññatra bhagavatā, nāññatra tava sāsanā;
Yassa te dhammadamaññāya, acchidum bhavabandhanam.

“Yattha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati;
Tam te dhammaṁ idhaññāya, acchidum bhavabandhana”nti.

“Gambhīram bhāsasī vācam, dubbijānam sudubbudham;
Kassa tvam dhammadamaññāya, vācam bhāsasi īdisa”nti.

“Kumbhakāro pure āsim, vekaliṅge ghaṭīkaro;
Mātāpettibharo āsim, kassapassa upāsako.

“Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso;
Ahuvā te sagāmeyyo, ahuvā te pure sakħā.

“Sohamete pajānāmi, vimutte satta bhikkhavo;
Rāgadosaparikkhīne, tiṇṇe loke visattika”nti.

“Evametam tadā āsi, yathā bhāsasi bhaggava;
Kumbhakāro pure āsi, vekaliṅge ghaṭīkaro.

“Mātāpettibharo āsi, kassapassa upāsako;
Virato methunā dhammā, brahmacārī nirāmiso;
Ahuvā me sagāmeyyo, ahuvā me pure sakħā”ti.

“Evametam purāṇānam, sahāyānam ahu sangamo;
Ubhinnam bhāvitattānam, sarīrantimadhārina”nti.

5. Jantusuttam

106. Evam me sutam – ekam samayam sambahulā bhikkhū, kosalesu viharanti himavantapasse araññakutikāya uddhatā unnaṭā capalā mukharā vikiṇavācā muṭṭhassatino asampajānā asamāhitā vibbhantacittā pākatindriyā.

Atha kho jantu devaputto tadauposathe pannarase yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū gāthāhi ajjhabhāsi –

“Sukhajīvino pure āsum, bhikkhū gotamasāvakā;
Anicchā piṇḍamesanā [piṇḍamesanā (?)], anicchā sayanāsanam;
Loke aniccataṁ ñatvā, dukkhassantam akāmu te.

“Dupposaṁ katvā attānam, gāme gāmanikā viya;
Bhutvā bhutvā nipajjanti, parāgāresu mucchitā.

“Saṅghassa añjaliṁ katvā, idhekacce vadāmaham [vandāmaham (ka.)];
Apaviddhā anāthā te, yathā petā tatheva te [tatheva ca (sī.)].

“Ye kho pamattā viharanti, te me sandhāya bhāsitam;
Ye appamattā viharanti, namo tesam karomaha”nti.

6. Rohitassasuttam

107. Sāvatthinidānam. Ekamantaṁ ṭhito kho rohitasso devaputto bhagavantam etadavoca – “yattha nu kho, bhante, na jāyati na jīyati na mīyati [na jīyati na miyyati (syā. kam. ka.)] na cavati na upapajjati, sakkā nu kho so, bhante, gamanena lokassa anto ñātum vā daṭṭhum vā pāpuṇitum vā”ti?
“Yattha kho, āvuso, na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, nāhaṁ tam gamanena lokassa antam ñāteyyam daṭṭheyam patteyyanti vadāmī”ti.

“Acchariyam, bhante, abbhutaṁ, bhante! Yāvasubhāsitamidaṁ, bhante, bhagavatā – ‘yattha kho, āvuso, na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, nāhaṁ tam gamanena lokassa antam ñāteyyam daṭṭheyam patteyyanti vadāmī’ti.

“Bhūtapubbāham, bhante, rohitasso nāma isi ahosiṁ bhojaputto iddhimā vehāsaṅgamo. Tassa mayham, bhante, evarūpo javo ahosi; seyyathāpi nāma daṭṭhadhammā [daṭṭhadhammo (sabbattha) ṭīkā ca moggallānabyākaraṇam ca oloketabbam] dhanuggaho susikkhito katahattho katupāsano lahukena asanena appakasireneva tiriyam tālacchāyam atipāteyya. Tassa mayham, bhante, evarūpo padavītihāro ahosi; seyyathāpi nāma puratthimā samuddā pacchimo samuddo. Tassa mayham, bhante, evarūpam icchāgataṁ uppajji – ‘aham gamanena lokassa antam pāpuṇissāmī’ti. So khvāham, bhante, evarūpena javena samannāgato evarūpena ca padavītihārena aññatreva asita-pīta-khāyita-sāyitā aññatra uccāra-passāvakammā aññatra niddākilamathapaṭivinodanā vassasatāyuko vassasatajīvī vassasataṁ gantvā appatvāva lokassa antam antarāva kālaṅkato.

“Acchariyam, bhante, abbhutaṁ, bhante! Yāvasubhāsitamidaṁ, bhante, bhagavatā – ‘yattha kho, āvuso, na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, nāhaṁ tam gamanena lokassa antam ñāteyyam daṭṭheyam patteyyanti vadāmī’’ti.

“Na kho panāham, āvuso, appatvā lokassa antam dukkhassa antakiriyam vadāmi. Api ca khvāham, āvuso, imasmīmyeva byāmamatte kalevare sasaññimhi samanake lokañca paññapemī lokasamudayañca lokanirodhañca lokanirodhagāminiñca paṭipadanti.

“Gamanena na patabbo, lokassanto kudācanam;

Na ca appatvā lokantam, dukkhā atthi pamocanam.

“Tasmā have lokavidū sumedho,
Lokantagū vusitabrahmacariyo;
Lokassa antam samitāvi ñatvā,
Nāsīsatī lokamimam parañcā”ti.

7. Nandasuttam

108. Ekamantam ɻhito kho nando devaputto bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguñā anupubbañ jahanti;
Etam bhayañ marañe pekkhamāno,
Puññāni kayirātha sukhāvahānī”ti.

“Accenti kālā tarayanti rattiyo,
Vayoguñā anupubbañ jahanti;
Etam bhayañ marañe pekkhamāno,
Lokāmisam pajahē santipekkho”ti.

8. Nandivisālasuttam

109. Ekamantam ɻhito kho nandivisālo devaputto bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Catucakkam navadvāram, puññam lobhena samyutam;
Pañkajātam mahāvīra, katham yātrā bhavissati”ti.

“Chetvā naddhim varattañca, icchālobhañca pāpakañ;
Samūlam tañhamabbuyha, evam yātrā bhavissati”ti.

9. Susimasuttam

110. Sāvatthinidānam. Atha kho āyasmā ānando yena bhagavā tenupasañkami; upasañkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho āyasmantam ānandam bhagavā etadavoca – “tuyhampi no, ānanda, sāriputto ruccatī”ti?

“Kassa hi nāma, bhante, abālassa aduññhassa amūlhassa avipallatthacittassa āyasmā sāriputto na rucceyya? Paññito, bhante, āyasmā sāriputto. Mahāpañño, bhante, āyasmā sāriputto. Puthupañño, bhante, āyasmā sāriputto. Hāsapañño [hāsapañño (sī.)], bhante, āyasmā sāriputto. Javanapañño, bhante, āyasmā sāriputto. Tikkhapañño, bhante, āyasmā sāriputto. Nibbedhikapañño, bhante, āyasmā sāriputto. Appiccho, bhante, āyasmā sāriputto. Santuñño, bhante, āyasmā sāriputto. Pavivitto, bhante, āyasmā sāriputto. Asañsañño, bhante, āyasmā sāriputto. Āraddhavīriyo, bhante, āyasmā sāriputto. Vattā, bhante, āyasmā sāriputto. Vacanakkhamo, bhante, āyasmā sāriputto. Codako, bhante, āyasmā sāriputto. Pāpagarahī, bhante, āyasmā sāriputto. Kassa hi nāma, bhante, abālassa aduññhassa amūlhassa avipallatthacittassa āyasmā sāriputto na rucceyyā”ti?

“Evametam, ānanda, evametam, ānanda! Kassa hi nāma, ānanda, abālassa aduññhassa amūlhassa avipallatthacittassa sāriputto na rucceyya? Paññito, ānanda, sāriputto. Mahāpañño, ānanda, sāriputto. Puthupañño, ānanda, sāriputto. Hāsapañño, ānanda, sāriputto. Javanapañño, ānanda, sāriputto. Tikkhapañño, ānanda, sāriputto. Nibbedhikapañño, ānanda, sāriputto. Appiccho, ānanda, sāriputto.

Santuṭṭho, ānanda, sāriputto. Pavivitto, ānanda, sāriputto. Asaṃsaṭṭho, ānanda, sāriputto. Āraddhvīriyo, ānanda, sāriputto. Vattā, ānanda, sāriputto. Vacanakkhamo, ānanda, sāriputto. Codako, ānanda, sāriputto. Pāpagarahī, ānanda, sāriputto. Kassa hi nāma, ānanda, abālassa aduṭṭhassa amūlhassa avipallatthacittassa sāriputto na rucceyyā”ti?

Atha kho susimo [susīmo (sī.)] devaputto āyasmato sāriputtassa vanṇe bhaññamāne mahatiyā devaputtaparisāya parivuto yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam tħito kho susimo devaputto bhagavantam etadavoca –

“Evametam, bhagavā, evametam, sugata. Kassa hi nāma, bhante, abālassa aduṭṭhassa amūlhassa avipallatthacittassa āyasmā sāriputto na rucceyya? Paññito, bhante, āyasmā sāriputto. Mahāpañño, bhante, puthupañño, bhante, hāsapañño, bhante, javanapañño, bhante, tikkhapañño, bhante, nibbedhikapañño, bhante, appiccho, bhante, santuṭṭho, bhante, pavivitto, bhante, asaṃsaṭṭho, bhante, āraddhvīriyo, bhante, vattā, bhante, vacanakkhamo, bhante, codako, bhante, pāpagarahī, bhante, āyasmā sāriputto. Kassa hi nāma, bhante, abālassa aduṭṭhassa amūlhassa avipallatthacittassa āyasmā sāriputto na rucceyya?

“Ahampi hi, bhante, yaññadeva devaputtaparisam upasaṅkamim, etadeva bahulaṃ saddam suṇāmi – ‘paññito āyasmā sāriputto; mahāpañño āyasmā, puthupañño āyasmā, hāsapañño āyasmā, javanapañño āyasmā, tikkhapañño āyasmā, nibbedhikapañño āyasmā, appiccho āyasmā, santuṭṭho āyasmā, pavivitto āyasmā, asaṃsaṭṭho āyasmā, āraddhvīriyo āyasmā, vattā āyasmā, vacanakkhamo āyasmā, codako āyasmā, pāpagarahī āyasmā sāriputto’ti. Kassa hi nāma, bhante, abālassa aduṭṭhassa amūlhassa avipallatthacittassa āyasmā sāriputto na rucceyyā”ti?

Atha kho susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato sāriputtassa vanṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vanṇanibhā upadaṃseti.

“Seyyathāpi nāma maṇi veluriyo subho jātimā atṭhamso suparikkammakato pañḍukambale nikkhitto bhāsate ca tapate ca virocati ca; evamevaṃ susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato sāriputtassa vanṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vanṇanibhā upadaṃseti.

“Seyyathāpi nāma nikkhām jambonadam dakkhakammāraputtaukkāmukhasukusalasampaṭṭham pañḍukambale nikkhittam bhāsate ca tapate ca virocati ca; evamevaṃ susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato sāriputtassa vanṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vanṇanibhā upadaṃseti.

“Seyyathāpi nāma saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve rattiya paccūsasamayaṃ osadhitārakā bhāsate ca tapate ca virocati ca; evamevaṃ susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato sāriputtassa vanṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vanṇanibhā upadaṃseti.

“Seyyathāpi nāma saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve ādicco nabham abbhussakkamāno [abbhussukkamāno (sī. syā. kam. pī.), abbhuggamāno (dī. ni. 2.258)] sabbam ākāsagataṃ tamagataṃ abhivihacca bhāsate ca tapate ca virocati ca; evamevaṃ susimassa devaputtassa devaputtaparisā āyasmato sāriputtassa vanṇe bhaññamāne attamanā pamuditā pītisomanassajātā uccāvacā vanṇanibhā upadaṃseti.

Atha kho susimo devaputto āyasmantam sāriputtam ārabbha bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Paññitoti samaññāto, sāriputto akodhano;
Appiccho sorato danto, satthuvaṇṇābhato isī”ti.

Atha kho bhagavā āyasmantam sāriputtam ārabbha susimam devaputtam gāthāya paccabhāsi –

“Pañditoti samaññāto, sāriputto akodhano;
Appiccho sorato danto, kālam kañkhati sudanto” [kālam kañkhati bhatako sudanto (sī.), kālam kañkhati bhāvito sudanto (syā. kam.), kālam kañkhati bhatiko sudanto (pī.)] ti.

10. Nānātitthiyasāvakasuttam

111. Evaṁ me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veluvane kalandakanivāpe. Atha kho sambahulā nānātitthiyasāvakā devaputtā asamo ca sahali [sahalī (sī. syā. kam. pī.)] ca nīko [niñko (sī. pī.), niko (syā. kam.)] ca ākoṭako ca vegabbhari ca [vetambarī ca (sī. syā. kam. pī.)] māṇavagāmiyo ca abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇṇā kevalakappam veluvanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasañkamiṁsu; upasañkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam aṭṭhamṣu. Ekamantam thito kho asamo devaputto pūraṇam kassapam ārabbha bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Idha chinditamārite, hatajānīsu kassapo;
Na pāpaṁ samanupassati, puññam vā pana attano;
Sa ve vissāsamācikkhi, satthā arahati mānana”’nti.

Atha kho sahali devaputto makkhalim gosālam ārabbha bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Tapojigucchāya susaṁvutatto,
Vācam pahāya kalaham janena;
Samosavajjā virato saccavādī,
Na hi nūna tādisam karoti [na ha nuna tādī pakaroti (sī. syā. kam.)] pāpa”’nti.

Atha kho nīko devaputto nigaṇṭham nāṭaputtam [nāṭaputtam (sī.)] ārabbha bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Jegucchī nipako bhikkhu, cātuyāmasusamvuto;
Dīṭham sutāñca ācikkham, na hi nūna kibbisī siyā”’ti.

Atha kho ākoṭako devaputto nānātitthiye ārabbha bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Pakudhako kātiyāno nigaṇṭho,
Ye cāpime makkhalipūraṇāse;
Gaṇassa satthāro sāmaññappattā,
Na hi nūna te sappurisehi dūre”’ti.

Atha kho vegabbhari devaputto ākoṭakam devaputtam gāthāya paccabhāsi –

“Sahācaritena [sahāravenāpi (ka. sī.), sagāravenāpi (pī.)] chavo sigālo [singālo (ka.)],
Na kotthuko sīhasamo kadāci;
Naggo musāvādī gaṇassa satthā,
Saṅkassarācāro na satam sarikkho”’ti.

Atha kho māro pāpimā begabbhariṁ devaputtam anvāvisitvā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Tapojigucchāya āyuttā, pālayam pavivekiyam;

Rūpe ca ye niviṭṭhāse, devalokābhīnandino;
Te ve sammānusāsanti, paralokāya mātiyā”ti.

Atha kho bhagavā, ‘māro ayam pāpimā’ iti viditvā, māram pāpimantam gāthāya paccabhāsi –

“Ye keci rūpā idha vā huram vā,
Ye cantalikkhasmīm pabhāsavaṇṇā;
Sabbeva te te namucippasatthā,
Āmisamva macchānam vadhāya khittā”ti.

Atha kho māṇavagāmiyo devaputto bhagavantam ārabbha bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Vipulo rājagahīyānam, giriseṭho pavuccati;
Seto himavatam setṭho, ādicco aghagāminam.

“Samuddo udadhinam setṭho, nakkhattānañca candimā [nakkhattānañva candimā (ka.)];
Sadevakassa lokassa, buddho aggo pavuccati”ti.

Nānātitthiyavaggo tatiyo.

Tassuddānam –

Sivo khemo ca serī ca, ghaṭī jantu ca rohito;
Nando nandivisālo ca, susimo nānātitthiyena te dasāti.

Devaputtasamāyuttam samattam.

3. Kosalasamāyuttam

1. Paṭhamavaggo

1. Daharasuttam

112. Evam me sutam – ekam samayaṁ bhagavā sāvathiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho rājā pasenadi kosalo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhim sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantaṁ nisidi. Ekamantaṁ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “bhavampi no gotamo anuttaram sammāsambodhim abhisambuddhoti paṭijānātī”ti? “Yañhi tam, mahārāja, sammā vadamāno vadeyya ‘anuttaram sammāsambodhim abhisambuddho’ti, mameva [mamañ (sabbattha)] tam sammā vadamāno vadeyya. Ahañhi, mahārāja, anuttaram sammāsambodhim abhisambuddho”ti.

“Yepi te, bho gotama, samaṇabrahmañā saṅghino gaṇino gaṇācariyā nātā yasassino titthakarā sādhusammata bahujanassa, seyyathidaṁ – pūraṇo kassapo, makkhali gosālo, niganṭho nāṭaputto, sañcayo belaṭṭhaputto, pakudho kaccāyano, ajito kesakambalo; tepi mayā ‘anuttaram sammāsambodhim abhisambuddhoti paṭijānātā’ti puṭṭhā samānā anuttaram sammāsambodhim abhisambuddhoti na paṭijānanti. Kim pana bhavam gotamo daharo ceva jātiyā navo ca pabbajjāyā”ti?

“Cattāro kho me, mahārāja, daharāti na uññātabbā, daharāti na paribhotabbā. Katame cattāro? Khattiyo kho, mahārāja, daharoti na uññātabbo, daharoti na paribhotabbo. Urago kho, mahārāja, daharoti na uññātabbo, daharoti na paribhotabbo. Aggi kho, mahārāja, daharoti na uññātabbo, daharoti na

paribhotabbo. Bhikkhu, kho, mahārāja, daharoti na uññātabbo, daharoti na paribhotabbo. Ime kho, mahārāja, cattāro daharāti na uññātabbā, daharāti na paribhotabbā”ti.

Idamavoca bhagavā. Idañ vatvāna sugato athāparam etadavoca satthā –

“Khattiyam jātisampannañ, abhijātam yasassinam;
Daharoti nāvajāneyya, na nam paribhave naro.

“Thānafhi so manujindo, rajjam laddhāna khattiyo;
So kuddho rājadāñdena, tasmiñ pakkamate bhusam;
Tasmā tam parivajjeyya, rakkham jīvitamattano.

“Gāme vā yadi vā raññe, yattha passe bhujaṅgamam;
Daharoti nāvajāneyya, na nam paribhave naro.

“Uccāvacehi vañnehi, urago carati tejasī [tejasā (sī. ka.), tejasī (pī. ka.)];
So āsajja ḍamse bālam, naram nāriñca ekadā;
Tasmā tam parivajjeyya, rakkham jīvitamattano.

“Pahūtabhakkham jālinam, pāvakam kañhavattanī;
Daharoti nāvajāneyya, na nam paribhave naro.

“Laddhā hi so upādānam, mahā hutvāna pāvako;
So āsajja ḍahe [dahe] bālam, naram nāriñca ekadā;
Tasmā tam parivajjeyya, rakkham jīvitamattano.

“Vanam yadaggi ḍahati [dahati (ka.)], pāvako kañhavattanī;
Jāyanti tattha pārohā, ahorattānamaccaye.

“Yañca kho sīlasampanno, bhikkhu ḍahati tejasā;
Na tassa puttā pasavo, dāyādā vindare dhanam;
Anapaccā adāyādā, tālāvatthū bhavanti te.

“Tasmā hi paññito poso, sampassam atthamattano;
Bhujaṅgamam pāvakañca, khattiyañca yasassinam;
Bhikkhuñca sīlasampannam, sammadeva samācare”ti.

Evam vutte, rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “abhikkantañ, bhante, abhikkantañ, bhante! Seyyathāpi bhante, nikkujjitam [nikujjitañ (?)] vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam acikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya – ‘cakkhumanto rūpāni dakkhantī’ti; evamevam bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham, bhante, bhagavantam sarañam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsakanam mam, bhante, bhagavā dhāretu ajjatagge pāñupetam sarañam gata’nti.

2. Purisasuttam

113. Sāvatthinidānam. Atha kho rājā pasenadi kosalo yena bhagavā tenupasañkami; upasañkamitvā bhagavantam abhvādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “kati nu kho, bhante, purisassa dhammā ajjhattam uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāyā”ti?

“Tayo kho, mahārāja, purisassa dhammā ajjhattam uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Katame tayo? Lobho kho, mahārāja, purisassa dhammo ajjhattam uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Doso kho, mahārāja, purisassa dhammo ajjhattam uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Moho kho, mahārāja, purisassa dhammo ajjhattam uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Ime kho, mahārāja, tayo purisassa dhammā ajjhattam uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāyā”ti. Idamavoca...pe...

“Lobho doso ca moho ca, purisam pāpacetasam;
Hiṁsanti attasambhūtā, tacasāramva samphala”nti [sapphalanti (syā, kam.)].

3. Jarāmarañasuttam

114. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “atthi nu kho, bhante, jātassa aññatra jarāmarañā”ti? “Natthi kho, mahārāja, jātassa aññatra jarāmarañā. Yopi te, mahārāja, khattiyamahāsālā adḍhā mahaddhanā mahābhogā pahūtajātarūparajatā pahūtavittūpakaraṇā pahūtadhanadhaññā, tesampi jātānam natthi aññatra jarāmarañā. Yopi te, mahārāja, brāhmaṇamahāsālā...pe... gahapatimahāsālā adḍhā mahaddhanā mahābhogā pahūtajātarūparajatā pahūtavittūpakaraṇā pahūtadhanadhaññā, tesampi jātānam natthi aññatra jarāmarañā. Yopi te, mahārāja, bhikkhū arahanto khīṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadathā parikkhīṇabhadavasamyojanā sammadaññāvimuttā, tesam pāyam kāyo bhedanadhammo nikkhepanadhammo”ti. Idamavoca...pe...

“Jīranti ve rājarathā sucittā,
Atho sarīrampi jaram upeti;
Satañca dhammo na jaram upeti,
Santo have sabbhi pavedayanti”ti.

4. Piyasuttam

115. Sāvatthinidānaṁ. Ekamantaṁ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “idha mayham, bhante, rahogatassa paṭisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – ‘kesam nu kho piyo attā, kesam appiyo attā’ti? Tassa mayham, bhante, etadahosi – ‘ye ca kho keci kāyena duccaritaṁ caranti, vācāya duccaritaṁ caranti, manasā duccaritaṁ caranti; tesam appiyo attā’. Kiñcāpi te evam vadeyyum – ‘piyo no attā’ti, atha kho tesam appiyo attā. Tam kissa hetu? Yañhi appiyo appiyassa kareyya, tam te attanāva attano karonti; tasmā tesam appiyo attā. Ye ca kho keci kāyena sūcaritaṁ caranti, vācāya sūcaritaṁ caranti, manasā sūcaritaṁ caranti; tesam piyo attā. Kiñcāpi te evam vadeyyum – ‘appiyo no attā’ti; atha kho tesam piyo attā. Tam kissa hetu? Yañhi piyo piyassa kareyya, tam te attanāva attano karonti; tasmā tesam piyo attā”ti.

“Evametam, mahārāja, evametam, mahārāja! Ye hi keci, mahārāja, kāyena duccaritaṁ caranti, vācāya duccaritaṁ caranti, manasā duccaritaṁ caranti; tesam appiyo attā. Kiñcāpi te evam vadeyyum – ‘piyo no attā’ti, atha kho tesam appiyo attā. Tam kissa hetu? Yañhi, mahārāja, appiyo appiyassa kareyya, tam te attanāva attano karonti; tasmā tesam appiyo attā. Ye ca kho keci, mahārāja, kāyena sūcaritaṁ caranti, vācāya sūcaritaṁ caranti, manasā sūcaritaṁ caranti; tesam piyo attā. Kiñcāpi te evam vadeyyum – ‘appiyo no attā’ti; atha kho tesam piyo attā. Tam kissa hetu? Yañhi mahārāja, piyo piyassa kareyya, tam te attanāva attano karonti; tasmā tesam piyo attā”ti. Idamavoca...pe...

“Attānañce piyam jaññā, na nam pāpena samyuje;
Na hi tam sulabham hoti, sukham dukkaṭakārinā.

“Antakenādhipannassa, jahato mānusam bhavam;

Kiñhi tassa sakam hoti, kiñca ādāya gacchati;
 Kiñcassa anugam hoti, chāyāva anapāyinī [anupāyinī (syā. kam. ka.)].

“Ubho puññañca pāpañca, yam macco kurute idha;
 Tañhi tassa sakam hoti, tañca [tamva (?)] ādāya gacchati;
 Tañcassa [tamvassa (?)] anugam hoti, chāyāva anapāyinī.

“Tasmā kareyya kalyāñam, nicayam samparāyikam;
 Puññāni paralokasmim, patiñthā honti pāñina”ntntti.

5. Attarakkhitasuttam

116. Sāvatthinidānam. Ekamantañ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “idha mayham, bhante, rahogatassa pañsallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – ‘kesam nu kho rakkhito attā, kesam arakkhito attā’ti? Tassa mayham, bhante, etadahosi – ‘ye kho keci kāyena duccaritañ caranti, vācāya duccaritañ caranti, manasā duccaritañ caranti; tesam arakkhito attā. Kiñcāpi te hatthikāyo vā rakkheyya, assakāyo vā rakkheyya, rathakāyo vā rakkheyya, pattikāyo vā rakkheyya; atha kho tesam arakkhito attā. Tam kissa hetu? Bāhirā hesā rakkhā, nesā rakkhā ajjhattikā; tasmā tesam arakkhito attā. Ye ca kho keci kāyena sūcaritañ caranti, vācāya sūcaritañ caranti, manasā sūcaritañ caranti; tesam rakkhito attā. Kiñcāpi te neva hatthikāyo rakkheyya, na assakāyo rakkheyya, na rathakāyo rakkheyya, na pattikāyo rakkheyya; atha kho tesam rakkhito attā. Tam kissa hetu? Ajjhattikā hesā rakkhā, nesā rakkhā bāhirā; tasmā tesam rakkhito attā””ti.

“Evametam, mahārāja, evametam, mahārāja! Ye hi keci, mahārāja, kāyena duccaritañ caranti... pe... tesam arakkhito attā. Tam kissa hetu? Bāhirā hesā, mahārāja, rakkhā, nesā rakkhā ajjhattikā; tasmā tesam arakkhito attā. Ye ca kho keci, mahārāja, kāyena sūcaritañ caranti, vācāya sūcaritañ caranti, manasā sūcaritañ caranti; tesam rakkhito attā. Kiñcāpi te neva hatthikāyo rakkheyya, na assakāyo rakkheyya, na rathakāyo rakkheyya, na pattikāyo rakkheyya; atha kho tesam rakkhito attā. Tam kissa hetu? Ajjhattikā hesā, mahārāja, rakkhā, nesā rakkhā bāhirā; tasmā tesam rakkhito attā””ti. Idamavoca... pe...

“Kāyena samvaro sādhū, sādhū vācāya samvaro;
 Manasā samvaro sādhū, sādhū sabbattha samvaro;
 Sabbattha samvuto lajjī, rakkhitoti pavuccatū””ti.

6. Appakasuttam

117. Sāvatthinidānam. Ekamantañ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “idha mayham, bhante, rahogatassa pañsallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – ‘appakā te sattā lokasmim ye ulāre ulāre bhoge labhitvā na ceva majjanti, na ca pamajjanti, na ca kāmesu gedham āpajjanti, na ca sattesu vippañipajjanti. Atha kho eteva bahutarā sattā lokasmim ye ulāre ulāre bhoge labhitvā majjanti ceva pamajjanti, ca kāmesu ca gedham āpajjanti, sattesu ca vippañipajjanti””ti.

“Evametam, mahārāja, evametam, mahārāja! Appakā te, mahārāja, sattā lokasmim, ye ulāre ulāre bhoge labhitvā na ceva majjanti, na ca pamajjanti, na ca kāmesu gedham āpajjanti, na ca sattesu vippañipajjanti. Atha kho eteva bahutarā sattā lokasmim, ye ulāre ulāre bhoge labhitvā majjanti ceva pamajjanti ca kāmesu ca gedham āpajjanti, sattesu ca vippañipajjanti””ti. Idamavoca... pe...

“Sārattā kāmabhogesu, giddhā kāmesu mucchitā;
 Atisāram na bujjhanti, migā kūṭamva oḍḍitam;
 Pacchāsam kañukam hoti, vipāko hissa pāpako””ti.

7. Adḍakaraṇasuttam

118. Sāvatthinidānam. Ekamantam nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “idhāham, bhante, adḍakaraṇe [atthakaraṇe (sī. syā. kam. pī.)] nisinno passāmi khattiyamahāsālepi brāhmaṇamahāsālepi gahapatimahāsālepi adḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe kāmahetu kāmanidānam kāmādhikaraṇam sampajānamusā bhāsante. Tassa mayham, bhante, etadahosi – ‘alam dāni me adḍakaraṇena, bhadramukho dāni adḍakaraṇena paññayissati’”ti.

“(Evametaṁ, mahārāja, evametaṁ mahārāja!) [() sī. pī. potthakesu natthi] Yeki te, mahārāja, khattiyamahāsālā brāhmaṇamahāsālā gahapatimahāsālā adḍhā mahaddhanā mahābhogā pahūtajātarūparajatā pahūtavittūpakaraṇā pahūtadhanadhaññā kāmahetu kāmanidānam kāmādhikaraṇam sampajānamusā bhāsanti; tesam tam bhavissati dīgharattam ahitāya dukkhāyā”ti. Idamavoca...pe...

“Sārattā kāmabhogesu, giddhā kāmesu mucchitā;
Atisāram na bujjhanti, macchā khippamva oḍḍitam;
Pacchāsam kaṭukam hoti, vipāko hissa pāpako”ti.

8. Mallikāsuttam

119. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena rājā pasenadi kosalo mallikāya deviyā saddhim upari pāsādavaragato hoti. Atha kho rājā pasenadi kosalo mallikam deviṁ etadavoca – “atthi nu kho te, mallike, kocañño attanā piyataro”ti? “Natthi kho me, mahārāja, kocañño attanā piyataro. Tuyham pana, mahārāja, atthañño koci attanā piyataro”ti? “Mayhampi kho, mallike, natthañño koci attanā piyataro”ti.

Atha kho rājā pasenadi kosalo pāsādā orohitvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “idhāham, bhante, mallikāya deviyā saddhim upari pāsādavaragato mallikam deviṁ etadavocam – ‘atthi nu kho te, mallike, kocañño attanā piyataro’ti? Evam vutte, bhante, mallikā devī mam etadavoca – ‘natthi kho me, mahārāja, kocañño attanā piyataro. Tuyham pana, mahārāja, atthañño koci attanā piyataro’ti? Evam vuttāham, bhante, mallikam deviṁ etadavocam – ‘mayhampi kho, mallike, natthañño koci attanā piyataro’ti.

Atha kho bhagavā etamattham viditvā tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Sabbā disā anuparigamma cetasā,
Nevajjhagā piyataramattanā kvaci;
Evam piyo puthu attā paresam,
Tasmā na himse paramattakāmo”ti.

9. Yaññasuttam

120. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena rañño pasenadissa kosalassa mahāyañño paccupaṭṭhito hoti, pañca ca usabhasatāni pañca ca vacchatarasatāni pañca ca vacchatarisatāni pañca ca ajasatāni pañca ca urabbhasatāni thūṇūpanītāni honti yaññatthāya. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi danḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti.

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthiṁ piṇḍāya pavisiṁsu. Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkantā yena bhagavā tenupasaṅkamis; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimis. Ekamantam nisinno kho te bhikkhū bhagavantam etadavocum – “idha, bhante, rañño pasenadissa kosalassa

mahāyañño paccupaṭṭhito hoti, pañca ca usabhasatāni pañca ca vacchatarasatāni pañca ca vacchatarisatāni pañca ca ajasatāni pañca ca urabbhasatāni thūṇūpanītāni honti yaññatthāya. Yepissa te honti dāsāti vā pessāti vā kammakarāti vā, tepi danḍatajjitā bhayatajjitā assumukhā rudamānā parikammāni karonti”ti.

Atha kho bhagavā etamattham viditvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Assamedham purisamedham, sammāpāsam vājapeyyam niraggalham;
Mahāyaññā mahārambhā [vājapeyyum; niraggalam mahārambhā (ka.)], na te honti mahapphalā.

“Ajelakā ca gāvo ca, vividhā yattha haññare;
Na tam sammaggatā yaññam, upayanti mahesino.

“Ye ca yaññā nirārambhā, yajanti anukulam sadā;
Ajeñakā ca gāvo ca, vividhā nettha haññare;
Etam sammaggatā yaññam, upayanti mahesino.

“Etam yajetha medhāvī, eso yañño mahapphalo;
Etañhi yajamānassa, seyyo hoti na pāpiyo;
Yañño ca vipulo hoti, pasidanti ca devatā”ti.

10. Bandhanasuttam

121. Tena kho pana samayena raññā pasenadinā kosalena mahājanakāyo bandhāpito hoti, appekacce rajjūhi appekacce andūhi appekacce sañkhalikāhi.

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍāya pavisiṁsu. Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātaṭikkantā yena bhagavā tenupasaṅkamīmsu; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantaṁ nisīdimsu. Ekamantam nisinnā kho te bhikkhū bhagavantam etadavocum – “idha, bhante, raññā pasenadinā kosalena mahājanakāyo bandhāpito, appekacce rajjūhi appekacce andūhi appekacce sañkhalikāhi”ti.

Atha kho bhagavā etamattham viditvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Na tam daļham bandhanamāhu dhīrā,
Yadāyasam dārujam pabbajañca;
Sārattarattā maṇikuṇḍalesu,
Puttesu dāresu ca yā apekkhā.

“Etam daļham bandhanamāhu dhīrā,
Ohārinam sithilaṁ duppamuñcam;
Etampi chetvāna paribbajanti,
Anapekkhino kāmasukham pahāyā”ti.

Paṭhamo vaggo.

Tassuddānam –

Daharo puriso jarā, piyam attānarakkhito;

Appakā adḍakaraṇam, mallikā yaññabandhananti.

2. Dutiyavaggo

1. Sattajaṭilasuttam

122. Ekaṁ samayam bhagavā sāvatthiyam viharati pubbārāme migāramātupāsāde. Tena kho pana samayena bhagavā sāyanhasamayam paṭisallānā vuṭṭhito bahidvārakoṭṭhake nisinno hoti. Atha kho rājā pasenadi kosalo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi.

Tena kho pana samayena satta ca jaṭilā satta ca nigāṇṭhā satta ca acelakā satta ca ekasāṭakā satta ca paribbājakā parūḍhakacchanakhalomā khārivividhamādāya [khārividham ādāya (pī.) dī. ni. 1.280 tadaṭṭhakathāpi oloketabbā] bhagavato avidūre atikkamanti. Atha kho rājā pasenadi kosalo utṭhāyāsanā ekamṣam uttarāsaṅgam karitvā dakkhiṇajāṇumāṇḍalam pathaviyam nihantvā yena te satta ca jaṭilā satta ca nigāṇṭhā satta ca acelakā satta ca ekasāṭakā satta ca paribbājakā tenaṄjalim pañāmetvā tikkhattum nāmam sāvesi – “rājāham, bhante, pasenadi kosalo...pe... rājāham, bhante, pasenadi kosalo”ti.

Atha kho rājā pasenadi kosalo acirapakkantesu tesu sattasu ca jaṭilesu sattasu ca nigāṇṭhesu sattasu ca acelakesu sattasu ca ekasāṭakesu sattasu ca paribbājakesu yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “ye te, bhante, loke arahanto vā arahattamaggam vā samāpannā ete tesam aññatarā”ti.

“Dujjānam kho etam, mahārāja, tayā gihinā kāmabhoginā puttāsambādhasayanam ajjhāvasantena kāsikacandanam paccanubhontena mālāgandhavilepanam dhārayantena jātarūparajataṁ sādiyantena – ‘ime vā arahanto, ime vā arahattamaggam samāpannā’”ti.

“Samvāseno kho, mahārāja, sīlam veditabbam. Tañca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññena. Samvohārena kho, mahārāja, soceyyam veditabbam. Tañca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññena. Āpadāsu kho, mahārāja, thāmo veditabbo. So ca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññena. Sākacchāya, kho, mahārāja, paññā veditabbā. Sā ca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññenā”ti.

“Acchariyam, bhante, abbhutaṁ bhante! Yāva subhāsitamidaṁ, bhante, bhagavatā – ‘dujjānam kho etam, mahārāja, tayā gihinā kāmabhoginā puttāsambādhasayanam ajjhāvasantena kāsikacandanam paccanubhontena mālāgandhavilepanam dhārayantena jātarūparajataṁ sādiyantena – ime vā arahanto, ime vā arahattamaggam samāpannā’ti. Samvāseno kho, mahārāja, sīlam veditabbam. Tañca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññena. Samvohārena kho mahārāja, soceyyam veditabbam. Tañca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññena. Āpadāsu kho, mahārāja, thāmo veditabbo. So ca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññena. Sākacchāya kho, mahārāja, paññā veditabbā. Sā ca kho dīghena addhunā, na ittaram; manasikarotā, no amanasikarotā; paññavatā, no duppaññenā”ti.

“Ete, bhante, mama purisā carā ocarakā janapadaṁ ocaritvā āgacchanti. Tehi paṭhamam ociṇṇam aham pacchā osāpayissāmi [oyāyissāmi (sī.), ohayissāmi (syā. kamī.)]. Idāni te, bhante, tam rajojallam pavāhetvā sunhātā suvilittā kappitakesamassū odātavatthā [odātavatthavasanā (sī.)] pañcahi kāmaguṇehi samappitā samaṅgībhūtā paricāressantī”ti.

Atha kho bhagavā etamattham viditvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Na vaṇṇarūpena naro sujāno,
Na vissase ittaradassanena;
Susañnatānañhi viyañjanena,
Asañnatā lokamimam̄ caranti.

“Patirūpako mattikākuṇḍalova,
Lohadḍhamāsova suvaṇṇachanno;
Caranti loke [eke (sī. pī.)] parivārachannā,
Anto asuddhā bahi sobhamānā”ti.

2. Pañcarājasuttam

123. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena pañcannam̄ rājūnam̄ pasenadipamukhānam pañcahi kāmaguṇehi samappitānam̄ samaṅgībhūtānam̄ paricārayamānānam̄ ayamantarākathā udapādi – ‘kim nu kho kāmānam̄ agga’nti? Tatrekacce [tatreke (sī. pī.)] evamāhaṁsu – “rūpā kāmānam̄ agga”nti. Ekacce evamāhaṁsu – “saddā kāmānam̄ agga”nti. Ekacce evamāhaṁsu – “gandhā kāmānam̄ agga”nti. Ekacce evamāhaṁsu – “rasā kāmānam̄ agga”nti. Ekacce evamāhaṁsu – “phoṭṭhabbā kāmānam̄ agga”nti. Yato kho te rājāno nāsakkhiṁsu aññamaññam̄ saññāpetum.

Atha kho rājā pasenadi kosalo te rājāno etadavoca – “āyāma, mārisā, yena bhagavā tenupasaṅkamissāma; upasaṅkamitvā bhagavantam̄ etamattham̄ paṭipucchissāma. Yathā no bhagavā byākarissati tathā nam̄ dhāressāmā”ti [dhāreyyāmāti (sī. syā. kam. pī.)]. ‘Evam̄, mārisā’ti kho te rājāno rañño pasenadissa kosalassa paccassosum.

Atha kho te pañca rājāno pasenadipamukhā yena bhagavā tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā bhagavantam̄ abhvādetvā ekamantam̄ niśidiṁsu. Ekamantam̄ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam̄ etadavoca – “idha, bhante, amhākañ pañcannam̄ rājūnam̄ pañcahi kāmaguṇehi samappitānam̄ samaṅgībhūtānam̄ paricārayamānānam̄ ayamantarākathā udapādi – ‘kim nu kho kāmānam̄ agga’nti? Ekacce evamāhaṁsu – ‘rūpā kāmānam̄ agga’nti. Ekacce evamāhaṁsu – ‘saddā kāmānam̄ agga’nti. Ekacce evamāhaṁsu – ‘gandhā kāmānam̄ agga’nti. Ekacce evamāhaṁsu – ‘rasā kāmānam̄ agga’nti. Ekacce evamāhaṁsu – ‘phoṭṭhabbā kāmānam̄ agga’nti. Kim̄ nu kho, bhante, kāmānam̄ agga’nti?

“Manāpapariyantam̄ khvāham̄, mahārāja, pañcasu kāmaguṇesu agganti vadāmi. Teva [te ca (sī. pī. ka.), ye ca (syā. kam.)], mahārāja, rūpā ekaccassa manāpā honti, teva [te ca (sī. pī. ka.)] rūpā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo rūpehi attamano hoti paripuṇṇasāṅkappo, so tehi rūpehi aññam̄ saddam̄ uttaritaram̄ vā paññataram̄ vā na pattheti. Te tassa rūpā paramā honti. Te tassa rūpā anuttarā honti.

“Teva, mahārāja, saddā ekaccassa manāpā honti, teva saddā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo saddehi attamano hoti paripuṇṇasāṅkappo, so tehi saddehi aññam̄ saddam̄ uttaritaram̄ vā paññataram̄ vā na pattheti. Te tassa saddā paramā honti. Te tassa saddā anuttarā honti.

“Teva, mahārāja, gandhā ekaccassa manāpā honti, teva gandhā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo gandhehi attamano hoti paripuṇṇasāṅkappo, so tehi gandhehi aññam̄ gandham̄ uttaritaram̄ vā paññataram̄ vā na pattheti. Te tassa gandhā paramā honti. Te tassa gandhā anuttarā honti.

“Teva, mahārāja, rasā ekaccassa manāpā honti, teva rasā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo rasehi attamano hoti paripuṇṇasāṅkappo, so tehi rasehi aññam̄ rasam̄ uttaritaram̄ vā paññataram̄ vā na pattheti. Te tassa rasā paramā honti. Te tassa rasā anuttarā honti.

“Teva, mahārāja, phoṭṭhabbā ekaccassa manāpā honti, teva phoṭṭhabbā ekaccassa amanāpā honti. Yehi ca yo phoṭṭhabbehi attamano hoti paripuṇṇasaṅkappo, so tehi phoṭṭhabbehi aññam phoṭṭhabbam uttaritaram vā paññataram vā na pattheti. Te tassa phoṭṭhabbā paramā honti. Te tassa phoṭṭhabbā anuttarā hontī”ti.

Tena kho pana samayena candanaṅgaliko upāsako tassam parisāyam nisinno hoti. Atha kho candanaṅgaliko upāsako uṭṭhāyāsanā ekamsam uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjaliṁ paññametvā bhagavantam etadavoca – “paṭibhāti mām bhagavā, paṭibhāti mām sugatā”ti. “Paṭibhātu tam candanaṅgalikā”ti bhagavā avoca.

Atha kho candanaṅgaliko upāsako bhagavato sammukhā tadanurūpāya gāthāya abhitthavi –

“Padumam yathā kokanadaṁ sugandham,
Pāto siyā phullamavītagandham;
Aṅgīrasam passa virocamānam,
Tapantamādiccamivantalikkhe”ti.

Atha kho te pañca rājāno candanaṅgalikam upāsakam pañcahi uttarāsaṅgehi acchādesum. Atha kho candanaṅgaliko upāsako tehi pañcahi uttarāsaṅgehi bhagavantam acchādesīti.

3. Doṇapākasuttam

124. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena rājā pasenadi kosalo doṇapākakuram [doṇapākasudam (sī.), doṇapākam sudam (pī.)] bhuñjati. Atha kho rājā pasenadi kosalo bhuttāvī mahassāsi yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi.

Atha kho bhagavā rājānam pasenadim kosalam bhuttāvī mahassāsim viditvā tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Manujassa sadā satīmato,
Mattam jānato laddhabhojane;
Tanukassa [tanu tassa (sī. pī.)] bhavanti vedanā,
Saṇikam jīrati āyupālaya”nti.

Tena kho pana samayena sudassano māṇavo rañño pasenadissa kosalassa piṭṭhito ṭhito hoti. Atha kho rājā pasenadi kosalo sudassanam māṇavaṁ āmantesi – “ehi tvam, tāta sudassana, bhagavato santike imam gātham pariyāpuṇītvā mama bhattābhīhāre (bhattābhīhāre) [() sī. syā. kam. pī. potthakesu natthi] bhāsa. Ahañca te devasikam kahāpaṇasataṁ (kahāpaṇasataṁ) [() sī. syā. kam. potthakesu natthi] niccaṁ bhikkham pavattayissāmī”ti. “Evam devā”ti kho sudassano māṇavo rañño pasenadissa kosalassa paṭissutvā bhagavato santike imam gātham pariyāpuṇītvā rañño pasenadissa kosalassa bhattābhīhāre sudam bhāsatī –

“Manujassa sadā satīmato,
Mattam jānato laddhabhojane;
Tanukassa bhavanti vedanā,
Saṇikam jīrati āyupālaya”nti.

Atha kho rājā pasenadi kosalo anupubbena nālikodanaparamatāya [nālikodanamattāya (ka.)] saññāsi. Atha kho rājā pasenadi kosalo aparena samayena susallikhagatto pāṇīnā gattāni anumajjanto tāyam velāyam imam udānam udānesi – “ubhayena vata mām so bhagavā atthena anukampi – diṭṭhadhammikena ceva atthena samparāyikena cā”ti.

4. Paṭhamasaṅgāmasuttam

125. Sāvatthinidānam. Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim senam sannayhitvā rājānam pasenadim kosalam abbhuyyāsi yena kāsi. Assosi kho rājā pasenadi kosalo – “rājā kira māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim senam sannayhitvā mamañ abbhuyyāto yena kāsi”ti. Atha kho rājā pasenadi kosalo caturaṅginim senam sannayhitvā rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtam paccuyyāsi yena kāsi. Atha kho rājā ca māgadho ajātasattu vedehiputto rājā ca pasenadi kosalo saṅgāmesum. Tasmim kho pana saṅgāme rājā māgadho ajātasattu vedehiputto rājānam pasenadim kosalam parājesi. Parājito ca rājā pasenadi kosalo sakameva [saṅgāmā (ka.)] rājadhāniṁ sāvatthim paccuyyāsi [pāyāsi (sī. pī.)].

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbañhasamayañ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍāya pavisiṁsu. Sāvatthiyañ piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkantā yena bhagavā tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantañ nisidiṁsu. Ekamantam nisinnā kho te bhikkhū bhagavantam etadavocum –

“Idha, bhante, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim senam sannayhitvā rājānam pasenadim kosalam abbhuyyāsi yena kāsi. Assosi kho, bhante, rājā pasenadi kosalo – ‘rājā kira māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim senam sannayhitvā mamañ abbhuyyāto yena kāsi’ti. Atha kho, bhante, rājā pasenadi kosalo caturaṅginim senam sannayhitvā rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtam paccuyyāsi yena kāsi. Atha kho, bhante, rājā ca māgadho ajātasattu vedehiputto rājā ca pasenadi kosalo saṅgāmesum. Tasmim kho pana, bhante, saṅgāme rājā māgadho ajātasattu vedehiputto rājānam pasenadim kosalam parājesi. Parājito ca, bhante, rājā pasenadi kosalo sakameva rājadhāniṁ sāvatthim paccuyyāsi”ti.

“Rājā, bhikkhave, māgadho ajātasattu vedehiputto pāpamitto pāpasahāyo pāpasampavañko; rājā ca kho, bhikkhave, pasenadi kosalo kalyāñamitto kalyāñasahāyo kalyāñasampavañko. Ajjeva [ajjatañca (sī. pī.), ajjevam (syā. kam.)], bhikkhave, rājā pasenadi kosalo imam rattim dukkham seti parājito”ti. Idamavoca...pe...

“Jayañ veram pasavati, dukkham seti parājito;
Upasanto sukham seti, hitvā jayaparājaya”nti.

5. Dutiyasaṅgāmasuttam

126. [ettha “atha kho rājā pasenadi kosalo caturaṅginim senam sannayhitvā rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtam abbhuyyāsi”ti ādinā pāṭhena bhavitabbañ. aṭṭhakathāyam hi “abbhuuyāsīti parājaye garahappatto...pe... vuttajayakāraṇam sutvā abhiuyyāsi”ti vuttam] Atha kho rājā māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim senam sannayhitvā rājānam pasenadim kosalam abbhuyyāsi yena kāsi. Assosi kho rājā pasenadi kosalo – “rājā kira māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim senam sannayhitvā mamañ abbhuyyāto yena kāsi”ti. Atha kho rājā pasenadi kosalo caturaṅginim senam sannayhitvā rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtam paccuyyāsi yena kāsi. Atha kho rājā ca māgadho ajātasattu vedehiputto rājā ca pasenadi kosalo saṅgāmesum. Tasmim kho pana saṅgāme rājā pasenadi kosalo rājānam māgadham ajātasattum vedehiputtam parājesi, jīvaggāhañca nam aggahesi. Atha kho rañño pasenadissa kosalassa etadahosi – “kiñcapi kho myāyam rājā māgadho ajātasattu vedehiputto adubbhantassa dubbhati, atha ca pana me bhāgineyyo hoti. Yamnūnāham rañño māgadhassa ajātasattuno vedehiputtassa sabbam hatthikāyam pariyādiyitvā sabbam assakāyam pariyādiyitvā sabbam Rathakāyam pariyādiyitvā sabbam pattikāyam pariyādiyitvā jīvantameva nam osajjeyya”nti [ossajjeyyanti (sī. syā. kam. pī.)].

Atha kho rājā pasenadi kosalo rañño māgadhassa ajātasattuno vedehiputtassa sabbam hatthikāyam

pariyādiyitvā sabbam̄ assakāyam̄ pariyādiyitvā sabbam̄ rathakāyam̄ pariyādiyitvā sabbam̄ pattikāyam̄ pariyādiyitvā jīvantameva nam̄ osajji [ossaji (sī.), ossajji (syā. kam̄. pī.)].

Atha kho sambahulā bhikkhū pubbanhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthiṁ piṇḍāya pavisiṁsu. Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattam̄ piṇḍapātapaṭikkantā yena bhagavā tenupasaṅkamīṁsu; upasaṅkamitvā bhagavantam̄ abhivādetvā ekamantam̄ nisīdiṁsu. Ekamantam̄ nisinnā kho te bhikkhū bhagavantam̄ etadavocum̄ –

“Idha, bhante, rājā māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim̄ senam̄ sannayhitvā rājānam̄ pasenadiṁ kosalam̄ abbhuyyāsi yena kāsi. Assosi kho, bhante, rājā pasenadi kosalo – ‘rājā kira māgadho ajātasattu vedehiputto caturaṅginim̄ senam̄ sannayhitvā mamaṁ abbhuyyāto yena kāst’ti. Atha kho, bhante, rājā pasenadi kosalo caturaṅginim̄ senam̄ sannayhitvā rājānam̄ māgadham̄ ajātasattum̄ vedehiputtam̄ paccuyyāsi yena kāsi. Atha kho, bhante, rājā ca māgadho ajātasattu vedehiputto rājā ca pasenadi kosalo saṅgāmesum̄. Tasmiṁ kho pana, bhante, saṅgāme rājā pasenadi kosalo rājānam̄ māgadham̄ ajātasattum̄ vedehiputtam̄ parājesi, jīvaggāhañca nam̄ aggahesi. Atha kho, bhante, rañño pasenadissa kosalassa etadahosi – ‘kiñcāpi kho myāyam̄ rājā māgadho ajātasattu vedehiputto adubbhantassa dubbhati, atha ca pana me bhāgineyyo hoti. Yamnūnāham̄ rañño māgadhassa ajātasattuno vedehiputtassa sabbam̄ hatthikāyam̄ pariyādiyitvā sabbam̄ assakāyam̄ sabbam̄ rathakāyam̄ sabbam̄ pattikāyam̄ pariyādiyitvā jīvantameva nam̄ osajjeyya”’nti.

“Atha kho, bhante, rājā pasenadi kosalo rañño māgadhassa ajātasattuno vedehiputtassa sabbam̄ hatthikāyam̄ pariyādiyitvā sabbam̄ assakāyam̄ pariyādiyitvā sabbam̄ rathakāyam̄ pariyādiyitvā sabbam̄ pattikāyam̄ pariyādiyitvā jīvantameva nam̄ osajjī”’ti. Atha kho bhagavā etamattham̄ viditvā tāyam̄ velāyam̄ imā gāthāyo abhāsi –

“Vilumpateva puriso, yāvassa upakappati;
Yadā caññe vilumpanti, so vilutto viluppati [[viluppati \(sī. pī. ka.\)](#)].

“Thānañhi maññati bālo, yāva pāpam̄ na paccati;
Yadā ca paccati pāpam̄, atha dukkham̄ nigacchatī.

“Hantā labhati [[labhati hantā \(sī. syā. kam̄.\)](#)] hantāram̄, jetāram̄ labhate jayam̄;
Akkosako ca akkosam̄, rosetārañca rosako;
Atha kammavivāṭēna, so vilutto viluppatī”’ti.

6. Mallikāsuttam̄

127. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho rājā pasenadi kosalo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam̄ abhivādetvā ekamantam̄ nisīdi. Atha kho aññataro puriso yena rājā pasenadi kosalo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā rañño pasenadissa kosalassa upakaññake ārocesi – “mallikā, deva, devī dhītaram̄ vijātā”’ti. Evam̄ vutte, rājā pasenadi kosalo anattamano ahosi.

Atha kho bhagavā rājānam̄ pasenadiṁ kosalam̄ anattamanataṁ viditvā tāyam̄ velāyam̄ imā gāthāyo abhāsi –

“Itthīpi hi ekacciyyā, seyyā posa janādhipa;
Medhāvinī sīlavatī, sassudevā patibbatā.

“Tassā yo jāyati poso, sūro hoti disampati;
Tādisā subhagiyā [[subhariyāputto \(ka.\)](#)] putto, rajjampi anusāsatī”’ti.

7. Appamādasuttam

128. Sāvatthinidānam. Ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “atthi nu kho, bhante, eko dhammo yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati – diṭṭhadhammikañceva attham samparāyikañcā”ti?

“Atthi kho, mahārāja, eko dhammo yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati – diṭṭhadhammikañceva attham samparāyikañcā”ti.

“Katamo pana, bhante, eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati – diṭṭhadhammikañceva attham samparāyikañcā”ti?

“Appamādo kho, mahārāja, eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati – diṭṭhadhammikañceva attham samparāyikañcāti. Seyyathāpi, mahārāja, yāni kānici jaṅgalānam [jaṅgamānam (sī. pī.)] pāṇānam padajātāni, sabbāni tāni hatthipade samodhānam gacchanti, hatthipadam tesam aggamakkhāyati – yadidaṁ mahantattena; evameva kho, mahārāja, appamādo eko dhammo, yo ubho atthe samadhiggayha tiṭṭhati – diṭṭhadhammikañceva attham samparāyikañcā”ti. Idamavoca... pe...

“Āyūm arogiyam vanṇam, saggam uccākulīnatam;
Ratiyo patthayantena, ulārā aparāparā.

“Appamādaṁ pasāmsanti, puññakiriyāsu pañḍitā;
Appamatto ubho atthe, adhiggaṇhāti pañḍito.

“Diṭṭhe dhamme ca yo attho, yo cattho samparāyiko;
Atthābhisaṁyā dhīro, pañḍitoti pavuccatī”ti.

8. Kalyāṇamittasuttam

129. Sāvatthinidānam. Ekamantam nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam etadavoca – “idha mayhaṁ, bhante, rahogatassa paṭisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – ‘svākkhāto bhagavatā dhammo, so ca kho kalyāṇamittassa kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṇkassa, no pāpamittassa no pāpasahāyassa no pāpasampavaṇkassā’”ti.

“Evametam, mahārāja, evametam, mahārāja! Svākkhāto, mahārāja, mayā dhammo. So ca kho kalyāṇamittassa kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṇkassa, no pāpamittassa no pāpasahāyassa no pāpasampavaṇkassāti.

“Ekamidāhaṁ, mahārāja, samayaṁ sakkesu viharāmi nagarakam nāma sakyānam nigamo. Atha kho, mahārāja, ānando bhikkhu yenāhaṁ tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā maṁ abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho, mahārāja, ānando bhikkhu maṁ etadavoca – ‘upaḍḍhamidaṁ, bhante, brahmacariyassa – yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṇkatā’”ti.

“Evam vuttāhaṁ, mahārāja, ānandam bhikkhum etadavocam – ‘mā hevam, ānanda, mā hevam, ānanda! Sakalameva hidam, ānanda, brahmacariyam – yadidaṁ kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavaṇkatā. Kalyāṇamittassetam, ānanda, bhikkhuno pāṭikaṅkham kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavaṇkassa ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bhāvessati ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bahulīkarissati’”.

“Kathañca, ānanda, bhikkhu kalyāṇamitto kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavaṇko ariyam aṭṭhaṅgikam

maggam bhāveti, ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bahulīkaroti? Idhānanda, bhikkhu sammādiṭṭhim bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhanissitam vossaggapariṇāmiṁ, sammāsaṅkappaṁ bhāveti...pe... sammāvācaṁ bhāveti...pe... sammākammantaṁ bhāveti...pe... sammājīvam bhāveti...pe... sammāvāyāmaṁ bhāveti...pe... sammāsatim bhāveti...pe... sammāsamādhiṁ bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhanissitam vossaggapariṇāmiṁ. Evaṁ kho, ānanda, bhikkhu kalyāṇamitto kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavañko ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bhāveti, ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bahulīkaroti. Tadamināpetam, ānanda, pariyāyena veditabbam yathā sakalamevidam brahmacariyam – yadidam kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavañkatā”ti.

“Mamañhi, ānanda, kalyāṇamittam āgamma jātidhammā sattā jātiyā parimuccanti, jarādharmmā sattā jarāya parimuccanti, byādhidhammā sattā byādhito parimuccanti, maraṇadhammā sattā maraṇena parimuccanti, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsadhammā sattā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsehi parimuccanti. Iminā kho etam, ānanda, pariyāyena veditabbam yathā sakalamevidam brahmacariyam – yadidam kalyāṇamittatā kalyāṇasahāyatā kalyāṇasampavañkatā”ti.

“Tasmātiha te, mahārāja, evam sikkhitabbam – ‘kalyāṇamitto bhavissāmi kalyāṇasahāyo kalyāṇasampavañko’ti. Evañhi te, mahārāja, sikkhitabbam.

“Kalyāṇamittassa te, mahārāja, kalyāṇasahāyassa kalyāṇasampavañkassa ayam eko dhammo upanissāya vihātabbo – appamādo kusalesu dhammesu.

“Appamattassa te, mahārāja, viharato appamādaṁ upanissāya, itthāgārassa anuyantassa evam bhavissati – ‘rājā kho appamatto viharati, appamādaṁ upanissāya. Handa, mayampi appamattā viharāma, appamādaṁ upanissāyā’”ti.

“Appamattassa te, mahārāja, viharato appamādaṁ upanissāya, khattiyānampi anuyantānam evam bhavissati – ‘rājā kho appamatto viharati appamādaṁ upanissāya. Handa, mayampi appamattā viharāma, appamādaṁ upanissāyā’”ti.

“Appamattassa te, mahārāja, viharato appamādaṁ upanissāya, balakāyassapi evam bhavissati – ‘rājā kho appamatto viharati appamādaṁ upanissāya. Handa, mayampi appamattā viharāma, appamādaṁ upanissāyā’”ti.

“Appamattassa te, mahārāja, viharato appamādaṁ upanissāya, negamajānapadassapi evam bhavissati – ‘rājā kho appamatto viharati, appamādaṁ upanissāya. Handa, mayampi appamattā viharāma, appamādaṁ upanissāyā’”ti?

“Appamattassa te, mahārāja, viharato appamādaṁ upanissāya, attāpi gutto rakkhito bhavissati – itthāgārampi guttam rakkhitam bhavissati, kosakoṭṭhāgārampi guttam rakkhitam bhavissatī”ti. Idamavoca...pe...

“Bhoge patthayamānenā, uṭṭare aparāpare;
Appamādaṁ pasamsanti, puññakiriyāsu pañḍitā.

“Appamatto ubho atthe, adhiggaṇhāti pañḍito;
Diṭṭhe dhamme ca yo attho, yo cattho samparāyiko;
Atthābhisaṁyā dhīro, pañḍitoti pavuccatī”ti.

9. Paṭhamaaputtakasuttam

130. Sāvatthinidānam. Atha kho rājā pasenadi kosalo divā divassa yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnaṁ kho rājānam pasenadim̄ kosalam̄ bhagavā etadavoca – “handa, kuto nu tvam̄, mahārāja, āgacchasi divā divassā”ti?

“Idha, bhante, sāvatthiyam setṭhi gahapati kālaṅkato. Tamaham aputtakam sāpateyyam rājantepuram atiharitvā āgacchāmi. Asīti, bhante, satasahassāni hiraññiasseva, ko pana vādo rūpiyassa! Tassa kho pana, bhante, setṭhissa gahapatissa evarūpo bhattabhogo ahosi – kaṇājakam bhuñjati bilaṅgadutiyam. Evarūpo vatthabhogo ahosi – sānam dhāreti tipakkhavasanaṁ. Evarūpo yānabhogo ahosi – jajjararathakena yāti paññachattakena dhāriyamānenā”ti.

“Evametam, mahārāja, evametam, mahārāja! Asappuriso kho, mahārāja, ulāre bhoge labhitvā nevattānam sukheti pīneti, na mātāpitaro sukheti pīneti, na puttadāram sukheti pīneti, na dāsakammakaraporise sukheti pīneti, na mittāmacce sukheti pīneti, na samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikam dakkhiṇam patiṭṭhāpeti sovaggikam sukhavipākam saggasamvattanikam. Tassa te bhoge evam sammā aparibhuñjiyamāne [aparibhuñjamāno (sabbattha)] rājāno vā haranti corā vā haranti aggi vā ḍahati udakam vā vahati appiyā vā dāyādā haranti. Evam̄sa te [evam̄ sante (sī. pī.)], mahārāja, bhogā sammā aparibhuñjiyamānā parikkhayam gacchanti, no paribhogam.

“Seyyathāpi, mahārāja, amanussatthāne pokkharaṇī accchodakā sītodakā sātodakā setodakā supatitthā ramaṇīyā. Tam̄ jano neva hareyya na piveyya na nahāyeyya na yathāpaccayaṁ vā kareyya. Evañhi tam̄, mahārāja, udakam sammā aparibhuñjiyamānam [aparibhuñjamānam (syā. kam.)] parikkhayam gaccheyya, no paribhogam. Evameva kho, mahārāja, asappuriso ulāre bhoge labhitvā nevattānam sukheti pīneti, na mātāpitaro sukheti pīneti, na puttadāram sukheti pīneti, na dāsakammakaraporise sukheti pīneti, na mittāmacce sukheti pīneti, na samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikam dakkhiṇam patiṭṭhāpeti sovaggikam sukhavipākam saggasamvattanikam. Tassa te bhoge evam sammā aparibhuñjiyamāne rājāno vā haranti corā vā haranti aggi vā ḍahati udakam vā vahati appiyā vā dāyādā haranti. Evam̄sa te [evam̄ sante (sī. pī.)], mahārāja, bhogā sammā aparibhuñjiyamānā parikkhayam gacchanti, no paribhogam.

“Sappuriso ca kho, mahārāja, ulāre bhoge labhitvā attānam sukheti pīneti, mātāpitaro sukheti pīneti, puttadāram sukheti pīneti, dāsakammakaraporise sukheti pīneti, mittāmacce sukheti pīneti, samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikam dakkhiṇam patiṭṭhāpeti sovaggikam sukhavipākam saggasamvattanikam. Tassa te bhoge evam sammā paribhuñjiyamāne neva rājāno haranti, na corā haranti, na aggi ḍahati, na udakam vahati, na appiyā dāyādā haranti. Evam̄sa te, mahārāja, bhogā sammā paribhuñjiyamānā paribhogam gacchanti, no parikkhayam.

“Seyyathāpi, mahārāja, gāmassa vā nigamassa vā avidūre pokkharaṇī accchodakā sītodakā sātodakā setodakā supatitthā ramaṇīyā. Tañca udakam jano hareyyapi piveyyapi nahāyeyyapi yathāpaccayampi kareyya. Evañhi tam̄, mahārāja, udakam sammā paribhuñjiyamānam paribhogam gaccheyya, no parikkhayam. Evameva kho, mahārāja, sappuriso ulāre bhoge labhitvā attānam sukheti pīneti, mātāpitaro sukheti pīneti, puttadāram sukheti pīneti, dāsakammakaraporise sukheti pīneti, mittāmacce sukheti pīneti, samaṇabrāhmaṇesu uddhaggikam dakkhiṇam patiṭṭhāpeti sovaggikam sukhavipākam saggasamvattanikam. Tassa te bhoge evam sammā paribhuñjiyamāne neva rājāno haranti, na corā haranti, na aggi ḍahati, na udakam vahati, na appiyā dāyādā haranti. Evam̄sa te, mahārāja, bhogā sammā paribhuñjiyamānā paribhogam gacchanti, no parikkhaya”nti.

“Amanussatthāne udakamva sītam̄,
Tadapeyyamānam parisosameti;
Evam̄ dhanam kāpuriso labhitvā,
Nevattanā bhuñjati no dadāti.

Dhīro ca viññū adhigamma bhoge,
 So bhuñjati kicca karō ca hoti;
 So nātisaṅgham niśabho bharitvā,
 Anindito saggamupeti thāna”nti.

10. Dutiyaaputtakasuttam

131. Atha kho rājā pasenadi kosalo divā divassa yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantam niśinnaṁ kho rājānam pasenadim kosalam bhagavā etadavoca – “handā, kuto nu tvam, mahārāja, āgacchasi divā divassā”ti?

“Idha, bhante, sāvatthiyam sethi gahapati kālaṅkato. Tamaham aputtakam sāpateyyam rājantepuram atiharitvā āgacchāmi. Satam, bhante, satasahassāni hiraññasseva, ko pana vādo rūpiyassa! Tassa kho pana, bhante, sethissa gahapatissa evarūpo bhattabhogo ahosi – kaṇājakam bhuñjati bilaṅgadutiyam. Evarūpo vatthabhogo ahosi – sāṇam dhāreti tipakkhavasanaṁ. Evarūpo yānabhogo ahosi – jajjararathakena yāti paññachattakena dhāriyamānenā”ti.

“Evametam, mahārāja, evametam, mahārāja! Bhūtapubbaṁ so, mahārāja, sethi gahapati taggarasikhiṁ nāma paccekasambuddham piṇḍapātena paṭipādesi. ‘Detha samanassa piṇḍa’nti vatvā utthāyāsanā pakkāmi. Datvā ca pana pacchā vippaṭisārī ahosi – ‘varametam piṇḍapātam dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyu’nti. Bhātu ca pana ekaputtakam sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesi.

“Yam kho so, mahārāja, sethi gahapati taggarasikhiṁ paccekasambuddham piṇḍapātena paṭipādesi, tassa kammassa vipākena sattakkhattum sugatim saggam lokam upapajji. Tasseva kammassa vipākāvasesena imissāyeva sāvatthiyā sattakkhattum sethittam kāresi. Yam kho so, mahārāja, sethi gahapati datvā pacchā vippaṭisārī ahosi – ‘varametam piṇḍapātam dāsā vā kammakarā vā bhuñjeyyu’nti, tassa kammassa vipākena nāssulārāya bhattabhogāya cittam namati, nāssulārāya vatthabhogāya cittam namati, nāssulārāya yānabhogāya cittam namati, nāssulārānam pañcannam kāmaguṇānam bhogāya cittam namati. Yam kho so, mahārāja, sethi gahapati bhātu ca pana ekaputtakam sāpateyyassa kāraṇā jīvitā voropesi, tassa kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni bahūni vassasatasahassāni niraye paccittha. Tasseva kammassa vipākāvasesena idam sattamam aputtakam sāpateyyam rājakosam paveseti. Tassa kho, mahārāja, sethissa gahapatissa purāṇañca puññam parikkhīṇam, navañca puññam anupacitam. Ajja pana, mahārāja, sethi gahapati mahāroruve niraye paccatī”ti. “Evam, bhante, sethi gahapati mahāroruvam nirayam upapanno”ti. “Evam, mahārāja, sethi gahapati mahāroruvam nirayam upapanno”ti. Idamavoca...pe....

“Dhaññam dhanam rajataṁ jātarūpam, pariggaham vāpi yadatthi kiñci;
 Dāsā kammakarā pessā, ye cassa anujīvino.

“Sabbam nādāya gantabbam, sabbam nikhippagāminam [nikkhīpagāminam (syā. kam. ka.)]; Yañca karoti kāyena, vācāya uda cetasā.

“Tañhi tassa sakam hoti, tañca ādāya gacchati;
 Tañcassa anugam hoti, chāyāva anapāyimī.

“Tasmā kareyya kalyāṇam, nicayam samparāyikam;
 Puññāni paralokasmim, patiṭṭhā honti pāṇina”nttī.

Dutiyo vaggo.

Tassuddānam –

Jaṭilā pañca rājāno, doṇapākakurena ca;
 Saṅgāmena dve vuttāni, mallikā [dhītarā (bahūsu)] dve appamādena ca;
 Aputtakena dve vuttā, vaggo tena pavuccatīti.

3. Tatiyavaggo

1. Puggalasuttam

132. Sāvatthinidānam. Atha kho rājā pasenadi kosalo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhvādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho rājānam pasenadim kosalam bhagavā etadavoca – “cattārome, mahārāja, puggalā santo saṃvijjamānā lokasmim. Katame cattāro? Tamotamaparāyano, tamojotiparāyano, jotitamaparāyano, jotijotiparāyano”.

“Kathañca, mahārāja puggalo tamotamaparāyano hoti? Idha, mahārāja, ekacco puggalo nīce kule paccājāto hoti, caṇḍālakule vā venakule [venakule (sī. syā. kam. pī.)] vā nesādakule vā rathakārakule vā pukkusakule vā dalidde appannapānabhojane kasiravuttike, yattha kasirena ghāsacchādo labbhati. So ca hoti dubbaṇño duddasiko okotimako bavhābādho [bahvābādho (ka.)] kāṇo vā kuṇī vā khañjo vā pakkhahato vā, na lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena duccaritaṁ carati, vācāya duccaritaṁ carati, manasā duccaritaṁ carati. So kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā, kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati.

“Seyyathāpi, mahārāja, puriso andhakārā vā andhakāram gaccheyya, tamā vā tamam gaccheyya, lohitamalā vā lohitamalam gaccheyya. Tathūpamāham, mahārāja, imam puggalam vadāmi. Evaṁ kho, mahārāja, puggalo tamotamaparāyano hoti.

“Kathañca, mahārāja, puggalo tamojotiparāyano hoti? Idha, mahārāja, ekacco puggalo nīce kule paccājāto hoti, caṇḍālakule vā venakule vā nesādakule vā rathakārakule vā pukkusakule vā dalidde appannapānabhojane kasiravuttike, yattha kasirena ghāsacchādo labbhati. So ca kho hoti dubbaṇño duddasiko okotimako bavhābādho, kāṇo vā kuṇī vā khañjo vā pakkhahato vā, na lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena sucaritam carati, vācāya sucaritam carati, manasā sucaritam carati. So kāyena sucaritam caritvā vācāya sucaritam caritvā manasā sucaritam caritvā, kāyassa bhedā param maraṇā sugatiṁ saggam lokam upapajjati.

“Seyyathāpi, mahārāja, puriso pathaviyā vā pallaṅkam āroheyya, pallaṅkā vā assapiṭṭhim āroheyya, assapiṭṭhiyā vā hatthikkhandham āroheyya, hatthikkhandhā vā pāsādam āroheyya. Tathūpamāham, mahārāja, imam puggalam vadāmi. Evaṁ kho, mahārāja, puggalo tamojotiparāyano hoti.

“Kathañca, mahārāja, puggalo jotitamaparāyano hoti? Idha, mahārāja, ekacco puggalo ucce kule paccājāto hoti, khattiyamahāsālakule vā brāhmaṇamahāsālakule vā gahapatimahāsālakule vā, adhhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe. So ca hoti abhirūpo dassanīyo pāsādiko, paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato, lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena duccaritaṁ carati, vācāya duccaritaṁ carati, manasā duccaritaṁ carati. So kāyena duccaritaṁ caritvā vācāya duccaritaṁ caritvā manasā duccaritaṁ caritvā, kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ upapajjati.

“Seyyathāpi, mahārāja, puriso pāsādā vā hatthikkhandham oroheyya, hatthikkhandhā vā assapiṭṭhim oroheyya, assapiṭṭhiyā vā pallaṅkam oroheyya, pallaṅkā vā pathavim oroheyya, pathaviyā vā andhakāram paviseyya. Tathūpamāham, mahārāja, imam puggalam vadāmi. Evaṁ kho, mahārāja, puggalo jotitamaparāyano hoti.

“Kathañca, mahārāja, puggalo jotijotiparāyano hoti? Idha, mahārāja, ekacco puggalo ucce kule paccājāto hoti, khattiyamahāsālakule vā brāhmaṇamahāsālakule vā gahapatimahāsālakule vā, adḍhe mahaddhane mahābhoge pahūtajātarūparajate pahūtavittūpakaraṇe pahūtadhanadhaññe. So ca hoti abhirūpo dassanīyo pāsādiko, paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgato, lābhī annassa pānassa vatthassa yānassa mālāgandhavilepanassa seyyāvasathapadīpeyyassa. So kāyena sūcaritam carati, vācāya sūcaritam carati, manasā sūcaritam carati. So kāyena sūcaritam caritvā vācāya sūcaritam caritvā manasā sūcaritam caritvā, kāyassa bhedā param marañā sugatim saggam lokam upapajjati.

“Seyyathāpi, mahārāja, puriso pallaṅkā vā pallaṅkam saṅkameyya, assapiṭṭhiyā vā assapiṭṭhim saṅkameyya, hatthikkhandhā vā hatthikkhandham saṅkameyya, pāsādā vā pāsādam saṅkameyya. Tathūpamāham, mahārāja, imam puggalaṁ vadāmi. Evam kho, mahārāja, puggalo jotijotiparāyano hoti. Ime kho, mahārāja, cattāro puggalā santo samvijjamānā lokasmii’nti. Idamavoca...pe...

“Daliddo puriso rāja, assaddho hoti maccharī;
Kadariyo pāpasaṅkappo, micchādiṭṭhi anādaro.

“Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake;
Akkosati paribhāsatī, natthiko hoti rosako.

“Dadamānam nivāreti, yācamānāna bhojanam;
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhīpa;
Upeti nirayam ghoram, tamotamaparāyano.

“Daliddo puriso rāja, saddho hoti amaccharī;
Dadāti setṭhasaṅkappo, abyaggamanaso naro.

“Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake;
Uṭṭhāya abhivādeti, samacariyāya sikkhati.

“Dadamānam na vāreti [na nivāreti (sī.)], yācamānāna bhojanam;
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhīpa;
Upeti tidivam ṭhānam, tamojotiparāyano.

“Adḍho ce [adḍho ve (pī. ka.)] puriso rāja, assaddho hoti maccharī;
Kadariyo pāpasaṅkappo, micchādiṭṭhi anādaro.

“Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake;
Akkosati paribhāsatī, natthiko hoti rosako.

“Dadamānam nivāreti, yācamānāna bhojanam;
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhīpa;
Upeti nirayam ghoram, jötitamaparāyano.

“Adḍho ce puriso rāja, saddho hoti amaccharī;
Dadāti setṭhasaṅkappo, abyaggamanaso naro.

“Samaṇe brāhmaṇe vāpi, aññe vāpi vanibbake;
Uṭṭhāya abhivādeti, samacariyāya sikkhati.

“Dadamānam na vāreti, yācamānāna bhojanam;
Tādiso puriso rāja, mīyamāno janādhīpa;

Upeti tidivam̄ thānam̄, jotijotiparāyano”ti.

2. Ayyikāsuttam̄

133. Sāvatthinidānam̄. Ekamantaṁ nisinnam̄ kho rājānam̄ pasenadiṁ kosalam̄ bhagavā etadavoca – “handa, kuto nu tvam̄, mahārāja, āgacchasi divādivassā”ti?

“Ayyikā me, bhante, kālankatā jiṇṇā vuḍḍhā mahallikā addhagatā vayoanuppattā vīsavassasatikā jātiyā. Ayyikā kho pana me, bhante, piyā hoti manāpā. Hatthiratanena cepāham̄, bhante, labheyyam̄ ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti, hatthiratanampāham̄ dadeyyam̄ – ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti. Assaratanena cepāham̄, bhante, labheyyam̄ ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti, assaratanampāham̄ dadeyyam̄ – ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti. Gāmavarena cepāham̄ bhante, labheyyam̄ ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti, gāmavarampāham̄ dadeyyam̄ – ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti. Janapadapadesena [janapadena (sī. syā. pī.)] cepāham̄, bhante, labheyyam̄ ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti, janapadapadesampāham̄ dadeyyam̄ – ‘mā me ayyikā kālamakāsi’ti. ‘Sabbe sattā, mahārāja, marañadhammā marañapariyosānā marañam̄ anatītā’ti. ‘Acchariyam̄, bhante, abbhutam̄, bhante! Yāvasubhāsitamidaṁ, bhante, bhagavatā – sabbe sattā marañadhammā marañapariyosānā marañam̄ anatītā’”ti.

“Evametam̄, mahārāja, evametam̄, mahārāja! Sabbe sattā marañadhammā marañapariyosānā marañam̄ anatītā. Seyyathāpi, mahārāja, yāni kānicī kumbhakārabhājanāni āmakāni ceva pakkāni ca sabbāni tāni bhedanadhammāni bhedanapariyosānāni bhedanam̄ anatītāni; evameva kho, mahārāja, sabbe sattā marañadhammā marañapariyosānā marañam̄ anatītā’ti. Idamavoca...pe...

“Sabbe sattā marissanti, marañantañhi jīvitam̄;
Yathākammam̄ gamissanti, puññapāpaphalūpagā;
Nirayam̄ pāpakkammantā, puññakammā ca suggatiṁ.

“Tasmā kareyya kalyāṇam̄, nicayam̄ samparāyikam̄;
Puññāni paralokasmim̄, patiṭṭhā honti pāṇina”nti.

3. Lokasuttam̄

134. Sāvatthinidānam̄. Ekamantaṁ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam̄ etadavoca – “kati nu kho, bhante, lokassa dharmā uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya”ti? “Tayo kho, mahārāja, lokassa dharmā uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Katame tayo? Lobho kho, mahārāja, lokassa dhammo, uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Doso kho, mahārāja, lokassa dhammo, uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Moho kho, mahārāja, lokassa dhammo, uppajjamāno uppajjati ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya. Ime kho, mahārāja, tayo lokassa dharmā uppajjamānā uppajjanti ahitāya dukkhāya aphāsuvihārāya”ti. Idamavoca...pe...

“Lobho doso ca moho ca, purisam̄ pāpacetasam̄;
Hiṁsanti attasambhūtā, tacasaṁvā samphala”nti.

4. Issattasuttam̄

135. Sāvatthinidānam̄. Ekamantaṁ nisinno kho rājā pasenadi kosalo bhagavantam̄ etadavoca – “kattha nu kho, bhante, dānam̄ dātabba”nti? “Yattha kho, mahārāja, cittam̄ pasīdatī”ti. “Katha pana, bhante, dinnam̄ mahapphalanti”nti? “Aññam̄ kho etam̄, mahārāja, kattha dānam̄ dātabbam̄, aññam̄ panetam̄ kattha dinnam̄ mahapphalanti? Sīlavato kho, mahārāja, dinnam̄ mahapphalam̄, no tathā dussile. Tena hi, mahārāja, taññeveththa paṭipucchissāmi. Yathā, te khameyya, tathā naṁ byākareyyāsi. Tam̄ kiñ

maññasi, mahārāja, idha tyassa yuddham paccupaṭhitam saṅgāmo samupabyūlho [samūpabbūlho (sī.), samupabbuļho (pī.)]. Atha āgaccheyya khattiyakumāro asikkhito akatahattho akatayoggo akatūpāsano bhīru chambhī utrāsi palāyī. Bhareyyāsi tam purisam, attho ca te tādisena purisenā’ti? “Nāham, bhante, bhareyyām tam purisam, na ca me attho tādisena purisenā”ti. “Atha āgaccheyya brāhmaṇakumāro asikkhito...pe... atha āgaccheyya vessakumāro asikkhito...pe... atha āgaccheyya suddakumāro asikkhito...pe... na ca me attho tādisena purisenā”ti.

“Tam kiṁ maññasi, mahārāja, idha tyassa yuddham paccupaṭhitam saṅgāmo samupabyūlho. Atha āgaccheyya khattiyakumāro susikkhito katahattho katayoggo katūpāsano abhīru acchambhī anutrāsī apalāyī. Bhareyyāsi tam purisam, attho ca te tādisena purisenā”ti? “Bhareyyāham, bhante, tam purisam, attho ca me tādisena purisenā”ti. “Atha āgaccheyya brāhmaṇakumāro...pe... atha āgaccheyya vessakumāro...pe... atha āgaccheyya suddakumāro susikkhito katahattho katayoggo katūpāsano abhīru acchambhī anutrāsī apalāyī. Bhareyyāsi tam purisam, attho ca te tādisena purisenā”ti? “Bhareyyāham, bhante, tam purisam, attho ca me tādisena purisenā”ti.

“Evameva kho, mahārāja, yasmā kasmā cepi [yasmā cepi (sī. syā. kam. ka.)] kulā agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca hoti pañcaṅgavippahīno pañcaṅgasamannāgato, tasmiṁ dinnam mahapphalam hoti. Katamāni pañcaṅgāni pahīnāni honti? Kāmacchando pahīno hoti, byāpādo pahīno hoti, thinamiddham pahīnam hoti, uddhaccakukkuccam pahīnam hoti, vicikicchā pahīnā hoti. Imāni pañcaṅgāni pahīnāni honti. Katamehi pañcahaṅgehi samannāgato hoti? Asekkhena sīlakkhandhena samannāgato hoti, asekkhena samādhikkhandhena samannāgato hoti, asekkhena paññākkhandhena samannāgato hoti, asekkhena vimuttikkhandhena samannāgato hoti, asekkhena vimuttiñāṇadassanakkhandhena samannāgato hoti. Imehi pañcahaṅgehi samannāgato hoti. Iti pañcaṅgavippahīne pañcaṅgasamannāgate dinnam mahapphala’nti. Idamavoca bhagavā...pe... satthā –

“Issattam [issattham (sī. syā. kam.)] balavīriyañca [balaviriyañca (sī. syā. kam. pī.)], yasmim vijjetha māṇave;
Tam yuddhattho bhare rājā, nāsūraṁ jātipaccayā.

“Tatheva khantisoraccam, dhammā yasmiṁ patiṭṭhitā;
Ariyavuttiṁ medhāvīṁ, hīnajaccampi pūjaye.

“Kāraye assame ramme, vāsayettha bahussute;
Papañca vivane kayirā, dugge saṅkamanāni ca.

“Annam pānam khādanīyam, vatthasenāsanāni ca;
Dadeyya ujubhūtesu, vippasannena cetasā.

“Yathā hi megho thanayaṁ, vijjumālī satakkaku;
Thalam ninnañca pūreti, abhvassam vasundharam.

“Tatheva saddho sutavā, abhisāñkhacca bhojanam;
Vanibbake tappayati, annapānena pañđito.

“Āmodamāno pakireti, detha dethāti bhāsatī;
Tam hissa gajjitaṁ hoti, devasseva pavassato;
Sā puññadhārā vipulā, dātāram abhvassatī”ti.

5. Pabbatūpamasuttam

136. Sāvatthinidānam. Ekamantaṁ nisinnam kho rājānam pasenadiṁ kosalam bhagavā etadavoca –

“‘handa, kuto nu tvam, mahārāja, āgacchasi divā divassā’”ti? “Yāni tāni, bhante, raññam khattiyānam muddhāvasittānam issariyamadamattānam kāmagedhapariyutthitānam janapadatthāvariyyappattānam mahantam pathavimaṇḍalam abhivijiya ajjhāvasantānam rājakaraṇīyāni bhavanti, tesu khvāham, etarahi ussukkamāpanno””ti.

“Tam kiṁ maññasi, mahārāja, idha te puriso āgaccheyya puratthimāya disāya saddhāyiko paccayiko. So tam upasaṅkamitvā evam vadeyya – ‘yagghe, mahārāja, jāneyyāsi, aham āgacchāmi puratthimāya disāya. Tatthaddasam mahantam pabbataṁ abbhasamam sabbe pāne nippothento āgacchati. Yam te, mahārāja, karaṇīyam, tam karohī’”ti. Atha dutiyo puriso āgaccheyya pacchimāya disāya...pe... atha tatiyo puriso āgaccheyya uttarāya disāya...pe... atha catuttho puriso āgaccheyya dakkhiṇāya disāya saddhāyiko paccayiko. So tam upasaṅkamitvā evam vadeyya – ‘yagghe mahārāja, jāneyyāsi, aham āgacchāmi dakkhiṇāya disāya. Tatthaddasam mahantam pabbataṁ abbhasamam sabbe pāne nippothento āgacchati. Yam te, mahārāja, karaṇīyam tam karohī’”ti. Evarūpe te, mahārāja, mahati mahabbhaye samuppanne dāruṇe manussakkhave [manussakāye (ka.)] dullabhe manussatte kimassa karaṇīya””ti?

“Evarūpe me, bhante, mahati mahabbhaye samuppanne dāruṇe manussakkhave dullabhe manussatte kimassa karaṇīyam aññatra dhammadariyāya aññatra samacariyāya aññatra kusalakiriyāya aññatra puññakiriyāya””ti?

“Ārocemi kho te, mahārāja, paṭivedemi kho te, mahārāja, adhivattati kho tam, mahārāja, jarāmaraṇam. Adhivattamāne ce te, mahārāja, jarāmaraṇe kimassa karaṇīya””ti? “Adhivattamāne ca me, bhante, jarāmaraṇe kimassa karaṇīyam aññatra dhammadariyāya samacariyāya kusalakiriyāya puññakiriyāya? Yāni tāni, bhante, raññam khattiyānam muddhāvasittānam issariyamadamattānam kāmagedhapariyutthitānam janapadatthāvariyyappattānam mahantam pathavimaṇḍalam abhivijiya ajjhāvasantānam hatthiyuddhāni bhavanti; tesampi, bhante, hatthiyuddhānam natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Yānipi tāni, bhante, raññam khattiyānam muddhāvasittānam...pe... ajjhāvasantānam assayuddhāni bhavanti...pe... rathayuddhāni bhavanti ...pe... pattiyuddhāni bhavanti; tesampi, bhante, pattiyuddhānam natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Santi kho pana, bhante, imasmīm rājakule mantino mahāmattā, ye pahonti [yesam honti (ka.)] āgate paccatthike mantehi bhedayitum. Tesampi, bhante, mantayuddhānam natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Samvijjati kho pana, bhante, imasmīm rājakule pahūtaṁ hiraññasuvaṇṇam bhūmigatañceva veḥāsaṭhañca, yena mayam pahoma āgate paccatthike dhanena upalāpetum. Tesampi, bhante, dhanayuddhānam natthi gati natthi visayo adhivattamāne jarāmaraṇe. Adhivattamāne ca me, bhante, jarāmaraṇe kimassa karaṇīyam aññatra dhammadariyāya samacariyāya kusalakiriyāya puññakiriyāya””ti?

“Evametam, mahārāja, evametam, mahārāja! Adhivattamāne jarāmaraṇe kimassa karaṇīyam aññatra dhammadariyāya samacariyāya kusalakiriyāya puññakiriyāya””ti? Idamavoca bhagavā...pe... satthā –

“Yathāpi selā vipulā, nabham āhacca pabbatā;
Samantānupariyāyeyyam, nippothento catuddisā.

“Evam jarā ca maccu ca, adhivattanti pāñine [pāñino (sī. syā. kam. pī.)];
Khattiye brāhmaṇe vesse, sudde caṇḍālapukkuse;
Na kiñci [na kañci (?)] parivajjeti, sabbamevābhimaddati.

“Na tattha hatthīnam bhūmi, na rathānam na pattiyā;
Na cāpi mantayuddhena, sakkā jetum dhanena vā.

“Tasmā hi paññito poso, sampassam̄ atthamattano;
Buddhe dhamme ca saṅghe ca, dhīro saddham̄ nivesaye.

“Yo dhammaṁ cari [dhammacārī (sī. syā. kam. pī.)] kāyena, vācāya uda cetasā;
Idheva nam̄ pasaṁsanti, pecca sagge pamodatī”ti.

Tatiyo vaggo.

Tassuddānam –

Puggalo ayyikā loko, issattam̄ [issatthaṁ (sī. syā. kam.)] pabbatūpamā;
Desitam̄ buddhaseṭṭhena, imam̄ kosalapañcakanti.

Kosalasaṁyuttam̄ samattam̄.

4. Mārasaṁyuttam̄

1. Pañhamavaggo

1. Tapokammamasuttam̄

137. Evaṁ me sutam – ekam̄ samayaṁ bhagavā uruvelāyaṁ viharati najjā nerañjarāya tīre ajapālanigrodhamūle pañhamābhisisambuddho. Atha kho bhagavato rahogatassa pañisallīnassa evam̄ cetaso parivitakko udapādi – “mutto vatamhi tāya dukkarakārikāya. Sādhu mutto vatamhi tāya anatthasam̄hitāya dukkarakārikāya. Sādhu vatamhi mutto bodhim̄ samajjhaga”nti [sādhu ṭhito sato bodhim̄ samajjhieganti (sī. pī.), sādhu vatamhi satto bodhisamajjhaguti (syā. kam.)].

Atha kho māro pāpimā bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam̄ gāthāya ajjhabhāsi –

“Tapokammā apakkamma, yena na sujjhanti mānavā;
Asuddho maññasi suddho, suddhimaggā aparaddho” [suddhimaggamaparaddho (sī. syā. kam. pī.)] ti.

Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram̄ pāpimantam̄ gāthāhi ajjhabhāsi –

“Anatthasam̄hitam̄ ñatvā, yam̄ kiñci amaraṁ tapam̄ [aparam̄ tapam̄ (ka.)];
Sabbaṁ natthāvaham̄ hoti, phiyārittaṁva dhammani [vammanī (sī.), dhammanī (pī.), jammanī (ka.) etthāyam̄ dhammasaddo sakkate dhanvanam̄-saddena sadiso maruvācakoti veditabbo, yathā dalhadhammātipadam̄].

“Sīlam̄ samādhi paññañca, maggam̄ bodhāya bhāvayam̄;
Pattosmi paramam̄ suddhim̄, nihato tvamasi antakā”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mam̄ bhagavā, jānāti mam̄ sugato”ti, dukkhī dummano tatthevantaradhbāyi.

2. Hatthirājavāṇṇasuttam̄

138. Evaṁ me sutam – ekam̄ samayaṁ bhagavā uruvelāyaṁ viharati najjā nerañjarāya tīre

ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisaṃbuddho. Tena kho pana samayena bhagavā rattandhakāratimisāyam abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṃ phusāyati. Atha kho māro pāpimā bhagavato bhayaṃ chambhitattam lomahaṃsaṃ uppādetukāmo mahantam hatthirājavāṇam abhinimminītvā yena bhagavā tenupasaṅkami. Seyyathāpi nāma mahāariṭṭhako maṇi, evamassa sīsaṃ hoti. Seyyathāpi nāma suddhaṃ rūpiyam, evamassa dantā honti. Seyyathāpi nāma mahatī naṅgalīśā [naṅgalasīsā (pī. ka.)], evamassa soṇḍo hoti. Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Samsaram dīghamaddhānam, vanṇam katvā subhāsubham;
Alam te tena pāpima, nihato tvamasi antakā”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mam bhagavā, jānāti mam sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

3. Subhasuttam

139. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā uruvelāyaṃ viharati najjā nerañjarāya tīre ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisaṃbuddho. Tena kho pana samayena bhagavā rattandhakāratimisāyam abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṃ phusāyati. Atha kho māro pāpimā, bhagavato bhayaṃ chambhitattam lomahaṃsaṃ uppādetukāmo, yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamītvā bhagavato avidūre uccāvacā vanṇanibhā upadamseti, subhā ceva asubhā ca. Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantam gāthāhi ajjhabhāsi –

“Samsaram dīghamaddhānam, vanṇam katvā subhāsubham;
Alam te tena pāpima, nihato tvamasi antaka.

“Ye ca kāyena vācāya, manasā ca susaṃvutā;
Na te māravasānugā, na te mārassa baddhagū” [baddhabhū (ka.), paccagū (sī. syā. kam. pī.)] ti.

Atha kho māro...pe... tatthevantaradhāyīti.

4. Paṭhamamārapāsasuttam

140. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā bārāṇasiyam viharati isipatane migadāye. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Mayhaṃ kho, bhikkhave, yoniso manasikārā yoniso sammappadhānā anuttarā vimutti anuppattā, anuttarā vimutti sacchikatā. Tumhepi, bhikkhave, yoniso manasikārā yoniso sammappadhānā anuttaram vimuttiṃ anupāpuṇātha, anuttaram vimuttiṃ sacchikarothā”ti. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamītvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Baddhosi mārapāsena, ye dibbā ye ca mānusā;
Mārabandhanabaddhosi, na me samaṇa mokkhasti”ti.

“Muttāham [muttohaṃ (sī. syā. kam. pī.)] mārapāsena, ye dibbā ye ca mānusā;
Mārabandhanamuttomhi, nihato tvamasi antakā”ti.

Atha kho māro pāpimā...pe... tatthevantaradhāyīti.

5. Dutiyamārapāsasuttam

141. Ekaṁ samayam bhagavā bārāṇasiyam viharati isipatane migadāye. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Muttāham, bhikkhave, sabbapāsehi ye dibbā ye ca mānusā. Tumhepi, bhikkhave, muttā sabbapāsehi ye dibbā ye ca mānusā. Caratha, bhikkhave, cārikam bahujanahitāya bahujanasukhāya lokānukampāya atthāya hitāya sukhāya devamanussānam. Mā ekena dve agamittha. Desetha, bhikkhave, dhammaṁ ādikalyāṇam majjhekalyāṇam pariyośānakalyāṇam sāttham sabyañjanam kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmaçariyam pakāsetha. Santi sattā apparajakkhajātikā, assavanatā dhammassa pārihāyanti. Bhavissanti dhammassa aññātāro. Ahampi, bhikkhave, yena uruvelā senānigamo tenupasaṅkamissāmi dhammadesanāyā”ti. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Baddhosī sabbapāsehi, ye dibbā ye ca mānusā;
Mahābandhanabaddhosī, na me samaṇa mokkhasī”ti.

“Muttāham sabbapāsehi, ye dibbā ye ca mānusā;
Mahābandhanamuttomhi, nihato tvamasi antakā”ti.

Atha kho māro pāpimā...pe... tatthevantaradhāyīti.

6. Sappasuttam

142. Evaṁ me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena bhagavā rattandhakāratimisāyam abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati.

Atha kho māro pāpimā bhagavato bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsam uppādetukāmo mahantam sapparājavaṇṇam abhinimminitvā yena bhagavā tenupasaṅkami. Seyyathāpi nāma mahatī ekarukkhikā nāvā, evamassa kāyo hoti. Seyyathāpi nāma mahantam sondikākiļañjam, evamassa phaṇo hoti. Seyyathāpi nāma mahatī kosalikā kamṣapāti, evamassa akkhīni bhavanti. Seyyathāpi nāma deve galagalāyante vijjullatā niccharanti, evamassa mukhato jivhā niccharati. Seyyathāpi nāma kammāragaggariyā dhamamānāya saddo hoti, evamassa assāsapassāsānam saddo hoti.

Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māraṁ pāpimantam gāthāhi ajjhabhāsi –

“Yo suññagehāni sevati,
Seyyo so muni attasaññato;
Vossajja careyya tattha so,
Patirūpañhi tathāvidhassa tam.

“Carakā bahū bheravā bahū,
Atho ḍamṣasarīsapā [ḍamṣa siriṁsapā (sī. syā. kam. pī.)] bahū;
Lomampi na tattha iñjaye,
Suññāgāragato mahāmuni.

“Nabham phaleyya pathavī caleyya,
Sabbeipi pāṇā uda santaseyyum;
Sallampi ce urasi pakappayeyyum,
Upadhīsu tāṇam na karonti buddhā”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mām bhagavā, jānāti mām sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

7. Supatisuttam

143. Ekaṁ samayaṁ bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Atha kho bhagavā bahudevarattī abbhokāse caṅkamitvā rattiyā paccūsasamayaṁ pāde pakkhāletvā vihāram pavisitvā dakkhiṇena passena sīhaseyyaṁ kappesi pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno uṭṭhānasaññam manasi karitvā. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kim soppasi kiṁ nu soppasi,
Kimiдаṁ soppasi dubbhago [dubbhato (syā. kam.), dubbhayo (pī.)] viya;
Suññamagāranti soppasi,
Kimiдаṁ soppasi sūriye uggate”ti.

“Yassa jālinī visattikā,
Taṇhā natthi kuhiñci netave;
Sabbūpadhiparikkhayā buddho,
Soppati kiṁ tаветtha mārā”ti.

Atha kho māro pāpimā...pe... tatthevantaradhāyīti.

8. Nandatisuttam

144. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Nandati puttehi puttimā, gomā gobhi tatheva nandati;
Upadhbīhi narassa nandanā, na hi so nandati yo nirūpadhbī”ti.

“Socati puttehi puttimā, gomā gobhi tatheva socati;
Upadhbīhi narassa socanā, na hi so socati yo nirūpadhbī”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mām bhagavā, jānāti mām sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

9. Paṭhamāāyusuttam

145. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Appamidaṁ, bhikkhave, manussānam āyu. Gamanīyo samparāyo, kattabbam kusalam, caritabbam brahmacariyam. Natthi jātassa amaraṇam. Yo, bhikkhave, ciram jīvati, so vassasataṁ appam vā bhiyyo”ti.

Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Dīghamāyu manussānam, na nam hīle suporiso;
Careyya khīramattova, natthi maccussa āgamo”ti.

“Appamāyu manussānam, hīleyya nam suporiso;
Careyyādittasīsova, natthi maccussa nāgamo”ti.

Atha kho māro...pe... tatthevantaradhāyīti.

10. Dutiyaāyusuttam

146. Evaṁ me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tatra kho bhagavā...pe... etadavoca –

“Appamidam, bhikkhave, manussānam āyu. Gamanīyo samparāyo, kattabbam kusalam,
caritabbam brahmacariyam. Natthi jātassa amaranam. Yo, bhikkhave, ciram jīvati, so vassasatam appam
vā bhiyyo”ti.

Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya
ajjhabhāsi –

“Nāccayanti ahorattā, jīvitam nūparujjhati;
Āyu anupariyāyati, maccānam nemīva rathakubbara”nti.

“Accayanti ahorattā, jīvitam uparujjhati;
Āyu khīyati maccānam, kunnadīnamva odaka”nti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ bhagavā, jānāti maṁ sugato”ti dukkhī dummano
tatthevantaradhāyīti.

Paṭhamo vaggo.

Tassuddānam –

Tapokammañca nāgo ca, subham pāsenā te duve;
Sappo supati nandanaṁ, āyunā apare duveti.

2. Dutiyavaggo

1. Pāsāṇasuttam

147. Ekaṁ samayam bhagavā rājagahe viharati gjjhakūṭe pabbate. Tena kho pana samayena
bhagavā rattandhakāratimisāyam abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati. Atha kho māro
pāpimā bhagavato bhayaṁ chambhitattam lomahamṣam uppādetukāmo yena bhagavā tenupasaṅkami;
upasankamitvā bhagavato avidūre mahante pāsāṇe padālesi.

Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Sacepi kevalam sabbam, gjjhakūṭam calessasi [galeyyasi (syā. kam.), caleyāsi (ka.)];
Neva sammāvimuttānam, buddhānam atthi iñjita”ntntti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mām bhagavā, jānāti mām sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

2. Kinnusīhasuttam

148. Ekaṁ samayaṁ bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena bhagavā mahatiyā parisāya parivuto dhammaṁ deseti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi – “ayam kho samaṇo gotamo mahatiyā parisāya parivuto dhammaṁ deseti. Yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo gotamo tenupasaṅkameyyam vicakkhukammāyā”ti. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kinnu sīhova nadasi, parisāyam visārado;
Paṭimallo hi te atthi, vijitāvī nu maññasī”ti.

“Nadanti ve mahāvīrā, parisāsu visāradā;
Tathāgatā balappattā, tiṇṇā loke visattika”nti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mām bhagavā, jānāti mām sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

3. Sakalikasuttam

149. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā rājagahe viharati maddakucchismim migadāye. Tena kho pana samayena bhagavato pādo sakalikāya khato hoti, bhusā sudam bhagavato vedanā vattanti sārīrikā dukkhā tibbā kharā kaṭukā asātā amanāpā. Tā sudam bhagavā sato sampajāno adhivāseti avihaññamāno. Atha kho bhagavā catugguṇam saṅghāṭīm paññapetvā dakkhiṇena passena sīhaseyyam kappesi pāde pādaṁ accādhāya sato sampajāno. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Mandiyā nu kho sesi udāhu kāveyyamatto,
Atthā nu te sampacurā na santi;
Eko vivitte sayanāsanamhi,
Niddāmukho kimidam soppase vā”ti.

“Na mandiyā sayāmi nāpi kāveyyamatto,
Attham sameccāhamapetasoko;
Eko vivitte sayanāsanamhi,
Sayāmaham sabbabhūtānukampī.

“Yesampi sallam urasi paviṭṭham,
Muhum muhum hadayaṁ vedhamānam;
Tepīdha soppam labhare sasallā,
Tasmā aham na supe vītasallo.

“Jaggam na saṅke napi bhemi sottum,
Rattindivā nānutapanti māmam;
Hāniṁ na passāmi kuhiñci loke,
Tasmā supe sabbabhūtānukampī”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mām bhagavā, jānāti mām sugato”ti dukkhī dummano

tatthevantaradhāyīti.

4. Patirūpasuttam

150. Ekaṁ samayaṁ bhagavā kosalesu viharati ekasālāyaṁ brāhmaṇagāme. Tena kho pana samayena bhagavā mahatiyā gihiparisāya parivuto dhammaṁ deseti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi – “ayam kho samaṇo gotamo mahatiyā gihiparisāya parivuto dhammaṁ deseti. Yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo gotamo tenupasaṅkameyyam vicakkhukammāyā”ti. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Netam tava patirūpam, yadaññamanusāsasi;
Anurodhavirodhesu, mā sajjittho tadācara”nti.

“Hitānukampī sambuddho, yadaññamanusāsati;
Anurodhavirodhehi, vippamutto tathāgato”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ bhagavā, jānāti maṁ sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

5. Mānasasuttam

151. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Antalikkhacaro pāso, yvāyam carati mānasō;
Tena tam bādhayissāmi, na me samaṇa mokkhasi”ti.

“Rūpā saddā rasā gandhā, phoṭṭhabbā ca manoramā;
Ettha me vigato chando, nihato tvamasi antakā”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ bhagavā, jānāti maṁ sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

6. Pattasuttam

152. Sāvatthinidānaṁ. Tena kho pana samayena bhagavā pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ upādāya bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti [samādapeti (?)] samuttejeti sampahamseti. Te ca bhikkhū atṭhim katvā [atthikatvā (sī. syā. kam. pī.)] manasi katvā sabbacetasa [sabbacetaso (sī. syā. kam. pī.), sabbam cetasā (ka.)] samannāharityā ohitasotā dhammaṁ suṇanti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi – “ayam kho samaṇo gotamo pañcannaṁ upādānakkhandhānaṁ upādāya bhikkhūnaṁ dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti. Te ca bhikkhū atṭhim katvā manasi katvā sabbacetasa samannāharityā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo gotamo tenupasaṅkameyyam vicakkhukammāyā”ti.

Tena kho pana samayena sambahulā pattā abbhokāse nikkhittā honti. Atha kho māro pāpimā balibaddavaṇṇam abhinimminiyā yena te pattā tenupasaṅkami. Atha kho aññataro bhikkhu aññatarām bhikkhum etadavoca – “bhikkhu, bhikkhu, eso balibaddo patte bhindeyyā”ti. Evaṁ vutte bhagavā tam

bhikkhum etadavoca – “na so, bhikkhu, balibaddo. Māro eso pāpimā tumhākam vicakkhukammāyā āgato”ti. Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Rūpam vedayitam saññā, viññānam yañca sañkhataṁ;
Nesohamasmi netam me, evam tattha virajjati.

“Evam virattam khemattam, sabbasamyojanātigam;
Anvesam sabbatthānesu, mārasenāpi nājjhagā”ti.

Atha kho māro pāpimā...pe... tatthevantaradhāyīti.

7. Chaphassāyatana-suttam

153. Ekaṁ samayam bhagavā vesāliyam viharati mahāvane kūṭārasālāyam. Tena kho pana samayena bhagavā channam phassāyatanānam upādāya bhikkhūnam dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti. Te ca bhikkhū atthim katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammadam suṇanti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi – “ayam kho samaṇo gotamo channam phassāyatanānam upādāya bhikkhūnam dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sappahamseti. Te ca bhikkhū atthim katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammadam suṇanti. Yaṁnūnāham yena samaṇo gotamo tenupasaṅkameyyam vicakkhukammāyā”ti. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavato avidūre mahantam bhayabheravaṁ saddamakāsi, apissudam pathavī maññe undrīyati [udrīyati (sī. syā. kam. pī) u + dara + ya + ti = undrīyati]. Atha kho aññataro bhikkhu aññatarām bhikkhum etadavoca – “bhikkhu, bhikkhu, esā pathavī maññe undrīyati”ti. Evam vutte, bhagavā tam bhikkhum etadavoca – “nesā bhikkhu pathavī undrīyati. Māro eso pāpimā tumhākam vicakkhukammāyā āgato”ti. Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Rūpā saddā rasā gandhā, phassā dhammadā ca kevalā;
Etam lokāmisam ghoram, ettha loko vimucchito.

“Etañca samatikkamma, sato buddhassa sāvako;
Māradheyam atikkamma, ādiccova virocatī”ti.

Atha kho māro pāpimā...pe... tatthevantaradhāyīti.

8. Piṇḍasuttam

154. Ekaṁ samayam bhagavā magadhesu viharati pañcasālāyam brāhmaṇagāme. Tena kho pana samayena pañcasālāyam brāhmaṇagāme kumārikānam pāhunakāni bhavanti. Atha kho bhagavā pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya pañcasālam brāhmaṇagāmam piṇḍāya pāvisi. Tena kho pana samayena pañcasāleyyakā brāhmaṇagahapatikā mārena pāpimatā anvāvīṭhā bhavanti – mā samaṇo gotamo piṇḍamalatthāti.

Atha kho bhagavā yathādhotena pattena pañcasālam brāhmaṇagāmam piṇḍāya pāvisi tathādhotena [yathādhotena (?)] pattena paṭikkami. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavoca – “api tvam, samaṇa, piṇḍamalatthā”ti? “Tathā nu tvam, pāpima, akāsi yathāham piṇḍam na labheyya”nti. “Tena hi, bhante, bhagavā dutiyampi pañcasālam brāhmaṇagāmam piṇḍāya pāvisatu. Tathāham karissāmi yathā bhagavā piṇḍam lacchatī”ti.

“Apuññam pasavi māro, āsajja nam tathāgataṁ;
Kim nu maññasi pāpima, na me pāpam vipaccati.

“Susukham vata jīvāma, yesam no natthi kiñcanam;
Pītibhakkhā bhavissāma, devā ābhassarā yathā”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ bhagavā, jānāti maṁ sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

9. Kassakasuttam

155. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena bhagavā bhikkhūnam nibbānapaṭisamyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū atthim katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharityā ohitasotā dhammam suṇanti.

Atha kho mārassa pāpimato etadahosi – “ayam kho samaṇo gotamo bhikkhūnam nibbānapaṭisamyuttāya dhammiyā kathāya...pe... yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo gotamo tenupasaṅkameyyam vicakkhukammāyā”ti. Atha kho māro pāpimā kassakavaṇṇam abhinimminivatthā mahantaṁ naṅgalam khandhe karitvā dīghapācanayaṭhim gahetvā haṭhaṭakeso sāṇasāṭinivattho kaddamamakkhitehi pādehi yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavoca – “api, samaṇa, balibadde addasā”ti? “Kim pana, pāpima, te balibaddehi”ti? “Mameva, samaṇa, cakkhu, mama rūpā, mama cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṁ. Kuhim me, samaṇa, gantvā mokkhasi? Mameva, samaṇa, sotaṁ, mama saddā...pe... mameva, samaṇa, ghānam, mama gandhā; mameva, samaṇa, jivhā, mama rasā; mameva, samaṇa, kāyo, mama phoṭṭhabbā; mameva, samaṇa, mano, mama dhammā, mama manosamphassaviññāṇāyatanaṁ. Kuhim me, samaṇa, gantvā mokkhasi”ti?

“Taveva, pāpima, cakkhu, tava rūpā, tava cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho, pāpima, natthi cakkhu, natthi rūpā, natthi cakkhusamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha, pāpima. Taveva, pāpima, sotaṁ, tava saddā, tava sotasamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho, pāpima, natthi sotaṁ, natthi saddā, natthi sotasamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha, pāpima. Taveva, pāpima, ghānam, tava gandhā, tava ghānasamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho, pāpima, natthi ghānam, natthi gandhā, natthi ghānasamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha, pāpima. Taveva, pāpima, jivhā, tava rasā, tava jivhāsamphassaviññāṇāyatanaṁ...pe... taveva, pāpima, kāyo, tava phoṭṭhabbā, tava kāyasamphassaviññāṇāyatanaṁ...pe... taveva, pāpima, mano, tava dhammā, tava manosamphassaviññāṇāyatanaṁ. Yattha ca kho, pāpima, natthi mano, natthi dhammā, natthi manosamphassaviññāṇāyatanaṁ, agati tava tattha, pāpimā”ti.

“Yam vadanti mama yidanti, ye vadanti mamanti ca;
Ettha ce te mano atthi, na me samaṇa mokkhasi”ti.

“Yam vadanti na tam mayham, ye vadanti na te aham;
Evaṁ pāpima jānāhi, na me maggampi dakkhasi”ti.

Atha kho māro pāpimā...pe... tatthevantaradhāyīti.

10. Rajjasuttam

156. Ekaṁ samayam bhagavā kosalesu viharati himavantapadese [himavantapasse (sī.)] araññakuṭikāyam. Atha kho bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – “sakkā nu kho rajjam kāretum ahanam aghātayam ajinam ajāpayam asocam asocāpayam dhammenā”ti?

Atha kho māro pāpimā bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavoca – “kāretu, bhante, bhagavā rajjam, kāretu, sugato, rajjam ahanam aghātayam ajinam ajāpayam asocam asocāpayam dhammenā”ti. “Kim pana me tvam, pāpima, passasi yaṁ maṁ tvam evam vadesi – ‘kāretu, bhante, bhagavā rajjam, kāretu sugato, rajjam ahanam aghātayam ajinam ajāpayam asocam asocāpayam dhammenā’”ti? “Bhagavatā kho, bhante, cattāro iddhipādā bhāvitā bahulikatā yānīkatā vatthukatā anuṭṭhitā paricitā susamāraddhā. Ākaṅkhamāno ca, bhante, bhagavā himavantam pabbatarājam suvaṇṇam tveva adhimucceyya suvaṇṇañca panassā”ti [suvaṇṇapabbatassāti (sī. syā. kam.), suvaṇṇañca pabbatassāti (pī.)].

“Pabbatassa suvaṇṇassa, jātarūpassa kevalo;
Dvittāva nālamekassa, iti vidvā samañcare.

“Yo dukkhamaddakkhi yatonidānam,
Kāmesu so jantu katham nameyya;
Upadhiṁ viditvā saṅgoti loke,
Tasseva jantu vinayāya sikkhe”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ bhagavā, jānāti maṁ sugato”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

Dutiyo vaggo.

Tassuddānam –

Pāsaṇo sīho sakalikam [sakkhalikam (ka.)], patirūpañca mānasam;
Pattam āyatanam piṇḍam, kassakam rajena te dasāti.

3. Tatiyavaggo

1. Sambahulasuttam

157. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sakkesu viharati silāvatiyam. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū bhagavato avidūre appamattā ātāpino pahitattā viharanti. Atha kho māro pāpimā brāhmaṇavaṇṇam abhinimminityā mahantena jaṭaṇḍuvena ajinakkhipanivattho jiṇṇo gopānasivañko ghurughurupassāsī udumbaradaṇḍam gahetvā yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū etadavoca – “daharā bhavanto pabbajitā susū kālakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikkīlitāvino kāmesu. Bhuñjantu bhavanto mānusake kāme. Mā sandīṭhikam hitvā kālikam anudhāvitthā”ti. “Na kho mayam, brāhmaṇa, sandīṭhikam hitvā kālikam anudhāvāma. Kālikañca kho mayam, brāhmaṇa, hitvā sandīṭhikam anudhāvāma. Kālikā hi, brāhmaṇa, kāmā vuttā bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo eththa bhiyyo. Sandīṭhiko ayaṁ dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattam veditabbo viññūhī”ti. Evam vutte, māro pāpimā sīsam okampetvā jivham nillāletvā tivisākham nalāte nalāṭikam vuṭṭhāpetvā daṇḍamolubbha pakkāmi.

Atha kho te bhikkhū yena bhagavā tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantaṁ nisidim̄su. Ekamantaṁ nisinnā kho te bhikkhū bhagavantam etadavocum – “idha mayam, bhante, bhagavato avidūre appamattā ātāpino pahitattā viharāma. Atha kho, bhante, aññataro brāhmaṇo mahantena jaṭaṇḍuvena ajinakkhipanivattho jiṇṇo gopānasivañko ghurughurupassāsī udumbaradaṇḍam gahetvā yena mayam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā amhe etadavoca – ‘daharā bhavanto pabbajitā susū kālakesā bhadrena yobbanena samannāgatā paṭhamena vayasā anikkīlitāvino kāmesu. Bhuñjantu bhavanto mānusake kāme. Mā sandīṭhikam hitvā kālikam anudhāvitthā’ti. Evam vutte, mayam, bhante, tam brāhmaṇam etadavocumha – ‘na kho mayam, brāhmaṇa, sandīṭhikam hitvā kālikam anudhāvāma. Kālikañca kho mayam, brāhmaṇa, hitvā sandīṭhikam anudhāvāma. Kālikā hi, brāhmaṇa, kāmā vuttā

bhagavatā bahudukkhā bahupāyāsā, ādīnavo ettha bhiyyo. Sanditthiko ayam dhammo akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattam veditabbo viññūhī’ti. Evaṁ vutte, bhante, so brāhmaṇo sīsam okampetvā jivhaṁ nillāletvā tivisākhaṁ nalāte nalātikam vuṭṭhāpetvā daṇḍamolubbha pakkanto”ti.

“Neso, bhikkhave, brāhmaṇo. Māro eso pāpimā tumhākam vicakkhukammāya āgato”ti. Atha kho bhagavā etamattham viditvā tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Yo dukhamaddakkhi yatonidānam,
Kāmesu so jantu katham nameyya;
Upadhiṁ viditvā saṅgoti loke,
Tasseva jantu vinayāya sikkhe”ti.

2. Samiddhisuttam

158. Ekam samayam bhagavā sakkesu viharati silāvatiyam. Tena kho pana samayena āyasmā samiddhi bhagavato avidūre appamatto ātāpī pahitatto viharati. Atha kho āyasmato samiddhissa rahogatassa paṭisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – ‘lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me satthā araham sammāsambuddho. Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yvāhaṁ evam svākkhāte dhammadvinaye pabbajito. Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me sabrahmacārino sīlavanto kalyāṇadhammā’ti. Atha kho māro pāpimā āyasmato samiddhissa cetasā cetoparivitakkamaññāya yenāyasmā samiddhi tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmato samiddhissa avidūre mahantam bhayabheravaṁ saddamakāsi, apissudam pathavī maññe undriyati.

Atha kho āyasmā samiddhi yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam niśidi. Ekamantam nisinno āyasmā samiddhi bhagavantam etadavoca – “idhāhaṁ, bhante, bhagavato avidūre appamatto ātāpī pahitatto viharāmi. Tassa mayhaṁ, bhante, rahogatassa paṭisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – ‘lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me satthā araham sammāsambuddho. Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yvāhaṁ evam svākkhāte dhammadvinaye pabbajito. Lābhā vata me, suladdhaṁ vata me, yassa me sabrahmacārino sīlavanto kalyāṇadhammā’ti. Tassa mayhaṁ, bhante, avidūre mahābhayabheravasaddo ahosi, apissudam pathavī maññe undriyati”ti.

“Nesā, samiddhi, pathavī undriyati. Māro eso pāpimā tuyhaṁ vicakkhukammāya āgato. Gaccha tvam, samiddhi, tattheva appamatto ātāpī pahitatto viharāhī”ti. “Evaṁ, bhante”ti kho āyasmā samiddhi bhagavato paṭissutvā utṭhāyāsanā bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Dutiyampi kho āyasmā samiddhi tattheva appamatto ātāpī pahitatto vihāsi. Dutiyampi kho āyasmato samiddhissa rahogatassa paṭisallīnassa...pe... dutiyampi kho māro pāpimā āyasmato samiddhissa cetasā cetoparivitakkamaññāya...pe... apissudam pathavī maññe undriyati. Atha kho āyasmā samiddhi māram pāpimantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Saddhāyāhaṁ pabbajito, agārasmā anagāriyam;
Sati paññā ca me buddhā, cittañca susamāhitam;
Kāmaṁ karassu rūpāni, neva maṁ byādhayissasi”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṁ samiddhi bhikkhū”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

3. Godhikasuttam

159. Evaṁ me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā godhiko isigilipasse viharati kālaśilāyam. Atha kho āyasmā godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikam cetovimuttim phusi. Atha kho āyasmā godhiko tamhā

sāmayikāya cetovimuttiyā parihāyi. Dutiyampi kho āyasmā godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikam cetovimuttiyā parihāyi. Dutiyampi kho āyasmā godhiko tamhā sāmayikāya cetovimuttiyā parihāyi. Tatiyampi kho āyasmā godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikam cetovimuttiyā parihāyi. Tatiyampi kho āyasmā godhiko tamhā...pe... parihāyi. Catutthampi kho āyasmā godhiko appamatto...pe... vimuttiyā phusi. Catutthampi kho āyasmā godhiko tamhā...pe... parihāyi. Pañcamampi kho āyasmā godhiko...pe... cetovimuttiyā phusi. Pañcamampi kho āyasmā...pe... vimuttiyā parihāyi. Chatthampi kho āyasmā godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikam cetovimuttiyā phusi. Chatthampi kho āyasmā godhiko tamhā sāmayikāya cetovimuttiyā parihāyi. Sattamampi kho āyasmā godhiko appamatto ātāpī pahitatto viharanto sāmayikam cetovimuttiyā phusi.

Atha kho āyasmato godhikassa etadahosi – “yāva chattham khvāham sāmayikāya cetovimuttiyā parihīno. Yaññūñāham sattham āhareyya”nti. Atha kho māro pāpimā āyasmato godhikassa cetasā cetoparivitakkamaññaya yena bhagavā tenupasañkami; upasañkamitvā bhagavantam gāthāhi ajjhabhāsi –

“Mahāvīra mahāpañña, iddhiyā yasasā jala;
Sabbaverabhayātīta, pāde vandāmi cakkhuma.

“Sāvako te mahāvīra, maraṇam maraṇābhībhū;
Ākañkhāti cetayati, tam nisedha jutindhara.

“Kathañhi bhagavā tuyham, sāvako sāsane rato;
Appattamānaso sekkho, kālam kayirā janestū”ti.

Tena kho pana samayena āyasmato godhikena sattham āharitam hoti. Atha kho bhagavā “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Evañhi dhīrā kubbanti, nāvakañkhanti jīvitam;
Samūlam tañhamabbuyha, godhiko parinibbuto”ti.

Atha kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “āyāma, bhikkhave, yena isigilipassam kālasilā tenupasañkamissāma yattha godhikena kulaputtena sattham āharita”nti. “Evam, bhante”ti kho te bhikkhū bhagavato paccassosum.

Atha kho bhagavā sambahulehi bhikkhūhi saddhim yena isigilipassam kālasilā tenupasañkami. Addasā kho bhagavā āyasmantam godhikam dūratova mañcake vivattakkhandham semānam [seyyamānam (syā. kam), sopparamānam (ka.)]. Tena kho pana samayena dhūmāyatattam timirāyatattam gacchateva purimam disam, gacchati pacchimam disam, gacchati uttaram disam, gacchati dakkhiṇam disam, gacchati uddham, gacchati adho, gacchati anudisam.

Atha kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “passatha no tumhe, bhikkhave, etam dhūmāyatattam timirāyatattam gacchateva purimam disam, gacchati pacchimam disam, gacchati uttaram disam, gacchati dakkhiṇam disam, gacchati uddham, gacchati adho, gacchati anudisa”nti? “Evam, bhante”. “Eso kho, bhikkhave, māro pāpimā godhikassa kulaputtassa viññāñam samanvesati – ‘kattha godhikassa kulaputtassa viññāñam patiññhita’nti? Appatiññhitena ca, bhikkhave, viññāñena godhiko kulaputto parinibbuto”ti. Atha kho māro pāpimā beluvapanḍuvīñam ādāya yena bhagavā tenupasañkami; upasañkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Uddham adho ca tiriyañ, disā anudisā svaham;
Anvesam nādhigacchāmi, godhiko so kuhiñ gato”ti.

“Yo [so (sī. pī.)] dhīro dhitisampanno, jhāyī jhānarato sadā;
Ahorattam anuyuñjam, jīvitam anikāmayam.

“Jetvāna maccuno [bhettvā namucino (sī.)] senam, anāgantvā punabbhavam;
Samūlam tañhamabbuya, godhiko parinibbuto”ti.

“Tassa sokaparetassa, vīñā kacchā abhassatha;
Tato so dummano yakkho, tatthevantaradhāyathā”ti [tatthevantaradhāyithāti (syā. kam.),
tattheva antaradhāyīti (ka.)].

4. Sattavassānubandhasuttam

160. Evañ me sutam – ekam samayam bhagavā uruvelāyañ viharati najjā nerañjarāya tīre ajapālanigrodhe. Tena kho pana samayena māro pāpimā sattavassāni bhagavantam anubandho hoti otārāpekkho otāram alabhamāno. Atha kho māro pāpimā yena bhagavā tenupasañkami; upasañkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Sokāvatiñño nu vanamhi jhāyasi,
Vittam nu jīno uda patthayāno;
Āgum nu gāmasmimakāsi kiñci,
Kasmā janena na karosi sakkhim;
Sakkhī na sampajjati kenaci te”ti.

“Sokassa mūlam palikhāya sabbam,
Anāgu jhāyāmi asocamāno;
Chetvāna sabbam bhavalobhajappam,
Anāsavo jhāyāmi pamattabandhū”ti.

“Yam vadanti mama yidanti, ye vadanti mamanti ca;
Ettha ce te mano atthi, na me samaña mokkhasī”ti.

“Yam vadanti na tam mayham, ye vadanti na te aham;
Evañ pāpima jānāhi, na me maggampi dakkhasī”ti.

“Sace maggam anubuddham, khemam amatagāminam;
Apehi gaccha tvameveko, kimaññamanusāsasi”ti.

“Amaccudheyyam pucchanti, ye janā pāragāmino;
Tesāham puñtho akkhāmi, yan saccañ tam nirūpadhi”nti.

“Seyyathāpi, bhante, gāmassa vā nigamassa vā avidūre pokkharanī. Tatrassa kakkañako. Atha kho, bhante, sambahulā kumārakā vā kumārikāyo vā tamhā gāmā vā nigamā vā nikhamitvā yena sā pokkharanī tenupasañkameyyum; upasañkamitvā tam kakkañakam udakā uddharitvā thale patiññhapeyyum. Yam yadeva hi so, bhante, kakkañako alam abhininnāmeyya tam tadeva te kumārakā vā kumārikāyo vā kañthena vā kathalāya vā sañchindeyyum sambhañjeyyum sampalibhañjeyyum. Evañhi so, bhante, kakkañako sabbehi alehi sañchinnehi sambhaggehi sampalibhaggehi abhabbo tam pokkharanīm otaritum. Evameva kho, bhante, yāni kānici visūkāyikāni [yāni visukāyikāni (sī. pī. ka.)] visevitāni vipphanditāni, sabbāni tāni [kānici kānici sabbāni (sī. pī. ka.)] bhagavatā sañchinnāni sambhaggāni sampalibhaggāni. Abhabbo dānāham, bhante, puna bhagavantam upasañkamitum yadidam otārāpekkho”ti. Atha kho māro pāpimā bhagavato santike imā nibbejanīyā gāthāyo abhāsi –

“Medavaṇṇañca pāsāṇam, vāyaso anupariyagā;
Apettha mudum vindema, api assādanā siyā.

“Aladdhā tattha assādaṁ, vāyasetto apakkame;
Kākova selamāsajja, nibbijjāpema gotamā”ti.

5. Māradhītusuttam

161. Atha kho māro pāpimā bhagavato santike imā nibbejanīyā gāthāyo abhāsitvā tamhā thānā apakkamma bhagavato avidūre pathaviyam pallaṅkena nisīdi tuṇhībhūto maṇkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto appatibhāno katthena bhūmīm vilikhanto. Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō yena māro pāpimā tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā māram pāpimantam gāthāya ajjhabhāsiṁsu –

“Kenāsi dummano tāta, purisam kam nu socasi;
Mayam tam rāgapāsenā, āraññamiva kuñjaram;
Bandhitvā ānayissāma, vasago te bhavissatī”ti.

“Arahām sugato loke, na rāgena suvānayo;
Māradheyām atikkanto, tasmā socāmahām bhusa”nti.

Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō yena bhagavā tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavocum – “pāde te, samaṇa, paricāremā”ti. Atha kho bhagavā na manasākāsi, yathā tam anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō ekamantam apakkamma evam samacintesum – “uccāvacā kho purisānam adhippāyā. Yaṁnūna mayam ekasataṁ ekasataṁ kumārivaṇṇasataṁ abhinimmīneyyāmā”ti. Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō ekasataṁ ekasataṁ kumārivaṇṇasataṁ abhinimmīnītvā yena bhagavā tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavocum – “pāde te, samaṇa, paricāremā”ti. Tampi bhagavā na manasākāsi, yathā tam anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō ekamantam apakkamma evam samacintesum – “uccāvacā kho purisānam adhippāyā. Yaṁnūna mayam ekasataṁ ekasataṁ avijātavaṇṇasataṁ abhinimmīneyyāmā”ti. Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō ekasataṁ ekasataṁ avijātavaṇṇasataṁ abhinimmīnītvā yena bhagavā tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavocum – “pāde te, samaṇa, paricāremā”ti. Tampi bhagavā na manasākāsi, yathā tam anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho taṇhā ca...pe... yaṁnūna mayam ekasataṁ ekasataṁ sakīm vijātavaṇṇasataṁ abhinimmīneyyāmāti. Atha kho taṇhā ca...pe... sakīm vijātavaṇṇasataṁ abhinimmīnītvā yena bhagavā tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavocum – “pāde te, samaṇa, paricāremā”ti. Tampi bhagavā na manasākāsi, yathā tam anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho taṇhā ca...pe... yaṁnūna mayam ekasataṁ ekasataṁ duvijātavaṇṇasataṁ abhinimmīneyyāmāti. Atha kho taṇhā ca...pe... duvijātavaṇṇasataṁ abhinimmīnītvā yena bhagavā... pe... yathā tam anuttare upadhisaṅkhaye vimutto. Atha kho taṇhā ca...pe... majjhimitthivaṇṇasataṁ abhinimmīneyyāmāti. Atha kho taṇhā ca...pe... majjhimitthivaṇṇasataṁ abhinimmīnītvā...pe... anuttare upadhisaṅkhaye vimutto.

Atha kho taṇhā ca...pe... mahitthivaṇṇasataṁ abhinimmīneyyāmāti. Atha kho taṇhā ca...pe...

mahitthivāṇasatam abhinimminitvā yena bhagavā...pe... anuttare upadhisankhaye vimutto. Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō ekamantam apakkamma etadavocum – saccaṁ kira no pitā avoca –

“Arahām sugato loke, na rāgena suvānayo;
Māradheyyam atikkanto, tasmā socāmahām bhusa”’nti.

“Yañhi mayam samaṇam vā brāhmaṇam vā avītarāgaṁ iminā upakkamena upakkameyyāma hadayam vāssa phaleyya, uṇham lohitam vā mukhato uggaccheyya, ummādam vā pāpuṇeyya cittakkhepaṁ vā. Seyyathā vā pana naļo harito luto ussussati visussati milāyati; evameva ussusseyya visusseyya milāyeyyā”’ti.

Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītarō yena bhagavā tenupasaṅkamītsu; upasaṅkamītva ekamantam aṭṭhamītsu. Ekamantam ṭhitā kho taṇhā māradhītā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Sokāvatiṇṇo nu vanamhi jhāyasi,
Vittam nu jīno uda patthayāno;
Āgum nu gāmasmimakāsi kiñci,
Kasmā janena na karosi sakkhim;
Sakkhī na sampajjati kenaci te”’ti.

“Atthassa pattiṁ hadayassa santim,
Jetvāna senam piyasātarūpam;
Ekohām [ekāhaṁ (syā. kam. pī. ka.)] jhāyam sukhamanubodhim,
Tasmā janena na karomi sakkhim;
Sakkhī na sampajjati kenaci me”’ti.

Atha kho arati [arati ca (ka.)] māradhītā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kathaṁ vihārībahulodha bhikkhu,
Pañcoghatiṇṇo atarīdha chaṭṭham;
Kathaṁ jhāyim [kathaṁ jhāyam (syā. kam. pī.), kathajjhāyam (ka.)] bahulam kāmasaññā,
Paribāhirā honti aladdha yo ta”’nti.

“Passaddhakāyo suvimuttacitto,
Asaṅkharāno satimā anoko;
Aññāya dhammam avitakkajhāyī,
Na kuppati na sarati na thino [na kuppatī nassaratī na thīno (sī.)].

“Evamvihārībahulodha bhikkhu,
Pañcoghatiṇṇo atarīdha chaṭṭham;
Evam jhāyim bahulam kāmasaññā,
Paribāhirā honti aladdha yo ta”’nti.

Atha kho ragā [ragāca (ka.)] māradhītā bhagavato santike gāthāya ajjhabhāsi –

“Acchejja taṇham gaṇasaṅghacārī,
Addhā carissanti [tarissanti (sī.)] bahū ca saddhā;
Bahum vatāyam janataṁ anoko,
Acchejja nessati maccurājassa pāra”’nti.

“Nayanti ve mahāvīrā, saddhammena tathāgatā;
Dhammena nayamānānam, kā usūyā vijānata”’nti.

Atha kho taṇhā ca arati ca ragā ca māradhītaro yena māro pāpimā tenupasaṅkamīṣu. Addasā kho māro pāpimā taṇhañca aratiñca ragañca māradhītaro dūratova āgacchantiyo. Disvāna gāthāhi ajjhabhāsi –

“Bālā kumudanālehi, pabbataṁ abhimanthatha [abhimanthatha (sī.)];
Girim nakhena khanatha, ayo dantehi khādatha.

“Selamva sirasūhacca [sirasi ūhacca (sī.), sirasi ohacca (syā. kam.)], pātāle gādhamesatha;
Khānumva urasāsajja, nibbijjāpetha gotamā”’ti.

“Daddallamānā āgañchum, taṇhā ca aratī ragā;
Tā tattha panudī satthā, tūlam bhaṭṭhamva māluto”’ti.

Tatiyo vaggo.

Tassuddānam –

Sambahulā samiddhi ca, godhikam sattavassāni;
Dhītaram desitaṁ buddha, setthena imam mārapañcakanti.

Mārasamyuttam samattam.

5. Bhikkhunīsamayuttam

1. Ālavikāsuttam

162. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho ālavikā bhikkhunī pubbanhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkantā yena andhavanaṁ tenupasaṅkami vivekatthinī. Atha kho māro pāpimā ālavikāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo vivekamhā cāvetukāmo yena ālavikā bhikkhunī tenupasaṅkami; upasankamitvā ālavikam bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Nathi nissaraṇam loke, kiṁ vivekena kāhasi;
Bhuñjassu kāmaratiyo, māhu pacchānutāpinī”’ti.

Atha kho ālavikāya bhikkhuniyā etadahosi – “ko nu khvāyam manusso vā amanusso vā gātham bhāsatī”’ti? Atha kho ālavikāya bhikkhuniyā etadahosi – “māro kho ayam pāpimā mama bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo vivekamhā cāvetukāmo gātham bhāsatī”’ti. Atha kho ālavikā bhikkhunī “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantam gāthāhi paccabhāsi –

“Atthi nissaraṇam loke, paññāya me suphussitam [suphassitam (sī. pī.)];
Pamattabandhu pāpima, na tvam jānāsi tam padam.

“Sattisūlūpamā kāmā, khandhāsaṁ adhikuṭṭanā;
Yam tvam kāmaratiṁ brūsi, arati mayha sā ahū”’ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mam̄ ālavikā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

2. Somāsuttam

163. Sāvatthinidānam. Atha kho somā bhikkhunī pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍaya pāvisi. Sāvatthiyam piṇḍaya caritvā pacchābhattam piṇḍapātaṭikkantā yena andhavanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya. Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā somāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsam uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena somā bhikkhunī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā somam bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Yam tam isīhi patabbam, thānam durabhisambhavam;
Na tam dvaṅgulapaññāya, sakkā pappotumithiyā”ti.

Atha kho somāya bhikkhuniyā etadahosi – “ko nu khvāyam manusso vā amanuso vā gātham bhāsatī”ti? Atha kho somāya bhikkhuniyā etadahosi – “māro kho ayam pāpimā mama bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsam uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gātham bhāsatī”ti. Atha kho somā bhikkhunī “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantam gāthāhi paccabhāsi –

“Itthibhāvo kim kayirā, cittamhi susamāhite;
Ñāṇamhi vattamānamhi, sammā dhammaṁ vipassato.

“Yassa nūna siyā evam, itthāham purisoti vā;
Kiñci vā pana aññasmi [asmīti (syā. kam. pī.)], tam māro vattumarahatī”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mam̄ somā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

3. Kisāgotamīsuttam

164. Sāvatthinidānam. Atha kho kisāgotamī bhikkhunī pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍaya pāvisi. Sāvatthiyam piṇḍaya caritvā pacchābhattam piṇḍapātaṭikkantā yena andhavanaṁ tenupasaṅkami, divāvihārāya. Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāraṁ nisīdi. Atha kho māro pāpimā kisāgotamīyā bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsam uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena kisāgotamī bhikkhunī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā kisāgotamī bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Kim nu tvam mataputtāva, ekamāsi rudammukhī;
Vanamajjhagatā ekā, purisaṁ nu gavesasi”ti.

Atha kho kisāgotamīyā bhikkhuniyā etadahosi – “ko nu khvāyam manusso vā amanuso vā gātham bhāsatī”ti? Atha kho kisāgotamīyā bhikkhuniyā etadahosi – “māro kho ayam pāpimā mama bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsam uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gātham bhāsatī”ti.

Atha kho kisāgotamī bhikkhunī “māro ayam pāpimā” iti viditvā māram pāpimantam gāthāhi paccabhāsi –

“Accantam mataputtāmhi, purisā etadantikā;
Na socāmi na rodāmi, na tam bhāyāmi āvuso.

“Sabbattha vihatā nandī, tamokkhandho padālito;

Jetvāna maccuno [jetvā namucino (sī.)] senam, viharāmi anāsavā”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṇi kisāgotamī bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

4. Vijayāsuttam

165. Sāvatthinidānam. Atha kho vijayā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā...pe... aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāram niśidi. Atha kho māro pāpimā vijayāya bhikkhuniyā bhayam chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena vijayā bhikkhunī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā vijayaṁ bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Daharā tvam rūpavatī, ahañca daharo susu;
Pañcaṅgikena turiyena, ehayebhiramāmase”ti [ehi ayye ramāmaseti (sī.)].

Atha kho vijayāya bhikkhuniyā etadahosi – “ko nu khvāyaṁ manusso vā amanuso vā gātham bhāsatī”ti? Atha kho vijayāya bhikkhuniyā etadahosi – “māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayam chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gātham bhāsatī”ti. Atha kho vijayā bhikkhunī “māro ayaṁ pāpimā” iti viditvā māraṁ pāpimantam gāthāhi paccabhbāsi –

“Rūpā saddā rasā gandhā, phoṭṭhabbā ca manoramā;
Niyyātayāmi tuyheva, māra nāhaṁ tenatthikā.

“Iminā pūtikāyena, bhindanena pabhaṅgunā;
Aṭṭiyāmi harāyāmi, kāmatāṇhā samūhatā.

“Ye ca rūpūpagā sattā, ye ca arūpaṭṭhāyino [āruppaṭṭhāyino (sī. pī.)];
Yā ca santā samāpatti, sabbattha vihato tamo’ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṇi vijayā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

5. Uppalavaṇṇāsuttam

166. Sāvatthinidānam. Atha kho uppalaṇṇā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā...pe... aññatarasmiṁ supupphitasālarukkhamūle aṭṭhāsi. Atha kho māro pāpimā uppalaṇṇāya bhikkhuniyā bhayam chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena uppalaṇṇā bhikkhunī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā uppalaṇṇam bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Supupphitaggam upagamma bhikkhuni,
Ekā tuvam titthasi sālamūle;
Na catthi te dutiyā vaṇṇadadhātu,
Bāle na tvam bhāyasi dhuttakāna”nti.

Atha kho uppalaṇṇāya bhikkhuniyā etadahosi – “ko nu khvāyaṁ manusso vā amanuso vā gātham bhāsatī”ti? Atha kho uppalaṇṇāya bhikkhuniyā etadahosi – “māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayam chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gātham bhāsatī”ti. Atha kho uppalaṇṇā bhikkhunī “māro ayaṁ pāpimā” iti viditvā māraṁ pāpimantam gāthāhi paccabhbāsi –

“Sataṁ sahassānipi dhuttakānam,
Idhāgatā tādisakā bhaveyyum;

Lomam na iñjāmi na santasāmi,
Na māra bhāyāmi tamekikāpi.

“Esā antaradhāyāmi, kucchim vā pavisāmi te;
Pakhumantarikāyampi, tiñthantim mām na dakkhasi.

“Cittasmim vasībhūtāmhi, iddhipādā subhāvitā;
Sabbabandhanamuttāmhi, na tam bhāyāmi āvuso”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mām uppalavaññā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

6. Cālāsuttam

167. Sāvatthinidānam. Atha kho cālā bhikkhunī pubbañhasamayañ nivāsetvā...pe... aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi. Atha kho māro pāpimā yena cālā bhikkhunī tenupasañkami; upasañkamitvā cālam bhikkhuniñ etadavoca – “kim nu tvam, bhikkhuni, na rocesi”ti? “Jātim khvāham, āvuso, na rocem”ti.

“Kim nu jātim na rocesi, jāto kāmāni bhuñjati;
Ko nu tam idamādapayi, jātim mā roca [mā rocesi (sī. pī.)] bhikkhunī”ti.

“Jātassa marañam hoti, jāto dukkhāni phussati [passati (sī. pī.)];
Bandham vadham pariklesam, tasmā jātim na rocaye.

“Buddho dhammadadesesi, jātiyā samatikkamam;
Sabbadukkhappahānāya, so mām sacce nivesayi.

“Ye ca rūpūpagā sattā, ye ca arūpaññāyino;
Nirodham appajānantā, āgantāro punabbhava”nti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mām cālā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

7. Upacālāsuttam

168. Sāvatthinidānam. Atha kho upacālā bhikkhunī pubbañhasamayañ nivāsetvā...pe... aññatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi. Atha kho māro pāpimā yena upacālā bhikkhunī tenupasañkami; upasañkamitvā upacālam bhikkhuniñ etadavoca – “kattha nu tvam, bhikkhuni, uppajjituñkāmā”ti? “Na khvāham, āvuso, katthaci uppajjituñkāmā”ti.

“Tāvatiñsā ca yāmā ca, tusitā cāpi devatā;
Nimmānaratino devā, ye devā vasavattino;
Tattha cittam pañidhehi, ratim paccanubhossasi”ti.

“Tāvatiñsā ca yāmā ca, tusitā cāpi devatā;
Nimmānaratino devā, ye devā vasavattino;
Kāmabandhanabaddhā te, enti māravasam puna.

“Sabbo ādīpito [sabbova āditto (syā. kam.)] loko, sabbo loko padhūpito;
Sabbo pajjalito [pajjalito (sabbattha)] loko, sabbo loko pakampito.

“Akampitam apajjalitam [acalitam (sī. syā. kam. pī.)], aputhujjanasevitam;
Agati yattha mārassa, tattha me nirato mano”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mam upacālā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

8. Sīsupacālāsuttam

169. Sāvatthinidānam. Atha kho sīsupacālā [sīsupacālā (sī.)] bhikkhunī pubbañhasamayam nivāsetvā ...pe... aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvhāram nisīdi. Atha kho māro pāpimā yena sīsupacālā bhikkhunī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā sīsupacālam bhikkhuniṁ etadavoca – “kassa nu tvam, bhikkhuni, pāsaṇḍam rocesī”ti? “Na khvāham, āvuso, kassaci pāsaṇḍam rocemī”ti.

“Kam nu uddissa muṇḍāsi, samanī viya dissasi;
Na ca rocesi pāsaṇḍam, kimiva carasi momūhā”ti.

“Ito bahiddhā pāsaṇḍā, diṭṭhīsu pasīdanti te;
Na tesam dhammadam rocemi, te dhammassa akovidā.

“Atththhi sakyakule jāto, buddho appaṭipuggalo;
Sabbābhībhū māranudo, sabbathamaparājito.

“Sabbattha mutto asito, sabbam passati cakkhumā;
Sabbakammakkhayam patto, vimutto upadhisaṅkhaye;
So mayham bhagavā satthā, tassa rocemi sāsana”nti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti mam sīsupacālā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

9. Selāsuttam

170. Sāvatthinidānam. Atha kho selā bhikkhunī pubbañhasamayam nivāsetvā...pe... aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvhāram nisīdi. Atha kho māro pāpimā selāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsam uppādetukāmo...pe... selām bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Kenidam pakataṁ bimbam, kvanu [kvannu (sī. pī.), kvaci (syā. kam. ka.)] bimbassa kārako;
Kvanu bimbam samuppannam, kvanu bimbam nirujjhati”ti.

Atha kho selāya bhikkhuniyā etadahosi – “ko nu khvāyam manusso vā amanusso vā gātham bhāsatī”ti? Atha kho selāya bhikkhuniyā etadahosi – “māro kho ayaṁ pāpimā mama bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsam uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gātham bhāsatī”ti. Atha kho selā bhikkhunī “māro ayaṁ pāpimā” iti viditvā māraṇam pāpimantam gāthāhi paccabhāsi –

“Nayidam attakataṁ [nayidam pakataṁ (syā. kam.)] bimbam, nayidam parakataṁ [nayidam pakataṁ (syā. kam.)] agham;
Hetum paṭicca sambhūtam, hetubhaṅgā nirujjhati.

“Yathā aññatararam bijam, khette vuttam virūhati;
Pathavīrasañcāgamma, sinehañca tadūbhayaṁ.

“Evam khandhā ca dhātuyo, cha ca āyatanaṁ ime;

Hetum paṭicca sambhūtā, hetubhaṅgā nirujjhare”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṇi selā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

10. Vajirāsuttam

171. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho vajirā bhikkhunī pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā pacchābhuttam piṇḍapātaṭikkantā yena andhavanaṁ tenupasaṅkami divāvihārāya. Andhavanaṁ ajjhogāhetvā aññatarasmiṁ rukkhamūle divāvihāram nisīdi. Atha kho māro pāpimā vajirāya bhikkhuniyā bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo yena vajirā bhikkhunī tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā vajiram bhikkhuniṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Kenāyaṁ pakato satto, kuvam sattassa kārako;
Kuvam satto samuppanno, kuvam satto nirujjhati”ti.

Atha kho vajirāya bhikkhuniyā etadahosi – “ko nu khvāyaṁ manusso vā amanusso vā gāthām bhāsatī”ti? Atha kho vajirāya bhikkhuniyā etadahosi – “māro kho ayam pāpimā mama bhayaṁ chambhitattam lomahaṁsaṁ uppādetukāmo samādhimhā cāvetukāmo gātham bhāsatī”ti. Atha kho vajirā bhikkhunī “māro ayam pāpimā” iti viditvā, māram pāpimantam gāthāhi paccabhbāsi –

“Kiṁ nu sattoti paccesi, māra diṭṭhigatam nu te;
Suddhasaṅkhārapuñjoyam, nayidha sattupalabbhati.

“Yathā hi aṅgasambhārā, hoti saddo ratho iti;
Evaṁ khandhesu santesu, hoti sattoti sammuti [sammati (syā. kam.)].

“Dukkhameva hi sambhoti, dukkham tiṭṭhati veti ca;
Nāññatra dukkhā sambhoti, nāññam dukkhā nirujjhati”ti.

Atha kho māro pāpimā “jānāti maṇi vajirā bhikkhunī”ti dukkhī dummano tatthevantaradhāyīti.

Bhikkhunīsaṁyuttam samattam.

Tassuddānam –

Ālavikā ca somā ca, gotamī vijayā saha;
Uppalavaṇṇā ca cālā, upacālā sīsupacālā ca;
Selā vajirāya te dasāti.

6. Brahmaśaṁyuttam

1. Paṭhamavaggo

1. Brahmāyācanasuttam

172. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā uruvelāyaṁ viharati najjā nerañjarāya tīre ajapālanigrodhamūle paṭhamābhisisambuddho. Atha kho bhagavato rahogatassa paṭisallīnassa evam cetaso parivitakko udapādi – “adhigato kho myāyaṁ dhammo gambhīro duddaso duranubodho santo pañīto atakkāvacaro nipuṇo pañḍitavedanīyo. Ālayarāmā kho panāyaṁ pajā ālayaratā ālayasammuditā.

Ālayarāmāya kho pana pajāya ālayaratāya ālayasammuditāya duddasam idam ṭhānam yadidam idappaccayatāpaṭiccasamuppādo. Idampi kho ṭhānam duddasam yadidam sabbasaṅkhārasamatho sabbūpadhipatiṇissaggo taṇhākkhayo virāgo nirodho nibbānam. Ahañceva kho pana dhammañ deseyyam; pare ca me na ājāneyyam; so mamassa kilamatho, sā mamassa vihesā”ti. Apissu bhagavantam imā anacchariyā gāthāyo paṭibhaṇsu pubbe assutapubbā –

“Kicchena me adhigatañ, halam dāni pakāsitum;
Rāgadosaparetehi, nāyam dhammo susambudho.

“Paṭisotagāmiñ nipiṇam, gambhīram duddasam aṇum;
Rāgarattā na dakkanti, tamokhandhena āvutā”ti [tamokkhandhena āvutāti (sī. syā. kam. pī.)].

Itiha bhagavato paṭisañcikkhato apposukkatāya cittam namati, no dhammadesanāya.

Atha kho brahmuno sahampatiissa bhagavato cetasā cetoparivitakkamaññāya etadahosi – “nassati vata bho loko, vinassati vata bho loko, yatra hi nāma tathāgatassa arahato sammāsambuddhassa apposukkatāya cittam namati [namissati (?)], no dhammadesanāyā”ti. Atha kho brahmā sahampati – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitañ [sammīñjitañ (sī. syā. kam. pī.)] vā bāham pasāreyya, pasāritañ vā bāham samiñjeyya evameva – brahmañloke antarahito bhagavato purato pāturañhos. Atha kho brahmā sahampati ekañsam uttarāsaṅgam karitvā dakkhiṇajāñumañḍalam pathaviyam nihantvā yena bhagavā tenañjalin paññametvā bhagavantam etadavoca – “desetu, bhante, bhagavā dhammañ, desetu sugato dhammañ. Santi sattā apparajakkhajātikā, assavanatā dhammadassa pariñhayanti. Bhavissanti dhammadassa aññatāro”ti. Idamavoca brahmā sahampati, idam vatvā athāparam etadavoca –

“Pāturañhos magadhesu pubbe,
Dhammo asuddho samalehi cintito;
Apāpuretañ [avāpuretañ (sī.)] amatassa dvārañ,
Suñantu dhammañ vimalenānubuddham.

“Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhito,
Yathāpi passe janatañ samantato;
Tathūpamam dhammamayañ sumedha,
Pāsādamāruhya samantacakkhu;
Sokāvatiññam [sokāvakiññam (sī.)] janatamapetasoko,
Avekkhassu jātijarābhībhūtam.

“Uṭṭhehi vīra vijitasangāma,
Satthavāha anaña [anaña (rūpasiddhiṭṭikā)] vicara loke;
Desassu [desetu (syā. kam. pī. ka.)] bhagavā dhammañ,
Aññatāro bhavissantī”ti.

Atha kho bhagavā brahmuno ca ajjhesanam viditvā sattesu ca kāruññatam paṭicca buddhacakkhunā lokam volokesi. Addasā kho bhagavā buddhacakkhunā lokam volokento satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye, appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante, appekacce na paralokavajjabhayadassāvine [dassāvino (sī. syā. kam. pī.)] viharante. Seyyathāpi nāma uppaliñiyam vā paduminiyam vā puṇḍarīkiniyam vā appekaccāni uppālāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake samvadḍhāni udakānuggratāni anto nimuggaposīni, appekaccāni uppālāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake samvadḍhāni samodakam ṭhitāni, appekaccāni uppālāni vā padumāni vā puṇḍarīkāni vā udake jātāni udake samvadḍhāni udakā accuggamma ṭhitāni [tiṭṭhanti (sī. syā. kam. pī.)] anupalittāni udakena; evameva bhagavā buddhacakkhunā lokam volokento addasa satte apparajakkhe mahārajakkhe tikkhindriye

mudindriye svākāre dvākāre suviññāpaye duviññāpaye, appekacce paralokavajjabhayadassāvine viharante, appekacce na paralokavajjabhayadassāvine viharante. Disvāna brahmānam sahampatiṁ gāthāya paccabhbāsi –

“Apārutā tesam̄ amatassa dvārā,
Ye sotavanto pamuñcantu saddham̄;
Vihimsasaññī paguṇam̄ na bhāsim̄,
Dhammañ paññitam̄ manujesu brahme”ti.

Atha kho brahmā sahampati “katāvakāso khomhi bhagavatā dhammadesanāyā”ti bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam̄ katvā tatthevantaradhāyīti.

2. Gāravasuttam̄

173. Evam̄ me sutam – ekam samayam bhagavā uruvelāyam viharati najjā nerañjarāya tīre ajapālanigrodhamūle paññamābhīsambuddho. Atha kho bhagavato rahogatassa paññisallīnassa evam̄ cetaso parivitakko udapādi – “dukkham̄ kho agāravo viharati appatisso, kam̄ nu khvāham̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā sakkatvā garum̄ katvā [garukatvā (sī. syā. kam̄. pī.)] upanissāya vihareyya”nti?

Atha kho bhagavato etadahosi – “apariṇñassa kho sīlakkhandhassa pāripūriyā aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄. Na kho panāham̄ passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamañabrāhmañiyā pajāya sadevamanussāya attanā sīlasampannataram̄ aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā, yamaham̄ sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄.

“Aparipuṇñassa kho samādhikkhandhassa pāripūriyā aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄. Na kho panāham̄ passāmi sadevake loke...pe... attanā samādhisampannataram̄ aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā, yamaham̄ sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄.

“Aparipuṇñassa paññākkhandhassa pāripūriyā aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄. Na kho panāham̄ passāmi sadevake...pe... attanā paññāsampannataram̄ aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā, yamaham̄ sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄.

“Aparipuṇñassa kho vimuttikkhandhassa pāripūriyā aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄. Na kho panāham̄ passāmi sadevake...pe... attanā vimuttisampannataram̄ aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā, yamaham̄ sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄.

“Aparipuṇñassa kho vimuttiñāṇadassananakkhandhassa pāripūriyā aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄. Na kho panāham̄ passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamañabrāhmañiyā pajāya sadevamanussāya attanā vimuttiñāṇadassanasampannataram̄ aññam̄ samañam̄ vā brāhmañam̄ vā, yamaham̄ sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyyam̄. Yaññūnāham̄ yvāyam̄ dhammo mayā abhisambuddho tameva dhammañ sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihareyya”nti.

Atha kho brahmā sahampati bhagavato cetā cetoparivitakkamaññaya – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam̄ vā bāham̄ pasāreyya pasāritam̄ vā bāham̄ samiñjeyya evameva – brahmaloke antarahito bhagavato purato pātura hosi. Atha kho brahmā sahampati ekañsañ uttarāsaṅgam̄ karitvā yena bhagavā tenañjaliñ paññāmetvā bhagavantañ etadavoca – “evametañ, bhagavā, evametañ, sugata! Yepi te, bhante, ahesuñ atītamaddhānam̄ arahanto sammāsambuddhā, tepi bhagavanto dhammaññeva sakkatvā garum̄ katvā upanissāya vihariñsu; yepi te, bhante, bhavissanti anāgatamaddhānam̄ arahanto

sammāsambuddhā tepi bhagavanto dhammaññeva sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharissanti. Bhagavāpi, bhante, etarahi araham sammāsambuddho dhammaññeva sakkatvā garuṁ katvā upanissāya viharatū”ti. Idamavoca brahmā sahampati, idam vatvā athāparam etadavoca –

“Ye ca atītā sambuddhā, ye ca buddhā anāgatā;
Yo cetarahi sambuddho, bahūnam [bahunnam (sī. syā. kam. pī.)] sokanāsano.

“Sabbe saddhammagaruno, vihamṣu [vihariṣsu (sī. syā. kam. pī.)] viharanti ca;
Tathāpi viharissanti, esā buddhāna dhammatā.

“Tasmā hi attakāmena [atthakāmena (sī. pī. ka.)], mahattamabhikaṅkhatā;
Saddhammo garukātabbo, saram buddhāna sāsana”nti.

3. Brahmadevasuttam

174. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarissā brāhmaṇiyā brahmadevo nāma putto bhagavato santike agārasmā anagāriyam pabbajito hoti.

Atha kho āyasmā brahmadevo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva – yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. “Khīṇā jāti, vusitaṁ brahmacariyam, kataṁ karañiyam, nāparam itthattāyā”ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā brahmadevo arahatam ahosi.

Atha kho āyasmā brahmadevo pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyam sapadānam piṇḍāya caramāno yena sakamātu nivesanam tenupasaṅkami. Tena kho pana samayena āyasmato brahmadevassa mātā brāhmaṇī brahmuno āhutim niccaṁ paggaṇhāti. Atha kho brahmuno sahampatissa etadahosi – “ayam kho āyasmato brahmadevassa mātā brāhmaṇī brahmuno āhutim niccaṁ paggaṇhāti. Yaṁnūnāham tam upasaṅkamitvā samvejeyya”nti. Atha kho brahmā sahampati – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham samiñjeyya evameva – brahmaloke antarahito āyasmato brahmadevassa mātu nivesane pāturaḥosi. Atha kho brahmā sahampati vehāsam ṭhito āyasmato brahmadevassa mātarām brāhmaṇim gāthāya ajjhabhāsi

“Dūre ito brāhmaṇi brahmaloko,
Yassāhutim paggaṇhāsi niccaṁ;
Netādiso brāhmaṇi brahmabhakkho,
Kim jappasi brahmapatham ajānam [ajānantī (sī. pī. ka.)].

“Eso hi te brāhmaṇi brahmadevo,
Nirūpadhiko atidevapatto;
Akiñcano bhikkhu anaññaposi,
Yo te so [te so (sī. pī.), yo te sa (?)] piṇḍāya gharaṁ paviṭṭho.

“Āhuneyyo vedagu bhāvitatto,
Narānam devānañca dakkhīneyyo;
Bāhitvā pāpāni anūpalitto,
Ghāsesanam iriyati sītibhūto.

“Na tassa pacchā na puratthamatthi,

Santo vidhūmo anigho nirāso;
 Nikkhittadañdo tasathāvaresu,
 So tyāhutim bhuñjatu aggapiñḍam.

“Visenibhūto upasantacitto,
 Nāgova danto carati anejo;
 Bhikkhu susīlo suvimuttacitto,
 So tyāhutim bhuñjatu aggapiñḍam.

“Tasmīm pasannā avikampamānā,
 Patiṭṭhapehi dakkhiṇām dakkhiṇeyye;
 Karohi puññām sukhamāyatikam,
 Disvā muniṁ brāhmaṇī oghatiṇṇa”nti.

“Tasmīm pasannā avikampamānā,
 Patiṭṭhapesi dakkhiṇām dakkhiṇeyye;
 Akāsi puññām sukhamāyatikam,
 Disvā muniṁ brāhmaṇī oghatiṇṇa”nti.

4. Bakabrahmasuttam

175. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane arāthapiñḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena bakassa brahmuno evarūpaṁ pāpakam diṭṭhigataṁ uppannaṁ hoti – “idam niccaṁ, idam dhuvam, idam sassatam, idam kevalam, idam acavanadhammaṁ, idañhi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati, ito ca panaññam uttarim [uttarim (sī. syā. kam. pī.)] nissaraṇam natthī”ti.

Atha kho bhagavā bakassa brahmuno cetasā cetoparivitakkamaññāya – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāhaṁ pasāreyya, pasāritaṁ vā bāhaṁ samiñjeyya evameva – jetavane antarahito tasmiṁ brahmaloke pāturahosī. Addasā kho bako brahmā bhagavantam dūratova āgacchantaṁ. Disvāna bhagavantam etadavoca – “ehi kho mārisa, svāgatam te, mārisa! Cirassam kho mārisa! Imam pariyāyamakāsi yadidaṁ idhāgamanāya. Idañhi, mārisa, niccaṁ, idam dhuvam, idam sassatam, idam kevalam, idam acavanadhammaṁ, idañhi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati. Ito ca panaññam uttari nissaraṇam natthī”ti.

Evam vutte, bhagavā bakam brahmānam etadavoca – “avijjāgato vata, bho, bako brahmā; avijjāgato vata, bho, bako brahmā. Yatra hi nāma aniccamyeva samānam niccanti vakkhati, adhuvamyeva samānam dhuvanti vakkhati, assassatamyeva samānam sassatanti vakkhati, akevalamyeva samānam kevalanti vakkhati, cavanadhammamyeva samānam acavanadhammanti vakkhati. Yattha ca pana jāyati ca jīyati ca mīyati ca cavati ca upapajjati ca, tañca tathā vakkhati – ‘idañhi na jāyati na jīyati na mīyati na cavati na upapajjati’. Santañca panaññam uttari nissaraṇam, ‘natthaññam uttari nissaraṇa’nti vakkhatī”ti.

“Dvāsattati gotama puññakammā,
 Vasavattino jātijaram atītā;
 Ayamantimā vedagū brahmupapatti,
 Asmābhijappanti janā anekā”ti.

“Appañhi etam na hi dīghamāyu,
 Yam tvam baka maññasi dīghamāyum;
 Satam sahassānam [sahassāna (syā. kam.)] nirabbudānam,

Āyum pajānāmi tavāham brahme”ti.

“Anantadassī bhagavāhamasmi,
Jātijaram sokamupātivatto;
Kim me purāṇam vatasīlavattam,
Ācikkha me tam yamaham vijaññā”ti.

“Yam tvam apāyesi bahū manusse,
Pipāsite ghammani samparete;
Tam te purāṇam vatasīlavattam,
Suttappabuddhova anussarāmi.

“Yam eñikūlasmiñ janam gahītam,
Amocayī gayhakam nīyamānam;
Tam te purāṇam vatasīlavattam,
Suttappabuddhova anussarāmi.

“Gaṅgāya sotasmiñ gahītanāvam,
Luddena nāgena manussakamyā;
Pamocayittha balasā pasayha,
Tam te purāṇam vatasīlavattam,
Suttappabuddhova anussarāmi.

“Kappo ca te baddhacaro ahosim,
Sambuddhimantam [sambuddhivantam (bahūsu)] vatinam amaññī;
Tam te purāṇam vatasīlavattam,
Suttappabuddhova anussarāmī”ti.

“Addhā pajānāsi mametamāyum,
Aññepi [aññampi (sī. pī.)] jānāsi tathā hi buddho;
Tathā hi tyāyam jalitānubhāvo,
Obhāsayam tiññhati brahmaloka”nti.

5. Aññatarabrahmasuttam

176. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena aññatarassa brahmuno evarūpam pāpakam diññigatam uppannam hoti – “natthi so samañño vā brāhmañño vā yo idha āgaccheyyā”ti. Atha kho bhagavā tassa brahmuno cetasā cetoparivitakkamaññāya – seyyathāpi nāma balavā puriso...pe... tasmiñ brahmaloke pāturahosī. Atha kho bhagavā tassa brahmuno upari vehāsam pallañkena nisīdi tejodhātum samāpajjītvā.

Atha kho āyasmato mahāmoggallānassa etadahosi – “kaham nu kho bhagavā etarahi viharatī”ti? Addasā kho āyasmā mahāmoggallāno [mahāmoggalāno (ka.)] bhagavantam dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena tassa brahmuno upari vehāsam pallañkena nisinnam tejodhātum samāpannam. Disvāna – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham samiñjeyya evameva – jetavane antarahito tasmiñ brahmaloke pāturahosī. Atha kho āyasmā mahāmoggallāno puratthimam disam nissāya [upanissāya (sī.)] tassa brahmuno upari vehāsam pallañkena nisīdi tejodhātum samāpajjītvā nīcataram bhagavato.

Atha kho āyasmato mahākassapassa etadahosi – “kaham nu kho bhagavā etarahi viharatī”ti? Addasā kho āyasmā mahākassapo bhagavantam dibbena cakkhunā...pe... disvāna – seyyathāpi nāma

balavā puriso...pe... evameva – jetavane antarahito tasmīm brahma-loke pātura-hosi. Atha kho āyasmā mahākassapo dakkhiṇam disam nissāya tassa brahmuno upari vehāsam pallaṅkena nisīdi tejodhātum samāpajjītvā nīcataram bhagavato.

Atha kho āyasmato mahākappinassa etadahosi – “kaham nu kho bhagavā etarahi viharatī”ti? Addasā kho āyasmā mahākappino bhagavantam dibbena cakkhunā...pe... tejodhātum samāpannam. Disvāna – seyyathāpi nāma balavā puriso...pe... evameva – jetavane antarahito tasmīm brahma-loke pātura-hosi. Atha kho āyasmā mahākappino pacchimam disam nissāya tassa brahmuno upari vehāsam pallaṅkena nisīdi tejodhātum samāpajjītvā nīcataram bhagavato.

Atha kho āyasmato anuruddhassa etadahosi – “kaham nu kho bhagavā etarahi viharatī”ti? Addasā kho āyasmā anuruddho...pe... tejodhātum samāpannam. Disvāna – seyyathāpi nāma balavā puriso...pe... tasmīm brahma-loke pātura-hosi. Atha kho āyasmā anuruddho uttaram disam nissāya tassa brahmuno upari vehāsam pallaṅkena nisīdi tejodhātum samāpajjītvā nīcataram bhagavato.

Atha kho āyasmā mahāmoggallāno tam brahmānam gāthāya ajjhabhāsi –

“Ajjāpi te āvuso sā diṭṭhi, yā te diṭṭhi pure ahu;
Passasi vītvattantaṁ, brahma-loke pabhassara”nti.

“Na me mārisa sā diṭṭhi, yā me diṭṭhi pure ahu;
Passāmi vītvattantaṁ, brahma-loke pabhassaraṁ;
Svāham ajja kathaṁ vajjam, aham niccomhi sassato”ti.

Atha kho bhagavā tam brahmānam samvejetvā – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam vā bāham pasāreyya, pasāritaṁ vā bāham samiñjeyya evameva – tasmīm brahma-loke antarahito jetavane pātura-hosi. Atha kho so brahmā aññataram brahmapārisajjam āmantesi – “ehi tvam, mārisa, yenāyasmā mahāmoggallāno tenupasaṅkama; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ mahāmoggallānam evam vadehi – ‘atthi nu kho, mārisa moggallāna, aññepi tassa bhagavato sāvakā evam-mahiddhikā evam-mahānubhāvā; seyyathāpi bhavaṁ moggallāno kassapo kappino anuruddho’’ti? “Evam, mārisā”ti kho so brahmapārisajjo tassa brahmuno paṭissutvā yenāyasmā mahāmoggallāno tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ mahāmoggallānam etadavoca – “atthi nu kho, mārisa moggallāna, aññepi tassa bhagavato sāvakā evam-mahiddhikā evam-mahānubhāvā; seyyathāpi bhavaṁ moggallāno kassapo kappino anuruddho’’ti? Atha kho āyasmā mahāmoggallāno tam brahmapārisajjam gāthāya ajjhabhāsi –

“Tevijjā iddhipattā ca, cetopariyāyakovidā;
Khīṇāsavā arahanto, bahū buddhassa sāvakā”ti.

Atha kho so brahmapārisajjo āyasmato mahāmoggallānassa bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā yena so brahmā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam brahmānam etadavoca – “āyasmā mārisa, mahāmoggallāno evamāha –

“Tevijjā iddhipattā ca, cetopariyāyakovidā;
Khīṇāsavā arahanto, bahū buddhassa sāvakā”ti.

Idamavoca so brahmapārisajjo. Attamano ca so brahmā tassa brahmapārisajjassa bhāsitaṁ abhinandīti.

6. Brahma-loka-suttaṁ

177. Sāvatthini-dānaṁ. Tena kho pana samayena bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho

subrahmā ca paccecabrahmā suddhāvāso ca paccecabrahmā yena bhagavā tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā paccekaṇḍ dvārabāham [paccekadvārabāham (pī. ka.)] upanissāya atṭhaṁsu. Atha kho subrahmā paccecabrahmā suddhāvāsaṁ paccecabrahmānaṁ etadavoca – “akālo kho tāva, mārisa, bhagavantam payirupasitum; divāvihāragato bhagavā paṭisallīno ca. Asuko ca brahmañalo iddho ceva phīto ca, brahmā ca tatra pamādavihāraṇ viharati. Āyāma, mārisa, yena so brahmañalo tenupasaṅkamissāma; upasaṅkamitvā tam brahmānaṁ samvejeyyāmā”ti. “Evam, mārisā”ti kho suddhāvāso paccecabrahmā subrahmuno paccecabrahmuno paccassosi.

Atha kho subrahmā ca paccecabrahmā suddhāvāso ca paccecabrahmā – seyyathāpi nāma balavā puriso...pe... evameva – bhagavato purato antarahitā tasmīm brahmañaloke pāturaheṣum. Addasā kho so brahmā te brahmāno dūratova āgacchante. Disvāna te brahmāno etadavoca – “handa kuto nu tumhe, mārisā, āgacchathā”ti? “Āgatā kho mayam, mārisa, amha tassa bhagavato santikā arahato sammāsambuddhassa. Gaccheyyāsi pana tvam, mārisa, tassa bhagavato upaṭṭhānaṁ arahato sammāsambuddhassā”ti?

Evam vutto [evam vutte (sī. syā. kam.)] kho so brahmā tam vacanam anadhivāsento sahassakkhattum attānam abhinimminitvā subrahmānaṁ paccecabrahmānaṁ etadavoca – “passasi me no tvam, mārisa, evarūpam iddhānubhāva”nti? “Passāmi kho tyāham, mārisa, evarūpam iddhānubhāva”nti. “So khvāham, mārisa, evam mahiddhiko evam mahānubhāvo kassa aññassa samañassa vā brāhmañassa vā upaṭṭhānaṁ gamissāmī”ti?

Atha kho subrahmā paccecabrahmā dvisahassakkhattum attānam abhinimminitvā tam brahmānaṁ etadavoca – “passasi me no tvam, mārisa, evarūpam iddhānubhāva”nti? “Passāmi kho tyāham, mārisa, evarūpam iddhānubhāva”nti. “Tayā ca kho, mārisa, mayā ca sveva bhagavā mahiddhikataro ceva mahānubhāvataro ca. Gaccheyyāsi tvam, mārisa, tassa bhagavato upaṭṭhānaṁ arahato sammāsambuddhassā”ti? Atha kho so brahmā subrahmānaṁ paccecabrahmānaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Tayo supaṇṇā caturo ca haṁsā,
Byagghīnisā pañcasatā ca jhāyino;
Tayidam vimānaṁ jalate ca [jalateva (pī. ka.)] brahme,
Obhāsayam uttarassam disāya”nti.

“Kiñcāpi te tam jalate vimānaṁ,
Obhāsayam uttarassam disāyaṁ;
Rūpe raṇam disvā sadā pavedhitam,
Tasmā na rūpe ramatī sumedho”ti.

Atha kho subrahmā ca paccecabrahmā suddhāvāso ca paccecabrahmā tam brahmānaṁ samvejetvā tatthevantaradhāyīṁsu. Agamāsi ca kho so brahmā aparena samayena bhagavato upaṭṭhānaṁ arahato sammāsambuddhassāti.

7. Kokālikasuttam

178. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho subrahmā ca paccecabrahmā suddhāvāso ca paccecabrahmā yena bhagavā tenupasaṅkamīṣu; upasaṅkamitvā paccekaṇḍ dvārabāham nissāya atṭhaṁsu. Atha kho subrahmā paccecabrahmā kokālikam bhikkhum ārabba bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Appameyyam paminanto, kodha vidvā vikappaye;
Appameyyam pamāyinam, nivutam tam maññe puthujjana”nti.

8. Katamodakatissasuttam

179. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho subrahmā ca paccecabrahmā suddhāvāso ca paccecabrahmā yena bhagavā tenupasarikamīmsu; upasaṅkamitvā paccekam dvārabāham nissāya aṭṭhamūsu. Atha kho suddhāvāso paccecabrahmā katamodakatissakam [**katamorakatissakam (sī. syā. kam.)**] bhikkhum ārabbha bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Appameyyam paminanto, kodha vidvā vikappaye;
Appameyyam pamāyinam, nivutam tam maññe akissava”nti.

9. Turūbrahmasuttam

180. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena kokāliko bhikkhu ābādhiko hoti dukkhito bālhagilāno. Atha kho turū [**tudu (sī. syā. kam. pī.)**] paccecabrahmā abhikkantāya rattiyā abhikkantavanño kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena kokāliko bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā vehāsam tħito kokālikam bhikkhum etadavoca – “pasādehi, kokālika, sāriputtamoggallānesu cittam. Pesalā sāriputtamoggallānā”ti. “Kosi tvam, āvuso”ti? “Aham turū paccecabrahmā”ti. “Nanu tvam, āvuso, bhagavatā anāgāmī byākato, atha kiñcarahi idhāgato? Passa, yāvañca te idam aparaddha”nti.

“Purisassa hi jātassa, kuṭhārī [**dudhārī (syā. kam. ka.)**] jāyate mukhe;
Yāya chindati attānam, bālo dubbhāsitam bhaṇam.

“Yo nindiyam pasamṣati,
Tam vā nindati yo pasamṣiyo;
Vicināti mukhena so kalim,
Kalinā tena sukham na vindati.

“Appamattako ayaṁ kali,
Yo akkhesu dhanaparājayo;
Sabbassāpi sahāpi attanā,
Ayameva mahantataro kali;
Yo sugatesu manam padosaye.

“Sataṁ sahassānam nirabbudānam,
Chattimṣati pañca ca abbudāni;
Yamariyagarahī [**yamariye garahī (syā. kam.), yamariyam garahaṁ (ka.)**] nirayam upeti,
Vācam manañca pañidhāya pāpaka”nti.

10. Kokālikasuttam

181. Sāvatthinidānam. Atha kho kokāliko bhikkhu yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho kokāliko bhikkhu bhagavantam etadavoca – “pāpicchā, bhante, sāriputtamoggallānā pāpikānam icchānam vasam gatā”ti. Evam vutte, bhagavā kokālikam bhikkhum etadavoca – “mā hevam, kokālika, avaca; mā hevam, kokālika, avaca. Pasādehi, kokālika, sāriputtamoggallānesu cittam. Pesalā sāriputtamoggallānā”ti. Dutiyampi kho kokāliko bhikkhu bhagavantam etadavoca – “kiñcāpi me, bhante, bhagavā saddhāyiko paccayiko; atha kho pāpicchāva bhante, sāriputtamoggallānā pāpikānam icchānam vasam gatā”ti. Dutiyampi kho bhagavā kokālikam bhikkhum etadavoca – “mā hevam, kokālika, avaca; mā hevam, kokālika, avaca. Pasādehi, kokālika, sāriputtamoggallānesu cittam. Pesalā sāriputtamoggallānā”ti. Tatiyampi kho

kokāliko bhikkhu bhagavantam etadavoca – “kiñcāpi...pe... icchānam vasam gatā”ti. Tatiyampi kho bhagavā kokālikam bhikkhum etadavoca – “mā hevam...pe... pesalā sāriputtamoggallānā”ti.

Atha kho kokāliko bhikkhu uṭṭhāyāsanā bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Acirapakkantassa ca kokālikassa bhikkhuno sāsapamattīhi pīlakāhi [pīlakāhi (sī. pī.)] sabbo kāyo phuṭo ahosi. Sāsapamattiyo hutvā muggamattiyo ahesum, muggamattiyo hutvā kalāyamattiyo ahesum, kalāyamattiyo hutvā kolaṭhimattiyo ahesum, kolaṭhimattiyo hutvā kolamattiyo ahesum, kolamattiyo hutvā āmalakamattiyo ahesum, āmalakamattiyo hutvā beluvasalāṭukamattiyo ahesum, beluvasalāṭukamattiyo hutvā billamattiyo ahesum, billamattiyo hutvā pabhijimsu. Pubbañca lohitāñca paggharim̄su. Atha kho kokāliko bhikkhu teneva ābādhena kālamakāsi. Kālaṅkato ca kokāliko bhikkhu padumam nirayam upapajji sāriputtamoggallānesu cittam āghātētvā.

Atha kho brahmā sahampati abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇno kevalakappam jetavanam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantañ atṭhāsi. Ekamantañ thito kho brahmā sahampati bhagavantam etadavoca – “kokāliko, bhante, bhikkhu kālaṅkato. Kālaṅkato ca, bhante, kokāliko bhikkhu padumam nirayam upapanno sāriputtamoggallānesu cittam āghātētvā”ti. Idamavoca brahmā sahampati, idam vatvā bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyīti.

Atha kho bhagavā tassā rattiyā accayena bhikkhū āmantesi – “imam, bhikkhave, rattiṁ brahmā sahampati abhikkantāya rattiyā abhikkantavaṇno kevalakappam jetavanam obhāsetvā yenāham tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā mañ abhivādetvā ekamantañ atṭhāsi. Ekamantañ thito kho, bhikkhave, brahmā sahampati mañ etadavoca – ‘kokāliko, bhante, bhikkhu kālaṅkato. Kālaṅkato ca, bhante, kokāliko bhikkhu padumam nirayam upapanno sāriputtamoggallānesu cittam āghātētvā’ti. Idamavoca, bhikkhave, brahmā sahampati, idam vatvā mañ abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyī’ti.

Evam vutte, aññataro bhikkhu bhagavantam etadavoca – “kīvadīgham nu kho, bhante, padume niraye āyuppamāṇa”nti? “Dīgham kho, bhikkhu, padume niraye āyuppamāṇam. Tam na sukaram saṅkhātum – ettakāni vassāni iti vā, ettakāni vassasatāni iti vā, ettakāni vassasahassāni iti vā, ettakāni vassasatasahassāni iti vā”ti. “Sakkā pana, bhante, upamañ kātu”nti? “Sakkā, bhikkhū”ti bhagavā avoca –

“Seyyathāpi, bhikkhu vīsatikhāriko kosalako tilavāho. Tato puriso vassasatassa vassasatassa accayena ekamekañ tilam uddhareyya; khippataram kho so, bhikkhu, vīsatikhāriko kosalako tilavāho iminā upakkamena parikkhayam pariyādānam gaccheyya, na tveva eko abbudo nirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī abbudā nirayā, evameko nirabbudanirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī nirabbudā nirayā, evameko ababo nirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī ababā nirayā, evameko aṭaṭo nirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī aṭaṭā nirayā, evameko ahaho nirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī ahahā nirayā, evameko kumudo nirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī kumudā nirayā, evameko sogandhiko nirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī sogandhikā nirayā, evameko uppalanirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī uppala nirayā, evameko puṇḍariko nirayo. Seyyathāpi, bhikkhu, vīsatī puṇḍarikā nirayā, evameko padumo nirayo. Padume pana, bhikkhu, niraye kokāliko bhikkhu upapanno sāriputtamoggallānesu cittam āghātētvā”ti. Idamavoca bhagavā, idam vatvāna sugato athāparam etadavoca satthā –

“Purisassa hi jātassa,
Kuṭhārī jāyate mukhe;
Yāya chindati attānam,
Bālo dubbhāsitam bhaṇam.

“Yo nindiyam pasam̄sati,
Tam vā nindati yo pasam̄siyo;

Vicināti mukhena so kalim,
Kalinā tena sukham na vindati.

“Appamattako ayaṁ kali,
Yo akkhesu dhanaparājayo;
Sabbassāpi sahāpi attanā,
Ayameva mahantaro kali;
Yo sugatesu manaṁ padosaye.

“Sataṁ sahassānaṁ nirabbudānam,
Chattiṁsati pañca ca abbudāni;
Yamariyagarahī nirayam upeti,
Vācam manañca pañidhāya pāpaka”nti.

Paṭhamo vaggo.

Tassuddānam –

Āyācanam gāravo brahmadevo,
Bako ca brahmā aparā ca diṭṭhi;
Pamādakokālikatissako ca,
Turū ca brahmā aparo ca kokālikoti.

2. Dutiyavaggo

1. Sanaṅkumārasuttam

182. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā rājagahe viharati sappinītire. Atha kho brahmā sanaṅkumāro abhikkantāya ratiyā abhikkantavaṇno kevalakappam sappinītīram obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam tħito kho brahmā sanaṅkumāro bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Khattiyo settho janetasmiṁ, ye gottapaṭisārino;
Vijjācaraṇasampanno, so settho devamānuse”ti.

Idamavoca brahmā sanaṅkumāro. Samanuñño satthā ahosi. Atha kho brahmā sanaṅkumāro “samanuñño me satthā”ti bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā tatthevantaradhāyīti.

2. Devadattasuttam

183. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā rājagahe viharati gjjhakūṭe pabbate acirapakkante devadatte. Atha kho brahmā sahampati abhikkantāya ratiyā abhikkantavaṇno kevalakappam gjjhakūṭam pabbataṁ obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam tħito kho brahmā sahampati devadattam ārabba bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Phalam ve kadaliṁ hanti, phalam veḷum phalam naḷam;
Sakkāro kāpurisaṁ hanti, gabbho assatariṁ yathā”ti.

3. Andhakavindasuttam

184. Ekaṁ samayaṁ bhagavā māgadhesu viharati andhakavinde. Tena kho pana samayena bhagavā rattandhakāratimisāyaṁ abbhokāse nisinno hoti, devo ca ekamekaṁ phusāyati. Atha kho brahmā sahampati abhikkantāya rattiyaṁ abhikkantavaṇo kevalakappam andhakavindam obhāsetvā yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ atthāsi. Ekamantaṁ tħito kho brahmā sahampati bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Sevetha pantāni senāsanāni,
Careyya samyojanavippamokkhā;
Sace ratīm nādhigaccheyya tattha,
Saṅghe vase rakkhitatto satīmā.

“Kulākulam piñdikāya caranto,
Indriyagutto nipako satīmā;
Sevetha pantāni senāsanāni,
Bhayā pamutto abhaye vimutto.

“Yattha bheravā sarīsapā [siriṁ sapā (sī. syā. kam. pī.)],
Vijju sañcarati thanayati devo;
Andhakāratimisāya rattiyaṁ,
Nisīdi tattha bhikkhu vigatalomahaṁso.

“Idañhi jātu me diṭṭham, nayidam itihītiham;
Ekasmiṁ brahmacariyasmī, sahassam accuhāyinam.

“Bhiyyo [bhīyo (sī. syā. kam. pī.)] pañcasatā sekkhā, dasā ca dasadhā dasa;
Sabbe sotasamāpannā, atiracchānagāmino.

“Athāyam [atthāyam-itipi dī. ni. 2.290] itarā pajā, puññabhāgāti me mano;
Saṅkhātum nopi sakkomi, musāvādassa ottapa”nti [ottapeti (sī. syā. kam. pī.), ottapeti (ka.)].

4. Aruṇavatīsuttam

185. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā sāvathiyam viharati...pe... tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Bhūtapubbam, bhikkhave, rājā ahosi aruṇavā nāma. Rañño kho pana, bhikkhave, aruṇavato aruṇavatī nāma rājadhānī ahosi. Aruṇavatīm kho pana, bhikkhave, rājadhānim [aruṇavatiyam kho pana bhikkhave rājadhāniyam (pī. ka.)] sikhī bhagavā araham sammāsambuddho upanissāya vihāsi. Sikhissa kho pana, bhikkhave, bhagavato arahato sammāsambuddhassa abhibhūsambhavaṁ nāma sāvakayugam ahosi aggam bhaddayugam. Atha kho, bhikkhave, sikhī bhagavā araham sammāsambuddho abhibhūm bhikkhum āmantesi – ‘āyāma, brāhmaṇa, yena aññataro brahmaloko tenupasaṅkamissāma, yāva bhattassa kālo bhavissati’ti. ‘Evaṁ, bhante’ti kho bhikkhave, abhibhū bhikkhu sikhissa bhagavato arahato sammāsambuddhassa paccassosi. Atha kho, bhikkhave, sikhī bhagavā araham sammāsambuddhō abhibhū ca bhikkhu – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham samiñjeyya evameva – aruṇavatiyā rājadhāniyā antarahitā tasmiṁ brahmaloke pāturaḥesum.

“Atha kho, bhikkhave, sikhī bhagavā araham sammāsambuddho abhibhūm bhikkhum āmantesi – ‘paṭibhātu, brāhmaṇa, tam brahmuno ca brahmaparisāya ca brahmapārisajjānañca dhammī kathā’ti. ‘Evaṁ, bhante’ti kho, bhikkhave, abhibhū bhikkhu sikhissa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

paṭissutvā, brahmānañca brahmaparisañca brahmapārisajje ca dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampaham̄sesi. Tatra sudam̄, bhikkhave, brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca ujjhāyanti khiyyanti [khiyyanti (sī. syā. kam. pī.)] vipācenti – ‘acchariyam̄ vata, bho, abbhutam̄ vata bho, kathañhi nāma satthari sammukhībhūte sāvako dhammam̄ desessatī’’ti!

“Atha kho, bhikkhave, sikhī bhagavā araham̄ sammāsambuddho abhibhū bhikkhum̄ āmantesi – ‘ujjhāyanti kho te, brāhmaṇa, brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca – acchariyam̄ vata, bho, abbhutam̄ vata, bho, kathañhi nāma satthari sammukhībhūte sāvako dhammam̄ desessatī! Tena hi tvam̄ brāhmaṇa, bhiyyosomattāya brahmānañca brahmaparisañca brahmapārisajje ca samvejehī’ti. ‘Evam̄, bhante’ti kho, bhikkhave, abhibhū bhikkhu sikhissa bhagavato arahato sammāsambuddhassa paṭissutvā dissamānenapi kāyena dhammam̄ desesi, adissamānenapi kāyena dhammam̄ desesi, dissamānenapi heṭhimena upaḍḍhakāyena adissamānenena uparimena upaḍḍhakāyena dhammam̄ desesi, dissamānenapi uparimena upaḍḍhakāyena adissamānenena heṭhimena upaḍḍhakāyena dhammam̄ desesi. Tatra sudam̄, bhikkhave, brahmā ca brahmaparisā ca brahmapārisajjā ca acchariyabbhutacittajātā ahesum – ‘acchariyam̄ vata, bho, abbhutam̄ vata, bho, samanassa mahiddhikatā mahānubhāvatā’’ti!

“Atha kho abhibhū bhikkhu sikhī bhagavantam̄ arahantam̄ sammāsambuddham̄ etadavoca – ‘abhijānāmi khvāham, bhante, bhikkhusaṅghassa majjhe evarūpim̄ vācam bhāsitā – pahomi khvāham āvuso, brahmaloke ṭhito sahassilokadhātum̄ [sahassilokadhātum̄ (sī. syā. kam. pī.)] sarena viññāpetu’nti. ‘Etassa, brāhmaṇa, kālo, etassa, brāhmaṇa, kālo; yam tvam̄, brāhmaṇa, brahmaloke ṭhito sahassilokadhātum̄ sarena viññāpeyyāsī’ti. ‘Evam̄, bhante’ti kho, bhikkhave, abhibhū bhikkhu sikhissa bhagavato arahato sammāsambuddhassa paṭissutvā brahmaloke ṭhito imā gāthāyo abhāsi –

“Ārambhatha [ārabbhatha (sabbattha)] nikamatha [nikkhamatha (sī. pī.)], yuñjatha buddhasāsane;
Dhunātha maccuno senam̄, naḷāgāramva kuñjaro.

“Yo imasmiñ dhammadvinaye, appamatto vihassati;
Pahāya jātisamsāram̄, dukkhassantam̄ karissatī”ti.

“Atha kho, bhikkhave, sikhī ca bhagavā araham̄ sammāsambuddho abhibhū ca bhikkhu brahmānañca brahmaparisañca brahmapārisajje ca samvejetvā – seyyathāpi nāma... pe... tasmīm̄ brahmaloke antarahitā aruṇavatiyā rājadhāniyā pāturaheśum̄. Atha kho, bhikkhave, sikhī bhagavā araham̄ sammāsambuddho bhikkhū āmantesi – ‘assuttha no, tumhe, bhikkhave, abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassā’ti? ‘Assumha kho mayam̄, bhante, abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassā’ti. ‘Yathā katham pana tumhe, bhikkhave, assuttha abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassā’’ti? Evam̄ kho mayam̄, bhante, assumha abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassa –

“Ārambhatha nikamatha, yuñjatha buddhasāsane;
Dhunātha maccuno senam̄, naḷāgāramva kuñjaro.

“Yo imasmiñ dhammadvinaye, appamatto vihassati;
Pahāya jātisamsāram̄, dukkhassantam̄ karissatī”ti.

“Evam̄ kho mayam̄, bhante, assumha abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassā’ti. ‘Sādu sādu, bhikkhave; sādu kho tumhe, bhikkhave! Assuttha abhibhussa bhikkhuno brahmaloke ṭhitassa gāthāyo bhāsamānassā’’ti.

Idamavoca bhagavā, attamanā te bhikkhū bhagavato bhāsitam̄ abhinandunti.

5. Parinibbānasuttam

186. Ekaṁ samayam bhagavā kusinārāyam viharati upavattane mallānam sālavane antarena yamakasālānam parinibbānasamaye. Atha kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “handa dāni, bhikkhave, āmantayāmi vo – ‘vayadhammā saṅkhārā, appamādena sampādethā’ti. Ayaṁ tathāgatassa pacchimā vācā”.

Atha kho bhagavā paṭhamam jhānaṁ [paṭhamajjhānaṁ (syā. kam.) evam dutiyam jhānaṁ iccādīsupi] samāpajji. Paṭhamā jhānā [paṭhamajjhānā (syā. kam.) evam dutiyā jhānā iccādīsupi] vuṭṭhahitvā dutiyam jhānaṁ samāpajji. Dutiyā jhānā vuṭṭhahitvā tatiyam jhānaṁ samāpajji. Tatiyā jhānā vuṭṭhahitvā catuttham jhānaṁ samāpajji. Catutthā jhānā vuṭṭhahitvā ākāsānañcāyatanaṁ samāpajji. Ākāsānañcāyatanaṁ vuṭṭhahitvā viññānañcāyatanaṁ samāpajji. Viññānañcāyatanaṁ vuṭṭhahitvā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajji. Ākiñcaññāyatanaṁ vuṭṭhahitvā nevasaññāsaññāyatanaṁ samāpajji. Nevasaññāsaññāyatanaṁ vuṭṭhahitvā saññāvedayitanirodhā samāpajji.

Saññāvedayitanirodhā vuṭṭhahitvā nevasaññāsaññāyatanaṁ samāpajji. Nevasaññāsaññāyatanaṁ vuṭṭhahitvā ākiñcaññāyatanaṁ samāpajji. Ākiñcaññāyatanaṁ vuṭṭhahitvā viññānañcāyatanaṁ samāpajji. Viññānañcāyatanaṁ vuṭṭhahitvā ākāsānañcāyatanaṁ samāpajji. Ākāsānañcāyatanaṁ vuṭṭhahitvā catuttham jhānaṁ samāpajji. Catutthā jhānā vuṭṭhahitvā tatiyam jhānaṁ samāpajji. Tatiyā jhānā vuṭṭhahitvā dutiyam jhānaṁ samāpajji. Dutiyā jhānā vuṭṭhahitvā paṭhamam jhānaṁ samāpajji. Paṭhamā jhānā vuṭṭhahitvā dutiyam jhānaṁ samāpajji. Dutiyā jhānā vuṭṭhahitvā tatiyam jhānaṁ samāpajji. Tatiyā jhānā vuṭṭhahitvā catuttham jhānaṁ samāpajji. Catutthā jhānā vuṭṭhahitvā samanantaram bhagavā parinibbāyi. Parinibbute bhagavati saha parinibbānā brahmā sahampati imam gātham abhāsi –

“Sabbeva nikhipissanti, bhūtā loke samussayam;
Yattha etādiso satthā, loke appaṭipuggalo;
Tathāgato balappatto, sambuddho parinibbuto”ti.

Parinibbute bhagavati saha parinibbānā sakko devānamindo imam gātham abhāsi –

“Aniccā vata saṅkhārā, uppādavayadhammino;
Uppajjītvā nirujjhanti, tesam vūpasamo sukho”ti.

Parinibbute bhagavati saha parinibbānā āyasmā ānando imam gātham abhāsi –

“Tadāsi yam bhiṁsanakam, tadāsi lomahamṣanam;
Sabbākāravarūpete, sambuddhe parinibbute”ti.

Parinibbute bhagavati saha parinibbānā āyasmā anuruddho imā gāthāyo abhāsi –

“Nāhu assāsapassāso, ṭhitacittassa tādino;
Anejo santimārabba, cakkhumā parinibbuto [yam kālamakarī muni (mahāparinibbānasutte)].

“Asallīnena cittena, vedanam ajjhavāsayi;
Pajjotasseva nibbānam, vimokkho cetaso ahū”ti.

Dutiyō vaggo.

Tassuddānam –

Brahmāsanam devadatto, andhakavindo aruṇavatī;
Parinibbānena ca desitam, idam brahmapañcakanti.

Brahmasamyuttam samattam. [ito param marammapotthakesu evampi dissati –§brahmāyācanam agāravañca, brahmadevo bako ca brahmā. Saññataro ca brahmākokālikāñca, tissakañca turū ca. §brahmā kokālikabхikkhu, sanañkumārena devadattam. §sandhakavindam aruṇavati, parinibbānena pannarasāti.]

7. Brāhmaṇasamyuttam

1. Arahantavaggo

1. Dhanañjānisuttam

187. Evañ me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivape. Tena kho pana samayena aññatarassa bhāradvājagottassa brāhmaṇassa dhanañjānī [dhānañjānī (pī. sī. attha.)] nāma brāhmaṇī abhippasannā hoti buddhe ca dhamme ca saṅghe ca. Atha kho dhanañjānī brāhmaṇī bhāradvājagottassa brāhmaṇassa bhattam upasamharantī upakkhalityā tikkhattum udānam udānesi –

“Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa;
Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa;
Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassā”ti.

Evañ vutte, bhāradvājagotto brāhmaṇo dhanañjāni brāhmaṇi etadavoca – “evamevam panāyam vasalī yasmim vā tasmin vā tassa mundakassa samaṇassa vanṇam bhāsatī. Idāni tyāham, vasali, tassa satthuno vādañ āropessāmī”ti. “Na khvāham tam, brāhmaṇa, passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrahmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, yo tassa bhagavato vādañ āropeyya arahato sammāsambuddhassa. Api ca tvam, brāhmaṇa, gaccha, gantvā vijānissasī”ti [gantvāpi jānissasīti (syā. kam)].

Atha kho bhāradvājagotto brāhmaṇo kupito anattamano yena bhagavā tenupasañkami; upasañkamitvā bhagavatā saddhim sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho bhāradvājagotto brāhmaṇo bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kiṁsu chetvā sukham seti, kiṁsu chetvā na socati;
Kissassu ekadhammassa, vadham rocesi gotamā”ti.

“Kodham chetvā sukham seti, kodham chetvā na socati;
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa brāhmaṇa;
Vadham ariyā pasamṣanti, tañhi chetvā na socati”ti.

Evañ vutte, bhāradvājagotto brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhikkantam, bho gotama, abhikkantam, bho gotama! Seyyathāpi, bho gotama, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya – cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evamevam bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham, bhante, bhagavantam gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāham bhoto gotamassa santike pabbajjam, labheyyam upasampada”nti.

Alattha kho bhāradvājagotto brāhmaṇo bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam. Acirūpasampanno kho panāyasmā bhāradvājo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva – yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti tadanuttaram –

brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi.
 ‘‘Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, kataṁ karaṇīyam, nāparam itthattāyā’’ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

2. Akkosasuttam

188. Ekaṁ samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Assosi kho akkosakabhāradvājo brāhmaṇo – “bhāradvājagotto kira brāhmaṇo samaṇassa gotamassa santike agārasmā anagāriyam pabbajito”ti kupito anattamano yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkosati paribhāsatī.

Evam vutte, bhagavā akkosakabhāradvājam brāhmaṇam etadavoca – “tam kiṁ maññasi, brāhmaṇa, api nu kho te āgacchanti mittāmaccā nātisālohitā atithiyo [atithayo (?)]”ti? “Appekadā me, bho gotama, āgacchanti mittāmaccā nātisālohitā atithiyo”ti. ““Tam kiṁ maññasi, brāhmaṇa, api nu tesam anuppadesi khādanīyam vā bhojanīyam vā sāyanīyam vā””ti? ““Appekadā nesāham, bho gotama, anuppadesi khādanīyam vā bhojanīyam vā sāyanīyam vā””ti. ““Sace kho pana te, brāhmaṇa, nappaṭiggaṇhanti, kassa tam hotī””ti? ““Sace te, bho gotama, nappaṭiggaṇhanti, amhākameva tam hotī””ti. “Evameva kho, brāhmaṇa, yam tvam amhe anakkosante akkosasi, arosente rosesi, abhaṇḍante bhaṇḍasi, tam te mayam nappaṭiggaṇhāma. Tavevetam, brāhmaṇa, hoti; tavevetam, brāhmaṇa, hoti””.

“Yo kho, brāhmaṇa, akkosantam paccakkosati, rosentam paṭiroseti, bhaṇḍantam paṭibhaṇḍati, ayam vuccati, brāhmaṇa, sambhuñjati vītharatīti. Te mayam tayā neva sambhuñjāma na vītharāma. Tavevetam, brāhmaṇa, hoti; tavevetam, brāhmaṇa, hoti””ti. “Bhavantam kho gotamam sarājikā parisā evam jānāti – ‘arahaṁ samaṇo gotamo’ti. Atha ca pana bhavam gotamo kujjhati””ti.

“Akkodhassa kuto kodho, dantassa samajīvino;
 Sammadaññā vimuttassa, upasantassa tādino.

“Tasseva tena pāpiyo, yo kuddham paṭikujjhati;
 Kuddham appaṭikujjhanto, saṅgāmaṁ jeti dujjayam.

“Ubhinnamatthaṁ carati, attano ca parassa ca;
 Param saṅkupitaṁ nātvā, yo sato upasammati.

“Ubhinnam tīkicchantānam, attano ca parassa ca;
 Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidā””ti.

Evam vutte, akkosakabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhippantam, bho gotama...pe... esāham bhavantam gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāham, bhante, bhoti gotamassa santike pabbajjam, labheyyam upasampada””nti.

Alattha kho akkosakabhāradvājo brāhmaṇo bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam. Acirūpasampanno kho panāyasmā akkosakabhāradvājo eko vūpakaṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva – yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti tadanuttaram – brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. ‘‘Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, kataṁ karaṇīyam nāparam itthattāyā’’ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

3. Asurindakasuttam

189. Ekaṁ samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Assosi kho

asurindakabhāradvājo brāhmaṇo – “bhāradvājagotto brāhmaṇo kira samaṇassa gotamassa santike agārasmā anagāriyam pabbajito”ti kupito anattamano yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkosati paribhāsatī. Evam vutte, bhagavā tuṇhī ahosi. Atha kho asurindakabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “jitosi, samaṇa, jitosi, samaṇā”ti.

“Jayaṁ ve maññati bālo, vācāya pharusaṁ bhaṇam;
Jayañcevassa tam hoti, yā titikkhā vijānato.

“Tasseva tena pāpiyo, yo kuddham paṭikujjhati;
Kuddham appaṭikujjhanto, saṅgāmam jeti dujjayam.

“Ubhinnamattham carati, attano ca parassa ca;
Param saṅkupitam nātavā, yo sato upasammati.

“Ubhinnam tikichantānam, attano ca parassa ca;
Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidā”ti.

Evam vutte, asurindakabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abхikkantam, bho gotama...pe... abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosī”ti.

4. Bilaṅgikasuttam

190. Ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Assosi kho bilaṅgikabhāradvājo brāhmaṇo – “bhāradvājagotto kira brāhmaṇo samaṇassa gotamassa santike agārasmā anagāriyam pabbajito”ti kupito anattamano yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tuṇhībhūto ekamantam atthāsi. Atha kho bhagavā bilaṅgikassa bhāradvājassa brāhmaṇassa cetasā cetoparivitakkamaññāya bilaṅgikam bhāradvājam brāhmaṇam gāthāya ajjhabhāsi –

“Yo appaduṭṭhassa narassa dussati,
Suddhassa posassa anaṅgañassa;
Tameva bālam paceti pāpam,
Sukhumo rajo paṭivātamva khitto”ti.

Evam vutte, vilaṅgikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abхikkantam, bho gotama...pe... abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosī”ti.

5. Ahimsakasuttam

191. Sāvatthinidānam. Atha kho ahimsakabhāradvājo brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhim sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho ahimsakabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “ahimsakāham, bho gotama, ahimsakāham, bho gotamā”ti.

“Yathā nāmam tathā cassa, siyā kho tvam ahimsako;
Yo ca kāyena vācāya, manasā ca na himsatī;
Sa ve ahimsako hoti, yo param na vihimṣatī”ti.

Evam vutte, ahimsakabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abхikkantam, bho gotama...pe... abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā ahimsakabhāradvājo arahataṁ ahosī”ti.

6. Jaṭāsuttam

192. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho jaṭābhāradvājo brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho jaṭābhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Antojaṭā bahijaṭā, jaṭāya jaṭitā pajā;
Tam tam gotama pucchāmi, ko imam vijaṭaye jaṭa”’nti.

“Sile patiṭṭhāya naro sapañño, cittam paññañca bhāvayam;
Ātāpī nipako bhikkhu, so imam vijaṭaye jaṭam.

“Yesam rāgo ca doso ca, avijjā ca virājitā;
Khīṇāsavā arahanto, tesam vijaṭitā jaṭā.

“Yattha nāmañca rūpañca, asesam uparujjhati;
Paṭigham rūpasaññā ca, etthesā chijjate jaṭā”’ti.

Evam vutte, jaṭābhāradvājo bhagavantam etadavoca – “abхikkantam, bho gotama...pe... aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosi”’ti.

7. Suddhikasuttam

193. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho suddhikabhāradvājo brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho suddhikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavato santike imam gātham ajjhabhāsi –

“Na brāhmaṇo [nābrāhmaṇo (?)] sujjhati koci, loke sīlavāpi tapokaram;
Vijācaraṇasampanno, so sujjhati na aññā itarā pajā”’ti.

“Bahumpi palapam jappam, na jaccā hoti brāhmaṇo;
Antokasambu saṅkiliṭṭho, kuhanam upanissito.

“Khattiyo brāhmaṇo vesso, suddo caṇḍālapukkuso;
Āraddhavīriyo pahitatto, niccam daṭṭhaparakkamo;
Pappoti paramam suddhiṁ, evam jānāhi brāhmaṇā”’ti.

Evam vutte, suddhikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abхikkantam, bho gotama...pe... aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosi”’ti.

8. Aggikasuttam

194. Ekaṁ samayaṁ bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena aggikabhāradvājassa brāhmaṇassa sappinā pāyaso sannihito hoti – “aggim juhissāmi, aggihuttam paricarissāmī”’ti.

Atha kho bhagavā pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya rājagahaṁ piṇḍāya pāvisi. Rājagahe sapadānaṁ piṇḍāya caramāno yena aggikabhāradvājassa brāhmaṇassa nivesanam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantam aṭṭhāsi. Addasā kho aggikabhāradvājo brāhmaṇo

bhagavantam piṇḍaya ṭhitam. Disvāna bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Tīhi vijjāhi sampanno, jātimā sutavā bahū;
Vijjācaranāsampanno, somaṁ bhuñjeyya pāyasa”nti.

“Bahumpi palapam jappam, na jaccā hoti brāhmaṇo;
Antokasambu saṃkiliṭho, kuhanāparivārito.

“Pubbenivāsam yo vedī, saggāpāyañca passati;
Atho jātikkhayam patto, abhiññāvositō muni.

“Etāhi tīhi vijjāhi, tevijo hoti brāhmaṇo;
Vijjācaranāsampanno, somaṁ bhuñjeyya pāyasa”nti.

“Bhuñjatu bhavam gotamo. Brāhmaṇo bhava”nti.

“Gāthābhigītam me abhojaneyyam,
Sampassatam brāhmaṇa nesa dhammo;
Gāthābhigītam panudanti buddhā,
Dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā.

“Aññena ca kevalinam mahesim,
Khīṇasavam kukkuccavūpasantam;
Annena pānena upaṭṭhahassu,
Khettañhi tam puññapekkhassa hotī”ti.

Evam vutte, aggikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhippantam, bho gotama... pe... aññataro ca panāyasmā aggikabhāradvājo arahataṁ ahosi”ti.

9. Sundarikasuttam

195. Ekaṁ samayam bhagavā kosalesu viharati sundarikāya nadiyā tīre. Tena kho pana samayena sundarikabhāradvājo brāhmaṇo sundarikāya nadiyā tīre aggim juhati, aggihuttam paricarati. Atha kho sundarikabhāradvājo brāhmaṇo aggim juhityā aggihuttam paricaritvā uṭṭhāyāsanā samantā catuddisā anuvilokesi – ‘ko nu kho imam habysesam bhuñjeyyā’ti? Addasā kho sundarikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam aññatarasmiṁ rukkhamūle sasīsam pārutanam nisinnam. Disvāna vāmena hatthena habysesam gahetvā dakkhinena hatthena kamaṇḍalum gahetvā yena bhagavā tenupasaṅkami. Atha kho bhagavā sundarikabhāradvājassa brāhmaṇassa padasaddena sīsam vivari. Atha kho sundarikabhāradvājo brāhmaṇo ‘muṇḍo ayaṁ bhavam, muṇḍako ayaṁ bhava’nti tatova puna nivattitukāmo ahosi. Atha kho sundarikabhāradvājassa brāhmaṇassa etadahosi – ‘muṇḍāpi hi idhekacce brāhmaṇā bhavanti; yamnūnāhaṁ tam upasaṅkamitvā jātim puccheyya’nti.

Atha kho sundarikabhāradvājo brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavoca – ‘kimjacco bhava’nti?

“Mā jātim puccha caraṇañca puccha,
Katṭhā have jāyati jātavedo;
Nīcākulīnopi muni dhitimā,
Ājānīyo hoti hirīnisedho.

“Saccena danto damasā upeto,

Vedantagū vusitabrahmacariyo;
Yaññopanīto tamupavhayetha,
Kālena so juhati dakkhiṇeyye”ti.

“Addhā suyiṭham suhutam mama yidam,
Yam tādisam vedagumaddasāmi;
Tumhādisānañhi adassanena,
Añño jano bhuñjati habyasesa”nti.

“Bhuñjatu bhavam gotamo. Brāhmaṇo bhava”nti.

“Gāthābhigītam me abhojaneyyam,
Sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo;
Gāthābhigītam panudanti buddhā,
Dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā.

“Aññena ca kevalinam mahesim,
Khīṇasavamukkuccavūpasantam;
Annena pānena upaṭṭhahassu,
Khettañhi tam puññapekkhassa hotī”ti.

“Atha kassa cāhaṁ, bho gotama, imam habyasesam dammī”ti? “Na khvāhaṁ, brāhmaṇa, passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrahmaṇiyā pajāya sadevamanussāya yasseso habyaseso bhutto sammā pariṇāmam gaccheyya aññatra, brāhmaṇa, tathāgatassa vā tathāgatasāvakassa vā. Tena hi tvam, brāhmaṇa, tam habyasesam appaharite vā chaddhehi appāṇake vā udake opilāpehi”ti.

Atha kho sundarikabhāradvājo brāhmaṇo tam habyasesam appāṇake udake opilāpesi. Atha kho so habyaseso udake pakkhitto cicciṭāyati ciṭciṭāyati sandhūpāyati sampadhūpāyati. Seyyathāpi nāma phālo [loho (ka.)] divasaṁsantatto [divasasantatto (sī. syā. kam. pī.)] udake pakkhitto cicciṭāyati ciṭciṭāyati sandhūpāyati sampadhūpāyati; evameva so habyaseso udake pakkhitto cicciṭāyati ciṭciṭāyati sandhūpāyati sampadhūpāyati.

Atha kho sundarikabhāradvājo brāhmaṇo saṁviggo lomahaṭṭhajāto yena bhagavā tenupasankami; upasāṅkamitvā ekamantam atṭhāsi. Ekamantam ṭhitam kho sundarikabhāradvājam brāhmaṇam bhagavā gāthāhi ajjhabhāsi –

“Mā brāhmaṇa dāru samādahāno,
Suddhim amāññi bahiddhā hi etam;
Na hi tena suddhim kusalā vadanti,
Yo bāhirena parisuddhimicche.

“Hitvā aham brāhmaṇa dārudāham
Ajjhattamevujjalayāmi [ajjhattameva jalayāmi (sī. syā. kam. pī.)] jotim;
Niccaggini niccasamāhitatto,
Araham aham brahmacariyam carāmi.

“Māno hi te brāhmaṇa khāribhāro,
Kodho dhumo bhasmani mosavajjam;
Jivhā sujā hadayam jotiṭhānam,
Attā sudanto purisassa joti.

“Dhammo rahado brāhmaṇa sīlatittho,
 Anāvilo sabbhi sataṁ pasattho;
 Yattha have vedaguno sinātā,
 Anallagattāva [anallīnagattāva (sī. pī. ka.)] taranti pāraṁ.

“Saccam dhammo saṁyamo brahmacariyam,
 Majjhe sitā brāhmaṇa brahmapatti;
 Sa tujjhūtesu namo karohi,
 Tamaham naram dhammasārīti brūmī”ti.

Evam vutte, sundarikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abikkantaṁ, bho gotama...pe... aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosi”ti.

10. Bahudhītarasuttam

196. Ekaṁ samayam bhagavā kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena aññatarassa bhāradvājagottassa brāhmaṇassa catuddasa balibaddā naṭṭhā honti. Atha kho bhāradvājagotto brāhmaṇo te balibadde gavesanto yena so vanasañdo tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā addasa bhagavantam tasmiṁ vanasañde nisinnam pallāṅkam ābhujitvā ujuṁ kāyam pañidhāya parimukham satim upaṭṭhaphetvā. Disvāna yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavato santike imā gāthāyo abhāsi –

“Na hi nūnimassa [nahanūnimassa (sī. syā. kam.)] samaṇassa, balibaddā catuddasa;
 Ajjasatṭhim na dissanti, tenāyam samaṇo sukhī.

“Na hi nūnimassa samaṇassa, tilākhettasmi pāpakā;
 Ekapaṇṇā dupaṇṇā [dvipaṇṇā (sī. pī.)] ca, tenāyam samaṇo sukhī.

“Na hi nūnimassa samaṇassa, tucchakoṭṭhasmi mūsikā;
 Ussolhikāya naccanti, tenāyam samaṇo sukhī.

“Na hi nūnimassa samaṇassa, santhāro sattamāsiko;
 Uppāṭakehi sañchanno, tenāyam samaṇo sukhī.

“Na hi nūnimassa samaṇassa, vidhvā satta dhītarō;
 Ekaputtā duputtā [dviputtā (sī. pī.)] ca, tenāyam samaṇo sukhī.

“Na hi nūnimassa samaṇassa, piṅgalā tilakāhatā;
 Sottam pādena bodheti, tenāyam samaṇo sukhī.

“Na hi nūnimassa samaṇassa, paccūsamhi iṇāyikā;
 Detha dethāti codenti, tenāyam samaṇo sukhī”ti.

“Na hi mayham brāhmaṇa, balibaddā catuddasa;
 Ajjasatṭhim na dissanti, tenāham brāhmaṇā sukhī.

“Na hi mayham brāhmaṇa, tilākhettasmi pāpakā;
 Ekapaṇṇā dupaṇṇā ca, tenāham brāhmaṇā sukhī.

“Na hi mayham brāhmaṇa, tucchakoṭṭhasmi mūsikā;

Ussolihičāya naccanti, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

“Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, santhāro sattamāsiko;
Uppātakēhi sañchanno, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

“Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, vidhavā satta dhītarō;
Ekaputtā duputtā ca, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

“Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, piṅgalā tilakāhatā;
Sottam pādena bodheti, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī.

“Na hi mayhaṁ brāhmaṇa, paccūsamhi iṇāyikā;
Dethāti codenti, tenāhaṁ brāhmaṇā sukhī”ti.

Evam vutte, bhāradvājagotto brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhikkantam, bho gotama, abhikkantam, bho gotama! Seyyathāpi, bho gotama, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyra, andhakāre vā telapajjotam dhāreyra – cakkhumanto rūpāni dakkhantīti; evameva bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāhaṁ bhavantam gotamam saraṇam gacchāmi dhammañca bhikkhusaṅghañca. Labheyyāhaṁ bhotō gotamassa santike pabbajjam, labheyyam upasampada”nti.

Alattha kho bhāradvājagotto brāhmaṇo bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam. Acirūpasampanno panāyasmā bhāradvājo eko vūpakaṭhō appamatto ātāpī pahitatto viharanto nacirasseva – yassatthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tadanuttaram – brahmacariyapariyosānam diṭṭheva dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi. “Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, kataṁ karanīyam, nāparam itthattāyā”ti abbhaññāsi. Aññataro ca panāyasmā bhāradvājo arahataṁ ahosīti.

Arahantavaggo paṭhamo.

Tassuddānam –

Dhanañjānī ca akkosam, asurindam bilāngikam;
Ahimsakam jaṭā ceva, suddhikañceva aggikā;
Sundarikam bahudhītarena ca te dasāti.

2. Upāsakavaggo

1. Kasibhāradvājasuttam

197. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā magadhesu viharati dakkhiṇāgirisimī ekanālāyam brāhmaṇagāme. Tena kho pana samayena kasibhāradvājassa [kasikabhāradvājassa (ka.)] brāhmaṇassa pañcamattāni naṅgalasatāni payuttāni honti vappakāle. Atha kho bhagavā pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena kasibhāradvājassa brāhmaṇassa kammanto tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena kasibhāradvājassa brāhmaṇassa parivesanā vattati. Atha kho bhagavā yena parivesanā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekamantaṁ aṭṭhāsi. Addasā kho kasibhāradvājō brāhmaṇo bhagavantam piṇḍāya ṭhitam. Disvā bhagavantam etadavoca – “ahaṁ kho, samaṇa, kasāmi ca vapāmi ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjāmi. Tvampi, samaṇa, kasassu ca vapassu ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjassū”ti. “Ahampi kho, brāhmaṇa, kasāmi ca vapāmi ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjāmī”ti. Na kho mayam passāma bhotō gotamassa yugam vā naṅgalam vā phālam vā pācanam vā

balībadde vā, atha ca pana bhavam gotamo evamāha – “ahampi kho, brāhmaṇa, kasāmi ca vapāmi ca, kasitvā ca vapitvā ca bhuñjāmī”ti. Atha kho kasibhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kassako paṭijānāsi, na ca passāmi te kasim;
Kassako pucchito brūhi, kathaṁ jānemu tam kasi”nti.

“Saddhā bījam tapo vuṭṭhi, paññā me yuganaṅgalam;
Hirī īśā mano yottam, sati me phālapācanam.

“Kāyagutto vacīgutto, āhāre udare yato;
Saccam karomi niddānam, soraccam me pamocanam.

“Vīriyam me dhuradhorayham, yogakkhemādhivāhanam;
Gacchati anivattantaṁ, yattha gantvā na socati.

“Evamesā kasī kaṭṭhā, sā hoti amatapphalā;
Etam kasim kasitvāna, sabbadukkhā pamuccatī”ti.

“Bhuñjatu bhavam gotamo. Kassako bhavam. Yañhi bhavam gotamo amatapphalampi kasim kasati”ti [bhāsatīti (ka.)].

“Gāthābhigītam me abhojaneyyam,
Sampassataṁ brāhmaṇa nesa dhammo;
Gāthābhigītam panudanti buddhā,
Dhamme sati brāhmaṇa vuttiresā.

“Aññena ca kevalinam mahesim,
Khīṇasavam kukkanccavūpasantam;
Annena pānena upaṭṭhahassu,
Khettāñhi tam puññapekkhassa hotī”ti.

Evaṁ vutte, kasibhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhippantam, bho gotama... pe... ajjatagge pāṇupetam saraṇam gata”nti.

2. Udayasuttam

198. Sāvatthinidānam. Atha kho bhagavā pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena udayassa brāhmaṇassa nivesanam tenupasaṅkami. Atha kho udayo brāhmaṇo bhagavato pattam odanena pūresi. Dutiyampi kho bhagavā pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena udayassa brāhmaṇassa nivesanam tenupasaṅkami...pe... tatiyampi kho udayo brāhmaṇo bhagavato pattam odanena pūretvā bhagavantam etadavoca – “pakaṭṭhakoyam samaṇo gotamo punappunam āgacchatī”ti.

“Punappunañceva vapanti bījam, punappunam vassati devarajā;
Punappunam khettam kasanti kassakā, punappunam dhaññamupeti raṭṭham.

“Punappunam yācakā yācayanti, punappunam dānapatī dadanti;
Punappunam dānapatī daditvā, punappunam saggamupenti ṭhānam.

“Punappunam khīranikā duhanti, punappunam vaccho upeti mātarām;

Punappunam kilamati phandati ca, punappunam gabbhamupeti mando.

“Punappunam jāyati mīyati ca, punappunam sivathikam [sīvathikam (sī. syā. kam. pī.)] haranti;

Maggañca laddhā apunabbhvavāya, na punappunam jāyati bhūripañño”ti [punappunam jāyati bhūripaññoti (syā. kam. ka.)].

Evam vutte, udayo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhikkantam, bho gotama...pe... upāsakam mām bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gata”nti.

3. Devahitasuttam

199. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena bhagavā vātehābādhiko hoti; āyasmā ca upavāṇo bhagavato upaṭṭhāko hoti. Atha kho bhagavā āyasmantam upavāṇam āmantesi – “īngha me tvam, upavāṇa, unhoodakam jānāhī”ti. “Evam, bhante”ti kho āyasmā upavāṇo bhagavato patissutvā nivāsetvā pattacīvaramādāya yena devahitassa brāhmaṇassa nivesanam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tuṇhībhūto ekamantam atthāsi. Addasā kho devahito brāhmaṇo āyasmantam upavāṇam tuṇhībhūtam ekamantam thitam. Disvāna āyasmantam upavāṇam gāthāya ajjhabhāsi –

“Tuṇhībhūto bhavam tiṭṭham, muṇḍo saṅghātipāruto;
Kim patthayāno kim esam, kim nu yācitumāgato”ti.

“Arahām sugato loke, vātehābādhiko muni;
Sace unhoodakam atthi, munino dehi brāhmaṇa.

“Pūjito pūjaneyyānam, sakkareyyāna sakkato;
Apacito apaceyyānam [apacineyyānam (sī. syā. kam.) tīkā oloketabbā], tassa icchāmi hātave”ti.

Atha kho devahito brāhmaṇo unhoodakassa kājam purisena gāhāpetvā phāṇitassa ca puṭam āyasmato upavāṇassa pādāsi. Atha kho āyasmā upavāṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam unhoodakena nhāpetvā [nahāpetvā (sī. pī.)] unhoodakena phāṇitam āloletvā bhagavato pādāsi. Atha kho bhagavato ābādho paṭippassambhi.

Atha kho devahito brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyam kathaṁ sāraṇīyam vītisāretvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho devahito brāhmaṇo bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kattha dajjā deyyadhammaṁ, kattha dinnaṁ mahapphalam;
Kathañhi yajamānassa, kathaṁ ijjhati dakkhiṇā”ti.

“Pubbenivāsam yo vedī, saggāpāyañca passati;
Atho jātikkhayam patto, abhiññāvoso muni.

“Ettha dajjā deyyadhammam, ettha dinnam mahapphalam;
Evañhi yajamānassa, evam ijjhati dakkhiṇā”ti.

Evam vutte, devahito brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhikkantam bho gotama...pe... upāsakam mām bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gata”nti.

4. Mahāsālasuttam

200. Sāvatthinidānam. Atha kho aññataro brāhmaṇamahāsālo lūkho lūkhapāvurāno [[lūkhapāvurāno \(sī. syā. kam. pī.\)](#)] yena bhagavā tenupasāṅkami; upasāṅkamitvā bhagavatā saddhiṃ sammodi.

Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho tam brāhmaṇamahāsālam bhagavā etadavoca – “kinnu tvam, brāhmaṇa, lūkho lūkhapāvurāno”ti? “Idha me, bho gotama, cattāro puttā. Te mañ dārehi saṃpucchā gharā nikkhāmentī”ti. “Tena hi tvam, brāhmaṇa, imā gāthāyo pariyāpuṇitvā sabhāyam mahājanakāye sannipatite puttesu ca sannisinnesu bhāsassu –

“Yehi jātehi nandissam, yesañca bhavamicchisam;
Te mañ dārehi saṃpucchā, sāva vārenti sūkaram.

“Asantā kira mañ jammā, tāta tātāti bhāsare;
Rakkhasā puttārūpena, te jahanti vayogataṁ.

“Assova jīṇo nibbhogo, khādanā apanīyati;
Bālakānam pitā therō, parāgāresu bhikkhati.

“Danḍova kira me seyyo, yañce puttā anassavā;
Caṇḍampi goṇam vāreti, atho caṇḍampi kukkuram.

“Andhakāre pure hoti, gambhīre gādhamedhati;
Danḍassa ānubhāvena, khalitvā patitiṭṭhatī”ti.

Atha kho so brāhmaṇamahāsālo bhagavato santike imā gāthāyo pariyāpuṇitvā sabhāyam mahājanakāye sannipatite puttesu ca sannisinnesu abhāsi –

“Yehi jātehi nandissam, yesañca bhavamicchisam;
Te mañ dārehi saṃpucchā, sāva vārenti sūkaram.

“Asantā kira mañ jammā, tāta tātāti bhāsare;
Rakkhasā puttārūpena, te jahanti vayogataṁ.

“Assova jīṇo nibbhogo, khādanā apanīyati;
Bālakānam pitā therō, parāgāresu bhikkhati.

“Danḍova kira me seyyo, yañce puttā anassavā;
Caṇḍampi goṇam vāreti, atho caṇḍampi kukkuram.

“Andhakāre pure hoti, gambhīre gādhamedhati;
Danḍassa ānubhāvena, khalitvā patitiṭṭhatī”ti.

Atha kho nañ brāhmaṇamahāsālam puttā gharām netvā nhāpetvā paccekām dussayugena acchādesum. Atha kho so brāhmaṇamahāsālo ekām dussayugam ādāya yena bhagavā tenupasāṅkami; upasāṅkamitvā bhagavatā saddhiṃ sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho brāhmaṇamahāsālo bhagavantam etadavoca – “mayam, bho gotama, brāhmaṇā nāma ācariyassa ācariyadhanam pariyesāma. Paṭiggaṇhatu me bhavañ gotamo ācariyadhana”nti. Paṭiggañhesi bhagavā anukampam upādāya. Atha kho so brāhmaṇamahāsālo bhagavantam etadavoca – “abhippantam, bho gotama...pe... upāsakanam mañ bhavañ gotamo dhāretu ajjatagge pāñupetam saraṇam gata”nti.

5. Mānatthaddhasuttam

201. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena mānatthaddho nāma brāhmaṇo sāvatthiyaṁ paṭivasati. So neva mātarām abhivādeti, na pitaraṁ abhivādeti, na ācariyām abhivādeti, na jetṭhabhātaram abhivādeti. Tena kho pana samayena bhagavā mahatiyā parisāya parivuto dhammām deseti. Atha kho mānatthaddhassa brāhmaṇassa etadahosi – “ayam kho samaṇo gotamo mahatiyā parisāya parivuto dhammām deseti. Yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo gotamo tenupasaṅkameyyaṁ. Sace maṁ samaṇo gotamo ālapissati, ahampi tam ālapissāmi. No ce maṁ samaṇo gotamo ālapissati, ahampi nālapissāmī”ti. Atha kho mānatthaddho brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkamī; upasaṅkamitvā tuṇhībhūto ekamantam aṭṭhāsi. Atha kho bhagavā tam nālapi. Atha kho mānatthaddho brāhmaṇo – ‘nāyam samaṇo gotamo kiñci jānātī’ti tatova puna nivattitukāmo ahosi. Atha kho bhagavā mānatthaddhassa brāhmaṇassa cetasā cetoparivitakkamaññāya mānatthaddham brāhmaṇam gāthāya ajjhabhāsi –

“Na mānaṁ brāhmaṇa sādhu, atthikassīdha brāhmaṇa;
Yena atthena āgacchi, tamevamanubrūhaye”ti.

Atha kho mānatthaddho brāhmaṇo – “cittam me samaṇo gotamo jānātī”ti tattheva bhagavato pādesu sirasā nipatitvā bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati pāñīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti – “mānatthaddhāhaṁ, bho gotama, mānatthaddhāhaṁ, bho gotamā”ti. Atha kho sā parisā abbhutacittajātā [abbhutacittajātā (sī. syā. kam. pī.), acchariyabbhutacittajātā (ka.)] ahosi – ‘acchariyām vata bho, abbhutam vata bho! Ayañhi mānatthaddho brāhmaṇo neva mātarām abhivādeti, na pitaraṁ abhivādeti, na ācariyām abhivādeti, na jetṭhabhātaram abhivādeti; atha ca pana samaṇe gotame evarūpam paramanipaccakāram karotī’ti. Atha kho bhagavā mānatthaddham brāhmaṇam etadavoca – “alam, brāhmaṇa, utṭhehi, sake āsane nisīda. Yato te mayi cittam pasanna”nti. Atha kho mānatthaddho brāhmaṇo sake āsane nisīditvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kesu na mānaṁ kayirātha, kesu cassa sagāravo;
Kyassa apacitā assu, kyassu sādhu supūjītā”ti.

“Mātari pitari cāpi, atho jetṭhamhi bhātari;
Ācariye catuthamhi,
Tesu na mānaṁ kayirātha;
Tesu assa sagāravo,
Tyassa apacitā assu;
Tyassu sādhu supūjītā.

“Arahante sīṭībhūte, katakicce anāsave;
Nihacca mānaṁ athaddho, te namasse anuttare”ti.

Evam vutte, mānatthaddho brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhippantam, bho gotama...pe... upāsakam mam bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāñupetam saraṇam gata”nti.

6. Paccanīkasuttam

202. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena paccanīkasāto nāma brāhmaṇo sāvatthiyaṁ paṭivasati. Atha kho paccanīkasātassa brāhmaṇassa etadahosi – “yaṁnūnāhaṁ yena samaṇo gotamo tenupasaṅkameyyaṁ. Yaṁ yadeva samaṇo gotamo bhāsissati tam tadevassāham [tadeva sāham (ka.)] paccanīkāssa”nti [paccanīkassanti (pī.), paccanīkasātanti (ka.)]. Tena kho pana samayena bhagavā abbhokāse caṇkamati. Atha kho paccanīkasāto brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkamī; upasaṅkamitvā bhagavantam caṇkamantam etadavoca – ‘bhaṇa samaṇadhamma’nti.

“Na paccanikasātēna, suvijānam subhāsitam;
Upakkiliṭṭhacittena, sārambhabahulena ca.

“Yo ca vineyya sārambhām, appasādañca cetaso;
Āghātam paṭinissajja, sa ve [sace (syā. kam. ka.)] jaññā subhāsita”nti.

Evam vutte, paccanikasātō brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abikkantam, bho gotama, abikkantam, bho gotama...pe... upāsakam mām bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gata”nti.

7. Navakammikasuttam

203. Ekaṁ samayam bhagavā kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena navakammikabhāradvājo brāhmaṇo tasmiṁ vanasañde kammantam kārāpeti. Addasā kho navakammikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam aññatarasmiṁ sālarukkhamūle nisinnam pallaṅkam ābhujitvā ujum kāyam paṇidhāya parimukham satim upaṭṭhapetvā. Disvānassa etadahosi – “aham kho imasmiṁ vanasañde kammantam kārāpento ramāmi. Ayam samaṇo gotamo kiṁ kārāpento ramatī”ti? Atha kho navakammikabhāradvājo brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami. Upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Ke nu kammantā karīyanti, bhikkhu sālavane tava;
Yadekako araññasmim, ratim vindati gotamo”ti.

“Na me vanasmiṁ karaṇīyamatthi,
Ucchinnamūlam me vanam visūkam;
Svāham vane nibbanatho visallo,
Eko rame aratim vippahāyā”ti.

Evam vutte, navakammikabhāradvājo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abikkantam, bho gotama...pe... upāsakam mām bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gata”nti.

8. Kaṭṭhahārasuttam

204. Ekam samayam bhagavā kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena aññatarassa bhāradvājagottassa brāhmaṇassa sambahulā antevāsikā kaṭṭhahārakā māṇavakā yena vanasañdo tenupasaṅkamim; upasaṅkamitvā addasam; bhagavantam tasmiṁ vanasañde nisinnam pallaṅkam ābhujitvā ujum kāyam paṇidhāya parimukham satim upaṭṭhapetvā. Disvāna yena bhāradvājagotto brāhmaṇo tenupasaṅkamim; upasaṅkamitvā bhāradvājagottam brāhmaṇam etadavocum – ‘yagghe, bhavam jāneyyāsi! Asukasmim vanasañde samaṇo nisinno pallaṅkam ābhujitvā ujum kāyam paṇidhāya parimukham satim upaṭṭhapetvā’. Atha kho bhāradvājagotto brāhmaṇo tehi māṇavakehi saddhim yena so vanasañdo tenupasaṅkami. Addasā kho bhagavantam tasmiṁ vanasañde nisinnam pallaṅkam ābhujitvā ujum kāyam paṇidhāya parimukham satim upaṭṭhapetvā. Disvāna yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Gambhīrarūpe bahubherave vane,
Suññam araññam vijanam vigāhiya;
Aniñjamānena ṭhitena vaggunā,
Sucārurūpam vata bhikkhu jhāyasi.

“Na yattha gītam napi yattha vāditam,
Eko araññe vanavassito muni;

Accherarūpaṁ paṭibhāti maṁ idam,
Yadekako pītimano vane vase.

“Maññāmahāṁ lokādhipatisahabyatāṁ,
Ākaṅkhamāno tidiyāṁ anuttaram;
Kasmā bhavāṁ vijanamaraññamassito,
Tapo idha kubbasi brahmapattiyā”ti.

“Yā kāci kaṅkhā abhinandanā vā,
Anekadhātūsu puthū sadāsitā;
Aññānamūlapabbhavā pajappitā,
Sabbā mayā byantikatā samūlikā.

“Svāham akānko asito anūpayo,
Sabbesu dhammesu visuddhadassano;
Pappuya sambodhimanuttaram sivāṁ,
Jhāyāmahaṁ brahma raho visārado”ti.

Evāṁ vutte, bhāradvājagotto brāhmaṇo bhagavantā etadavoca – “abhikkantāṁ, bho gotama abhikkantāṁ, bho gotama...pe... ajjatagge pāṇupetāṁ saraṇāṁ gata”nti.

9. Mātuposakasuttam

205. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho mātuposako brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyāṁ kathāṁ sāraṇīyāṁ vītiśāretvā ekamantāṁ nisīdi. Ekamantāṁ nisinno kho mātuposako brāhmaṇo bhagavantā etadavoca – “ahañhi, bho gotama, dhammena bhikkham pariyesāmi, dhammena bhikkham pariyesitvā mātāpitaro posemi. Kaccāhaṁ, bho gotama, evāṅkārī kiccakārī homī”ti? “Taggha tvāṁ, brāhmaṇa, evāṅkārī kiccakārī hosi. Yo kho, brāhmaṇa, dhammena bhikkham pariyesati, dhammena bhikkham pariyesitvā mātāpitaro poseti, bahūṁ so puññāṁ pasavatī”ti.

“Yo mātaram pitaram vā, macco dhammena posati;
Tāya nam pāricariyāya, mātāpitūsu paṇḍitā;
Idheva nam pasāmsanti, pecca sagge pamodatī”ti.

Evāṁ vutte, mātuposako brāhmaṇo bhagavantā etadavoca – “abhikkantāṁ bho gotama, abhikkantāṁ, bho gotama...pe... upāsakāṁ maṁ bhavāṁ gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetāṁ saraṇāṁ gata”nti.

10. Bhikkhakasuttam

206. Sāvatthinidānaṁ. Atha kho bhikkhako brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhiṁ sammodi. Sammodanīyāṁ kathāṁ sāraṇīyāṁ vītiśāretvā ekamantāṁ nisīdi. Ekamantāṁ nisinno kho bhikkhako brāhmaṇo bhagavantā etadavoca – “ahampi kho, bho gotama, bhikkhako, bhavampi bhikkhako, idha no kiṁ nānākaraṇa”nti?

“Na tena bhikkhako hoti, yāvatā bhikkhate pare;
Vissāṁ dhammaṁ samādaya, bhikkhu hoti na tāvatā.

“Yodha puññāñca pāpañca, bāhitvā brahmacariyāṁ;
Saṅkhāya loke carati, sa ve bhikkhūti vuccatī”ti.

Evam vutte, bhikkhako brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhippantam, bho gotama, abhippantam, bho gotama...pe... upasakam mām bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāñupetam saraṇam gata”nti.

11. Saṅgāravasuttam

207. Sāvatthinidānam. Tena kho pana samayena saṅgāravo nāma brāhmaṇo sāvatthiyam paṭivasati udakasuddhiko, udakena parisuddhim paceti, sāyam pātam udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Atha kho āyasmā ānando pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍāya pāvisi. Sāvatthiyam piṇḍāya caritvā pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkanto yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho āyasmā ānando bhagavantam etadavoca – “idha, bhante, saṅgāravo nāma brāhmaṇo sāvatthiyam paṭivasati udakasuddhiko, udakena suddhim paceti, sāyam pātam udakorohanānuyogamanuyutto viharati. Sādhu, bhante, bhagavā yena saṅgāravassa brāhmaṇassā nivesanam tenupasaṅkamatu anukampam upādāyā”ti. Adhivāsesi bhagavā tuṇhībhāvena.

Atha kho bhagavā pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya yena saṅgāravassa brāhmaṇassā nivesanam tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā paññatte āsane nisīdi. Atha kho saṅgāravo brāhmaṇo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavatā saddhim sammodi. Sammodanīyam katham sāraṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho saṅgāravaṁ brāhmaṇam bhagavā etadavoca – “saccam kira tvam, brāhmaṇa, udakasuddhiko, udakena suddhim pacesi, sāyam pātam udakorohanānuyogamanuyutto viharasi”ti? “Evam, bho gotama”. “Kim pana tvam, brāhmaṇa, atthavasam sampassamāno udakasuddhiko, udakasuddhim pacesi, sāyam pātam udakorohanānuyogamanuyutto viharāmī”ti?

“Dhammo rahado brāhmaṇa sīlatittho,
Anāvilo sabbhi satam pasattho;
Yattha have vedaguno sinātā,
Anallagattāva [anallīnagattāva (ka.)] taranti pāra”nti.

Evam vutte, saṅgāravo brāhmaṇo bhagavantam etadavoca – “abhippantam, bho gotama, abhippantam, bho gotama...pe... upasakam mām bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāñupetam saraṇam gata”nti.

12. Khomadussasuttam

208. Evam me sutam – ekam samayaṁ bhagavā sakkesu viharati khomadussam nāmaṁ sakyānam nigamo. Atha kho bhagavā pubbañhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaramādāya khomadussam nigamam piṇḍāya pāvisi. Tena kho pana samayena khomadussakā brāhmaṇagahapatikā sabhāyam sannipatitā honti kenacideva karaṇīyena, devo ca ekamekam phusāyati. Atha kho bhagavā yena sā sabhā tenupasaṅkami. Addasam̄su khomadussakā brāhmaṇagahapatikā bhagavantam dūratova āgacchantaṁ. Disvāna etadavocum – “ke ca muṇḍakā samaṇakā, ke ca sabhādhammam jānissanti”ti? Atha kho bhagavā khomadussake brāhmaṇagahapatike gāthāya ajjhabhāsi –

“Nesā sabhā yattha na santi santo,
Santo na te ye na vadanti dhammam;
Rāgañca dosañca pahāya moham,

Dhammam vadantā ca bhavanti santo”’ti.

Evaṁ vutte, khomadussakā brāhmaṇagahapatikā bhagavantaṁ etadavocum – “abikkantam, bho gotama, abikkantam, bho gotama; seyyathāpi, bho gotama, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya, mūlhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya – cakkhumanto rūpāni dakkhantī, evamevaṁ bhotā gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Ete mayam bhavantam gotamam saraṇam gacchāma dhammañca bhikkhusaṅghañca. Upāsake no bhavam gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupete saraṇam gate”’ti.

Upāsakavaggo dutiyo.

Tassuddānam –

Kasi udayo devahito, aññataramahāsālam;
Mānathaddham paccanikam, navakammikakaṭṭhahāram;
Mātuposakam bhikkhako, saṅgāravo ca khomadussena dvādasāti.

Brāhmaṇasamyuttam samattam.

8. Vaṅgīsasamyuttam

1. Nikkhantasuttam

209. Evaṁ me sutam – ekam samayam āyasmā vaṅgīso ālaviyam viharati aggālave cetiye āyasmata nigrodhakappena upajjhāyena saddhim. Tena kho pana samayena āyasmā vaṅgīso navako hoti acirapabbajito ohiyyako vihārapālo. Atha kho sambahulā itthiyo samalaṅkaritvā yena aggālavako ārāmo tenupasaṅkamimsu vihārapekkhikāyo. Atha kho āyasmato vaṅgīsassa tā itthiyo disvā anabhirati uppajjati, rāgo cittam anuddhaṁseti. Atha kho āyasmato vaṅgīsassa etadahosi – “alābhā vata me, na vata me lābhā; dulladdham vata me, na vata me suladdham; yassa me anabhirati uppannā, rāgo cittam anuddhaṁseti, tam kutettha labbhā, yam me paro anabhirati vinodetvā abhirati uppādeyya. Yaṁnūnāham attanāva attano anabhirati vinodetvā abhirati uppādeyya”’nti. Atha kho āyasmā vaṅgīso attanāva attano anabhirati vinodetvā abhirati uppādetvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi

“Nikkhantam vata maṁ santam, agārasmānagāriyam;
Vitakkā upadhāvanti, pagabbhā kañhato ime.

“Uggaputtā mahissāsā, sikkhitā daļhadhammino;
Samantā parikireyyum, sahassam apalāyinam.

“Sacepi etato [ettato (sī. pī. ka.), ettakā (syā. kam.)] bhiyyo, āgamissanti itthiyo;
Neva maṁ byādhayissanti [byāthayissanti (?)], dhamme samhi patiṭṭhitam.

“Sakkhī hi me sutam etam, buddhassādiccabandhuno;
Nibbānagamanam maggam, tattha me nirato mano.

“Evañce maṁ viharantam, pāpima upagacchasi;
Tathā maccu karissāmi, na me maggampi dakkhasī”’ti.

2. Aratisuttam

210. Ekaṁ samayam...pe... āyasmā vaṅgīso ālaviyam viharati aggālave cetiyē āyasmatā nigrodhakappena upajjhāyena saddhiṁ. Tena kho pana samayena āyasmā nigrodhakappo pacchābhattam piṇḍapātapaṭikkanto vihāram pavisati, sāyam vā nikhamati aparajju vā kāle. Tena kho pana samayena āyasmato vaṅgsassa anabhirati uppannā hoti, rāgo cittam anuddhamseti. Atha kho āyasmato vaṅgsassa etadahosi – “alābhā vata me, na vata me lābhā; dulladdham vata me, na vata me suladdham; yassa me anabhirati uppannā, rāgo cittam anuddhamseti; tam kutettha labbhā, yan me paro anabhiratim vinodetvā abhiratim uppādeyya. Yamnūnāham attanāva attano anabhiratim vinodetvā abhiratim uppādeyya”nti. Atha kho āyasmā vaṅgīso attanāva attano anabhiratim vinodetvā abhiratim uppādetvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Aratiñca ratiñca pahāya, sabbaso gehasitañca vitakkam;
Vanathaṁ na kareyya kuhiñci, nibbanatho arato sa hi bhikkhu [sa bhikkhu (ka.)].

“Yamidha pathaviñca vehāsam, rūpagatañca jagatogadham;
Kiñci pariñyati sabbamaniccam, evam samecca caranti mutattā.

“Upadhīsu janā gadhitāse [gadhitāse (sī.)], diṭṭhasute paṭighe ca mute ca;
Ettha vinodaya chandamanejo, yo ettha na limpati tam munimāhu.

“Atha saṭṭhinissitā savitakkā, puthū janatāya adhammā niviṭṭhā;
Na ca vaggagatassa kuhiñci, no pana duṭṭhullabhāñī sa bhikkhu.

“Dabbo cirarattasamāhito, akuhako nipako apihālu;
Santam padam ajjhagamā muni paṭicca, parinibbuto kañkhati kāla”ntntti.

3. Pesalasuttam

211. Ekaṁ samayam āyasmā vaṅgīso ālaviyam viharati aggālave cetiyē āyasmatā nigrodhakappena upajjhāyena saddhiṁ. Tena kho pana samayena āyasmā vaṅgīso attano paṭibhānena aññe pesale bhikkhū atimaññati. Atha kho āyasmato vaṅgsassa etadahosi – “alābhā vata me, na vata me lābhā; dulladdham vata me, na vata me suladdham; yvāham attano paṭibhānena aññe pesale bhikkhū atimaññāmi”ti. Atha kho āyasmā vaṅgīso attanāva attano vippaṭisāram uppādetvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Mānam pajahassu gotama, mānapathañca pajahassu;
Asesam mānapathasmim, samucchito vippaṭisārīhuvā cirarattam.

“Makkhena makkhitā pajā, mānahatā nirayam papatanti;
Socanti janā cirarattam, mānahatā nirayam upapannā.

“Na hi socati bhikkhu kadāci, maggajino sammāpaṭipanno;
Kittiñca sukhañca anubhoti, dhammadasoti tamāhu pahitattam.

“Tasmā akhilodha padhānavā, nīvaraṇāni pahāya visuddho;
Mānañca pahāya asesam, vijjāyantakaro samitāvī”ti.

4. Ānandasuttam

212. Ekaṁ samayam āyasmā ānando sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Atha kho āyasmā ānando pubbañhasamayam nivāsetvā pattacīvaramādāya sāvatthim piṇḍāya pāvisi āyasmatā vaṅgsena pacchāsamañena. Tena kho pana samayena āyasmato vaṅgsassa anabhirati uppannā hoti, rāgo cittam anuddhamseti. Atha kho āyasmā vaṅgīso āyasmantam ānandam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kāmarāgena ḍayhāmi, cittam me pariḍayhati;
Sādu nibbāpanam brūhi, anukampāya gotamā”ti.

“Saññāya vipariyesā, cittam te pariḍayhati;
Nimittam parivajjehi, subham rāgūpasamhitam.

“Sañkhāre parato passa, dukkhato mā ca attato;
Nibbāpehi mahārāgam, mā ḍayhittho punappunam.

“Asubhāya cittam bhāvehi, ekaggam susamāhitam;
Sati kāyagatā tyatthu, nibbidābahulo bha.

“Animittañca bhāvehi, mānānusayamujjaha;
Tato mānābhisaṁayā, upasanto carissasi”ti.

5. Subhāsitasuttam

213. Sāvatthinidānam. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Catūhi, bhikkhave, aṅgehi samannāgatā vācā subhāsitā hoti, no dubbhāsitā; anavajjā ca ananuvajjā ca viññūnam. Katamehi catūhi? Idha, bhikkhave, bhikkhu subhāsitamyeva bhāsatī no dubbhāsitam, dhammañyeva bhāsatī no adhammañ, piyañyeva bhāsatī no appiyañ, saccamyeva bhāsatī no alikam. Imehi kho, bhikkhave, catūhi aṅgehi samannāgatā vācā subhāsitā hoti, no dubbhāsitā, anavajjā ca ananuvajjā ca viññūna”nti. Idamavoca bhagavā, idam vatvāna sugato athāparam etadavoca satthā –

“Subhāsitam uttamamāhu santo,
Dhammañ bhaṇe nādhammañ tam dutiyam;
Piyam bhaṇe nāppiyañ tam tatiyam,
Saccam bhaṇe nālikam tam catuttha”nti.

Atha kho āyasmā vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsañ uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā bhagavantam etadavoca – “paṭibhāti mām bhagavā, paṭibhāti mām sugatā”ti. “Paṭibhātu tam vaṅgīsā”ti bhagavā avoca. Atha kho āyasmā vaṅgīso bhagavantam sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi –

“Tameva vācam bhāseyya, yāyattānam na tāpaye;
Pare ca na vihimseyya, sā ve vācā subhāsitā.

“Piyavācañva bhāseyya, yā vācā paṭinanditā;
Yam anādāya pāpāni, paresam bhāsate piyam.

“Saccam ve amatā vācā, esa dhammo sanantano;
Sacce atthe ca dhamme ca, āhu santo patiṭhitā.

“Yam buddho bhāsate vācam, khemam nibbānapattiya;
Dukkhassantakiriyāya, sā ve vācānamuttamā”ti.

6. Sāriputtasuttam

214. Ekaṁ samayaṁ āyasmā sāriputto sāvatthiyaṁ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā sāriputto bhikkhū dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti poriyā vācāya vissaṭhāya anelagalāya [anelagalāya (sī. ka.), anelagalāya (syā. kam. pi.)] atthassa viññāpaniyā. Te ca bhikkhū aṭṭhim katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Atha kho āyasmato vaṅgsassa etadahosi – “ayam kho āyasmā sāriputto bhikkhū dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti poriyā vācāya vissaṭhāya anelagalāya atthassa viññāpaniyā. Te ca bhikkhū aṭṭhim katvā manasi katvā sabbacetasā samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Yaṁnūnāhaṁ āyasmantaṁ sāriputtaṁ sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyya”nti.

Atha kho āyasmā vaṅgo uṭṭhāyāsanā ekamsam uttarāsaṅgam karitvā yenāyasmā sāriputto tenañjalim pañāmetvā āyasmantam sāriputtam etadavoca – “paṭibhāti mam, āvuso sāriputta, paṭibhāti mam, āvuso sāriputtā”ti. “Paṭibhātu tam, āvuso vaṅgīsā”ti. Atha kho āyasmā vaṅgo āyasmantam sāriputtam sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi –

“Gambhīrapañño medhāvī, maggāmaggassa kovidō;
Sāriputto mahāpañño, dhammaṁ deseti bhikkhunam.

“Saṅkhittenapi deseti, vitthārenapi bhāsatī;
Sālikāyiva nigghoso, paṭibhānam udīrayi [udīriyī (syā. kam.) udīriyati (sāmaññaphalasuttaṭīkānurūpañ)].

“Tassa tam desayantassa, suṇanti madhuraṁ giram;
Sarena rajaṇīyena, savanīyena vagguna;
Udaggacittā muditā, sotam odhenti bhikkhavo”ti.

7. Pavāraṇāsuttam

215. Ekaṁ samayaṁ bhagavā sāvatthiyaṁ viharati pubbārāme migāramātupāsāde mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi. Tena kho pana samayena bhagavā tadauposathe pannarase pavāraṇāya bhikkhusaṅghaparivuto abbhokāse nisinno hoti. Atha kho bhagavā tuṇhībhūtam bhikkhusaṅgham anuviloketvā bhikkhū āmantesi – “handā dāni, bhikkhave, pavāremi vo. Na ca me kiñci garahatha kāyikam vā vācasikam vā”ti.

Evam vutte, āyasmā sāriputto uṭṭhāyāsanā ekamsam uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjalim pañāmetvā bhagavantam etadavoca – “na kho mayam, bhante, bhagavato kiñci garahāma kāyikam vā vācasikam vā. Bhagavā hi, bhante, anuppannassa maggassa uppādetā, asañjātassa maggassa sañjanetā, anakkhātassa maggassa akkhātā, maggaññū maggavidū maggakovidō. Maggānugā ca, bhante, etarahi sāvakā viharanti pacchā samannāgatā; ahañca kho, bhante, bhagavantam pavāremi. Na ca me bhagavā kiñci garahati kāyikam vā vācasikam vā”ti.

“Na khvāham te, sāriputta, kiñci garahāmi kāyikam vā vācasikam vā. Pañdito tvam, sāriputta, mahāpañño tvam, sāriputta, puthupañño tvam, sāriputta, hāsapañño tvam, sāriputta, javanapañño tvam, sāriputta, tikkhapañño tvam, sāriputta, nibbedhikapañño tvam, sāriputta. Seyyathāpi, sāriputta, raññī cakkavattissa jeṭṭhaputto pitarā pavattitam cakkam sammadeva anuppavatteti; evameva kho tvam, sāriputta, mayā anuttaram dhammadakkam pavattitam sammadeva anuppavattesī”ti.

“No ce kira me, bhante, bhagavā kiñci garahati kāyikam vā vācasikam vā. Imesam pana, bhante, bhagavā pañcannam bhikkhusatānam na kiñci garahati kāyikam vā vācasikam vā”ti. “Imesampi khvāham, sāriputta, pañcannam bhikkhusatānam na kiñci garahāmi kāyikam vā vācasikam vā. Imesañhi, sāriputta, pañcannam bhikkhusatānam saṭṭhi bhikkhū tevijjā, saṭṭhi bhikkhū chaṭṭabhiññā, saṭṭhi bhikkhū

ubhatobhāgavimuttā, atha itare paññāvimuttā”ti.

Atha kho āyasmā vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā bhagavantam etadavoca – “paṭibhāti mam bhagavā, paṭibhāti mam sugatā”ti. “Paṭibhātu tam, vaṅgīsā”ti bhagavā avoca. Atha kho āyasmā vaṅgīso bhagavantam sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi –

“Ajja pannarase visuddhiyā, bhikkhū pañcasatā samāgatā;
Samyojanabandhanacchidā, anīghā khīṇapunabbhavā isī.

“Cakkavattī yathā rājā, amaccaparivārito;
Samantā anupariyeti, sāgarantam mahim imam.

“Evam vijitasaṅgāmam, satthavāham anuttaram;
Sāvakā payirupāsanti, tevijjā maccuhāyino.

“Sabbe bhagavato puttā, palāpettha na vijjati;
Taṇhāsallassa hantāram, vande ādiccabandhuna”nti.

8. Parosahassasuttam

216. Ekaṁ samayam bhagavā sāvatthiyaṁ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme mahatā bhikkhusaṅghena saddhim adḍhatelasehi bhikkhusatehi. Tena kho pana samayena bhagavā bhikkhū nibbānapaṭisamyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū aṭṭhim katvā manasi katvā sabbacetasa samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Atha kho āyasmato vaṅgīsassa etadahosi – “ayam kho bhagavā bhikkhū nibbānapaṭisamyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahaṁseti. Te ca bhikkhū aṭṭhim katvā manasi katvā sabbacetasa samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Yaṁnūnāhaṁ bhagavantam sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyya”nti.

Atha kho āyasmā vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā bhagavantam etadavoca – “paṭibhāti mam bhagavā, paṭibhāti mam sugatā”ti. “Paṭibhātu tam, vaṅgīsā”ti bhagavā avoca. Atha kho āyasmā vaṅgīso bhagavantam sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi –

“Parosahassam bhikkhūnaṁ, sugataṁ payirupāsati;
Desentam virajam dhammaṁ, nibbānam akutobhayam.

“Suṇanti dhammaṁ vimalam, sammāsambuddhadesitam;
Sobhati vata sambuddho, bhikkhusaṅghapurakkhato.

“Nāganāmosi bhagavā, isinam isisattamo;
Mahāmeghova hutvāna, sāvake abhivassati.

“Divāvihārā nikamma, satthudassanakamyatā [satthudassanakāmatā (sī. syā. kam.)];
Sāvako te mahāvīra, pāde vandati vaṅgīso”ti.

“Kiṁ nu te, vaṅgīsa, imā gāthāyo pubbe parivitakkitā, udāhu ṭhānasova tam paṭibhantī”ti? ‘Na kho me, bhante, imā gāthāyo pubbe parivitakkitā, atha kho ṭhānasova mam paṭibhantī’ti. ‘Tena hi tam, vaṅgīsa, bhiyyosomattāya pubbe aparivitakkitā gāthāyo paṭibhantū’ti. ‘Evam, bhante’ti kho āyasmā vaṅgīso bhagavato paṭissutvā bhiyyosomattāya bhagavantam pubbe aparivitakkitāhi gāthāhi abhitthavi –

“Ummaggapatham [ummaggasataṁ (syā. kam. ka.)] mārassa abhibhuyya, carati pabhijja khilāni;
Tam passatha bandhapamuñcakaram, asitam bhāgaso pavibhajam.

“Oghassa nittharaṇattham, anekavihitam maggam akkhāsi;
Tasmīnē amate akkhāte, dhammaddasā ṭhitā asamhīrā.

“Pajjotakaro ativijjhā [ativijjhā dhammam (sī. syā. kam.)], sabbaṭṭhitīnam atikkamamaddasa;
Ñatvā ca sacchikatvā ca, aggam so desayi dasaddhānam.

“Evam sudesite dhamme,
Ko pamādo vijānatam dhammam [ko pamādo vijānatam (sī. syā. kam.)];
Tasmā hi tassa bhagavato sāsane;
Appamatto sadā namassamanusikkhe”ti.

9. Koṇḍaññasuttam

217. Ekaṁ samayaṁ bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā aññāsikonḍañño [aññākōṇḍañño (sī. syā. kam.)] sucirasseva yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavato pādesu sirasā nipatitvā bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāñīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti – “konḍaññoham, bhagavā, konḍaññoham, sugatā”ti. Atha kho āyasmato vaṅgīsassa etadahosi – “ayaṁ kho āyasmā aññāsikonḍañño sucirasseva yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavato pādesu sirasā nipatitvā bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati, pāñīhi ca parisambāhati, nāmañca sāveti – ‘konḍaññoham, bhagavā, konḍaññoham, sugatā’ti. Yaṁnūnāham āyasmantam aññāsikonḍaññam bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyya”nti.

Atha kho āyasmā vaṅgīso utthāyāsanā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā bhagavantaṁ etadavoca – “paṭibhāti mam, bhagavā, paṭibhāti mam, sugatā”ti. “Paṭibhātu tam, vaṅgīsā”ti bhagavā avoca. Atha kho āyasmā vaṅgīso āyasmantam aññāsikonḍaññam bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi –

“Buddhanubuddho so thero, konḍañño tibbanikkamo;
Lābhī sukhavihārānam, vivekānam abhiñhaso.

“Yam sāvakena pattaṁ, satthusāsanakārinā;
Sabbassa tam anuppattam, appamattassa sikkhato.

“Mahānubhāvo tevijo, cetopariyāyakovidō;
Konḍañño buddhadāyādo [buddhasāvako (pī.)], pāde vandati satthuno”ti.

10. Moggallānasuttam

218. Ekaṁ samayaṁ bhagavā rājagahe viharati isiglipasse kālaśilāyam mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi. Tesam sudam āyasmā mahāmoggallāno cetā cittaṁ samannesati [samāvesati (syā. aṭṭha.)] vippamuttaṁ nirupadhiṁ. Atha kho āyasmato vaṅgīsassa etadahosi – “ayaṁ kho bhagavā rājagahe viharati isiglipasse kālaśilāyam mahatā bhikkhusaṅghena saddhiṁ pañcamattehi bhikkhusatehi sabbeheva arahantehi. Tesam sudam āyasmā mahāmoggallāno cetā cittaṁ samannesati vippamuttaṁ nirupadhiṁ. Yaṁnūnāham āyasmantam mahāmoggallānam bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthaveyya”nti.

Atha kho āyasmā vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekamṣam uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā bhagavantam etadavoca – “paṭibhāti maṁ, bhagavā, paṭibhāti maṁ, sugatā”ti. “Paṭibhātu taṁ, vaṅgīsa”ti bhagavā avoca. Atha kho āyasmā vaṅgīso āyasmantam mahāmoggallānam bhagavato sammukhā sāruppāhi gāthāhi abhitthavi –

“Nagassa passe āśinam, muniṁ dukkhassa pāragum;
Sāvakā payirupāsanti, tevijjā maccuhāyino.

“Te cetasā anupariyeti [anupariyesati (sī. syā. kam.)], moggallāno mahiddhiko;
Cittam nesam samannesam [samanvesam (syā. aṭṭha.)], vippamuttam nirūpadhim.

“Evam sabbaṅgasampannam, muniṁ dukkhassa pāragum;
Anekākārasampannam, payirupāsanti gotama”nti.

11. Gaggarāsuttam

219. Ekaṁ samayaṁ bhagavā campāyaṁ viharati gaggarāya pokkharaṇiyā tīre mahatā bhikkhusaṅghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi sattahi ca upāsakasatehi sattahi ca upāsikāsatehi anekehi ca devatāsahashehi. Tyāssudam bhagavā atirocati [ativirocati (ka.)] vaṇṇena ceva yasasā ca. Atha kho āyasmato vaṅgīsassa etadahosi – “ayam kho bhagavā campāyaṁ viharati gaggarāya pokkharaṇiyā tīre mahatā bhikkhusaṅghena saddhim pañcamattehi bhikkhusatehi sattahi ca upāsakasatehi sattahi ca upāsikāsatehi anekehi ca devatāsahashehi. Tyāssudam bhagavā atirocati vaṇṇena ceva yasasā ca. Yamnūnāhaṁ bhagavantam sammukhā sāruppāya gāthāya abhitthaveyya”nti.

Atha kho āyasmā vaṅgīso uṭṭhāyāsanā ekamṣam uttarāsaṅgam karitvā yena bhagavā tenañjaliṁ pañāmetvā bhagavantam etadavoca – “paṭibhāti maṁ, bhagavā, paṭibhāti maṁ, sugatā”ti. “Paṭibhātu taṁ, vaṅgīsa”ti bhagavā avoca. Atha kho āyasmā vaṅgīso bhagavantam sammukhā sāruppāya gāthāya abhitthavi –

“Cando yathā vigatavalāhake nabhe,
Virocati vigatamalova bhāṇumā;
Evampi aṅgīrasa tvam mahāmuni,
Atirocasi yasasā sabbaloka”nti.

12. Vaṅgīsasuttam

220. Ekaṁ samayaṁ āyasmā vaṅgīso sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā vaṅgīso aciraarahattappatto hutvā [hoti (sī. syā. kam.)] vimuttisukham paṭisamvedī [vimuttisukhapaṭisamvedī (sī. pī.)] tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Kāveyyamattā vicarimha pubbe, gāmā gāmam purā puram;
Athaddasāma sambuddham, saddhā no upapajjatha.

“So me dhammadadesesi, khandhāyatanadhātuyo [khandhe āyatanāni dhātuyo (syā. kam. pī. ka.)];
Tassāham dhammam sutvāna, pabbajim anagāriyam.

“Bahunnam vata atthāya, bodhim ajjhagamā muni;
Bhikkhūnam bhikkhunīnañca, ye niyāmagataddasā.

“Svāgataṁ vata me āsi, mama buddhassa santike;

Tisso vijjā anuppattā, kataṁ buddhassa sāsanam.

“Pubbenivāsam jānāmi, dibbacakkhum visodhitam;
Tevijjo iddhipattomhi, cetopariyāyakovidō”ti.

Vaṅgīsasamyuttam samattam.

Tassuddānam –

Nikkhantam arati ceva, pesalā atimaññanā;
Ānandena subhāsitā, sāriputtapavāraṇā;
Parosahassam kondañño, moggallānena gaggarā;
Vaṅgīsenā dvādasāti.

9. Vanasamyuttam

1. Vivekasuttam

221. Evaṁ me sutam – ekam samayam aññataro bhikkhu kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasanđe. Tena kho pana samayena so bhikkhu divāvihāragato pāpake akusale vitakke vitakketi gehanissite. Atha kho yā tasmiṁ vanasanđe adhivaththā devatā tassa bhikkhuno anukampikā athakāmā tam bhikkhum samvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam bhikkhum gāthāhi ajjhabhāsi –

“Vivekakāmosi vanam paviṭṭho,
Atha te mano niccharati bahiddhā;
Jano janasmim vinayassu chandam,
Tato sukhī hohisi vītarāgo.

“Aratim pajahāsi sato, bhavāsi satam tam sārayāmase;
Pātālarajo hi duttaro, mā tam kāmarajo avāhari.

“Sakuṇo yathā paṁsukunthito [paṁsukuṇṭhito (ka.), paṁsukuṇḍito (sī. syā. kam. pī.)],
vidhunam pātayati sitam rajaṁ;
Evaṁ bhikkhu padhānavā satimā, vidhunam pātayati sitam raja”ntntti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya samvejito samvegamāpādīti.

2. Upaṭṭhānasuttam

222. Ekaṁ samayam aññataro bhikkhu kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasanđe. Tena kho pana samayena so bhikkhu divāvihāragato supati. Atha kho yā tasmiṁ vanasanđe adhivaththā devatā tassa bhikkhuno anukampikā athakāmā tam bhikkhum samvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam bhikkhum gāthāhi ajjhabhāsi –

“Uṭṭhehi bhikkhu kiṁ sesi, ko attho supitena [supinena (sī.)] te;
Āturassa hi kā niddā, sallaviddhassa ruppato.

“Yāya saddhāya pabbajito [yāya saddhāpabbajito (sī. syā. kam.)], agārasmānagāriyam;
Tameva saddham brūhehi, mā niddāya vasam gamī”ti.

“Aniccā addhuvā kāmā, yesu mandova mucchito;
Baddhesu [khandhesu (sī.)] muttaṁ asitaṁ, kasmā pabbajitaṁ tape.

“Chandarāgassa vinayā, avijjāsamatikkamā;
Taṁ nānam paramodānam [pariyodātaṁ (sī. pī.), paramodātaṁ (syā. kam.), paramavodānam (sī. attha.)], kasmā pabbajitaṁ tape.

“Chetvā [bhetvā (sī. syā. kam. pī.)] avijjam vijjāya, āsavānam parikkhayā;
Asokam anupāyāsam, kasmā pabbajitaṁ tape.

“Āraddhavīriyam pahitattam, niccaṁ dalhaporakkamaṁ;
Nibbānam abhikankhantam, kasmā pabbajitaṁ tape”ti.

3. Kassapagottasuttam

223. Ekaṁ samayam āyasmā kassapagotto kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena āyasmā kassapagotto divāvihāragato aññatarām chetaṁ ovadati. Atha kho yā tasmiṁ vanasañde adhivatthā devatā āyasmantaṁ kassapagottam saṁvejetukāmā yenāyasmā kassapagotto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantaṁ kassapagottam gāthāhi ajjhabhāsi –

“Giriduggacaram chetaṁ, appapaññam acetasaṁ;
Akāle ovadaṁ bhikkhu, mandova paṭibhāti maṁ.

“Suṇāti na vijānāti, āloketi na passati;
Dhammasmiṁ bhaññamānasmiṁ, attham bālo na bujjhati.

“Sacepi dasa pajjote, dhārayissasi kassapa;
Neva dakkhati rūpāni, cakkhu hissa na vijjati”ti.

Atha kho āyasmā kassapagotto tāya devatāya saṁvejito saṁvegamāpādīti.

4. Sambahulasuttam

224. Ekaṁ samayam sambahulā bhikkhū kosalesu viharanti aññatarasmiṁ vanasañde. Atha kho te bhikkhū vassamvuṭṭhā [vassamvuṭṭhā (sī. syā. kam. pī.)] temāsaccayena cārikam pakkamīmsu. Atha kho yā tasmiṁ vanasañde adhivatthā devatā te bhikkhū apassantī paridevamānā tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Arati viya mejja khāyati,
Bahuke disvāna vivitte āsane;
Te cittakathā bahussutā,
Kome gotamasāvakā gatā”ti.

Evam vutte, aññatarā devatā tam devataṁ gāthāya paccabhāsi –

“Māgadham gatā kosalaṁ gatā, ekacciyyā pana vajjibhūmiyā;
Magā viya asaṅgacārino, aniketā viharanti bhikkhavo”ti.

5. Ānandasuttam

225. Ekaṁ samayam āyasmā ānando kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena āyasmā ānando ativelam gihisaññattibahulo viharati. Atha kho yā tasmīm vanasañde adhivatthā devatā āyasmato ānandassa anukampikā atthakāmā āyasmantam ānandaṁ samvejetukāmā yenāyasmā ānando tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantam ānandaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Rukkhamūlagahanaṁ pasakkiya, nibbānaṁ hadayasmīm opiya;
Jhā gotama mā pamādo [[mā ca pamādo \(sī. pī.\)](#)], kiṁ te bili bilikā karissatī”ti.

Atha kho āyasmā ānando tāya devatāya samvejito samvegamāpādīti.

6. Anuruddhasuttam

226. Ekaṁ samayam āyasmā anuruddho kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Atha kho aññatarā tāvatiṁsakāyikā devatā jālinī nāma āyasmato anuruddhassa purāṇadutiyikā yenāyasmā anuruddho tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantam anuruddham gāthāya ajjhabhāsi –

“Tattha cittam paṇidhehi, yattha te vusitam pure;
Tāvatiṁsesu devesu, sabbakāmasamiddhisu;
Purakkhato parivuto, devakaññāhi sobhasī”ti.

“Duggatā devakaññāyo, sakkāyasmiṁ patiṭṭhitā;
Te cāpi duggatā sattā, devakaññāhi patthitā”ti.

“Na te sukham pajānanti, ye na passanti nandanam;
Āvāsam naradevānam, tidasānam yassina”nti.

“Na tvam bāle vijānāsi, yathā arahataṁ vaco;
Anicca sabbasañkhārā, uppādavayadhammino;
Uppajjītvā nirujjhanti, tesam vūpasamo sukho.

“Natthi dāni punāvāso, devakāyasmi jālini;
Vikkhīṇo jātisam̄sāro, natthi dāni punabbhavo”ti.

7. Nāgadattasuttam

227. Ekaṁ samayam āyasmā nāgadatto kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena āyasmā nāgadatto atikālena gāmam pavisati, atidivā paṭikkamati. Atha kho yā tasmīm vanasañde adhivatthā devatā āyasmato nāgadattassa anukampikā atthakāmā āyasmantam nāgadattam samvejetukāmā yenāyasmā nāgadatto tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā āyasmantam nāgadattam gāthāhi ajjhabhāsi –

“Kāle pavisa nāgadatta, divā ca āgantvā ativelacārī;
Saṁsaṭṭho gahaṭṭhehi, samānasukhadukkho.

“Bhāyāmi nāgadattam suppagabbhaṁ, kulesu vinibaddham;
Mā heva maccurañño balavato, antakassa vasam upesi”ti [[vasameyyāti \(sī. pī.\), vasamesīti \(syā. kam.\)](#)].

Atha kho āyasmā nāgadatto tāya devatāya samvejito samvegamāpādīti.

8. Kulagharaṇīsuttam

228. Ekaṁ samayam aññataro bhikkhu kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena so bhikkhu aññatarasmiṁ kule ativelam ajjhogālhabbatto viharati. Atha kho yā tasmiṁ vanasañde adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā attakāmā tam bhikkhum saṁvejetukāmā yā tasmin kule kulagharaṇī, tassā vaṇṇam abhinimmīnītvā yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam bhikkhum gāthāya ajjhabhāsi –

“Nadītiresu sañthāne, sabhāsu rathiyāsu ca;
Janā saṅgamma mantenti, mañca tañca [tvañca (ka.)] kimantara”nti.

“Bahūhi saddā paccūhā, khamitabbā tapassinā;
Na tena mañku hotabbam, na hi tena kilissati.

“Yo ca saddaparittāsī, vane vātamigo yathā;
Lahucittoti tam āhu, nāssa sampajjate vata”nti.

9. Vajjiputtasuttam

229. Ekaṁ samayam aññataro vajjiputtako bhikkhu vesāliyam viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena vesāliyam vajjiputtako sabbaratticāro hoti. Atha kho so bhikkhu vesāliyā tūriya-tālita-vādita-nigghosasaddam sutvā paridevamāno tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Ekakā mayam araññe viharāma,
Apaviddhamva [apaviṭṭhamva (syā. kam.)] vanasmiṁ dārukam;
Etādisikāya rattiyā,
Ko su nāmamhehi [nāma amhehi (sī. pī.)] pāpiyo”ti.

Atha kho yā tasmiṁ vanasañde adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā attakāmā tam bhikkhum saṁvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam bhikkhum gāthāya ajjhabhāsi –

“Ekakova tvam araññe viharasi, apaviddhamva vanasmiṁ dārukam;
Tassa te bahukā pihayanti, nerayikā viya saggagāmina”nti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya saṁvejito samvegamāpādīti.

10. Sajjhāyasuttam

230. Ekaṁ samayam aññataro bhikkhu kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena so bhikkhu yaṁ sudam pubbe ativelam sajjhāyabahulo viharati so aparena samayena apposukko turhībhūto saṅkasāyati. Atha kho yā tasmiṁ vanasañde adhivatthā devatā tassa bhikkhuno dhammam asuṇantī yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam bhikkhum gāthāya ajjhabhāsi –

“Kasmā tuvam dhammapadāni bhikkhu, nādhīyasi bhikkhūhi saṁvasanto;
Sutvāna dhammam labhatippasādaṁ, diṭṭheva dhamme labhatippasamṣa”nti.

“Ahu pure dhammapadesu chando, yāva virāgena samāgaminha;
Yato virāgena samāgaminha, yaṁ kiñci diṭṭhamva sutam mutam vā;
Aññaya nikkhepanamāhu santo”ti.

11. Akusalavitakkasuttam

231. Ekaṁ samayam aññataro bhikkhu kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena so bhikkhu divāvihāragato pāpake akusale vitakke vitakketi, seyyathidaṁ – kāmavitakkam, byāpādavitakkam, vihiṁsāvitakkam. Atha kho yā tasmīm vanasañde adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā athakāmā tam bhikkhum samvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam bhikkhum gāthāhi ajjhabhāsi –

“Ayoniso manasikārā, so vitakkehi khajjasi;
Ayoniso [ayonim (pī. ka.)] paṭinissajja, yoniso anucintaya.

“Satthāram dhammamārabbha, saṅgham sīlāni attano;
Adhigacchasi pāmojjam, pītisukhamasamsayam;
Tato pāmojjabahulo, dukkhassantam karissasi”ti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya samvejito samvegamāpādīti.

12. Majjhankasuttam

232. Ekaṁ samayam aññataro bhikkhu kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Atha kho tasmiṁ vanasañde adhivatthā devatā yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tassa bhikkhuno santike imam gātham abhāsi –

“Thite majjhankike kāle, sannisīvesu [sannisinnesu (syā. kam. pī.)] pakkhisu;
Saṇateva brahāraññam, tam bhayam paṭibhāti maṁ.

“Thite majjhankike kāle, sannisīvesu pakkhisu;
Saṇateva brahāraññam, sā rati paṭibhāti ma”nti.

13. Pākatindriyasuttam

233. Ekaṁ samayam sambahulā bhikkhū kosalesu viharanti aññatarasmiṁ vanasañde uddhatā unnaṭā capalā mukharā vikiṇṇavācā muṭṭhassatino asampajānā asamāhitā vibbhantacittā pākatindriyā. Atha kho yā tasmīm vanasañde adhivatthā devatā tesam bhikkhūnam anukampikā athakāmā te bhikkhū samvejetukāmā yena te bhikkhū tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā te bhikkhū gāthāhi ajjhabhāsi –

“Sukhajīvino pure āsum, bhikkhū gotamasāvakā;
Anicchā piṇḍamesanā, anicchā sayanāsanam;
Loke aniccataṁ ñatvā, dukkhassantam akāmu te.

“Dupposaṁ katvā attānam, gāme gāmaṇikā viya;
Bhutvā bhutvā nipajjanti, parāgāresu mucchitā.

“Saṅghassa añjaliṁ katvā, idhekacce vadāmaham;
Apaviddhā [apaviṭṭhā (syā. kam.)] anāthā te, yathā petā tatheva te.

“Ye kho pamattā viharanti, te me sandhāya bhāsitaṁ;
Ye appamattā viharanti, namo tesam karomaha”nti.

Atha kho te bhikkhū tāya devatāya samvejitā samvegamāpādunti.

14. Gandhatthenasuttam

234. Ekaṁ samayam aññataro bhikkhu kosalesu viharati aññatarasmiṁ vanasañde. Tena kho pana samayena so bhikkhu pacchābhuttam piṇḍapātapaṭikkanto pokkharaṇiṁ ogāhetvā padumam upasiṅghati. Atha kho yā tasmīm vanasañde adhivatthā devatā tassa bhikkhuno anukampikā athakāmā tam bhikkhum saṁvejetukāmā yena so bhikkhu tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā tam bhikkhum gāthāya ajjhabhāsi –

“Yametam vārijam puppham, adinnam upasiṅghasi;
Ekaṅgametam theyyānam, gandhatthenosi mārisā”ti.

“Na harāmi na bhañjāmi, ārā siṅghāmi vārijam;
Atha kena nu vaṇṇena, gandhatthenoti vuccati.

“Yvāyam bhisāni khanati, puṇḍarīkāni bhañjati;
Evam ākiṇṇakammanto, kasmā eso na vuccatī”ti.

“Ākiṇṇaluddo puriso, dhāticelamva makkhito;
Tasmīm me vacanam natthi, tvañcārahāmi vattave.

“Anaṅgaṇassa posassa, niccam sucigavesino;
Vālaggamattam pāpassa, abbhāmattamva khāyatī”ti.

“Addhā mam yakkha jānāsi, atho me anukampasi;
Punapi yakkha vajjāsi, yadā passasi edisa”nti.

“Neva tam upajīvāma, napi te bhatakāmhase;
Tvameva bhikkhu jāneyya, yena gaccheyya suggati”nti.

Atha kho so bhikkhu tāya devatāya saṁvejito samvegamāpādīti.

Vanasamāyuttam samattam.

Tassuddānam –

Vivekaṁ upaṭṭhānañca, kassapagottena sambahulā;
Ānando anuruddho ca, nāgadattañca kulagharaṇī.

Vajjiputto ca vesālī, sajjhāyena ayoniso;
Majjhānāhikālamhi pākatindriya, padumapupphena cuddasa bhaveti.

10. Yakkhasamāyuttam

1. Indakasuttam

235. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati indakūte pabbate, indakassa yakkhassa bhavane. Atha kho indako yakkho yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Rūpaṁ na jīvanti vadanti buddhā, katham nvayaṁ vindatimam sarīram;

Kutassa aṭṭhīyakapinḍameti, kathām nvayam sajati gabbharasmi”nti.

“Paṭhamam kalalam hoti, kalalā hoti abbudam;
Abbudā jāyate pesi, pesi nibbattatī ghano;
Ghanā pasākhā jāyanti, kesā lomā nakhāpi ca.

“Yañcassa bhuñjatī mātā, annam pānañca bhojanam;
Tena so tattha yāpeti, mātukucchigato naro”ti.

2. Sakkanāmasuttam

236. Ekaṁ samayam bhagavā rājagahe viharati gjjhakūṭe pabbate. Atha kho sakkanāmako yakkho yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Sabbaganthappahīnassa, vippamuttassa te sato;
Samañassa na tam sādhu, yadaññamanusāsatī”ti [yadaññamanusāsatīti (sī. syā. kam. pī.)].

“Yena kenaci vaṇṇena, samvāso sakka jāyati;
Na tam arahati sappañño, manasā anukampitum.

“Manasā ce pasannena, yadaññamanusāsatī;
Na tena hoti saṃyutto, yānukampā [sānukampā (sī. pī.)] anuddayā”ti.

3. Sūcilomasuttam

237. Ekaṁ samayam bhagavā gayāyam viharati ṭānkitamañce sūcilomassa yakkhassa bhavane. Tena kho pana samayena kharo ca yakkho sūcilomo ca yakkho bhagavato avidūre atikkamanti. Atha kho kharo yakkho sūcilomam yakkham etadavoca – “eso samaṇo”ti! “Neso samaṇo, samaṇako eso”. “Yāva jānāmi yadi vā so samaṇo yadi vā pana so samaṇako”ti.

Atha kho sūcilomo yakkho yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavato kāyam upanāmesi. Atha kho bhagavā kāyam apanāmesi. Atha kho sūcilomo yakkho bhagavantam etadavoca – “bhāyasi maṇi samaṇā”ti? “Na khvāham tam, āvuso, bhāyāmi; api ca te samphasso pāpako”ti. “Pañham tam, samaṇa pucchissāmi. Sace me na byākarissasi, cittam vā te khipissāmi, hadayam vā te phālessāmi, pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya [pāram gaṅgāya (ka.)] khipissāmi”ti. “Na khvāham tam, āvuso, passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrahmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, yo me cittam vā khipeyya hadayam vā phāleyya pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya khipeyya; api ca tvam, āvuso, puccha yadā kañkhasī”ti. Atha kho sūcilomo yakkho bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi – () [(atha kho sūcilomo yakkho bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi.) (sī.)]

“Rāgo ca doso ca kutonidānā,
Araṭī ratī lomahaṁso kutojā;
Kuto samuṭṭhāya manovitakkā,
Kumārakā dhaṅkamivossajanti”ti.

“Rāgo ca doso ca itonidānā,
Araṭī ratī lomahaṁso itojā;
Ito samuṭṭhāya manovitakkā,
Kumārakā dhaṅkamivossajanti.

“Snehajā attasambhūtā, nigrodhasseva khandhajā;

Puthū visattā kāmesu, māluvāva vitatā [vitthatā (syā. kam.)] vane.

“Ye nam̄ pajānanti yatonidānam,
Te nam̄ vinodenti suñohi yakkha;
Te duttaram̄ oghamimam̄ taranti,
Atīñapubbañ apunabbhavāyā”ti.

4. Mañibhaddasuttam

238. Ekañ samayam̄ bhagavā magadhesu viharati mañimālike cetiye mañibhaddassa yakkhassa bhavane. Atha kho mañibhaddo yakkho yena bhagavā tenupasañkami; upasañkamitvā bhagavato santike imam̄ gātham̄ abhāsi –

“Satīmato sadā bhaddam̄, satimā sukhamedhati;
Satīmato suve seyyo, verā ca parimuccati”ti.

“Satīmato sadā bhaddam̄, satimā sukhamedhati;
Satīmato suve seyyo, verā na parimuccati.

“Yassa sabbamahorattam̄ [rattim̄ (syā. kam̄. ka.)], ahimsāya rato mano;
Mettam̄ so sabbabhūtesu, veram̄ tassa na kenacī”ti.

5. Sānusuttam

239. Ekañ samayam̄ bhagavā sāvatthiyam̄ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarissā upāsikāya sānu nāma putto yakkhena gahito hoti. Atha kho sā upāsikā paridevamānā tāyam̄ velāyam̄ imā gāthāyo abhāsi –

“Cātuddasiñ pañcadasim̄, yā ca pakkhassa aṭṭhamī;
Pāṭīhāriyapakkhañca, aṭṭhangasusamāgatañ.

“Uposatham̄ upavasanti, brahmacariyam̄ caranti ye;
Na tehi yakkhā kīlanti, iti me arahatañ sutam̄;
Sā dāni ajja passāmi, yakkhā kīlanti sānumā”ti.

“Cātuddasiñ pañcadasim̄, yā ca pakkhassa aṭṭhamī;
Pāṭīhāriyapakkhañca, aṭṭhangasusamāgatañ;
Uposatham̄ upavasanti, brahmacariyam̄ caranti ye.

“Na tehi yakkhā kīlanti, sāhu te arahatañ sutam̄;
Sānumā pabuddham̄ vajjāsi, yakkhānañ vacanam̄ idam̄;
Mākāsi pāpakañ kammañ, āvi vā yadi vā roho.

“Sace ca [saceva (syā. kam̄. pī. ka.), yañceva (sī.)] pāpakañ kammañ, karissasi karosi vā;
Na te dukkhā pamutyatthi, uppaccāpi palāyato”ti.

“Matañ vā amma rodanti, yo vā jīvam̄ na dissati;
Jīvantam̄ amma passantī, kasmā mañ amma rodasi”ti.

“Matañ vāutta rodanti, yo vā jīvam̄ na dissati;

Yo ca kāme cajitvāna, punarāgacchate idha;
Taṁ vāpiutta rodanti, puna jīvam mato hi so.

“Kukkulā ubbhato tāta, kukkuṭaṁ [kukkuṭe (sī.)] patitumicchasi;
Narakā ubbhato tāta, narakam patitumicchasi.

“Abhidhāvatha bhaddante, kassa ujjhāpayāmase;
Ādittā nīhataṁ [nibbhatām (syā. kam. ka.), nibhataṁ (pī. ka.)] bhanḍam, puna
dayhitumicchasi”ti.

6. Piyaṅkarasuttam

240. Ekaṁ samayam āyasmā anuruddho sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena āyasmā anuruddho rattiya paccūsasamayam paccuṭṭhāya dhammapadāni bhāsatī. Atha kho piyaṅkaramātā yakkhīnī puttakam evam tosesi –

“Mā saddam kari piyaṅkara, bhikkhu dhammapadāni bhāsatī;
Api [api (sī.)] ca dhammapadaṁ vijāniya, paṭipajjema hitāya no siyā.

“Pāñesu ca samyamāmase, sampajānamusā na bhanḍāmase;
Sikkhema susīlyamattano [susīlamattano (sī. ka.)], api muccema pisācayoniya”ti.

7. Punabbasusuttam

241. Ekaṁ samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena bhagavā bhikkhū nibbānapaṭisamyuttāya dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejeti sampahāmseti. Te ca bhikkhū atṭhim katvā manasi katvā sabbacetasaṁ samannāharitvā ohitasotā dhammaṁ suṇanti. Atha kho punabbasumātā yakkhīnī puttakē evam tosesi –

“Tuṇhī uttarike hohi, tuṇhī hohi punabbasu;
Yāvāham buddhaseṭṭhassa, dhammaṁ sossāmi satthuno.

“Nibbānam bhagavā āha, sabbaganthappamocanam;
Ativelā ca me hoti, asmiṁ dhamme piyāyanā.

“Piyo loke sakoutto, piyo loke sako pati;
Tato piyatarā mayham, assa dhammassa magganā.

“Na hiutto pati vāpi, piyo dukkhā pamocaye;
Yathā saddhammassavanam, dukkhā moceti pāṇinam.

“Loke dukkhaparetaśmiṁ, jarāmaraṇasamāyute;
Jarāmaraṇamokkhāya, yaṁ dhammaṁ abhisambudhaṁ;
Taṁ dhammaṁ sotumicchāmi, tuṇhī hohi punabbasū”ti.

“Ammā na byāharissāmi, tuṇhībhūtāyamuttarā;
Dhammadmeva nisāmehi, saddhammassavanam sukham;
Saddhammassa anaññāya, ammā dukkham carāmase.

“Esa devamanussānam, sammūlhānam pabhaṅkaro;

Buddho antimasārīro, dhammam̄ deseti cakkhumā”ti.

“Sādhu kho paññito nāma, putto jāto uresayo;
Putto me buddhasetṭhassa, dhammam̄ suddham̄ piyāyati.

“Punabbasu sukhī hohi, ajjāhamhi samuggatā;
Diṭṭhāni ariyasaccāni, uttarāpi suṇātu me”ti.

8. Sudattasuttam̄

242. Ekaṁ samayaṁ bhagavā rājagahe viharati sītavane. Tena kho pana samayena anāthapiṇḍiko gahapati rājagaham̄ anuppatto hoti kenacideva karaṇīyena. Assosi kho anāthapiṇḍiko gahapati – “buddho kira loke uppanno”ti. Tāvadeva ca pana bhagavantam̄ dassanāya upasāṅkamitukāmo hoti. Athassa anāthapiṇḍikassa gahapatissa etadahosi – “akālo kho ajja bhagavantam̄ dassanāya upasāṅkamitum. Sve dānāham̄ kālena bhagavantam̄ dassanāya gamissāmī”ti buddhagatāya satiyā nipajji. Rattiyā sudam̄ tikkhattum vuṭṭhāsi pabhātanti maññamāno. Atha kho anāthapiṇḍiko gahapati yena sivathikadvāram [sīvathikadvāram (sī. syā. kam. pī.)] tenupasāṅkami. Amanussā dvāram vivariṁsu. Atha kho anāthapiṇḍikassa gahapatissa nagaramhā nikhamantassa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi, bhayaṁ chambhitattam̄ lomahaṁso udapādi, tatova puna nivattitukāmo ahosi. Atha kho sivako [sīvako (sī. pī.)] yakkho antarahito saddamanussāvesi –

“Satam̄ hatthī satam̄ assā, satam̄ assatarīrathā;
Satam̄ kaññāsaṁhassāni, āmukkamaṇikuṇḍalā;
Ekassa padavītihārassa, kalam̄ nāgghanti soḷasim̄.

“Abhikkama gahapati, abhikkama gahapati;
Abhikkamanam̄ te seyyo, no paṭikkamana”nti.

Atha kho anāthapiṇḍikassa gahapatissa andhakāro antaradhāyi, āloko pāturahosi, yaṁ ahosi bhayaṁ chambhitattam̄ lomahaṁso, so paṭippassambhi. Dutiyampi kho anāthapiṇḍikassa gahapatissa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi, bhayaṁ chambhitattam̄ lomahaṁso udapādi, tatova puna nivattitukāmo ahosi. Dutiyampi kho sivako yakkho antarahito saddamanussāvesi –

“Satam̄ hatthī satam̄ assā...pe...
Kalam̄ nāgghanti soḷasim̄.

“Abhikkama gahapati, abhikkama gahapati;
Abhikkamanam̄ te seyyo, no paṭikkamana”nti.

Atha kho anāthapiṇḍikassa gahapatissa andhakāro antaradhāyi, āloko pāturahosi, yaṁ ahosi bhayaṁ chambhitattam̄ lomahaṁso, so paṭippassambhi. Tatiyampi kho anāthapiṇḍikassa gahapatissa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi, bhayaṁ chambhitattam̄ lomahaṁso udapādi, tatova puna nivattitukāmo ahosi. Tatiyampi kho sivako yakkho antarahito saddamanussāvesi –

“Satam̄ hatthī satam̄ assā...pe...
Kalam̄ nāgghanti soḷasim̄.

“Abhikkama gahapati, abhikkama gahapati;
Abhikkamanam̄ te seyyo, no paṭikkamana”nti.

Atha kho anāthapiṇḍikassa gahapatissa andhakāro antaradhāyi, āloko pāturahosi, yaṁ ahosi

bhayam chambhitattam lomahamso, so patipassambhi. Atha kho anāthapiṇḍiko gahapati yena sītavananam yena bhagavā tenupasaṅkami.

Tena kho pana samayena bhagavā rattiya paccūsasamaya paccuṭṭhāya abbhokāse caṅkamati. Addasā kho bhagavā anāthapiṇḍikam gahapatiṁ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna caṅkamā orohitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho bhagavā anāthapiṇḍikam gahapatiṁ etadavoca – “ehi sudattā”ti. Atha kho anāthapiṇḍiko gahapati, nāmena mañ bhagavā ālapatīti, haṭṭho udaggo tattheva bhagavato pādesu sirasā nipativā bhagavantaṁ etadavoca – “kacci, bhante, bhagavā sukhamasayitthā”ti?

“Sabbadā ve sukham seti, brāhmaṇo parinibbuto;
Yo na limpati kāmesu, sītibhūto nirūpadhi.

“Sabbā āsattiyo chetvā, vineyya hadaye daram;
Upasanto sukham seti, santiṁ pappuya cetasā”ti [cetasoti (sī.)].

9. Paṭhamasukkāsuttam

243. Ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena sukkā bhikkhunī mahatiyā parisāya parivutā dhammaṁ deseti. Atha kho sukkāya bhikkhuniyā abhippasanno yakkho rājagahe rathikāya rathikam siṅghāṭakena siṅghāṭakam upasaṅkamitvā tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Kim me katā rājagahe manussā, madhupītāva seyare;
Ye sukkam na payirupāsanti, desentiṁ amataṁ padam.

“Tañca pana appaṭivānīyam, asecanakamojavam;
Pivanti maññe sappaññā, valāhakamiva panthagū”ti [valāhakamivaddhagūti (sī.)].

10. Dutiyasukkāsuttam

244. Ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena aññataro upāsako sukkāya bhikkhuniyā bhojanam adāsi. Atha kho sukkāya bhikkhuniyā abhippasanno yakkho rājagahe rathikāya rathikam siṅghāṭakena siṅghāṭakam upasaṅkamitvā tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Puññam vata pasavi bahum, sappañño vatāyam upāsako;
Yo sukkāya adāsi bhojanam, sabbaganthehi vippamuttiyā”ti [vippamuttāyāti (syā. kam.)].

11. Cīrāsuttam

245. Evaṁ me sutam – ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena aññataro upāsako cīrāya [cīrāya (ka.)] bhikkhuniyā cīvaraṁ adāsi. Atha kho cīrāya bhikkhuniyā abhippasanno yakkho rājagahe rathikāya rathikam siṅghāṭakena siṅghāṭakam upasaṅkamitvā tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Puññam vata pasavi bahum, sappañño vatāyam upāsako;
Yo cīrāya adāsi cīvaraṁ, sabbayogehi vippamuttiyā”ti [vippamuttāyāti (syā. kam.)].

12. Ālavakasuttam

246. Evam me sutam – ekam samayam bhagavā ālaviyam viharati ālavakassa yakkhassa bhavane. Atha kho ālavako yakkho yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam etadavoca – “nikkhamā, samañā”ti. “Sādhāvuso”ti bhagavā nikkhami. “Pavisa, samañā”ti. “Sādhāvuso”ti bhagavā pāvisi. Dutiyampi kho ālavako yakkho bhagavantam etadavoca – “nikkhamā, samañā”ti. “Sādhāvuso”ti bhagavā nikkhami. “Pavisa, samañā”ti. “Sādhāvuso”ti bhagavā pāvisi. Tatiyampi kho ālavako yakkho bhagavantam etadavoca – “nikkhamā, samañā”ti. “Sādhāvuso”ti bhagavā nikkhami. “Pavisa, samañā”ti. “Sādhāvuso”ti bhagavā pāvisi. Catutthampi kho ālavako yakkho bhagavantam etadavoca – “nikkhamā, samañā”ti. “Na khvāham tam, āvuso, nikkhamissāmi. Yam te karaṇiyam tam karohī”ti. “Pañham tam, samañā, pucchissāmi. Sace me na byākarissasi, cittam vā te khipissāmi, hadayam vā te phālessāmi, pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya khipissāmī”ti. “Na khvāham tam, āvuso, passāmi sadevake loke samārake sabrahmake sassamaṇabrahmaṇiyā pajāya sadevamanussāya, ye me cittam vā khipeyya hadayam vā phāleyya, pādesu vā gahetvā pāragaṅgāya khipeyya. Api ca tvam, āvuso, puccha yadā kañkhasī”ti [(atha kho ālavako yakkho bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi.) (sī.)].

“Kiṁsūdha vittam purissa setṭham, kiṁsu suciṇṇam sukhamāvahāti;
Kiṁsu have sādutaram rasānam, kathamjīvīm jīvitamāhu setṭha”nti.

“Saddhīdha vittam purissa setṭham, dhammo suciṇṇo sukhamāvahāti;
Saccam have sādutaram rasānam, paññājīvīm jīvitamāhu setṭha”nti.

“Kathamsu tarati ogham, kathamsu tarati aṇṇavam;
Kathamsu dukkhamacceti, kathamsu parisujjhati”ti.

“Saddhāya tarati ogham, appamādena aṇṇavam;
Vīriyena dukkhamacceti, paññāya parisujjhati”ti.

“Kathamsu labhate paññam, kathamsu vindate dhanam;
Kathamsu kittim pappoti, katham mittāni ganthati;
Asmā lokā param lokam, katham pecca na socatī”ti.

“Saddahāno arahataṁ, dhammam nibbānapattiyā;
Sussūsam [sussūsā (sī. pī.)] labhate paññam, appamatto vicakkhaṇo.

“Patirūpakārī dhuravā, uṭṭhātā vindate dhanam;
Saccena kittim pappoti, dadam mittāni ganthati;
Asmā lokā param lokam, evam pecca na socati.

“Yassete caturo dhammā, saddhassa gharamesino;
Saccam dammo dhitī cāgo, sa ve pecca na socati.

“Ingha aññepi pucchassu, puthū samaṇabrahmaṇe;
Yadi saccā dammā cāgā, khantyā bhiyyodha vijjatī”ti.

“Katham nu dāni puccheyyam, puthū samaṇabrahmaṇe;
Yoham [soham (sī.), svāham (ka.)] ajja pajānāmi, yo attho samparāyiko.

“Atthāya vata me buddho, vāsāyālavimāgama [māgato (pī. ka.)];
Yoham [soham (sī.)] ajja pajānāmi, yattha dinnam mahapphalam.

“So ahaṁ vicarissāmi, gāmā gāmam purā puram;
Namassamāno sambuddham, dhammassa ca sudhammata”nti.

Yakkhasamyuttam samattam.

Tassuddānam –

Indako sakka sūci ca, mañibhaddo ca sānu ca;
Piyañkara punabbasu sudatto ca, dve sukkā cīraālavīti dvādasa.

11. Sakkasamyuttam

1. Pañhamavaggo

1. Suvīrasuttam

247. Evam me sutam – ekam samayaṁ bhagavā sāvathiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Bhūtapubbam, bhikkhave, asurā deve abhiyamṣu. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo suvīram devaputtam āmantesi – ‘ete, tāta suvīra, asurā deve abhiyanti. Gaccha, tāta suvīra, assure paccuyyāhī’ti. ‘Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, suvīro devaputto sakkassa devānamindassa paṭissutvā pamādaṁ āpādesi [āharesi (kathaci) navaṅguttare sīhanādasuttepī]. Dutiyampi kho, bhikkhave, sakko devānamindo suvīram devaputtam āmantesi – ‘ete, tāta suvīra, asurā deve abhiyanti. Gaccha, tāta suvīra, assure paccuyyāhī’ti. ‘Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, suvīro devaputto sakkassa devānamindassa paṭissutvā dutiyampi pamādaṁ āpādesi. Tatiyampi kho, bhikkhave, sakko devānamindo suvīram devaputtam āmantesi – ‘ete, tāta suvīra, asurā deve abhiyanti. Gaccha, tāta suvīra, assure paccuyyāhī’ti. ‘Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, suvīro devaputto sakkassa devānamindassa paṭissutvā tatiyampi pamādaṁ āpādesi. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo suvīram devaputtam gāthāya ajjhabhāsi –

“Anuṭṭhaham avāyāmaṁ, sukham yatrādhigacchati;
Suvīra tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayā’’ti.

“Alasvassa [alasa’ssa (sī. pī.), alasvāyam (syā. kam.)] anuṭṭhātā, na ca kiccāni kāraye;
Sabbakāmasamiddhassa, tam me sakka varam disā’’ti.

“Yatthālaso anuṭṭhātā, accantam sukhamedhati;
Suvīra tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayā’’ti.

“Akammunā [akammanā (sī. pī.)] devaseṭṭha, sakka vindemu yaṁ sukham;
Asokam anupāyāsam, tam me sakka varam disā’’ti.

“Sace atthi akamma, koci kvaci na jīvati;
Nibbānassa hi so maggo, suvīra tattha gacchāhi;
Mañca tattheva pāpayā’’ti.

“So hi nāma, bhikkhave, sakko devānamindo sakam puññaphalam upajīvamāno devānam tāvatimsānam issariyādhipaccam rajjam kārento uṭṭhānavīriyassa vaṇṇavādī bhavissati. Idha kho tam, bhikkhave, sobhetha, yaṁ tumhe evam svākkhāte dhammadvinaye pabbajitā samānā uṭṭhaheyyātha ghaṭeyyātha vāyameyyātha appattassa pattiyā anadhigatassa adhigamāya, asacchikatassa sacchikiriyāyā’’ti.

2. Susīmasuttam

248. Sāvatthiyaṁ. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, asurā deve abhiyamṣu. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo susīmaṁ [susīmaṁ (syā. kaṁ. ka.)] devaputtam āmantesi – ‘ete, tāta susīma, asurā deve abhiyanti. Gaccha, tāta susīma, asure paccuyyāhī’ti. ‘Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, susīmo devaputto sakkassa devānamindassa paṭissutvā pamādaṁ āpādesi. Dutiyampi kho, bhikkhave, sakko devānamindo susīmaṁ devaputtam āmantesi...pe... dutiyampi pamādaṁ āpādesi. Tatiyampi kho, bhikkhave, sakko devānamindo susīmaṁ devaputtam āmantesi...pe... tatiyampi pamādaṁ āpādesi. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo susīmaṁ devaputtam gāthāya ajjhabhāsi –

“Anuṭṭhaham avāyāmaṁ, sukham yatrādhigacchati;
Susīma tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayā”ti.

“Alasvassa anuṭṭhātā, na ca kiccāni kāraye;
Sabbakāmasamiddhassa, tam me sakka varam disā”ti.

“Yatthālaso anuṭṭhātā, accantam sukhamedhati;
Susīma tattha gacchāhi, mañca tattheva pāpayā”ti.

“Akammunā devasetṭha, sakka vindemu yam sukham;
Asokam anupāyāsam, tam me sakka varam disā”ti.

“Sace atthi akamma, koci kvaci na jīvati;
Nibbānassa hi so maggo, susīma tattha gacchāhi;
Mañca tattheva pāpayā”ti.

“So hi nāma, bhikkhave, sakko devānamindo sakam puññaphalaṁ upajīvamāno devānaṁ tāvatimsānam issariyādhipaccam rajjam kārente utṭhānavīriyassa vaṇṇavādī bhavissati. Idha kho tam, bhikkhave, sobhetha, yam tumhe evam svākkhāte dhammadvinaye pabbajitā samānā utṭhaheyyātha ghaṭeyyātha vāyameyyātha appattassa pattiya, anadhigatassa adhigamāya, asacchikatassa sacchikiriyāyā”ti.

3. Dhajaggasuttam

249. Sāvatthiyaṁ. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, devāsurasaṅgāmo samupabyūḍho ahosi. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo deve tāvatiṁse āmantesi –

‘Sace, mārisā, devānaṁ saṅgāmagatānaṁ uppajjeyya bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, mameva tasmiṁ samaye dhajaggam ullokeyyātha. Mamañhi vo dhajaggam ullokayatam yam bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyissati’.

‘No ce me dhajaggam ullokeyyātha, atha pajāpatissa devarājassa dhajaggam ullokeyyātha. Pajāpatissa hi vo devarājassa dhajaggam ullokayatam yam bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyissati’.

‘No ce pajāpatissa devarājassa dhajaggam ullokeyyātha, atha varuṇassa devarājassa dhajaggam ullokeyyātha. Varuṇassa hi vo devarājassa dhajaggam ullokayatam yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyissati’.

‘No ce varuṇassa devarājassa dhajaggam ullokeyyātha, atha īśānassa devarājassa dhajaggam ullokeyyātha. īśānassa hi vo devarājassa dhajaggam ullokayatam yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyissati’’ti.

“Tam kho pana, bhikkhave, sakkassa vā devānamindassa dhajaggam ullokayatam, pajāpatissa vā devarājassa dhajaggam ullokayatam, varuṇassa vā devarājassa dhajaggam ullokayatam, īśānassa vā devarājassa dhajaggam ullokayatam yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyethāpi no pi pahīyetha [no pahīyetha (ka.)].

“Tam kissa hetu? Sakko hi, bhikkhave, devānamindo avītarāgo avītadoso avītamoho bhīru chambhī utrāsī palāyīti.

“Ahañca kho, bhikkhave, evam vadāmi – ‘sace tumhākam, bhikkhave, araññagatānam vā rukkhamūlagatānam vā suññāgāragatānam vā uppajjeyya bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, mameva tasmin samaye anussareyyātha – itipi so bhagavā arahaṁ sammāsambuddho vijjācaranāsampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā’ti. Mamañhi vo, bhikkhave, anussarataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

“No ce maṁ anussareyyātha, atha dhammam anussareyyātha – ‘svākkhāto bhagavatā dhammo sanditthiko akāliko ehipassiko opaneyyiko paccattam veditabbo viññūhī’ti. Dhammañhi vo, bhikkhave, anussarataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

“No ce dhammam anussareyyātha, atha saṅgham anussareyyātha – ‘suppaṭipanno bhagavato sāvakasaṅgho ujuppaṭipanno bhagavato sāvakasaṅgho nāyappaṭipanno bhagavato sāvakasaṅgho sāmīcippaṭipanno bhagavato sāvakasaṅgho, yadi tam cattāri purisayugāni aṭṭha purisapuggalā esa bhagavato sāvakasaṅgho, āhuneyyo pāhuneyyo dakkhiṇeyyo añjalikaraṇīyo anuttaram puññakkhettam lokassā’ti. Saṅghañhi vo, bhikkhave, anussarataṁ yaṁ bhavissati bhayaṁ vā chambhitattam vā lomahaṁso vā, so pahīyissati.

“Tam kissa hetu? Tathāgato hi, bhikkhave, arahaṁ sammāsambuddho vītarāgo vītadoso vītamoho abhīru acchambhī anutrāsī apalāyī’ti. Idamavoca bhagavā. Idam vatvāna sugato athāparam etadavoca satthā –

“Araññe rukkhamūle vā, suññāgāreva bhikkhavo;
Anussaretha [anussareyyātha (ka.) padasiddhi pana cintetabbā] sambuddham, bhayaṁ tumhāka no siyā.

“No ce buddham sareyyātha, lokajeṭṭham narāsabham;
Atha dhammam sareyyātha, niyyānikam sudesitam.

“No ce dhammam sareyyātha, niyyānikam sudesitam;
Atha saṅgham sareyyātha, puññakkhettam anuttaram.

“Evam buddham sarantānam, dhammam saṅghañca bhikkhavo;
Bhayaṁ vā chambhitattam vā, lomahaṁso na hessati”ti.

4. Vepacittisuttam

250. Sāvathinidānam. “Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, devāsurasaṅgāmo samupabyūlho ahosi. Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo asure āmantesi – ‘sace, mārisā, devānam asurasaṅgāme samupabyūlhe asurā jineyyum devā parājineyyum [parājeyyum (sī. pī.)], yena nam sakkaṁ devānamindam kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā mama santike āneyyātha asurapura’nti. Sakkopi kho, bhikkhave, devānamindo deve tāvatimse āmantesi – ‘sace, mārisā, devānam asurasaṅgāme samupabyūlhe devā jineyyum asurā parājineyyum, yena nam vepacittim asurindam kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā mama santike āneyyātha sudhammasabha’’nti. Tasmim kho pana, bhikkhave, saṅgāme devā jiniṁsu, asurā parājiniṁsu [parājimsu (sī. pī.)]. Atha kho, bhikkhave, devā tāvatim sā vepacittim asurindam kaṇṭhapañcamehi bandhanehi bandhitvā sakkassa devānamindassa santike ānesum sudhammasabham. Tatra sudam, bhikkhave, vepacitti asurindo kaṇṭhapañcamehi bandhanehi baddho sakkam devānamindam sudhammasabham pavisañca nikhamantañca asabbhāhi pharusāhi vācāhi akkosati paribhāsatī. Atha kho, bhikkhave, mātali saṅgāhako sakkam devānamindam gāthāhi ajjhabhāsi

“Bhayā nu maghavā sakka, dubbalyā no titikkhasi;
Suṇanto pharusam vācaṁ, sammukhā vepacittino”ti.

“Nāham bhayā na dubbalyā, khamāmi vepacittino;
Kathañhi mādiso viññū, bālena paṭisamęju”ti.

“Bhiyyo bālā pabhijjeyyum, no cassa paṭisedhako;
Tasmā bhusena daññena, dhīro bālam nisedhaye”ti.

“Etadeva aham maññe, bālassa paṭisedhanam;
Param saṅkupitam ñatvā, yo sato upasammattī”ti.

“Etadeva titikkhāya, vajjam passāmi vāsava;
Yadā nam maññati bālo, bhayā myāyam titikkhati;
Ajjhāruhati dummedho, gova bhiyyo palāyina”nti.

“Kāmaṁ maññatu vā mā vā, bhayā myāyam titikkhati;
Sadatthaparamā atthā, khantyā bhiyyo na vijjati.

“Yo have balavā santo, dubbalassa titikkhati;
Tamāhu paramam khantiṁ, niccam khamati dubbalo.

“Abalam tam balam āhu, yassa bālabalam balam;
Balassa dhammaguttassa, paṭivattā na vijjati.

“Tasseva tena pāpiyo, yo kuddham paṭikujjhati;
Kuddham appaṭikujjhanto, saṅgāmam jeti dujjayam.

“Ubhinnamattham carati, attano ca parassa ca;
Param saṅkupitam ñatvā, yo sato upasammati.

“Ubhinnam tikicchantānam, attano ca parassa ca;
Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidā”ti.

“So hi nāma, bhikkhave, sakko devānamindo sakam puññaphalam upajīvamāno devānam

tāvatiṁsānam issariyādhipaccam rajjam kārento khantisoraccassa vaṇṇavādī bhavissati. Idha kho taṁ, bhikkhave, sobhetha yaṁ tumhe evaṁ svākkhāte dhammadvinaye pabbajitā samānā khamā ca bhavyeyyātha soratā cā’’ti.

5. Subhāsitajayasuttam

251. Sāvatthinidānam. ‘‘Bhūtapubbam, bhikkhave, devāsurasaṅgāmo samupabyūjho ahosi. Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo sakkam devānamindam etadavoca – ‘hotu, devānaminda, subhāsitena jayo’’ti. ‘Hotu, vepacitti, subhāsitena jayo’’ti. Atha kho, bhikkhave, devā ca asurā ca pārisajje thapesum – ‘ime no subhāsitadubbhāsitaṁ ājānissantī’’ti. Atha kho, bhikkhave, vepacittim asurindo sakkam devānamindam etadavoca – ‘bhaṇa, devānaminda, gātha’’nti. Evaṁ vutte, bhikkhave, sakko devānamindo vepacitti asurindam etadavoca – ‘tumhe khvettha, vepacitti, pubbadevā. Bhaṇa, vepacitti, gātha’’nti. Evaṁ vutte, bhikkhave, vepacitti asurindo imam gātham abhāsi –

“Bhiyyo bālā pabhijjeyyum, no cassa paṭisedhako;
Tasmā bhusena dañḍena, dhīro bālam nisedhaye”’ti.

“Bhāsitāya kho pana, bhikkhave, vepacittinā asurindena gāthāya asurā anumodim̄su, devā tuṇhī ahesum. Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo sakkam devānamindam etadavoca – ‘bhaṇa, devānaminda, gātha’’nti. Evaṁ vutte, bhikkhave, sakko devānamindo imam gātham abhāsi –

“Etadeva aham maññe, bālassa paṭisedhanam;
Param saṅkupitam ñatvā, yo sato upasammati”’ti.

“Bhāsitāya kho pana, bhikkhave, sakkena devānamindena gāthāya, devā anumodim̄su, asurā tuṇhī ahesum. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo vepacittim asurindam etadavoca – ‘bhaṇa, vepacitti, gātha’’nti. Evaṁ vutte, bhikkhave, vepacitti asurindo imam gātham abhāsi –

“Etadeva titikkhāya, vajjam passāmi vāsava;
Yadā naṁ maññati bālo, bhayā myāyam titikkhati;
Ajjhāruhati dummedho, gova bhiyyo palāyina”’nti.

“Bhāsitāya kho pana, bhikkhave, vepacittinā asurindena gāthāya asurā anumodim̄su, devā tuṇhī ahesum. Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo sakkam devānamindam etadavoca – ‘bhaṇa, devānaminda, gātha’’nti. Evaṁ vutte, bhikkhave, sakko devānamindo imā gāthāyo abhāsi –

“Kāmam maññatu vā mā vā, bhayā myāyam titikkhati;
Sadatthaparamā atthā, khantyā bhiyyo na vijjati.

“Yo have balavā santo, dubbalassa titikkhati;
Tamāhu paramam khantiṁ, niccam khamati dubbalo.

“Abalam tam balam āhu, yassa bālabalam balam;
Balassa dhammaguttassa, paṭivattā na vijjati.

“Tasseva tena pāpiyo, yo kuddham paṭikujjhati;
Kuddham appaṭikujjhanto, saṅgāmam jeti dujjayam.

“Ubhinnamatthaṁ carati, attano ca parassa ca;
Param saṅkupitam ñatvā, yo sato upasammati.

“Ubhinnam̄ tikkicchantānam̄, attano ca parassa ca;
Janā maññanti bāloti, ye dhammassa akovidā”ti.

“Bhāsitāsu kho pana, bhikkhave, sakkena devānamindena gāthāsu, devā anumodim̄su, asurā tuṇhī ahesum̄. Atha kho, bhikkhave, devānañca asurānañca pārisajjā etadavocum – ‘bhāsitā kho vepacittinā asurindena gāthāyo. Tā ca kho sadanḍāvacarā sasatthāvacarā, iti bhaṇḍanam̄ iti viggaho iti kalaho. Bhāsitā kho [bhāsitā kho pana (sī.)] sakkena devānamindena gāthāyo. Tā ca kho adaṇḍāvacarā asatthāvacarā, iti abhaṇḍanam̄ iti aviggaho iti akalaho. Sakkassa devānamindassa subhāsitena jayo’ti. Iti kho, bhikkhave sakkassa devānamindassa subhāsitena jayo ahosī”ti.

6. Kulāvakasuttam̄

252. Sāvatthiyaṁ. “Bhūtapubbam̄, bhikkhave, devāsurasaṅgāmo samupabyūjhō ahosi. Tasmiṁ kho pana, bhikkhave, saṅgāme asurā jiniṁsu, devā parājiniṁsu. Parājitā ca kho, bhikkhave, devā apāyam̄sveva uttarenamukhā, abhiyam̄sveva ne asurā. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo mātali saṅgāhakam̄ gāthāya aijhabhāsi –

“Kulāvakā mātali simbalismim̄,
Īsāmukhena parivajjayassu;
Kāmaṁ cajāma assuresu pāṇam̄,
Māyime dijā vikulāvakā [vikulāvā (syā. kam̄. ka.)] ahosu”nti.

““Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, mātali saṅgāhako sakkassa devānamindassa paṭissutvā sahassayuttam̄ ājaññaratham̄ paccudāvattesi. Atha kho, bhikkhave, asurānam̄ etadahosi – ‘paccudāvatto kho dāni sakkassa devānamindassa sahassayutto ājaññaratho. Dutiyampi kho devā asurehi saṅgāmessantī bhītā asurapurameva pāvisim̄su. Iti kho, bhikkhave, sakkassa devānamindassa dhammena jayo ahosī”ti.

7. Nadubbhiyasuttam̄

253. Sāvatthiyaṁ. “Bhūtapubbam̄, bhikkhave, sakkassa devānamindassa rahogatassa paṭisallīnassa evam̄ cetaso parivitakko udapādi – ‘yopi me assa supaccatthiko tassapāham̄ na dubbheyya’nti. Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo sakkassa devānamindassa cetasā cetoparivitakkamaññāya yena sakko devānamindo tenupasaṅkami. Addasā kho, bhikkhave, sakko devānamindo vepacittim̄ asurindam̄ dūratova āgacchantaṁ. Disvāna vepacittim̄ asurindam̄ etadavoca – ‘tiṭṭha, vepacitti, gahitosī”ti.

“Yadeva te, mārisa, pubbe cittam̄, tadeva tvam̄ mā pajahāsī”ti [tadeva tvam̄ mārisa pahāsīti (sī. syā. kam̄.)].

“Sapassu ca me, vepacitti, adubbhāyā”ti [adrubbhāya (ka.)].

“Yam̄ musā bhaṇato pāpam̄, Yam̄ pāpam̄ ariyūpavādino;
Mittadduno ca Yam̄ pāpam̄, Yam̄ pāpam̄ akataññuno;
Tameva pāpam̄ phusatu [phusati (sī. pī.)], yo te dubbhe sujampatī”ti.

8. Verocanaasurindasuttam̄

254. Sāvatthiyaṁ jetavane. Tena kho pana samayena bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho sakko ca devānamindo verocano ca asurindo yena bhagavā tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā paccekam̄ dvārabāham̄ nissāya atthamsu. Atha kho verocano asurindo bhagavato santike imam̄ gātham̄ abhāsi –

“Vāyametheva puriso, yāva atthassa nippadā;
Nippahnasobhano [sobhino (sī.), sobhaṇo (pī. ka.)] attho [atthā (sī.)], verocanavaco ida”’nti.

“Vāyametheva puriso, yāva atthassa nippadā;
Nippahnasobhano attho [nippahnasobhino atthā (sī. syā. kam.)], khantyā bhiyyo na
vijjati”’ti.

“Sabbe sattā atthajātā, tattha tattha yathārahām;
Saṃyogaparamā tveva, sambhogā sabbapāṇinām;
Nippahnasobhano attho, verocanavaco ida”’nti.

“Sabbe sattā atthajātā, tattha tattha yathārahām;
Saṃyogaparamā tveva, sambhogā sabbapāṇinām;
Nippahnasobhano attho, khantyā bhiyyo na vijjati”’ti.

9. Araññāyatanaisisuttam

255. Sāvatthiyaṁ. “Bhūtapubbam, bhikkhave, sambahulā isayo sīlavanto kalyāṇadhammā araññāyatane paññakutīsu sammanti. Atha kho, bhikkhave, sakko ca devānamindo vepacitti ca asurindo yena te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā tenupasaṅkamītsu. Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo paṭaliyo [aṭaliyo (sī. syā. kam. pī.), aṭaliyo (ka.) ma. ni. 2.410] upāhanā ārohitvā khaggam olaggetvā chattena dhāriyamānena aggadvārena assamām pavisitvā te isayo sīlavante kalyāṇadhamme apabyāmato karitvā atikkami. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo paṭaliyo upāhanā orohitvā khaggam aññesam datvā chattam apanāmetvā dvāreneva assamām pavisitvā te isayo sīlavante kalyāṇadhamme anuvātam pañjaliko namassamāno atthāsi”. Atha kho, bhikkhave, te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā sakkam devānamindam gāthāya ajjhabhāsiṁsu –

“Gandho isīnam ciradikkhitānam,
Kāyā cuto gacchatī mālutenā;
Ito paṭikkamma sahassanetta,
Gandho isīnam asuci devarājā”’ti.

“Gandho isīnam ciradikkhitānam,
Kāyā cuto gacchatu [gacchatī (sī. syā. kam.)] mālutenā,
Sucitrapuppham sirasmiṁva mālam;
Gandham etam paṭikārkhāma bhante,
Na hettha devā paṭikūlasaññino”’ti.

10. Samuddakasuttam

256. Sāvatthiyaṁ. “Bhūtapubbam, bhikkhave, sambahulā isayo sīlavanto kalyāṇadhammā samuddatīre paññakutīsu sammanti. Tena kho pana samayena devāsurasaṅgāmo samupabyūḍho ahosi. Atha kho, bhikkhave, tesam isīnam sīlavantānam kalyāṇadhammānam etadahosi – ‘dhammikā kho devā, adhammikā asurā. Siyāpi no asurato bhayaṁ. Yamnūna mayam sambaram asurindam upasaṅkamitvā abhayadakkhiṇam yāceyyāmā”’ti. “Atha kho, bhikkhave, te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitaṁ vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham samiñjeyya evameva – samuddatīre paññakutīsu antarahitā sambarassa asurindassa sammukhe pāturaheśum. Atha kho, bhikkhave, te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā sambaram asurindam gāthāya ajjhabhāsiṁsu –

“Isayo sambaram pattā, yācanti abhayadakkhiṇam;
Kāmaṁkaro hi te dātum, bhayassa abhayassa vā”’ti.

“Isīnam abhayam natthi, duṭṭhānam sakkasevinam;
Abhayam yācamānānam, bhayameva dadāmi vo”’ti.

“Abhayam yācamānānam, bhayameva dadāsi no;
Paṭiggaṇhāma te etam, akkhayam hotu te bhayaṁ.

“Yādisam vapate bījam, tādisam harate phalam;
Kalyāṇakārī kalyāṇam, pāpakārī ca pāpakam;
Pavuttam tāta te bījam, phalam paccanubhossasi”’ti.

“Atha kho, bhikkhave, te isayo sīlavanto kalyāṇadhammā sambaraṁ asurindaṁ abhisapitvā – seyyathāpi nāma balavā puriso samiñjitam vā bāham pasāreyya, pasāritam vā bāham samiñjeyya evameva – sambarassa asurindassa sammukhe antarahitā samuddatāre paññakuṭīsu pāturaheśum. Atha kho, bhikkhave, sambaro asurindo tehi isīhi sīlavantehi kalyāṇadhammehi abhisapito rattiyā sudam tikkhattum ubbjijjī”’ti.

Paṭhamo vaggo.

Tassuddānam –

Suvīram susīmañceva, dhajaggam vepacittino;
Subhāsitam jayañceva, kulāvakam nadubbhiyam;
Verocana asurindo, isayo araññakañceva;
Isayo ca samuddakāti.

2. Dutiyavaggo

1. Vatapadasuttam

257. Sāvatthiyaṁ. “Sakkassa, bhikkhave, devānamindassa pubbe manussabhūtassa satta vatapadāni [vatapadāni (ka.)] samattāni samādinnāni ahesum, yesam samādinnattā sakko sakkattam ajjhagā. Katamāni satta vatapadāni? Yāvajīvam mātāpettibharo assam, yāvajīvam kule jeṭṭhāpacāyī assam, yāvajīvam sañhavāco assam, yāvajīvam apisuñavāco assam, yāvajīvam vigatamalamaccherena cetasā agāram ajjhāvaseyyam muttagāgo payatapāni vossaggarato yācayogo dānasamvibhāgarato, yāvajīvam saccavāco assam, yāvajīvam akkodhano assam – sacepi me kodho uppajjeyya, khippameva nam paṭivineyya”’nti. “Sakkassa, bhikkhave, devānamindassa pubbe manussabhūtassa imāni satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesum, yesam samādinnattā sakko sakkattam ajjhagā”’ti.

“Mātāpettibaram jantum, kule jeṭṭhāpacāyinam;
Sañham sakhilasambhāsam, pesuṇeyyappahāyinam.

“Maccheravinaye yuttam, saccam kodhābhībhūm naram;
Taṁ ve devā tāvatiṁsā, āhu sappuriso iti”’ti.

2. Sakkanāmasuttam

258. Sāvatthiyaṁ jetavane. Tatra kho bhagavā bhikkhū etadavoca – “sakko, bhikkhave, devānamindo pubbe manussabhūto samāno magho nāma māṇavo ahosi, tasmā maghavāti vuccati.

“Sakko, bhikkhave, devānamindo pubbe manussabhūto samāno pure [pure pure (sī. pī.)] dānam

adāsi, tasmā purindadoti vuccati.

“Sakko, bhikkhave, devānamindo pubbe manussabhūto samāno sakkaccam dānam adāsi, tasmā sakkoti vuccati.

“Sakko, bhikkhave, devānamindo pubbe manussabhūto samāno āvasatham adāsi, tasmā vāsavoti vuccati.

“Sakko, bhikkhave, devānamindo sahassampi atthānam muhuttena cinteti, tasmā sahassakkhoti vuccati.

“Sakkassa, bhikkhave, devānamindassa sujā nāma asurakaññā pajāpati, tasmā sujampatīti vuccati.

“Sakko, bhikkhave, devānamindo devānam tāvatiṁsānam issariyādhipaccam rajjam kāreti, tasmā devānamindoti vuccati.

“Sakkassa, bhikkhave devānamindassa pubbe manussabhūtassa satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesum, yesam samādinnattā sakko sakkattam ajjhagā. Katamāni satta vatapadāni? Yāvajīvam mātāpettibharo assam, yāvajīvam kule jetṭhāpacāyī assam, yāvajīvam sañhavāco assam, yāvajīvam apisuñnavāco assam, yāvajīvam vigatamalamaccherena cetā agāram ajjhāvaseyyam muttacāgo payatapāni vossagarato yācayogo dānasamvibhāgarato, yāvajīvam saccavāco assam, yāvajīvam akkodhano assam – sacepi me kodho uppajjeyya, khippameva nam paṭivineyya”nti.
“Sakkassa, bhikkhave, devānamindassa pubbe manussabhūtassa imāni satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesum, yesam samādinnattā sakko sakkattam ajjhagā”ti.

“Mātāpettibharam jantum, kule jetṭhāpacāyinam;
Sañham sakhilasambhāsam, pesuṇeyyappahāyinam.

“Maccheravinaye yuttaṁ, saccam kodhābhībhūm naram;
Tam ve devā tāvatiṁsā, āhu sappuriso iti”ti.

3. Mahālisuttam

259. Evaṁ me sutam – ekam samayaṁ bhagavā vesāliyam viharati mahāvane kūṭagārasālāyam. Atha kho mahāli licchavī yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho mahāli licchavī bhagavantam etadavoca –

“Diṭṭho kho, bhante, bhagavatā sakko devānamindo”ti?

“Diṭṭho kho me, mahāli, sakko devānamindo”ti.

“So hi nūna, bhante, sakkapatirūpako bhavissati. Duddaso hi, bhante, sakko devānamindo”ti.

“Sakkañca khvāham, mahāli, pajānāmi sakkakaraṇe ca dhamme, yesam dhammānam samādinnattā sakko sakkattam ajjhagā, tañca pajānāmi.

“Sakko, mahāli, devānamindo pubbe manussabhūto samāno magho nāma māṇavo ahosi, tasmā maghavāti vuccati.

“Sakko, mahāli, devānamindo pubbe manussabhūto samāno sakkaccam dānam adāsi, tasmā

sakkoti vuccati.

“Sakko, mahāli, devānamindo pubbe manussabhūto samāno pure dānam adāsi, tasmā purindadoti vuccati.

“Sakko, mahāli, devānamindo pubbe manussabhūto samāno āvasatham adāsi, tasmā vāsavoti vuccati.

“Sakko, mahāli, devānamindo sahassampi athānam muhuttena cinteti, tasmā sahassakkhoti vuccati.

“Sakkassa, mahāli, devānamindassa sujā nāma asurakaññā pajāpati, tasmā sujampatīti vuccati.

“Sakko, mahāli, devānamindo devānam tāvatiṁsānam issariyādhipaccam rajjam kāreti, tasmā devānamindoti vuccati.

“Sakkassa, mahāli, devānamindassa pubbe manussabhūtassa satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesum, yesam samādinnattā sakko sakkattam ajjhagā. Katamāni satta vatapadāni? Yāvajīvam mātāpettibharo assam, yāvajīvam kule jetṭhāpacāyī assam, yāvajīvam sañhavāco assam, yāvajīvam apisuñnavāco assam, yāvajīvam vigatamalamaccherena cetā agāram ajjhāvaseyyam muttacāgo payatapāni vossagarato yācayogo dānasamvibhāgarato, yāvajīvam saccavāco assam, yāvajīvam akkodhano assam – sacepi me kodho uppajeyya, khippameva nam paṭivineyya”nti. “Sakkassa, mahāli, devānamindassa pubbe manussabhūtassa imāni satta vatapadāni samattāni samādinnāni ahesum, yesam samādinnattā sakko sakkattam ajjhagā”ti.

“Mātāpettibharam jantum, kule jetṭhāpacāyinam;
Sañham sakhilasambhāsam, pesuṇeyyappahāyinam.

“Maccheravinaye yuttam, saccam kodhābhībhūm naram;
Tam ve devā tāvatiṁsā, āhu sappuriso iti”ti.

4. Daliddasuttam

260. Ekam samayam bhagavā rājagahe viharati veļuvane kalandakanivāpe. Tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi – “bhikkhavo”ti. “Bhadante”ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. Bhagavā etadavoca –

“Bhūtapubbaṁ, bhikkhave, aññataro puriso imasmiṁyeva rājagahe manussadaliddo [manussadaliddo (sī. syā. kam.)] ahosi manussakapaṇo manussavarāko. So tathāgatappavedite dhammadvinaye saddham samādiyi, sīlam samādiyi, sutam samādiyi, cāgam samādiyi, paññam samādiyi. So tathāgatappavedite dhammadvinaye saddham samādiyitvā sīlam samādiyitvā sutam samādiyitvā cāgam samādiyitvā paññam samādiyitvā kāyassa bhedā param marañā sugatim saggam lokam upapajji devānam tāvatiṁsānam sahabyataṁ. So aññe deve atirocati vaṇṇena ceva yasasā ca. Tatra sudam, bhikkhave, devā tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti – ‘acchariyam vata bho, abbhutam vata bho! Ayañhi devaputto pubbe manussabhūto samāno manussadaliddo ahosi manussakapaṇo manussavarāko; so kāyassa bhedā param marañā sugatim saggam lokam upapano devānam tāvatiṁsānam sahabyataṁ. So aññe deve atirocati vaṇṇena ceva yasasā cā”ti.

“Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo deve tāvatiṁse āmantesi – ‘mā kho tumhe, mārisā, etassa devaputtassa ujjhāyitha. Eso kho, mārisā, devaputto pubbe manussabhūto samāno tathāgatappavedite dhammadvinaye saddham samādiyi, sīlam samādiyi, sutam samādiyi, cāgam

samādiyi, paññam samādiyi. So tathāgatappavedite dhammadvinaye saddham samādiyitvā sīlam samādiyitvā sutam samādiyitvā cāgam samādiyitvā paññam samādiyitvā kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam upapanno devānam tāvatiṁsānam sahabyatam. So aññe deve atirocati vaṇṇena ceva yasasā cā”ti. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo deve tāvatiṁse anunayamāno tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Yassa saddhā tathāgate, acalā suppatiṭṭhitā;
Sīlañca yassa kalyāṇam, ariyakantam pasaṁsitaṁ.

“Saṅge pasādo yassatthi, ujubhūtañca dassanaṁ;
Adaliddoti tam āhu, amogham tassa jīvitam.

“Tasmā saddhañca sīlañca, pasādaṁ dhammadassanam;
Anuyuñjetha medhāvī, saram buddhāna sāsana”nti.

5. Rāmaṇeyyakasuttam

261. Sāvatthiyam jetavane. Atha kho sakko devānamindo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam ṭhito kho sakko devānamindo bhagavantaṁ etadavoca – “kim nu kho, bhante, bhūmirāmaṇeyyaka”nti?

“Ārāmacetyā vanacetyā, pokkharañño sunimmitā;
Manussarāmaṇeyyassa, kalam nāgganti soḷasiṁ.

“Gāme vā yadi vāraññe, ninne vā yadi vā thale;
Yattha arahanto viharanti, tam bhūmirāmaṇeyyaka”nti.

6. Yajamānasuttam

262. Ekaṁ samayaṁ bhagavā rājagahe viharati gjjhakūṭe pabbate. Atha kho sakko devānamindo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam ṭhito kho sakko devānamindo bhagavantaṁ gāthāya ajjhabhāsi –

“Yajamānānam manussānam, puññapekkhāna pāṇinam;
Karotam opadhikam puññam, kattha dinnam mahapphala”nti.

“Cattāro ca paṭipannā, cattāro ca phale ṭhitā;
Esa saṅgho ujubhūto, paññāsīlasamāhito.

“Yajamānānam manussānam, puññapekkhāna pāṇinam;
Karotam opadhikam puññam, saṅge dinnam mahapphala”nti.

7. Buddhavandanāsuttam

263. Sāvatthiyam jetavane. Tena kho pana samayena bhagavā divāvihāragato hoti paṭisallīno. Atha kho sakko ca devānamindo brahmā ca sahampati yena bhagavā tenupasaṅkamīmsu; upasaṅkamitvā paccekam dvārabāham nissāya atthāmsu. Atha kho sakko devānamindo bhagavato santike imam gātham abhāsi –

“Uṭṭhehi vīra vijitasangāma,

Pannabhāra anaṇa vicara loke;
Cittāñca te suvimuttam,.
Cando yathā pannarasāya ratti”nti.

“Na kho, devānaminda, tathāgatā evam vanditabbā. Evañca kho, devānaminda, tathāgatā vanditabbā –

“Uṭṭhehi vīra vijitasaṅgāma,
Satthavāha anaṇa vicara loke;
Desassu bhagavā dhammam,
Aññatāro bhavissantī”ti.

8. Gahaṭṭavandanāsuttam

264. Sāvatthiyaṁ. Tatra...pe... etadavoca – “bhūtapubbam, bhikkhave, sakko devānamindo mātalim saṅgāhakam āmantesi – ‘yojehi, samma mātali, sahassayuttam ājaññaratham. Uyyānabhūmim gacchāma subhūmim dassanāyā’ti. ‘Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, mātali saṅgāhako sakkassa devānamindassa paṭissutvā sahassayuttam ājaññaratham yojetvā sakkassa devānamindassa paṭivedesi – ‘utto kho te, mārisa, sahassayutto ājaññaratho. Yassa dāni kālam maññasī’’ti. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo vejayantapāsādā orohanto añjaliṁ katvā [pañjaliko (pī), pañjaliṁ katvā (ka.)] sudam puthuddisā namassati. Atha kho, bhikkhave, mātali saṅgāhako sakkam devānamindam gāthāya ajjhabhāsi –

“Tam namassanti tevijjā, sabbe bhummā ca khattiyā;
Cattāro ca mahārājā, tidasā ca yasassino;
Atha ko nāma so yakkho, yaṁ tvam sakka namassasī”ti.

“Mam namassanti tevijjā, sabbe bhummā ca khattiyā;
Cattāro ca mahārājā, tidasā ca yasassino.

“Ahañca sīlasampanne, cirarattasamāhite;
Sammāpabbajite vande, brahmacariyaparāyane.

“Ye gahaṭṭā puññakarā, sīlavanto upāsakā;
Dhammena dāram posenti, te namassāmi mātalī”ti.

“Seṭṭhā hi kira lokasmim, ye tvam sakka namassasi;
Ahampi te namassāmi, ye namassasi vāsavā”ti.

“Idam vatvāna maghavā, devarājā sujampati;
Puthuddisā namassitvā, pamukho rathamāruhī”ti.

9. Satthāravandanāsuttam

265. Sāvatthiyaṁ jetavane. “Bhūtapubbam, bhikkhave, sakko devānamindo mātalim saṅgāhakam āmantesi – ‘yojehi, samma mātali, sahassayuttam ājaññaratham, uyyānabhūmim gacchāma subhūmim dassanāyā’ti. ‘Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, mātali saṅgāhako sakkassa devānamindassa paṭissutvā sahassayuttam ājaññaratham yojetvā sakkassa devānamindassa paṭivedesi – ‘utto kho te, mārisa, sahassayutto ājaññaratho. Yassa dāni kālam maññasī’’ti. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo vejayantapāsādā orohanto añjaliṁ katvā sudam bhagavantam namassati. Atha kho, bhikkhave, mātali saṅgāhako sakkam devānamindam gāthāya ajjhabhāsi –

“Yañhi devā manussā ca, tam namassanti vāsava;
Atha ko nāma so yakkho, yam tvam sakka namassasī”ti.

“Yo idha sammāsambuddho, asmiñ loke sadevake;
Anomanāmañ satthāram, tam namassāmi mātali.

“Yesam rāgo ca doso ca, avijjā ca virājitā;
Khīñāsavā arahanto, te namassāmi mātali.

“Ye rāgadosavinayā, avijjāsamatikkamā;
Sekkhā apacayārāmā, appamattānusikkhare;
Te namassāmi mātalī”ti.

“Señhā hi kira lokasmim, ye tvam sakka namassasi;
Ahampi te namassāmi, ye namassasi vāsavā”ti.

“Idam vatvāna maghavā, devarājā sujampati;
Bhagavantam namassitvā, pamukho rathamāruhi”ti.

10. Sañghavandanāsuttam

266. Sāvatthiyañ jetavane. Tatra kho...pe... etadavoca – “bhūtapubbam, bhikkhave, sakko devānamindo mātaliñ sañgāhakam āmantesi – ‘yojehi, samma mātali, sahassayuttam ājaññaratham, uyyānabhūmim gacchāma subhūmim dassanāyā’ti. ‘Evam bhaddantavā’ti kho, bhikkhave, mātali sañgāhako sakkassa devānamindassa pañissutvā, sahassayuttam ājaññaratham yojetvā sakkassa devānamindassa pañivedesi – ‘yutto kho te, mārisa, sahassayutto ājaññaratho, yassa dāni kālam maññasī’’ti. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo vejayantapāsādā orohanto añjaliñ katvā sudam bhikkhusañgham namassati. Atha kho, bhikkhave, mātali sañgāhako sakkam devānamindam gāthāya ajjhabhāsi –

“Tañhi ete namasseyyum, pūtidehasayā narā;
Nimuggā kuñapamhete, khuppiñpasasamappitā.

“Kim nu tesam pihayasi, anāgārāna vāsava;
Ācāram isinam brūhi, tam suñoma vaco tavā”ti.

“Etam tesam pihayāmi, anāgārāna mātali;
Yamhā gāmā pakkamanti, anapekkhā vajanti te.

“Na tesam koñthe openti, na kumbhi [na kumbhā (syā. kam. pī. ka.)] na kalopiyam [khalopiyam (sī.)];
Paraniñhitamesānā [paraniñhitamesanā (syā. kam. ka.)], tena yāpenti subbatā.

“Sumantamantino dhīrā, tuñhiñbhūtā samañcarā;
Devā viruddhā asurehi, puthu maccā ca mātali.

“Aviruddhā viruddhesu, attadanñdesu nibbutā;
Sādānesu anādānā, te namassāmi mātalī”ti.

“Señhā hi kira lokasmim, ye tvam sakka namassasi;

Ahampi te namassāmi, ye namassasi vāsavā”ti.

“Idam vatvāna maghavā, devarājā sujampati;
Bhikkhusaṅgham namassitvā, pamukho rathamāruhī”ti.

Dutiyo vago.

Tassuddānam –

Devā pana [va tapadena (sī. syā. kam.)] tayo vuttā, daliddañca rāmaṇeyyakam; Yajamānañca vandanā, tayo sakkanamassanāti.

3. Tatiyavaggo

1. Chetvāsuttam

267. Sāvatthiyaṁ jetavane. Atha kho sakko devānamindo yena bhagavā tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantaṁ thito kho sakko devānamindo bhagavantam gāthāya ajjhabhāsi –

“Kimsu chetvā sukham seti, kimsu chetvā na socati;
Kissassu ekadhammassa, vadham rocesi gotamā”ti.

“Kodham chetvā sukham seti, kodham chetvā na socati;
Kodhassa visamūlassa, madhuraggassa vāsava;
Vadham ariyā pasam̄santi, tañhi chetvā na socatī”ti.

2. Dubbaṇṇiyasuttam

268. Sāvatthiyaṁ jetavane. Tatra kho...pe... etadavoca – “bhūtappubbam, bhikkhave, aññataro yakkho dubbaṇṇo okoṭimako sakkassa devānamindassa āsane nisinno ahosi. Tatra sudam, bhikkhave, devā tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti – acchariyam vata bho, abbhutam vata, bho! Ayam yakkho dubbaṇṇo okoṭimako sakkassa devānamindassa āsane nisinno”ti! Yathā yathā kho, bhikkhave, devā tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti, tathā tathā so yakkho abhirūpato ceva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro ca.

“Atha kho, bhikkhave, devā tāvatiṁsā yena sakko devānamindo tenupasaṅkamim̄su; upasaṅkamitvā sakkam devānamindam etadavocum – ‘idha te, mārisa, aññataro yakkho dubbaṇṇo okoṭimako sakkassa devānamindassa āsane nisinno. Tatra sudaṁ, mārisa, devā tāvatiṁsā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti – acchariyam vata, bho, abbhutam vata, bho! Ayam yakkho dubbaṇṇo okoṭimako sakkassa devānamindassa āsane nisinnoti. Yathā yathā kho, mārisa, devā ujjhāyanti khiyyanti vipācenti, tathā tathā so yakkho abhirūpato ceva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro cāti. So hi nūna, mārisa, kodhabhakkho yakkho bhavissati”ti.

“Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo yena so kodhabhakkho yakkho tenupasaṅkami; upasaṅkamitvā ekam̄sam uttarāsaṅgam karitvā dakkhiṇajāṇumaṇḍalam pathaviyam nihantvā yena so kodhabhakkho yakkho tenañjalim pañāmetvā tikkhattum nāmaṁ sāveti – ‘sakkoham mārisa, devānamindo, sakkoham, mārisa, devānamindo’ti. Yathā yathā kho, bhikkhave, sakko devānamindo nāmaṁ sāvesi, tathā tathā so yakkho dubbaṇṇataro ceva ahosi okoṭimakataro ca. Dubbaṇṇataro ceva hutvā okoṭimakataro ca tatthevantaradhāyī”ti. Atha kho, bhikkhave, sakko devānamindo sake āsane nisīditvā deve tāvatiṁse anunayamāno tāyam velāyam imā gāthāyo abhāsi –

“Na sūpahatacittomhi, nāvattena suvānayo;
Na vo cirāham kujjhāmi, kodho mayi nāvatiṭṭhati.

“Kuddhāham na pharusam brūmi, na ca dhammāni kittaye;
Sanniggaṇhāmi attānam, sampassam atthamattano”ti.

3. Sambarimāyāsuttam

269. Sāvatthiyam...pe... bhagavā etadavoca – “bhūtapubbam, bhikkhave, vepacitti asurindo ābādhiko ahosi dukkhito bālāgilaño. Atha kho bhikkhave, sakko devānamindo yena vepacitti asurindo tenupasaṅkami gilānapucchako. Addasā kho, bhikkhave, vepacitti asurindo sakkam devānamindam dūratova āgacchantaṁ. Disvāna sakkam devānamindam etadavoca – ‘tikiccha mam devānamindā’ti. ‘Vācehi mam, vepacitti, sambarimāya’nti. ‘Na tāvāham vācemi, yāvāham, mārisa, asure paṭipucchāmī’”ti. “Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo asure paṭipucchi – ‘vācemahaṁ, mārisā, sakkam devānamindam sambarimāya’nti? ‘Mā kho tvam, mārisa, vācesi sakkam devānamindam sambarimāya’”nti. Atha kho, bhikkhave, vepacitti asurindo sakkam devānamindam gāthāya ajjhabhāsi –

“Māyāvī maghavā sakka, devarāja sujampati;
Upeti nirayam ghoram, sambarova satam sama”nti.

4. Accayasuttam

270. Sāvatthiyam...pe... ārāme. Tena kho pana samayena dve bhikkhū sampayojesuṁ. Tatreko bhikkhu accasarā. Atha kho so bhikkhu tassa bhikkhuno santike accayam accayato deseti; so bhikkhu nappaṭiggaṇhāti. Atha kho sambahulā bhikkhū yena bhagavā tenupasaṅkamīsu; upasaṅkamitvā bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisidīmsu. Ekamantam nisinnā kho te bhikkhū bhagavantam etadavocum – “idha, bhante, dve bhikkhū sampayojesuṁ, tatreko bhikkhu accasarā. Atha kho so, bhante, bhikkhu tassa bhikkhuno santike accayam accayato deseti, so bhikkhu nappaṭiggaṇhāti”ti.

“Dveme, bhikkhave, bālā. Yo ca accayam accayato na passati, yo ca accayam descentassa yathādhammam nappaṭiggaṇhā”ti – ime kho, bhikkhave, dve bālā. “Dveme, bhikkhave, paññitā. Yo ca accayam accayato passati, yo ca accayam descentassa yathādhammam paṭiggaṇhā”ti – ime kho, bhikkhave, dve paññitā.

“Bhūtapubbam, bhikkhave, sakko devānamindo sudhammāyam sabhāyam deve tāvatiṁse anunayamāno tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Kodho vo vasamāyātu, mā ca mittehi vo jarā;
Agarahiyaṁ mā garahittha, mā ca bhāsiththa pesuṇam;
Atha pāpajanam kodho, pabbatovābhimaddatī’ti.

5. Akkodhasuttam

271. Evaṁ me sutam – ekam samayam bhagavā sāvatthiyam viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. Tatra kho bhagavā bhikkhū...pe... bhagavā etadavoca – “bhūtapubbam, bhikkhave, sakko devānamindo sudhammāyam sabhāyam deve tāvatiṁse anunayamāno tāyam velāyam imam gātham abhāsi –

“Mā vo kodho ajjhabhavi, mā ca kujjhiththa kujjhataṁ;
Akkodho avihimsā ca, ariyesu ca paṭipadā [vasatī sadā (sī. syā. kam. pī.)];
Atha pāpajanam kodho, pabbatovābhimaddatī’ti.

Tatiyo vaggo.

Tassuddānam –

Chetvā dubbaṇṇiyamāyā, accayena akodhano;
Desitam buddhaseṭṭhena, idañhi sakkapañcakanti.
Sakkasamāyuttam samattam.

Sagāthāvaggo paṭhamo.

Tassuddānam –

Devatā devaputto ca, rājā māro ca bhikkhunī;
Brahmā brāhmaṇa vaṅgīso, vanayakkhena vāsavoti.

Sagāthāvaggasamāyuttpāli niṭṭhitā.